

แนวความคิดในการออกแบบชุมชนริมฝั่งลำตะคองเพื่อการท่องเที่ยว
ในเขตเทศบาลนครนครราชสีมา

A CONCEPT DESIGN OF LAMTAKHONG COMMUNITY DEVELOPMENT
TRAVELLING MUNICIPALITY OF NAKHONRATCHASIMA

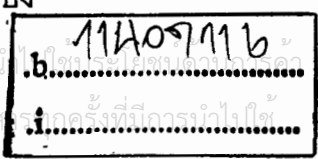
วิทยานิพนธ์เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสถาปัตยกรรม

ฉพ.
ศ 23826
R547

สาขาวิชาสถาปัตยกรรม
บัณฑิตวิทยาลัย
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

เลขหมู่.....
เลขทะเบียน.....
วัน,เดือน,ปี 2...ค.ศ...2547

พ.ศ.2547
ISBN 974-9680-38-3

A CONCEPT DESIGN OF LAMTAKHONG COMMUNITY DEVELOPMENT
TRAVELLING MUNICIPALITY OF NAKHONRATCHASIMA

A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT
OF THE REQUIREMENT FOR THE DEGREE OF
MASTER OF INDUSTRIAL EDUCATION IN ARCHITECTURE
SCHOOL OF GRADUATE STUDIES
KING MONGKUTS INSTITUTE OF TECHNOLOGY LADKRABANG
2004

ISBN 974-9680-38-3

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

COPYRIGHT 2004

SCHOOL OF GRADUATE STUDIES

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
KING MONGKUT'S INSTITUTE OF TECHNOLOGY LADKRABANG
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

หัวข้อวิทยานิพนธ์

แนวความคิดในการออกแบบชุมชนริมฝั่งลำตะคอง
เพื่อการท่องเที่ยวในเขตเทศบาลนครนครราชสีมา

นักศึกษา

นายสมชาติ วินิจธนกิจ

รหัสประจำตัว

45063127

ปริญญา

ครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต

สาขาวิชา

สถาปัตยกรรม

พ.ศ.

2547

อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมพล

ดำรงเสถียร

อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ร่วม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เลิศลักษณ์ กลิ่นหอม

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันด้านกายภาพที่มีผลต่อการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ริมฝั่งลำตะคอง โดยคำนึงถึงศักยภาพที่ควรได้รับการส่งเสริม เช่น อ่างเก็บน้ำอัมพวงค์, เพลงโคราช, ผลิตภัณฑ์ชุมชนในเขตเทศบาลนคร นครราชสีมา เพื่อสนองแนวทางการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว และออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นต่อการท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยจำนวน 293 คน ประกอบด้วย ประชาชนในพื้นที่ 7ชุมชน ใช้จำนวน 99 คน, หัวหน้าชุมชน 7 ชุมชน ใช้จำนวน 7 คน, ชุมชนเกาะลอยเพลงโคราช ใช้จำนวน 14 คน , ประชาชนชุมชนศาลาลอย-มหาชัยที่รุกล้ำลำน้ำ ใช้จำนวน 70 คน, เจ้าหน้าที่ตรวจสอบคุณภาพน้ำ ใช้จำนวน 5 คน และ นักท่องเที่ยว ใช้จำนวน 98 คน ในเขตเทศบาลนครนครราชสีมา

ผลการวิจัยพบว่าสภาพปัจจุบันทางกายภาพของพื้นที่มีลักษณะเป็นแหล่งน้ำสายสำคัญของจังหวัดนครราชสีมาประกอบด้วยชุมชนที่อาศัยอยู่ 2 ฝั่งลำน้ำและวิถีชีวิตชาวบ้านริมน้ำที่น่าสนใจ

แนวทางการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว บริเวณริมฝั่งลำตะคองในเขตเทศบาลนครนครราชสีมา มีดังนี้

1. บริเวณอ่างเก็บน้ำอัมพวงค์ เป็นอ่างเก็บน้ำเพื่อผลิตน้ำประปาบางส่วนและเป็นสวนสาธารณะรอบอ่างโดยมีพิพิธภัณฑสถานเป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวภายในพุดถึงประวัติของผู้ก่อตั้งอ่างเก็บน้ำ คือ รัชกาลที่ 7 และพิพิธภัณฑสถานด้านสภาพแวดล้อมของลำตะคอง, ต้นกำเนิดลำตะคองและมีจุดชมวิวยุโรปเมือง มีการพายเรือภายในอ่างเก็บน้ำสำหรับนักท่องเที่ยว
2. บริเวณเกาะลอย ชุมชนเพลงโคราช จะอยู่บริเวณชุมชนหลังวัดสามัคคี เป็นชุมชนเก่าแก่มีการรวมตัวกันของเพลงโคราช เพื่อถ่ายทอดการติดต่อไปแสดงในงานต่างๆ โดยบริเวณรอบเกาะจัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและ สวนสาธารณะของชุมชน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3. บริเวณศาลาลอย-มหาชัย เป็นชุมชนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเดิมคือ วัดศาลาลอยและบริเวณนี้จะจัดให้เป็นสวนสาธารณะของชุมชนและ ผลิตภัณฑ์ชุมชนโดยย้ายบ้านที่บุกรุกลำน้ำมาไว้บริเวณดังกล่าวและส่งเสริมอาชีพเพื่อให้เกิดรายได้ให้กับชุมชนได้อยู่อย่างยั่งยืน

4. บริเวณริมฝั่งลำตะคองชุมชนเกษตรสามัคคี2และ ชุมชนศาลาลอย ร่องเรือชมธรรมชาติและวัฒนธรรมของชุมชน บริเวณดังกล่าวมีธรรมชาติที่สมบูรณ์เหมาะแก่การศึกษาธรรมชาติสองฝั่งคลอง

5. บริเวณสวนไม้ดอกและสวนผักบริเวณชุมชนลำโรงจันทร์และ บุกมะค่า เป็นบริเวณที่ชาวบ้านภายในชุมชนประกอบอาชีพทำสวนทำไร่เป็นส่วนใหญ่ โดยจะส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร และส่งเสริมให้ปลูกผักปลอดสารพิษโดยใช้ระบบไฮโดรโปนิคส์และผักกางมุ้ง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

Thesis Title	A Concept Design of Lamtakhong Community Development Traveling Municipality of Nakhon Ratchasima	
Student	Mr. Somchat Winittanakit	
Student ID.	45063127	
Degree	Master of Industrial Education	
Programme	Architecture	
Year	2004	
Thesis Advisor	Associate Professor Sompol	Dumrongsatian
Thesis Co-Advisor	Associate Professor Dr. Lertlak	Klinhom

ABSTRACT

The purposes of this research were to study physical environments of ecotourism area in Lamtakhong community municipal area of Nakhon Ratchasima province, followed carrying capacities should be supported such as the Assadank Reservoir, Pleng Korat and the town products in this area, and to proposed land used zone for ecotourism and designed ecotourism facilities. The samples of this research were 99 from of 7 communities in the area, the 7 leaders of 7 communities, 14 people of Koh Loi Pleng Korat communities, the 70 people of Salaloi-Mahachai communities that trespass the waterway, the 98 people of the tourists and 5 people of the water quality control government officers from the Nakhon Ratchasima municipality office.

The results of the research were as follow; the current physical area was the important water source of Nakhon Ratchasima province, consisted of people resided on the both banks of the river and the life styles of people were interested.

A development of ecotourism area in Lamtakhong community municipality , Nakhon Ratchasima province showed that,

1. Around of Assadank Reservoir , the water supply reservoir, are the public parks. Especially, there is an attractive thing for the tourists, the Lamtakhong museum, that show the history of the Lamtakong reservoir originator ,the reign of the Seventh King of Thailand, the views around the city, and included rowing the boats in the reservoir for the tourists.

2. Around of Koh Loi, the back of Samakkee temple, was the old community that was the cluster of Pleng Korat. It was easy for people to contact them for the shows. This area was set into the cultural ecotourism zone and the public park.

3. Around of Salaloi-Mahachai community, there was the old temple, Wad Samakkee. For the people in Salaloi-Mahachai community trespassed the waterway were moved into this area. In the way of the concept to supporting the them to have the steady jobs, so it was not only set into the cultural ecotourism zone and the public park but also a trading point of the local products of this community. These would bring about the endurance profits to the people.

4. Around of the Lamtakhong waterside, Kaset Samakkee 2 community and Salaloi community, were fertile,so it was suitable to study more about the nature in this area.

5. Around of the flower and crop gardens, Samrongchan and Bukmaka communities, were the agricultural areas. Most farmers were supported to use non-toxic planting techniques, Hydroponics, and plants in the net. So, these were suitable for the agricultural tourism.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จได้ด้วยความอนุเคราะห์จากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผศ.สมพล ดำรงเสถียร และ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ผศ.ดร.เลิศลักษณ์ กลิ่นหอมที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ ปรึกษาและแก้ไขในสิ่งที่ผิดพลาด สิ่งที่ยังมีความรู้ไม่เพียงพอ และเพิ่มเติมสิ่งที่ขาดหายไป ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอขอบพระคุณ ผศ.สุทัศน์ จุฬามานี , ผศ.สุรศักดิ์ กังขาว , รศ.ดร.ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ให้คำแนะนำแก้ไขขอบกพร่อง เพื่อให้วิทยานิพนธ์นี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณ รศ.ประชา อินทร์แก้ว ซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจแบบสอบถามช่วยแก้ไข และเพิ่มเติมให้แบบสอบถามครอบคลุมเนื้อหาที่ต้องการให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณ คุณอ่อนพร้อม นิตยสุทธิ ผู้อำนวยการกองวิชาการและแผนงาน เทศบาลนครนครราชสีมา ที่กรุณาช่วยเหลือให้คำแนะนำตลอดจนหาข้อมูลทางด้านต่างๆ ที่ใช้ในการวิจัยอย่างดียิ่ง

ขอขอบพระคุณ ครอบครัวที่รักยิ่งที่ให้การสนับสนุนทางด้านต่างๆ รวมถึงเพื่อนๆ และผู้ที่มีได้กล่าวนามไว้ในที่นี้

คุณค่าของวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยขอมอบแด่ ครอบครัว และอาจารย์ทุกท่าน แต่หากมีข้อผิดพลาดประการใด ผู้วิจัยขอน้อมรับไว้เพียงผู้เดียว

สมชาติ วินิจนกิจ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	I
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	III
กิตติกรรมประกาศ.....	V
สารบัญ.....	VII
สารบัญตาราง.....	VIII
สารบัญรูป.....	X
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของวิจัย.....	3
1.3 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย.....	3
1.4 ขอบเขตของการวิจัย.....	5
1.5 นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย.....	5
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	8
2.1 สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐานของลำตะคองในเทศบาลนครราชสีมา.....	8
2.2 ข้อมูลการท่องเที่ยวจังหวัดนครราชสีมา.....	52
2.3 ศึกษาทฤษฎีและหลักการ การพัฒนาภูมิทัศน์เมือง.....	63
2.4 ความสัมพันธ์ของงาน Urban Design.....	105
2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	108
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	112
3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	112
3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	113
3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	116
3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	117
3.5 สถิติที่ใช้ในการวิจัย.....	117
3.6 สรุปผลวิธีดำเนินการวิจัย.....	118

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	120
4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการตอบแบบสัมภาษณ์.....	120
4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสังเกต.....	149
4.3 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจ.....	151
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	170
5.1 สรุปผลการวิจัย.....	170
5.2 อภิปรายผล.....	177
5.3 ข้อเสนอแนะ.....	254
บรรณานุกรม.....	257
ภาคผนวก.....	259
ภาคผนวก ก หนังสือราชการ.....	260
ภาคผนวก ข แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย.....	267
ภาคผนวก ค ตัวอย่างการท่องเที่ยวทางน้ำ.....	295
ภาคผนวก ง โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์.....	305
ประวัติผู้เขียน.....	321

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2.1 แสดงจำนวนประชาชนในเขตเทศบาลนคร ปี 2540 – 2544.....	10
2.2 แสดงการคาดกาประชาชนในอนาคต 23 ปี (พ.ศ. 2546-2568).....	11
2.3 ขนาดพื้นที่ จำนวนประชากรและจำนวนครัวเรือน 7 ชุมชนที่อยู่ริมลำตะคอง.....	12
3.1 ตารางประกอบวิธีดำเนินการวิจัย.....	118
4.1 การจำแนกข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ที่เป็นประชาชนในท้องถิ่น.....	120
4.2 การจำแนกข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ที่เป็นนักท่องเที่ยว.....	122
4.3 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ที่เป็นหัวหน้าชุมชนในเขตริมฝั่ง ลำตะคองในเขตเทศบาลนคร.....	123
4.4 การจำแนกข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ที่เป็นชุมชนเพลงโคราช บริเวณ เกาะลอย.....	125
4.5 การจำแนกข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ที่รูก้ำลำน้ำ บริเวณศาลาลอย มหาชัย.....	127
4.6 การจำแนกข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ที่เป็นเจ้าหน้าที่ตรวจสอบคุณภาพ ริมฝั่งลำตะคองในเขตเทศบาลนคร นครราชสีมา.....	129
4.7 การจำแนกข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพของพื้นที่ ของผู้ตอบแบบ สัมภาษณ์ ที่เป็นประชาชนในท้องถิ่น.....	130
4.8 การจำแนกข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพของพื้นที่ ของผู้ตอบแบบ สัมภาษณ์ที่เป็นนักท่องเที่ยว.....	132
4.9 การจำแนกข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพของพื้นที่ของผู้ตอบแบบ สัมภาษณ์ที่เป็นหัวหน้าชุมชน.....	133
4.10 การจำแนกข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพของพื้นที่ ของผู้ตอบแบบ สัมภาษณ์ที่เป็นหมอเพลงโคราช.....	134
4.11 การจำแนกข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพของพื้นที่ ของผู้ตอบแบบ สัมภาษณ์ที่เป็น ชุมชนบุกรุกลำน้ำ.....	135
4.12 การจำแนกข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพของพื้นที่ ของผู้ตอบแบบ สัมภาษณ์ที่เป็นเจ้าหน้าที่ตรวจสอบคุณภาพน้ำ.....	135

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
4.13 การจำแนกข้อมูลทั่วไป เกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของผู้ตอบแบบ สัมภาษณ์ที่เป็นประชาชนในท้องถิ่น.....	137
4.14 การจำแนกข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ของผู้ตอบแบบ สัมภาษณ์ที่เป็นนักท่องเที่ยว.....	138
4.15 การจำแนกข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ของผู้ตอบแบบ สัมภาษณ์ที่เป็นหัวหน้าชุมชน.....	140
4.16 การจำแนกข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของผู้ตอบแบบ สัมภาษณ์ที่เป็นหมดเพลงโคราช.....	141
4.17 การจำแนกข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ที่เป็นผู้บุกรุกลำน้ำ.....	142
4.18 การจำแนกข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ของผู้ตอบแบบ สัมภาษณ์ที่เป็นเจ้าหน้าที่ตรวจสอบคุณภาพน้ำ.....	144
4.19 การจำแนกข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวก ของผู้ตอบแบบ สัมภาษณ์ที่เป็นประชาชนในท้องถิ่น.....	145
4.20 การจำแนกข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวก ของผู้ตอบแบบ สัมภาษณ์ที่เป็นนักท่องเที่ยว.....	146
4.21 การจำแนกข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวก ของผู้ตอบแบบ สัมภาษณ์ ที่เป็นหัวหน้าชุมชน.....	147
4.22 การจำแนกข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวก ของผู้ตอบแบบ สัมภาษณ์ที่เป็นเจ้าหน้าที่ตรวจคุณภาพน้ำ.....	148
4.23 แบบสังเกตประกอบการวิจัยสำหรับนักท่องเที่ยว.....	149
4.24 แบบประกอบการวิจัยสำหรับประชาชนในท้องถิ่น.....	151

สารบัญรูป

รูปที่	หน้า
1.1 แสดงสายน้ำลำตะคองในเขตเทศบาลนคร จังหวัดนครราชสีมา 9 ก.ม.....	3
2.1 ลำตะคองจากเขื่อนลำตะคองและไปสิ้นสุดที่ อำเภอเฉลิมพระเกียรติซึ่ง บรรจบกับแม่น้ำมูล.....	9
2.2 แผนที่แสดงอาณาเขตติดต่อเทศบาลนครนครราชสีมา.....	10
2.3 แผนที่แสดง 7 ชุมชนที่อยู่ริมฝั่งลำตะคอง.....	12
2.4 ชาวไทยโคราช.....	13
2.5 ชาวไทยเขมร.....	13
2.6 เวทีการแสดงเพลงโคราช.....	14
2.7 ประเพณีการบวชก่อนเข้าพรรษาในสมัยก่อน ณ บริเวณศาลจังหวัด นครราชสีมาในสมัยนั้น.....	16
2.8 ขบวนเกวียนบรรทุกสินค้า.....	16
2.9 เรือในลุ่มน้ำมูล ที่ ทำช้าง อำเภอจักราช ถ่ายเมื่อปี พ.ศ. 2458 (ในหน้าแล้ว).....	17
2.10 เรือกลไฟลากจูงเรือบรรทุกสินค้าของภาคกลาง ซึ่งคล้ายกับโคราชในอดีต.....	17
2.11 อ่างเก็บน้ำที่ประตูระบายน้ำอัมพวงค์ ถ่ายช่วงปี พ.ศ. 2513-2515.....	18
2.12 แผนที่แสดงที่มาของลำปรุ.....	19
2.13 วิถีชีวิตชาวโคราช.....	20
2.14 แสดงโครงสร้างหน่วยงานที่รับผิดชอบโครงการพัฒนาริมฝั่งลำตะคองในเขต เทศบาลนครนครราชสีมา.....	21
2.15 แสดงโครงสร้างเทศบาลนครนครราชสีมา.....	22
2.16 โครงสร้างหน่วยงานที่รับผิดชอบโครงการพัฒนาริมฝั่งลำตะคอง.....	23
2.17 แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตเทศบาลนคร นครราชสีมาและกำหนดให้เป็นพื้นที่ ริมฝั่งลำตะคองในเขตเทศบาลนครเป็นพื้นที่โล่งเพื่อนันทนาการและรักษาสิ่งแวดล้อม.....	26
2.18 ที่รวมกิจกรรมในเขตเทศบาลนคร นครราชสีมา.....	27
2.19 สวนสาธารณะในเขตเทศบาลนครที่มีพื้นที่ 2,000 ต.ร.มขึ้นไป.....	28
2.20 แสดงที่หมายตาในเขตเทศบาลนครนครราชสีมา.....	29
2.21 แสดงเส้นทางการสัญจรในเขตเทศบาลนครนครราชสีมา.....	30
2.22 แสดงสถานที่ท่องเที่ยวในเขตเทศบาลนครนครราชสีมา.....	31

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา X และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญรูป (ต่อ)

รูปที่	หน้า
2.23 รัชกาลที่ 7 ผู้ก่อตั้งประตุนบายน้ำอัมพวงค์.....	32
2.24 เชื้อนระบายน้ำในลำตะคอง.....	33
2.25 เชื้อนระบายน้ำในลำบริบูรณ์.....	33
2.26 สภาพทั่วไปของพื้นที่ริมฝั่งลำตะคองในเขตเทศบาลนครนครราชสีมา.....	35
2.27 แสดงแผนที่และรูปภาพประกอบบริเวณ อ่างเก็บน้ำอัมพวงค์.....	36
2.28 แสดงแผนที่และรูปภาพประกอบบริเวณ ชุมชนหลังวัดสามัคคี.....	37
2.29 แสดงแผนที่และรูปภาพประกอบบริเวณ ชุมชนศาลาลอย – มหาชัย.....	38
2.30 เรือดั้งเดิม 2 ห้อง ฝาผนังเป็นประเภทฝานอนมีไม้ตีแปะทางตั้ง ทับเกล็ดฝั่งเรือดั้งเดิม 2 ห้อง.....	41
2.31 ฝั่งพื้นเรือ 2 ห้อง อ. ปักธงชัย จ. นครราชสีมา.....	41
2.32 เรือ 3 หลังประเภทฝานอนมีลูกตั้งไม้ตีแปะทับในแนวตั้ง.....	42
2.33 เรือชั่วคราว บ้านระบับ ตำบลโคกสูง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา.....	43
2.34 เรือมาดแปด หลังซ้ายเรื่อนนอน 3 ห้อง ฝาปรีอกรูเซงดำ หลังขวา เรือรับแขก (เรือนหอ) ฝาไม้จริง.....	43
2.35 ส่วนล่างฝาปรีอกรูเซงดำด้านทิศใต้ (หัวนอน) ถูกแดดมากกว่าส่วนอื่นจึงผุพังเร็ว.....	44
2.36 ฝาเรือนไม้จริงฝาสายบัว.....	44
2.37 ฝาเรือนไม้จริง ประเภท ฝาปะกน พบที่บ้านสระปทุม ตำบลโชคชัย.....	44
2.38 จัวเรือน ตำบลพลับพลา อำเภอโชคชัย.....	45
2.39 ประตุนเรือนนอน เรือนฝาปรีอ กรูเซงดำ ธรณีประตูสูงกว่าระดับพื้นระเบียง บางหลังใช้ไม้รองดิน และบันได (กะได) ดังภาพ.....	46
2.40 หน้าต่างส่วนล่างแกะสลักลวดลาย เป็นภาพนูนต่ำและอกเสาดูดอยบาน.....	46
2.41 เรือนฝาปรีอ กรูเซงดำ ตำบลครบุรี อำเภอครบุรี.....	46
2.42 แสดงการร้องเพลงโคราช.....	48
2.43 แสดงท่าทางการรำของหมอลเพลง.....	48
2.44 เวทีเพลงโคราช.....	50
2.45 แสดงการแต่งกายของหมอลเพลงชายและหญิง.....	51
2.46 การประชันเพลงโคราช.....	51

สารบัญญรูป (ต่อ)

รูปที่	หน้า
2.47 อนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี.....	52
2.48 ศาลเจ้าหลักเมือง.....	53
2.49 วัดศาลาลอย.....	53
2.50 วัดศาลาทอง.....	54
2.51 วัดป่าสาละวัน.....	54
2.52 พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติมหาวิรุวงศ์.....	55
2.53 ปราสาทหินพนมวัน.....	55
2.54 สวนสัตว์นครราชสีมา.....	56
2.55 อุทยานไม้กลายเป็นหิน.....	56
2.56 สวนเกษตรครบวงจร ผักปลอดสารพิษระบบไฮโดรโปนิคส์ จ. นครราชสีมา.....	61
2.57 แผนที่แสดงการท่องเที่ยวและทางหลวง จ. นครราชสีมา.....	62
2.58 แสดงช่องทางถนนขนาดต่างๆ.....	67
2.59 ที่จอดรถแบบต่างๆ.....	68
2.60 ในทางเท้าที่มีการใช้เวลากลางคืนควรมีไฟแสงสว่างติดตั้งให้ด้วย.....	70
2.61 ทางเดินเท้าควรให้สภาพแวดล้อมที่ดีต่อผู้สัญจร.....	70
2.62 ทางเดินรถจักรยานและระยะต่างๆ.....	71
2.63 การจัดที่จอดรถบริเวณหลังอาคารพาณิชย์.....	72
2.64 ที่จอดรถแยกออกจากแนวถนนเพื่อให้แนวเส้นทางคูเป็นระเบียบสวยงาม.....	72
2.65 ลักษณะของเรือพายและ เรือหางยาว.....	73
2.66 การส่งเสริมทิวทัศน์ให้มีคุณค่ามากขึ้น.....	75
2.67 อาคารบริการนักท่องเที่ยว ซึ่งอาจเป็นอาคารเดี่ยวขนาดเล็กจนถึงกลุ่มอาคาร ที่มีการใช้สอยหลายๆอย่าง.....	76
2.68 ตัวอย่างศาลาที่พักรูปแบบต่างๆ.....	77
2.69 บริเวณห้องน้ำไม่ควรตั้งในที่โดดเด่นเกินไป.....	78
2.70 จัดให้มีการระบายอากาศได้ดี โดยให้ได้รับแสงแดดและสัมพันธ์กับทิศทางลม.....	78
2.71 แสดงรูปแบบร้านค้าและแปลน.....	79
2.72 ที่นั่ง ที่ใช้นั่งกันชั่วคราว.....	82

สารบัญญรูป (ต่อ)

รูปที่	หน้า
2.73 โต้ะและเก้าอี้แบบต่างๆ.....	83
2.74 ป้ายบอกทิศทางและกฎข้อบังคับ.....	86
2.75 ป้ายในลักษณะต่างๆ.....	87
2.76 ตัวอย่างซุ้มโฆษณา.....	88
2.77 ตัวอย่างถังขยะรูปแบบต่างๆ ซึ่งมีความแตกต่างทั้งขนาด วัสดุ ความสูง.....	89
2.78 ตัวอย่างกะบะต้นไม้และกระถางต้นไม้รูปแบบต่างๆ ที่ควรมีลักษณะ กลมกลืนกับสิ่งประกอบบริเวณอื่น.....	91
2.79 ตัวอย่าง ที่ดื่มน้ำสาธารณะรูปแบบต่างๆ ซึ่งควรคำนึงถึงผู้ใช้งานที่เป็นผู้ใหญ่ เด็กและ คนพิการที่ใช้รถเข็น.....	92
2.80 รูปด้านและรูปตัดแสดงตัวอย่างของรั้วสำหรับคนเดินหรือรถยนต์.....	93
2.81 เสากั้นการจราจรอาจวางให้มีระยะห่างจากกันที่เหมาะสม หรือใช้เชือกโซ่ คล้องอีกชั้นหนึ่งก็ได้.....	93
2.82 ตัวอย่าง น้ำพุและน้ำตกรูปแบบต่างๆ ซึ่งมีให้เลือกใช้ตามขนาดรูปร่างของ บ่อและตามผลของการเห็นที่ต้องการ.....	96
2.83 ตัวอย่าง เสาไฟรูปแบบต่างๆ ซึ่งควรมีลักษณะที่กลมกลืนกับสิ่งประกอบ บริเวณอื่นๆ และอาจมีประโยชน์ใช้สอยเป็นเสากั้นการจราจรไปด้วยก็ได้.....	97
2.84 ทางเดินมีหลังคารูปแบบต่างๆซึ่งมีความกลมกลืนกับสถาปัตยกรรมอื่นๆ ในบริเวณนั้น.....	98
2.85 รูปแบบซุ้มทางเข้า.....	100
2.86 ตัวอย่างรูปแบบอนุสาวรีย์ และหอนาฬิกา.....	101
2.87 รูปแบบ หาบเร่แผงลอย.....	101
2.88 แนวทางในการควบคุมการออกแบบและ พัฒนาพื้นที่ริมน้ำของ เย็นจิตร สุวีรานนท์.....	109
2.89 แสดงแนวความคิดในการออกแบบ ผังบริเวณและทัศนียภาพโดยรวมของ รูปณี รัตนถาวร.....	111
4.1 แสดงเส้นทางการสัญจรและลำตะคองในเขตเทศบาลนคร นครราชสีมา.....	153
4.2 แผนที่ที่แสดงจุดเด่นบริเวณริมฝั่งลำตะคองในเขตเทศบาลนคร.....	155
4.3 แสดงแผนที่บริเวณสวนผักและไม้ดอก.....	156
4.4 แสดงแผนที่บริเวณอ่างเก็บน้ำอัมพวงค์และพันธุ์ไม้ธรรมชาติ.....	157

สารบัญญรูป (ต่อ)

รูปที่	หน้า
4.5	แสดงแผนที่บริเวณเกาะลอยและ วัดศาลาลอย.....158
4.6	แสดงศักยภาพที่ไม่ได้รับการส่งเสริมทางด้านธรรมชาติ.....162
4.7	แสดงศักยภาพที่ไม่ได้รับการส่งเสริมทางด้านศิลปวัฒนธรรม.....163
4.8	แสดงศักยภาพที่ไม่ได้รับการส่งเสริมทางด้านเศรษฐกิจ.....164
4.9	แสดงภาพปัญหาที่เกิดขึ้นของลำตะคองในเขตเทศบาลนครนครราชสีมา.....165
4.10	แสดงแผนที่จุดเก็บตัวอย่างน้ำลำตะคอง สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 5.....167
4.11	แสดงแผนที่จุดเก็บตัวอย่างน้ำ LTK8 ก่อนชุมชนเทศบาลนคร.....168
4.12	แสดงแผนที่จุดเก็บตัวอย่างน้ำ LTK9 หลังชุมชนเทศบาลนคร.....169
5.1	แสดงแผนที่ในระดับต่างๆของประเทศ.....185
5.2	ชุมชนที่มีศักยภาพเพื่อการท่องเที่ยวในเขตเทศบาลนคร นครราชสีมา.....186
5.3	แสดงสถานที่ท่องเที่ยวในเขตเทศบาลนคร นครราชสีมา ที่สามารถเชื่อมต่อกับโครงการ ได้สะดวก.....191
5.4	แผนที่แสดงการท่องเที่ยวลำตะคองในเขตเทศบาลนคร.....192
5.5	พฤติกรรมและสิ่งประกอบบริเวณ อ่างเก็บน้ำอัมพวัน.....193
5.6	พฤติกรรมและสิ่งประกอบบริเวณ เกาะลอย.....194
5.7	พฤติกรรมและสิ่งประกอบบริเวณ วัดศาลาลอย.....195
5.8	แนวคิดในการออกแบบอาคาร.....196
5.9	สภาพปัจจุบันของพื้นที่อ่างเก็บน้ำอัมพวันชุมชนเกษตรสามัคคี2.....197
5.10	แสดงขนาดพื้นที่อ่างเก็บน้ำอัมพวัน.....198
5.11	แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดิน และทางสัญจร อ่างเก็บน้ำอัมพวัน.....199
5.12	แสดงความสูงอาคาร และปัญหาการจราจรอ่างเก็บน้ำอัมพวัน.....200
5.13	แสดงกิจกรรมภายในพื้นที่ปัจจุบันอ่างเก็บน้ำอัมพวัน.....201
5.14	แสดงกิจกรรมภายในพื้นที่ในอนาคต อ่างเก็บน้ำอัมพวัน.....202
5.15	แสดงองค์ประกอบภายในโครงการ อ่างเก็บน้ำอัมพวัน.....203
5.16	แสดงทางสัญจรภายในโครงการอ่างเก็บน้ำอัมพวัน.....204
5.17	แสดงมุมมองภายในโครงการอ่างเก็บน้ำอัมพวัน.....205
5.18	แบบแสดงขอบเขตโครงการ ป้ายบอกเส้นทาง บริเวณอ่างเก็บน้ำอัมพวัน.....206

สารบัญรูป (ต่อ)

รูปที่	หน้า
5.19 แบบแสดงแนวรั้วและระดับดินภายในโครงการ บริเวณอ่างเก็บน้ำอัมพวงค์.....	207
5.20 แบบแสดงโครมไฟและถังขยะ บริเวณอ่างเก็บน้ำอัมพวงค์.....	208
5.21 แบบแสดงท่อระบายน้ำและตำแหน่งระบบน้ำต่างๆ บริเวณอ่างเก็บน้ำอัมพวงค์.....	209
5.22 แสดงอาคารภายในพื้นที่ อ่างเก็บน้ำอัมพวงค์.....	210
5.23 แสดงการปรับปรุงห้างสรรพสินค้า IT.....	211
5.24 แสดงแบบพิพิธภัณฑน์ รัชกาลที่ 7.....	212
5.25 แสดงแบบอาคารหอชมวิว.....	213
5.26 แสดงแบบอาคาร จุดบริการนักท่องเที่ยว.....	214
5.27 แสดงแบบอาคาร ทำเทียบเรือ.....	215
5.28 สภาพปัจจุบันของพื้นที่เกาะลอยชุมชนหลังวัดสามัคคี.....	216
5.29 แสดงขนาดพื้นที่เกาะลอย.....	217
5.30 แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดิน และทางสัญจร เกาะลอย.....	218
5.31 แสดงความสูงอาคาร และปัญหาการจราจรเกาะลอย.....	219
5.32 แสดงกิจกรรมภายในพื้นที่ปัจจุบันเกาะลอย.....	220
5.33 แสดงกิจกรรมภายในพื้นที่ในอนาคต เกาะลอย.....	221
5.34 แสดงองค์ประกอบภายในโครงการ เกาะลอย.....	222
5.35 แสดงทางสัญจรภายในโครงการเกาะลอย.....	223
5.36 แสดงมุมมองภายในโครงการเกาะลอย.....	224
5.37 แบบแสดงขอบเขตโครงการ ป้ายบอกเส้นทาง บริเวณเกาะลอย.....	225
5.38 แบบแสดงแนวรั้วและระดับดินภายในโครงการ บริเวณเกาะลอย.....	226
5.39 แบบแสดงโครมไฟและถังขยะ บริเวณเกาะลอย.....	227
5.40 แบบแสดงท่อระบายน้ำและตำแหน่งระบบน้ำต่างๆ บริเวณเกาะลอย.....	228
5.41 แสดงอาคารภายในพื้นที่ เกาะลอย.....	229
5.42 แสดงอาคาร เวทีแสดงเพลงโคราช.....	230
5.43 แสดงอาคาร บ้านหมอเพลงโคราช.....	231
5.44 แสดงอาคาร หอเพลงและร้านค้า.....	232
5.45 แสดงอาคาร ห้องน้ำสาธารณะ.....	233

สารบัญรูป (ต่อ)

รูปที่	หน้า
5.46	สภาพปัจจุบันของพื้นที่วัดศาลาลอยชุมชนศาลาลอย-มหาชัย.....234
5.47	แสดงขนาดพื้นที่เกาะลอย.....235
5.48	แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดิน และทางสัญจร วัดศาลาลอยชุมชนศาลาลอย-มหาชัย.....236
5.49	แสดงความสูงอาคาร และปัญหาการจราจรวัดศาลาลอยชุมชนศาลาลอย-มหาชัย.....237
5.50	แสดงกิจกรรมภายในพื้นที่ปัจจุบันวัดศาลาลอยชุมชนศาลาลอย-มหาชัย.....238
5.51	แสดงกิจกรรมภายในพื้นที่ในอนาคต วัดศาลาลอยชุมชนศาลาลอย-มหาชัย.....239
5.52	แสดงองค์ประกอบภายในโครงการ วัดศาลาลอยชุมชนศาลาลอย-มหาชัย.....240
5.53	แสดงทางสัญจรภายในโครงการวัดศาลาลอยชุมชนศาลาลอย-มหาชัย.....241
5.54	แสดงมุมมองภายในโครงการวัดศาลาลอยชุมชนศาลาลอย-มหาชัย.....242
5.55	แบบแสดงขอบเขตโครงการ บ้ายบอกเส้นทาง ชุมชนศาลาลอย-มหาชัย.....243
5.56	แบบแสดงแนวรั้วและระดับดินภายในโครงการ ชุมชนศาลาลอย-มหาชัย.....244
5.57	แบบแสดงโครมไฟและถังขยะ ชุมชนศาลาลอย-มหาชัย.....245
5.58	แบบแสดงท่อระบายน้ำและตำแหน่งระบบน้ำต่างๆ ชุมชนศาลาลอยมหาชัย.....246
5.59	แสดงอาคารภายในพื้นที่ วัดศาลาลอย.....247
5.60	แสดงแบบอาคาร พาณิชย์.....248
5.61	แสดงแบบอาคาร ศูนย์จำหน่าย ผลิตภัณฑ์ และร้านอาหาร.....249
5.62	แสดงแบบอาคาร กลุ่มเรือนอีสาน.....250
5.63	แสดงแบบอาคาร ป้อมยาม.....251
5.64	แนวคิดการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวก บ้ายบอกทาง โครมไฟ ถังขยะ และม้านั่ง.....252
5.65	แนวคิดการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวก ทางด้านการสัญจร รั้วกันตก สนามเด็กเล่น ระบบน้ำ.....253

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เทศบาลนครนครราชสีมา ในขณะที่มีฐานะเป็นเทศบาลเมืองนครราชสีมา ได้ถูกกำหนด บทบาทให้เป็นหนึ่งในเมืองศูนย์กลางความเจริญในภูมิภาคของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตั้งแต่ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520 - 2524) ทำเลที่ตั้งของเทศบาลนคร ถือเป็นศูนย์กลางของจังหวัด ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ลักษณะพื้นที่ในเขต เทศบาลนครเป็นที่ราบลาดเอียงไปทางทิศตะวันออก ตอนเหนือของตัวเมืองเป็นที่ราบลุ่ม ทาง ตะวันตกเฉียงใต้เป็นที่ราบสูง ลักษณะดินเป็นดินร่วนปนทราย มีลำตะคองซึ่งเป็นลำน้ำหลักของ แม่น้ำมูลไหลผ่านตัวเมืองด้านทิศเหนือ ความยาวประมาณ 9 กิโลเมตร (สำนักงานเทศบาลนคร นครราชสีมา. 2546 : 3)

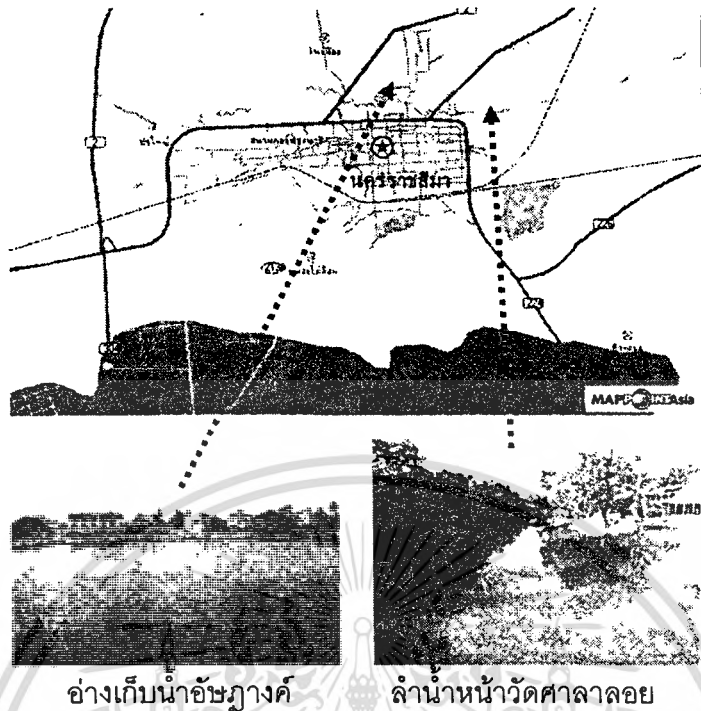
ลำตะคอง เป็นลำน้ำสายสำคัญที่เปรียบเสมือนสายเลือดเลี้ยงจังหวัดนครราชสีมา เป็น พื้นที่ลุ่มน้ำที่ครอบคลุมถึง 6 อำเภอ มีพื้นที่ลุ่มน้ำกว่า 3,050 ตารางกิโลเมตร โดยลำน้ำนี้เป็นลำน้ำ สาขาสำคัญของแม่น้ำมูล ต้นน้ำเกิดจากหุบเขาระหว่างเขาฝาละมีและเขาสามยอดในเขตอุทยาน เขาใหญ่ ไหลผ่านเขตอำเภอปากช่อง สีคิ้ว สูงเนิน เมือง และลงสู่แม่น้ำมูลที่ตำบลท่าช้าง อำเภอ เฉลิมพระเกียรติความยาวรวม ประมาณ 75 กิโลเมตร ส่วนที่ไหลผ่านเขตเทศบาลนครมีความยาว ประมาณ 9 กิโลเมตร โดยผ่านทางทิศเหนือของเขตเทศบาลนคร ประชาชนทั้ง 2 ฝั่งลำตะคองจะ ใช้ประโยชน์ในการเกษตรกรรม (สำนักงานเทศบาลนคร นครราชสีมา.2546:24)

ส่วนของลำตะคองที่ไหลผ่านอำเภอเมืองจังหวัดนครราชสีมาและเทศบาลนครนครราชสีมา เป็นระยะทางยาวถึง 35 กิโลเมตร และมีพื้นที่ลุ่มน้ำในอำเภอเมืองถึง 500 ตารางกิโลเมตร หรือ ร้อยละ 65 ของพื้นที่อำเภอเมือง การใช้ที่ดินมีทั้งที่เป็นที่ตั้งชุมชนเทศบาลนคร โรงงานอุตสาหกรรม ที่นา ที่สวน ไม้ผล พืชไร่ และพืชผักไม้ดอก โดยเฉพาะพื้นที่สวนผัก จัดได้ว่ามีอาณาเขตกว้างขวาง ที่สุดในภาคอีสาน และส่งผลผลิตไปเลี้ยงจังหวัดในภาคอื่น ๆ ด้วย (สำนักนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม. 2545 : 1)

การใช้ที่ดินดังกล่าวข้างต้น โดยเฉพาะชุมชนขนาดใหญ่ซึ่งมี โรงงานอุตสาหกรรม การเพาะปลูก และการเลี้ยงสัตว์ในเขตเทศบาลนคร ได้ก่อให้เกิดมลภาวะ ทั้งด้านน้ำเสีย ขยะมูลฝอยและอื่น ๆ และถูกปล่อยลงสู่แหล่งน้ำลำตะคอง จนคุณภาพของน้ำในลำตะคองช่วงที่ไหลผ่านเทศบาลนคร ในระยะฤดูแล้ง ถูกจัดอยู่ในระดับ 5 ของมาตรฐานคุณภาพน้ำผิวดิน คือ เป็นแหล่งน้ำที่ไม่ เหมาะสมสำหรับใช้ประโยชน์ในการอุปโภคและบริโภค และชาวเมืองที่อยู่ริมลำตะคองเกือบ

ทั้งหมด ไม่สามารถใช้น้ำเพื่อการอุปโภคและบริโภคมานานกว่า 20 ปี
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งยังมีเหตุเปลี่ยนแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สภาพปัจจุบันของลำตะคองในเขตเทศบาลนคร แนวตลิ่งบางช่วงทรุดตัวและพังลง บางช่วงแคบและตื้นเขินจนสามารถเดินข้ามได้ โดยเฉพาะในช่วงฤดูแล้ง ปริมาณน้ำจะมีน้อย น้ำมี สีคล้ำขุ่น และมีกลิ่นเหม็น ส่งผลต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนที่อาศัยอยู่ 2 ฝั่งน้ำและส่งผลต่อ แหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่เดิมคือ วัดศาลาลอย ในช่วงที่เทศบาลนครได้ดำเนินโครงการเมืองศูนย์กลางอยู่และโครงการความร่วมมือไทย - สวีเดน ภายใต้แผนปฏิบัติการ 21 ในช่วงปี พ.ศ. 2538-2540 ได้มีการอนุรักษ์ลำตะคอง ด้วยการรณรงค์สร้างจิตสำนึก และจัดตั้งกลุ่มเยาวชนอาสาสมัคร "รักษาลำตะคอง" ในชุมชนที่อยู่ริมลำน้ำ มีการจัดกิจกรรมพัฒนาและปลูกต้นไม้ริมฝั่งลำตะคอง การก่อสร้างบำบัดน้ำเสีย เบื้องต้นในชุมชน รวมทั้งการก่อสร้างเชื่อมกันดิน ถนน ค.ส.ล. พร้อมการ ปรับสภาพแวดล้อมริมลำน้ำ เพื่อแสดงแนวเขต และป้องกันปัญหาการรुकล้ำลำน้ำจากการดำเนินงาน ดังกล่าว ช่วยให้สภาพโดยทั่วไปของลำตะคองดีขึ้น ปัจจุบันโครงการได้เสร็จสิ้นลงแล้ว (สำนัก นโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม. 2545 : 35) แต่ด้วยสภาพปัญหาที่มีการทับถมมายาวนานประกอบ กับความยาวของลำน้ำที่มี ระยะทางกว่า 9 กิโลเมตร ผ่าน 7 ชุมชนในเขตเทศบาลนคร จากชุมชน ตะคองเก่าและสิ้นสุดที่ชุมชนมหาชัย จึงมีความจำเป็นต้องเร่งแก้ไข และฟื้นฟูลำน้ำแห่งนี้้อย่าง ต่อเนื่อง และจริงจัง เพื่อให้ลำตะคองฟื้นคืนสภาพสู่ระบบนิเวศที่ดีและชุมชนริมฝั่งลำตะคองให้มี สภาพที่ดีขึ้น มีสภาพภูมิทัศน์และทัศนียภาพที่สวยงาม ร่มรื่น สามารถใช้เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อน ใจและแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำ และกำหนดแหล่งกิจกรรมของชุมชนริมฝั่งลำตะคองในเขตเทศบาล นครที่มีความสำคัญเพื่อนำมาพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดเพิ่มอีกหนึ่งแห่ง เพื่อสอดคล้อง กับโครงการเที่ยวทั่วไทยไปได้ทุกเดือนของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และสามารถเพิ่มรายได้ ให้กับชุมชนทำให้ชุมชนเข้มแข็งขึ้น สามารถพึ่งตัวเองได้ สมกับการเป็น ลำน้ำสายเลือดสายเดียว ของเมือง

รูปที่ 1.1 แสดงสายน้ำลำตะคองในเขตเทศบาลนคร จังหวัดนครราชสีมา 9 ก.ม

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้นพอจะสรุปได้ว่าสภาพของลำตะคองในเขตเทศบาลนคร นบวัน จะทำให้ลำตะคองและสภาพแวดล้อม 2 ฝั่งลำตะคองเสียหายมากยิ่งขึ้นซึ่งถ้าไม่ได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการวิจัยเพื่อเสนอการปรับปรุงสภาพดังกล่าว ให้สภาพแวดล้อมและชุมชนมีความเข้มแข็งและรองรับการท่องเที่ยว สนองนโยบายของรัฐบาลที่ว่า ให้มีการวางผังเมือง ตัวอย่างให้กับชุมชนเพื่อนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนอื่นๆอีกต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมทางกายภาพและปัญหาริมฝั่งลำตะคองในเขตเทศบาลนครเพื่อการท่องเที่ยวและที่เกิดจากการขยายตัวของชุมชนในเขตเทศบาลนคร นครราชสีมา

1.2.2 เพื่อศึกษาความคิดเห็นและกิจกรรมของชุมชน ในการใช้บริเวณริมฝั่งลำตะคองในเขตเทศบาลนครนครราชสีมา เพื่อการท่องเที่ยว

1.2.3 เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาชุมชนริมฝั่งลำตะคองเพื่อการท่องเที่ยว ในเขตเทศบาลนคร นครราชสีมา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1.3 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้มองถึงปัญหาและความต้องการของชุมชนริมน้ำเป็นหลัก เพื่อมา กำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ และให้สอดคล้องกับแนวความคิดในการวิจัย เรื่อง การพัฒนา ริมฝั่งลำตะคองในเขตเทศบาลนครนครราชสีมา โดยทำการศึกษา สภาพแวดล้อมทางกายภาพและ ปัญหา พฤติกรรมและกิจกรรมของชุมชน และนักท่องเที่ยวบริเวณริมฝั่งลำตะคอง และใช้กรอบ แนวคิดในการวิจัยดังนี้

1.3.1 กรอบแนวคิดการศึกษาสภาพแวดล้อมทางด้านกายภาพและปัญหาริมฝั่ง ลำตะคองในเขตเทศบาลนคร ได้แนวความคิดจากคณะอนุกรรมการเฉพาะกิจเพื่อการอนุรักษ์และ พัฒนาสภาพแวดล้อมแม่น้ำ ลำคลองสำนักนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม (2545 : 7-8) ซึ่งมี รายละเอียดดังนี้

- 1.3.1.1 การศึกษาลักษณะที่ตั้ง
- 1.3.1.2 ขนาดพื้นที่
- 1.3.1.3 อาณาเขต
- 1.3.1.4 สภาพภูมิประเทศและลักษณะภูมิอากาศ
- 1.3.1.5 ภูมิทัศน์เมือง
  1. ย่าน (Districts)
  2. ที่รวมกิจกรรม (Node)
  3. ทางสัญจร (Path)
  4. ที่หมายตา (Land Marks)
  5. ขอบเขต (Edge)

1.3.2 กรอบแนวคิดทางด้านกิจกรรม ได้แนวคิดจาก สมพล ดำรงเสถียร (2545 : 15-17) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

- 1.3.2.1 ข้อมูลทางด้านสังคม
  1. ด้านประชากร
  2. โครงสร้างด้านประชากร
  3. ด้านการศึกษา
  4. เอกลักษณ์ ของชุมชน
  5. การบริการทางด้านสังคม
- 1.3.2.2 ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ

1. ข้อมูลด้านอาชีพ รายได้ การจ้างงาน

2. แนวโน้มของเศรษฐกิจในอนาคต

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับใช้ในงานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งยังมีให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ประกอบด้วย

1. ประชาชนคือ ประชาชนภายในชุมชนซึ่งประกอบไปด้วย 7 ชุมชน ในเขตเทศบาลนคร นครราชสีมาที่อยู่ริมฝั่งลำตะคองรวมทั้งสิ้น 1,383 ครัวเรือน ประชาชนจำนวน 6,750 คน (สำนักงาน เทศบาลนคร นครราชสีมา. 2546 : 15-16)

2. นักท่องเที่ยว คือ นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 3,932 คนต่อวัน(สถิติการท่องเที่ยวจังหวัดนครราชสีมา. 2546 : 102)

กลุ่มตัวอย่าง

1. ประชาชนริมฝั่งลำตะคองในเขตเทศบาลนคร 7 ชุมชน 6,750 คน ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามความคลาดเคลื่อน $\pm 10\%$ โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ (Yamane) ใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 99 คน

2. หัวหน้าชุมชน 7 คน ผู้วิจัยศึกษาหมดทั้ง 7 คน

3. ประชาชนชุมชนเกาะลอย บ้านเพลงโคราช 14 ครัวเรือน ผู้วิจัยศึกษาครัวเรือนละ 1 คน ดังนั้นจึงใช้กลุ่มตัวอย่าง 14 คน

4. ประชาชนชุมชนมหาชัยที่รูก้ำลำน้ำ 70 ครัวเรือน ผู้วิจัยศึกษาครัวเรือนละ 1 คน ดังนั้นจึงใช้กลุ่มตัวอย่าง 70 คน

5. นักท่องเที่ยวในอำเภอเมือง จำนวน 3,923 คนต่อวัน ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามความคลาดเคลื่อน $\pm 10\%$ โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ (Yamane) ดังนั้นจึงใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 98 คน

6. เจ้าหน้าที่ตรวจสอบคุณภาพน้ำริมฝั่งลำตะคอง จำนวน 5 คน ผู้วิจัยได้ศึกษาทั้งหมด 5 คน

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

1.5.1 พื้นที่ริมน้ำในเมือง หมายถึง ขอบเขตพื้นที่เมืองบริเวณติดน้ำ ซึ่งรวมถึงตั้งแต่แหล่งน้ำ , คู , คลอง , ทะเลสาบ

1.5.2 การพัฒนาริมฝั่งลำตะคอง หมายถึง การกำหนดให้ 2 ฝั่ง ลำตะคองมีรูปแบบที่ชัดเจนให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ทศนิยภาพที่สวยงามรวมถึงการส่งเสริมการท่องเที่ยว เพื่อความสะอาดสวยงาม

1.5.3 ลำตะคอง หมายถึง ลำน้ำสาขาของแม่น้ำมูล เป็นแหล่งน้ำธรรมชาติ ต้นน้ำอยู่ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ไหลผ่านเขตอำเภอ ปากช่อง สีคิ้ว สูงเนิน เมือง และ ลงสู่แม่น้ำมูล ความยาวรวมประมาณ 75 กม.เป็นระยะที่ไหลผ่านเขตเทศบาลนครนครราชสีมาประมาณ 9 กม. โดยมีชุมชน 7 ชุมชนเริ่มจากชุมชนตะคองเก่าและสิ้นสุดที่ชุมชนมหาชัย ซึ่งตลอด 2 ฝั่งลำน้ำจะมีการใช้ประโยชน์ทั้งในด้านการเกษตรและการใช้เป็นที่รองรับหรือ ระบายน้ำฝนและน้ำเสียของชุมชน

1.5.4 ประชาชนท้องถิ่น หมายถึง กลุ่มคนในพื้นที่ ที่อาศัยอยู่ริมฝั่งลำตะคองในเขตเทศบาลนคร นครราชสีมา ซึ่งมี 7 ชุมชน ประกอบด้วย ผู้บริหารชุมชน ผู้นำชุมชนและ ผู้ประกอบการภายในชุมชน

1.5.5 สภาพแวดล้อมทางด้านกายภาพ หมายถึง สภาพของอาคารริมฝั่งลำตะคองและวิถีความเป็นอยู่ของประชากรท้องถิ่นสภาพเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมที่เป็นอยู่ในปัจจุบันของริมฝั่งลำตะคอง

- ปัญหาริมฝั่งลำตะคอง หมายถึง ปัญหาที่เกิดจากการปล่อยน้ำเสียลงสู่ลำตะคองจากบ้านเรือนและโรงงานต่างๆ ปัญหาวัชพืชและแม่น้ำตื้นเขินของลำน้ำ
- กิจกรรมชุมชนในการใช้บริเวณริมฝั่งลำตะคอง หมายถึง กิจกรรมที่ชาวบ้านทำร่วมกัน เช่นการรวมกลุ่มกันเพื่อจัดงานประเพณีต่างๆ หรือการรวมกลุ่มเพื่อดูแลรักษาลำน้ำของชุมชน

1.5.5.1 ที่เว้นว่างที่โล่ง หมายถึง พื้นที่ว่างโล่ง โดยที่มนุษย์สร้างขึ้นหรือเกิดขึ้นตามธรรมชาติ เช่น สวนหย่อม ลานกิจกรรม ลานเอนกประสงค์ บ่อน้ำ สระน้ำ แม่น้ำ ลำคลอง เป็นต้น

1.5.5.2 เส้นทางสัญจร หมายถึง เส้นทางที่ใช้เดินทางจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง เช่น ถนน ทางเดินเท้า ทางเดินเรือ เป็นต้น

1.5.5.3 ทิวทัศน์และที่หมายตา หมายถึง บริเวณที่มีความสวยงามเป็นพิเศษหรือบริเวณที่มีความพิเศษ สะดุดตา มองเห็นแต่ไกล มีความเป็นเอกลักษณ์ทางด้านสถาปัตยกรรมของคนในเมืองและนักท่องเที่ยว

1.5.5.4 สิ่งก่อสร้างและสิ่งประกอบบริเวณ หมายถึง สิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นที่อยู่ในบริเวณ และสามารถมองเห็นได้ด้วยตา

1.5.5.5 นักท่องเที่ยว คือ กลุ่มคนที่เดินทางมาท่องเที่ยว ในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

1.5.6 เขตเทศบาลนคร นครราชสีมา หมายถึง เขตพื้นที่การปกครอง มีประชากรตั้งแต่ 5,000 คนขึ้นไป ความหนาแน่นเฉลี่ย 3,000 คน ต่อตารางเมตร และมีรายได้ 120 – 500 ล้านบาท หรือมากกว่า โดยไม่รวมเงินอุดหนุน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

โดยรอบของเทศบาลนคร นครราชสีมา มีอาณาเขตติดต่อกับองค์กรปกครองท้องถิ่นต่างๆ
ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองจะบก,
ตำบลหมื่นไวย และบ้านเกาะ

ทิศใต้ ติดต่อกับพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองไผ่ล้อม

ทิศตะวันออก ติดต่อกับพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลหัวทะเล

ทิศตะวันตก ติดต่อกับพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

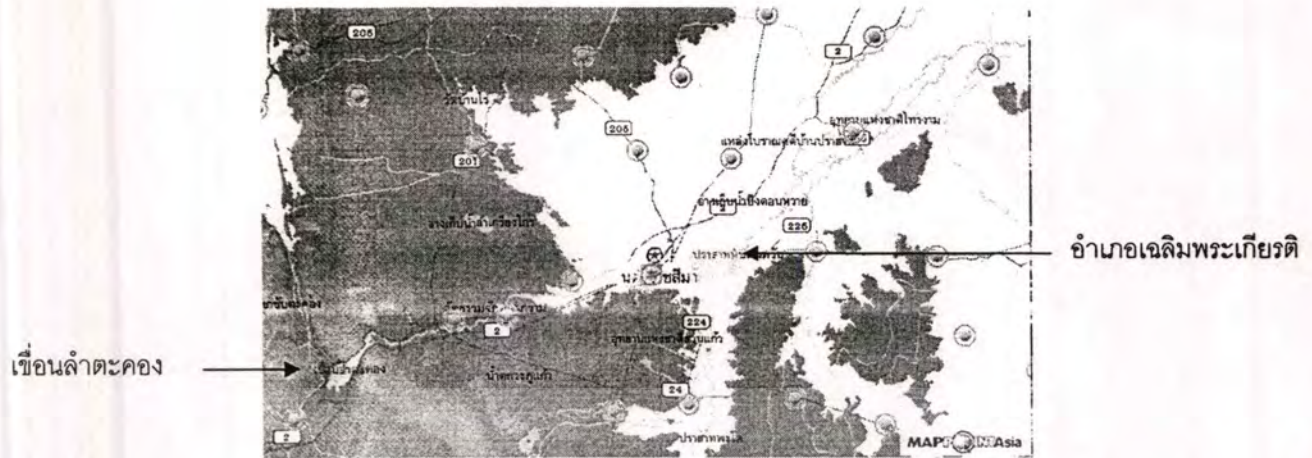
ในการวิจัยเรื่อง แนวความคิดในการออกแบบชุมชนริมฝั่งลำตะคองเพื่อการท่องเที่ยวในเขตเทศบาลนคร จังหวัดนครราชสีมา เพื่อการท่องเที่ยว ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

- 2.1 สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐานของลำตะคองในเขตเทศบาลนคร นครราชสีมา
- 2.2 ข้อมูลการท่องเที่ยว จังหวัดนครราชสีมา
- 2.3 ศึกษาทฤษฎีและหลักการ การพัฒนาภูมิทัศน์เมือง
- 2.4 ความสัมพันธ์ของงาน ออกแบบชุมชน(Community Design)
- 2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐานของลำตะคองในเขตเทศบาลนครนครราชสีมา

1. ลักษณะที่ตั้ง

เทศบาลนครราชสีมา ได้ถูกกำหนดบทบาทให้เป็นหนึ่งในเมืองศูนย์กลางความเจริญ ในภูมิภาคของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520 - 2524) ทำเลที่ตั้งของเทศบาลนครราชสีมาถือเป็นศูนย์กลางของจังหวัด ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา อยู่ระหว่างเส้นรุ้งที่ 14 - 16 องศาเหนือ และเส้นแวงที่ 101 - 103 องศาตะวันออก สูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 174 - 206 เมตร มีระยะทางห่างจากกรุงเทพมหานคร โดยทางรถยนต์ 255 กิโลเมตร ทางรถไฟ 264 กิโลเมตร และใช้เวลาเดินทางโดยทางเครื่องบินประมาณ 50 นาที ส่วนลักษณะพื้นที่เป็นที่ราบเอียงไปทาง ทิศตะวันออก ตอนเหนือของตัวเมืองเป็นที่ราบสูง ทางตะวันตกเฉียงใต้เป็นที่ราบสูง ลักษณะดินเป็นดินร่วนปนทราย มีลำตะคองซึ่งเป็นลำน้ำหลักของแม่น้ำมูลไหลผ่านตัวเมืองด้านทิศเหนือ ความยาวประมาณ 9 กิโลเมตร (สำนักงานเทศบาลนครราชสีมา. 2546 : 7)

รูปที่ 2.1 ลำตะคองจากเขื่อนลำตะคองและไปสิ้นสุดที่ อำเภอ เฉลิมพระเกียรติซึ่งบรรจบกับแม่น้ำมูล

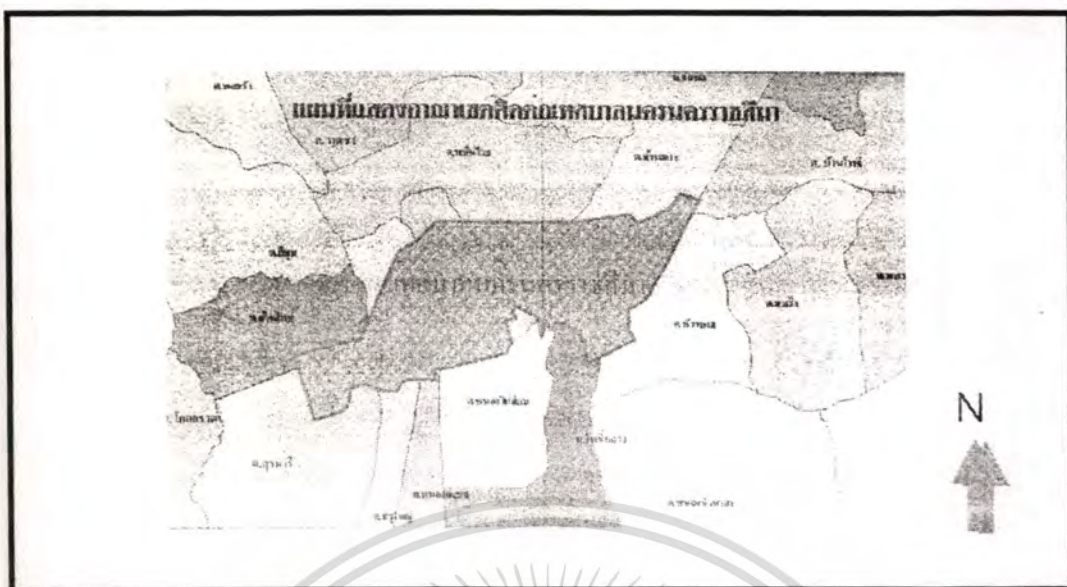
2. ขนาดพื้นที่

เทศบาลนครนครราชสีมา มีพื้นที่รับผิดชอบครอบคลุมตำบลในเมืองทั้งหมด เนื้อที่ 37.5 ตารางกิโลเมตร หรือ 2,343 ไร่ 2 งาน คิดเป็นร้อยละ 4.96 ของพื้นที่อำเภอเมือง (อำเภอเมือง นครราชสีมา มีพื้นที่ประมาณ 755,596 ตารางกิโลเมตร) หรือประมาณร้อยละ .018 ของพื้นที่ทั้ง จังหวัด (สำนักงานเทศบาลนครนครราชสีมา. 2546 : 3)

3. อาณาเขต

โดยรอบเขตเทศบาลนคร นครราชสีมา มีอาณาเขตติดต่อกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต่างๆ ดังนี้ (สำนักงานเทศบาลนครนครราชสีมา. 2546 : 3)

ทิศเหนือ	ติดต่อกับพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองจะบก , องค์การบริหารส่วนตำบลหมื่นไวย และองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเกาะ
ทิศใต้	ติดต่อกับพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองไผ่ล้อม
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลหัวทะเล
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่

รูปที่ 2.2 แผนที่แสดงอาณาเขตติดต่อเทศบาลนคร นครราชสีมา

4. ประชากร

เมื่อสิ้นเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2545 ประชากรในเขตเทศบาลนคร นครราชสีมาตามสถิติทะเบียนราษฎร มีจำนวนทั้งสิ้น 173,947 คน เป็นชาย 83,194 คน (คิดเป็นร้อยละ 47.8) เป็นหญิง 90,753 คน (คิดเป็นร้อยละ 52.2) มีจำนวนบ้านเรือน 55,295 หลังคาเรือน และจำนวนครอบครัว 34,881 ครอบครัว ความหนาแน่นของประชากรโดยเฉลี่ย 4,638 คน : ตารางกิโลเมตร โดยการเปลี่ยนแปลงด้านประชากรในช่วง 5 ปี ที่ผ่านมาพบว่า (สำนักงานเทศบาลนครราชสีมา. 2546:3-4)

ตารางที่ 2.1 แสดงจำนวนประชาชนในเขตเทศบาลนคร ปี 2540 - 2544

ปี พ.ศ.	ชาย	หญิง	รวม
2540	84,526	90,894	175,420
2541	84,791	91,706	176,497
2542	83,090	90,231	173,321
2543	83,366	90,691	174,057
2544	83,379	90,943	174,322

และจากการศึกษาข้อมูล ประชากรของบริษัทวิศวกรรมที่ปรึกษา ตามโครงการออกแบบรายละเอียดรวบรวมน้ำเสีย และระบบบำบัดน้ำเสีย เทศบาลนคร นครราชสีมา ระยะที่ 2 เมื่อเดือนสิงหาคม 2544 ได้มีการคาดประมาณประชาชน โดยรวบรวมข้อมูลตามหลักฐานทะเบียนราษฎร ตั้งแต่ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งยังมีให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ปี พ.ศ. 2529 - 2543 มาเป็นฐานข้อมูล แล้วคาดประมาณจำนวนประชาชนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546 ถึง 2568 ดังนี้

ตารางที่ 2.2 แสดงการคาดการณ์จำนวนประชาชนในอนาคต 23 ปี (พ.ศ 2546-2568)

ปี พ.ศ.	จำนวนประชากร (คน)	ประชากรแฝง (คน)	รวมทั้งสิ้น (คน)
2546	179,907	39,580	219,487
2547	182,035	40,048	222,083
2548	184,162	40,516	224,678
2549	186,289	40,984	227,273
2550	188,416	41,452	229,868
2551	190,543	41,919	232,462
2552	192,670	42,387	235,057
2553	194,797	42,855	237,652
2554	196,924	43,323	240,247
2555	199,051	43,791	242,842
2556	201,178	44,259	245,437
2557	203,305	44,727	248,032
2558	205,433	45,195	250,628
2559	207,569	45,665	253,234
2560	209,707	46,136	255,843
2561	211,846	46,606	258,452
2562	213,986	47,077	261,063
2563	216,126	47,548	263,674
2564	218,265	48,018	266,283
2565	220,404	48,489	268,893
2566	222,543	48,959	271,502
2567	224,679	49,429	274,108
2568	226,813	49,899	276,712

ส่วนการเปลี่ยนแปลงจำนวนประชาชนที่เกิดจากการย้ายถิ่น ในช่วง 5 ปี ที่ผ่านมา จะมีการย้ายออกของประชาชนมากกว่าการย้ายเข้า อัตราการย้ายถิ่นจึงมีค่าเป็นลบ สาเหตุหลักน่าจะเอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เกิดจากการกระจายตัวของชุมชน โดยเฉพาะด้านที่อยู่อาศัยที่มีการย้ายออกจากเขตเทศบาลนคร ไปยังพื้นที่ชุมชน รอบ ๆ รอยต่อของเทศบาลนคร ส่วนอัตราการเกิดการตาย มีแนวโน้มที่ขึ้นและลง ในแต่ละปี

ตารางที่ 2.3 ขนาดพื้นที่ จำนวนประชาชนและจำนวนครัวเรือน 7 ชุมชนที่อยู่ริมลำตะคอง

ชุมชน	ขนาดพื้นที่ (ไร่)	จำนวนประชากร	จำนวนบ้านเรือน	จำนวนครอบครัว
1. ท่งสว่าง - ศาลาลอย	300	2,748	515	511
2. มหาชัย	120	778	166	173
3. หลังวัดสามัคคี	9.5	349	88	94
4. เกษตรสามัคคี 2	225	1,372	228	151
5. บ้านตะคองเก่า	20	578	130	147
6. บ้านบุมะค่า	57	590	128	83
7. ลำโรงจันทร์	42	508	113	105

รูปที่ 2.3 แผนที่แสดง 7 ชุมชนที่อยู่ริมฝั่งลำตะคอง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.1.1 วิถีชีวิตชาวโคราชในอดีต

เมืองโคราชมีความแตกต่างที่เห็นได้ชัด คือ ความเป็นชุมชนเมืองและชนบท ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางเชื้อสายเดียวกันในครอบครัว และรวมทั้งความสัมพันธ์ในหมู่บ้านเดียวกันที่เปรียบเสมือนญาติพี่น้องครอบครัว ในชนบทยังมีลักษณะความผูกพันทางสายเลือดอย่างเหนียวแน่น ให้ความสำคัญกับผู้อาวุโส เป็นธรรมเนียมปฏิบัติ ที่ยึดถือกันมาแต่โบราณ ลักษณะเด่นของครอบครัวโคราช ชาวโคราชยังถือว่า งานบ้านเป็นหน้าที่ของผู้หญิง โดยเฉพาะเรื่องการอบรมสั่งสอนบุตรให้ยึดมั่นในจริยธรรม คุณธรรม การมีสัมมาคารวะต่อปู่ ย่า ตา ยาย ซึ่งถือเป็นคตินิยมสำคัญ (หอการค้าจังหวัดนครราชสีมา. 2542 : 29)

2.1.1.1 ความแตกต่างที่เป็นหนึ่งเดียวของชาวโคราช

ในเมืองโคราชนั้น นอกจากจะมีคนโคราชแท้ ๆ อาศัยอยู่แล้ว ยังมีคนลาว คนแขก คนส่วย คนอินเดียและคนจีน อาศัยอยู่ด้วย ซึ่งแต่ละเผ่าพันธุ์ก็มีอาชีพ มีประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ การแต่งกาย และภาษาพูดแตกต่างกันออกไป แต่สามารถอยู่รวมกันได้เป็นอย่างดี นับว่าเป็นความแตกต่างที่เป็นหนึ่งเดียวอย่างแท้จริง (หอการค้าจังหวัดนครราชสีมา. 2542 : 29 – 31)

รูปที่ 2.4 ชาวไทยโคราช

รูปที่ 2.5 ชาวไทยเขมร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.1.1.2 ภาษาถิ่นโคราช

ภาษา ถือเป็นเครื่องบ่งชี้วัฒนธรรมที่สำคัญเพราะเป็นสื่อที่สามารถสะท้อน ความเป็น เชื้อชาติได้อย่างชัดเจนที่สุด ในฐานะที่โคราชเป็นเสมือนประตูสู่ภาคอีสาน เป็นสื่อกลางระหว่าง ภูมิภาคต่าง ๆ จึงมีความผสมผสานวัฒนธรรมทางภาษาเป็นอย่างมาก ระหว่างภาษากลาง และ ภาษาอีสานทำให้เกิดภาษาโคราช (หอการค้าจังหวัดนครราชสีมา. 2542:32)

ภาษาโคราช เป็นภาษาที่เกิดจากภาษาลาวเปลี่ยนระบบมาเป็นภาษาไทยกลาง คือ พูดเป็นภาษาไทยแต่มีสำเนียงเป็นภาษาท้องถิ่น ภาษาถิ่นโคราชกับภาษาไทยกลาง สามารถ สื่อสารกันได้ แต่กับภาษาลาวจะสื่อกันไม่เข้าใจเป็นภาษาที่นิยมใช้กันในบริเวณจังหวัดนครราชสีมา มีกลุ่มผู้ใช้ส่วนใหญ่เป็นชาวโคราชในอำเภอเมือง อำเภอโชคชัย อำเภอโนนสูง อำเภอโนนไทย และ อำเภอพิมาย ซึ่งเป็นอำเภอที่มีผู้ใช้ภาษานี้มากถึง 3 ใน 4 ของพื้นที่

แต่ปัจจุบัน ภาษาถิ่นโคราชกำลังเสื่อมสูญไปทุกขณะ อันมีสาเหตุมาจากการย้าย ถิ่นฐานทำกินการแต่งงานกับคนต่างภาษา ซึ่งทำให้โอกาสที่จะใช้ภาษาของตนเองในกลุ่มเดียวกัน ลดน้อยลงขาดการสืบทอดวัฒนธรรมทางภาษา อีกปัจจัยหนึ่งคือการศึกษา ซึ่งเป็นการเปิดรับ อิทธิพลภาษาอื่น ๆ โดยเฉพาะภาษากลาง เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันมากกว่าภาษาถิ่นและ เมื่อความเจริญก้าวหน้าเข้ามาสู่คนในท้องถิ่นมากขึ้น มีการติดต่อสัมพันธ์กับผู้คนนอกท้องถิ่น จึง นำไปสู่การเลิกใช้ภาษาถิ่นและสูญสลายไปในที่สุด

ความแตกต่างของภาษาโคราชกับภาษาอีสานกล่าว คือ ภาษาถิ่นอีสานส่วนใหญ่ จะมีสำเนียงพูดคล้ายภาษาลาว แต่ภาษาโคราชมีลักษณะผสมผสานที่เห็นได้ชัดคือ ไม่มีโครงสร้าง ของภาษาลาวปะปนลักษณะเด่นของภาษาโคราชคือจะมีคำว่า นี้ เบ็ง ฯลฯ दा ปะปนหรือต่อท้าย ในคำพูดเสมอ

รูปที่ 2.6 เวทีการแสดงเพลงโคราช

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

นอกจากนั้นแล้ว ชาวโคราชยังได้รับการสืบทอดมรดกทางภาษาในอีกรูปแบบหนึ่ง คือ เพลงโคราชซึ่งนับเป็นการละเล่นเพลงพื้นบ้าน ที่เป็นเอกลักษณ์สำคัญอย่างหนึ่งของโคราช เพลงโคราช สามารถเล่นได้ในทุกโอกาสทั้งงานมงคลอย่างงานโกนจุก บวชนาค งานวัดหรืองาน อวมงคล เช่นงานศพ ก็สามารถเล่นได้ นอกจากนี้แล้วยังมีการเล่นแก้บนท่าน้าวสุรนารี อันถือเป็น อาชีพใหม่ของหมอลำเพลงโคราชอีกอย่างหนึ่ง

ในสมัยก่อนเมื่อจะเล่นเพลงโคราชจะมีการสร้างเวทีเพื่อเป็นสถานที่เล่นเพลง ด้วยการยกพื้นเวทีให้สูงประมาณ 1 ศอก กว้าง-ยาวประมาณ 3 เมตร ปูพื้นด้วยกระดานไม้ บนเวทีมี เพียงตั้งตัวเล็ก ๆ สำหรับวางขันน้ำดื่มเท่านั้น คนดูจึงสามารถนั่งดูได้รอบเวที

เพลงโคราชสมัยปัจจุบันอาจมีการแสดงอื่น ๆ ร่วมด้วยเพื่อเปลี่ยนบรรยากาศให้ผู้ฟัง คลายความล้า หรือแทรกการแสดงอื่น ๆ ตามคำขอของผู้ชม ในยุคก่อนนี้มีการแทรกเฉพาะการแหล่ โคราชเท่านั้น แต่ต่อมาได้รับอิทธิพลการแสดงอื่น ๆ เข้ามามีบทบาทมากขึ้น เช่น ลำตัด เพลงฉ่อย หมอลำ เพลงลูกทุ่ง แหล่ เป็นต้น

2.1.1.3 ขนบประเพณีโคราช

คนโคราชยึดถือปฏิบัติ ตามธรรมเนียมประเพณีที่มีความสัมพันธ์กับสังคมโคราช มากมายจากประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่ยาวนานของการก่อตั้งเป็นเมือง ประเพณีต่าง ๆ จึงถูก ถ่ายทอดสืบทอดกันมาอย่างไม่ขาดสาย และยังคงรักษาไว้ตราบนานทุกวันนี้ ประเพณีของคน โคราชในเทศกาลต่าง ๆ อาทิ ประเพณีของคนโคราชในเทศกาลต่าง ๆ อาทิ ประเพณีนาวาน การ ทำบุญกลางบ้าน การเลี้ยงศาลตาปู่ งานแห่เทียนพรรษา สิ่งเหล่านี้ล้วนสะท้อนถึงความเชื่อใน พุทธศาสนา และความเชื่อโบราณ จากบรรพบุรุษ รวมทั้งประเพณีที่เกี่ยวกับการละเล่นพื้นบ้าน เช่น ประเพณีแข่งเรือพิมาย ที่มีมาแต่ครั้งโบราณเป็นการละเล่นเพื่อความสนุกสนาน ของชาว โคราชซึ่งจัดให้มีทุกปีในฤดูน้ำหลาก ประมาณต้นเดือนพฤศจิกายนอันเป็นกิจกรรม ที่ทุกหมู่บ้านทุก คุ้มวัดร่วมกันจัดขึ้น

หนึ่งในงานประเพณีสำคัญของชาวโคราช ซึ่งเกิดขึ้น ด้วยจิตสำนึก และตระหนัก ถึงคุณความดีของบรรพบุรุษและเห็นความสำคัญของประวัติศาสตร์ คือ ประเพณีวันฉลองชัยชนะ ท้าวสุรนารี วีรสตรีของเมืองโคราช โดยพิธีบวงสรวงและเฉลิมฉลองอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี ในช่วง ปลายเดือนมีนาคมถึงคนเดือนเมษายน เป็นประจำทุกปี (หอการค้าจังหวัดนครราชสีมา. 2542:33)

รูปที่ 2.7 ประเพณีการบวชก่อนเข้าพรรษาในสมัยก่อน ณ บริเวณหน้าศาลจังหวัด นครราชสีมา
ในสมัยนั้น

รูปที่ 2.8 ขบวนเกวียนบรรทุกสินค้า

2.1.1.4 เส้นทางการค้าและการค้าของเกวียน

เส้นทางการค้าระหว่างโคราชกับกรุงเทพฯ ที่มีมาแต่โบราณนั้น มี 2 ทางคือ ทางน้ำ
และทางบก(หอการค้าจังหวัดนครราชสีมา. 2542 : 40-55)

1. ทางน้ำ

เป็นส่วนหนึ่งของเส้นทางขนส่งสินค้าทั้งจากกรุงเทพฯ ไปโคราช จากโคราชไปสู่หัว
เมืองต่าง ๆ ใกล้เคียงและจากโคราชกลับไปยังกรุงเทพฯ โดยใช้เรือกลไฟเป็นพาหนะลากจูงเรือ
สินค้าหรือเรือบรรทุกที่เรียกว่า หรือฉลอม เป็นเรือที่มีหลังคากระแซงทำด้วยไม้ไผ่

รูปที่ 2.9 เรือในลุ่มน้ำมูลที่ท่าช้าง อำเภอจักรราช
ถ่ายเมื่อปี พ.ศ 2458 (ในหน้าแล้ง)

รูปที่ 2.10 เรือกลไฟลากจูงเรือบรรทุกสินค้าของ
ภาคกลาง ซึ่งคล้ายกับโคราชในอดีต

2. ทางบก

ในอดีตเป็นการขนส่งโดยใช้แรงคน และสัตว์เป็นพาหนะบรรทุกสินค้าทางบก จากตัวเมืองโคราชสู่กรุงเทพฯ และสู่หัวเมืองต่าง ๆ เรียกกันว่าม้าต่าง โคตต่าง เดินทางด้วยเท้าโดยเอาสินค้า ใส่เป้ หรือย่าม มีบังทิง (กระบอกไม้ไผ่) ใส่น้ำดื่มระหว่างเดินทางสะพายหลังไว้ หลังม้าเดินทางรวมกันเป็นหมู่คณะจำนวนครั้งละหลายๆ เพื่อความปลอดภัยลัดเลาะผ่านป่าเขาไปตามชุมชนหมู่บ้านในถิ่นทุรกันดาร เป็นเวลาถึงประมาณ 2 เดือน

2.1.2 การประปา

แต่เดิมมาภายในเมืองโคราชได้อาศัย ลำปำ เป็นน้ำใช้เหมือนประปาในปัจจุบัน ด้วยเหตุที่ลำปำเป็นลำน้ำเล็ก ๆ สายหนึ่งเกิดจากการขุดคูคลองของชาวบ้าน เพื่อนำน้ำในธรรมชาติมาใช้หล่อเลี้ยงพืชสวนไร่นา ของตนและใช้สอยภายในหมู่บ้าน จึงนับว่าลำปำเป็นปัจจัยพื้นฐาน หรือสาธารณูปโภคสำคัญของชาวสวน เพราะเมื่อลำปำไหลผ่านบริเวณใด ชาวสวนก็จะทำร่องน้ำขุดแยกเข้าสวนของตน ไม่ว่าจะเป็ย่านนอกตัวเมือง ในตัวเมือง และคูเมืองก็ต้องอาศัยน้ำจากลำปำนี้ทั้งสิ้น

น้ำในลำปำนี้ใสสะอาดใช้ดื่มกินได้ และจะมีน้ำไหลผ่านเมืองตลอดปีโดยเฉพาะในช่วงฤดูน้ำหลาก น้ำจะไหลแรงถ่ายเทล้างทางเดินน้ำให้ใสสะอาดไม่มีน้ำเน่าเสียตกค้างอยู่นาน

จากการรวบรวมข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้ใหญ่หลายท่าน ทำให้ทราบถึงทางน้ำหรือเส้นทางของลำปำ ดังต่อไปนี้ การไหลของลำปำเริ่มแยกจากลำตะคอง ที่บริเวณหรือเขื่อนบ้านมะขามเฒ่า ไหลผ่านหมู่บ้านพริกไทย บ้านเลียบ บ้านหลักร้อย บ้านกองพระทราย บ้านนาหลุม แล้วจะเริ่มเข้าในตัวเมืองในช่วงถนนหน้าบ้านหลวงหน้าวัดโพธิ์ทะลุเข้าซอยข้างหลักเสียง เชียงตั้ง จนถึงถนน

บัวรองข้ามถนนบัวรองไปหน้าโรงแรมศรีวิชัย ถึงที่แยกถนนบัวรองตัดกับถนนโพธิ์กลาง ตรงไปหน้า

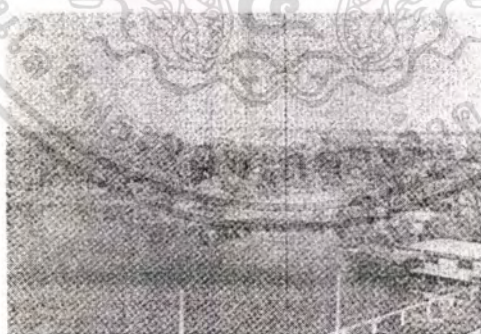
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า วัตถุประสงค์อื่นใด การละเมิดลิขสิทธิ์ หรือการนำเอกสารนี้ไปเผยแพร่โดยไม่ได้รับอนุญาตจะถือว่าผิดกฎหมาย

จอมสุรางค์ โรงภาพยนตร์เฉลิมวัฒนาการมา ออกสู่ถนนราชดำเนินตรงข้างห้องสมุดเฉลิมพระเกียรติ ซึ่งบริเวณนี้มีประตูน้ำปิดเปิดเอาน้ำจากลำปูลงคูเมืองได้ น้ำส่วนหนึ่งจะไหลไปตามร่องน้ำหน้าหน้าวัดสุทธจินดา ข้างทางรถไฟก็มีร่องน้ำไหลมารวมกันแล้วไหลเลียบไปตามทางรถไฟออกสู่หัวทะเล มีประตูน้ำด้านตะวันออกวัดพลับ เป็นที่ระบายน้ำเสียออกจากคูเมืองสู่ ลำตะคอง ส่วนน้ำดีจะไหลเข้าคูเมืองทางหน้าวัดสุทธจินดา

ปัจจุบัน ทางทิศตะวันตกถนนมิตรภาพ เช่น บ้านใหม่ ภูเขาลาด ลำโรง สวนพริกไทย บ้านเลียบ หลักร้อย กองพระทราย ยังมีน้ำลำปูลูใช้เลี้ยงพืชสวนอยู่อย่างสมบูรณ์ แต่ด้านตะวันออกถนนมิตรภาพหลังวัดใหม่อัมพวันกลายเป็นถนนเข้าสู่โรงเรียนเทคโนโลยี ที่มีชื่อว่า ถนนซอยลำปูลู ให้ชนรุ่นหลังได้ทราบกัน เท่านั้น

การประปาเทศบาลเมืองนครราชสีมา ได้ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2477 โดยสุขาภิบาลโพธิ์กลาง และได้โอนกิจการเป็นของเทศบาลในเวลาต่อมา เริ่มก่อสร้างครั้งแรกมีโรงกรองน้ำ 1 โรงสามารถกรองน้ำได้ ชั่วโมงละ 25 ลูกบาศก์เมตร ถึงใสบรรจุน้ำได้ 72 ลูกบาศก์เมตร 1 ถึง มีหอถังสูงสำหรับจ่ายน้ำขนาดความจุ 90 ลูกบาศก์เมตร 1 ถึง กับท่อหลักขนาดต่าง ๆ ยาว 4,416 เมตร มีท่อสำหรับจ่ายน้ำดับเพลิง 11 แห่ง ปริมาณผู้ใช้น้ำ 320 ราย ราคาจำหน่ายน้ำลูกบาศก์เมตรละ 25 สตางค์

ต่อมาในปี พ.ศ. 2478 รัฐบาลได้ยกฐานะสุขาภิบาลเป็นเทศบาลเมือง ขณะนั้นการประปาสถาปัตยกรรมผลิตน้ำได้ 63,500 ลูกบาศก์เมตร เทศบาลได้พยายามขยายกิจการเพื่อให้บริการแก่ประชาชนที่เพิ่มขึ้น

รูปที่ 2.11 อ่างเก็บน้ำอัมพวันคีที่ประตูละบายน้ำ ถ่ายช่วงปี พ.ศ. 2513-2515

ตามสถิติระหว่าง ปี 2512-2513-2517 ดังต่อไปนี้

พ.ศ. 2512 มีผู้ใช้น้ำ 6,484 จำนวนน้ำที่ผลิตได้ 3,787,595 ลูกบาศก์เมตร

พ.ศ. 2513 มีผู้ใช้น้ำ 6,816 จำนวนน้ำที่ผลิตได้ 5,456,434 ลูกบาศก์เมตร

พ.ศ. 2541 มีผู้ใช้น้ำ 4,490 จำนวนน้ำที่ผลิตได้ 6,841,685 ลูกบาศก์เมตร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไมออนุญาตให้นำไปเผยแพร่โดยไม่แจ้งชื่อผู้จัดทำ

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

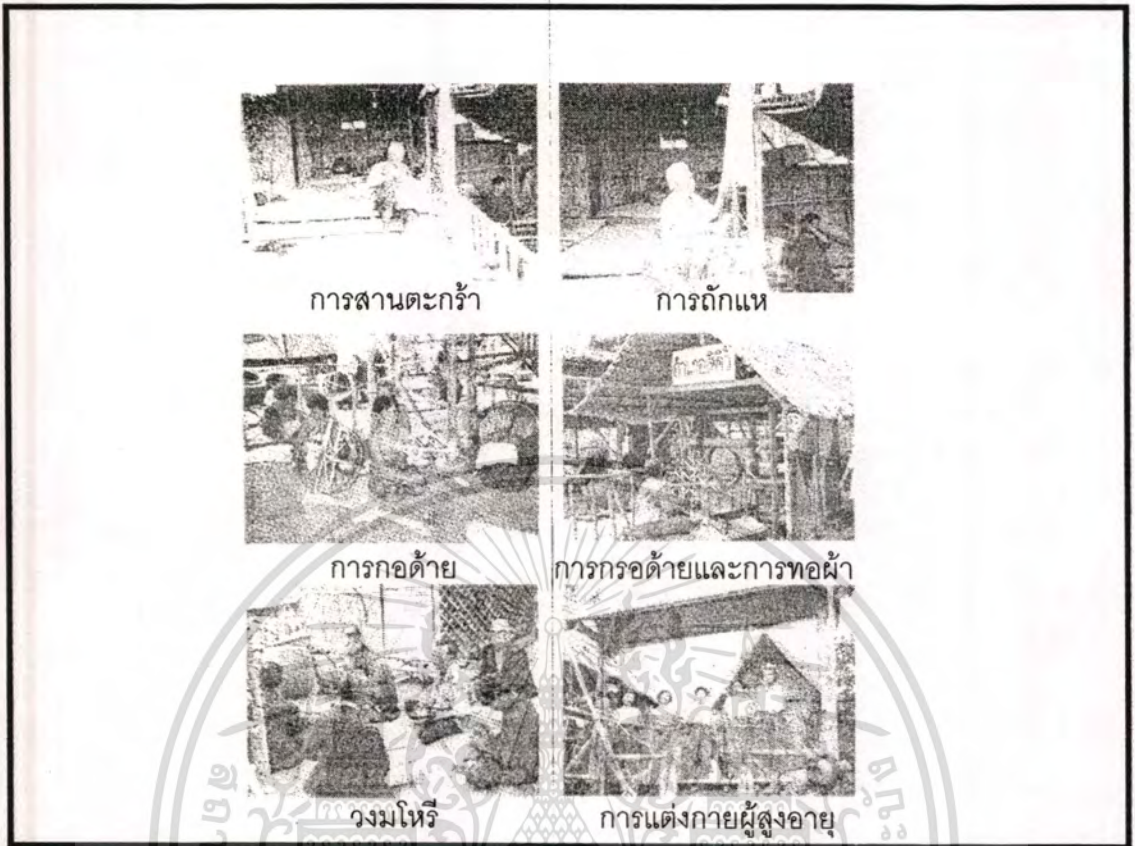
เนื่องจากมีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นทุก ๆ ปี การประปาจึงได้พยายามขยายกิจการประปาให้สามารถเพิ่มปริมาณการผลิตเพื่อสนองความต้องการมาเป็นลำดับ แต่การขยายกิจการต้องประสบอุปสรรคด้านการเงินตลอดมา ดังนั้นความพยายามเพิ่มศักยภาพการผลิตจึงเกิดขึ้นภายหลังเกิดความขาดแคลนน้ำ เนื่องจากน้ำประปาไม่พอใช้แล้ว ซึ่งไม่ทันกับความต้องการ

กระทั่งสิ้น ปี พ.ศ. 2507 การประปา จึงสามารถขยายกิจการจนมีโรงกรองน้ำทั้งหมด 5 โรง คือ โรงขนาด 25 ลูกบาศก์เมตรต่อชั่วโมง 1 โรง ขนาด 40 ลูกบาศก์เมตร 1 โรง และขนาด 80 ลูกบาศก์เมตร ต่อชั่วโมง 3 โรง มีถังใสเก็บน้ำ 5 ถังขนาดจ 72 ลูกบาศก์เมตร ขนาด 68 ลูกบาศก์เมตร ขนาด 200 ลูกบาศก์เมตร (2 ถัง) และขนาด 500 ลูกบาศก์เมตร ถังสูงสำหรับจ่ายน้ำ 2 ถัง ขนาดจ 90 ลูกบาศก์เมตร กับขนาดจ 250 ลูกบาศก์เมตร มีท่อหลักขนาดต่าง ๆ ยาว 23,051.70 เมตร ท่อย่อยยาว 17,126.30 เมตร มีท่อสำหรับจ่ายน้ำดับเพลิง 111 แห่ง เพื่อให้บริการแก่ชาวโคราชที่มีถึง 4,387 ราย (หอการค้าจังหวัดนครราชสีมา. 2542 : 323 – 325)

รูปที่ 2.12 แผนที่แสดงที่มาของลำปูลู

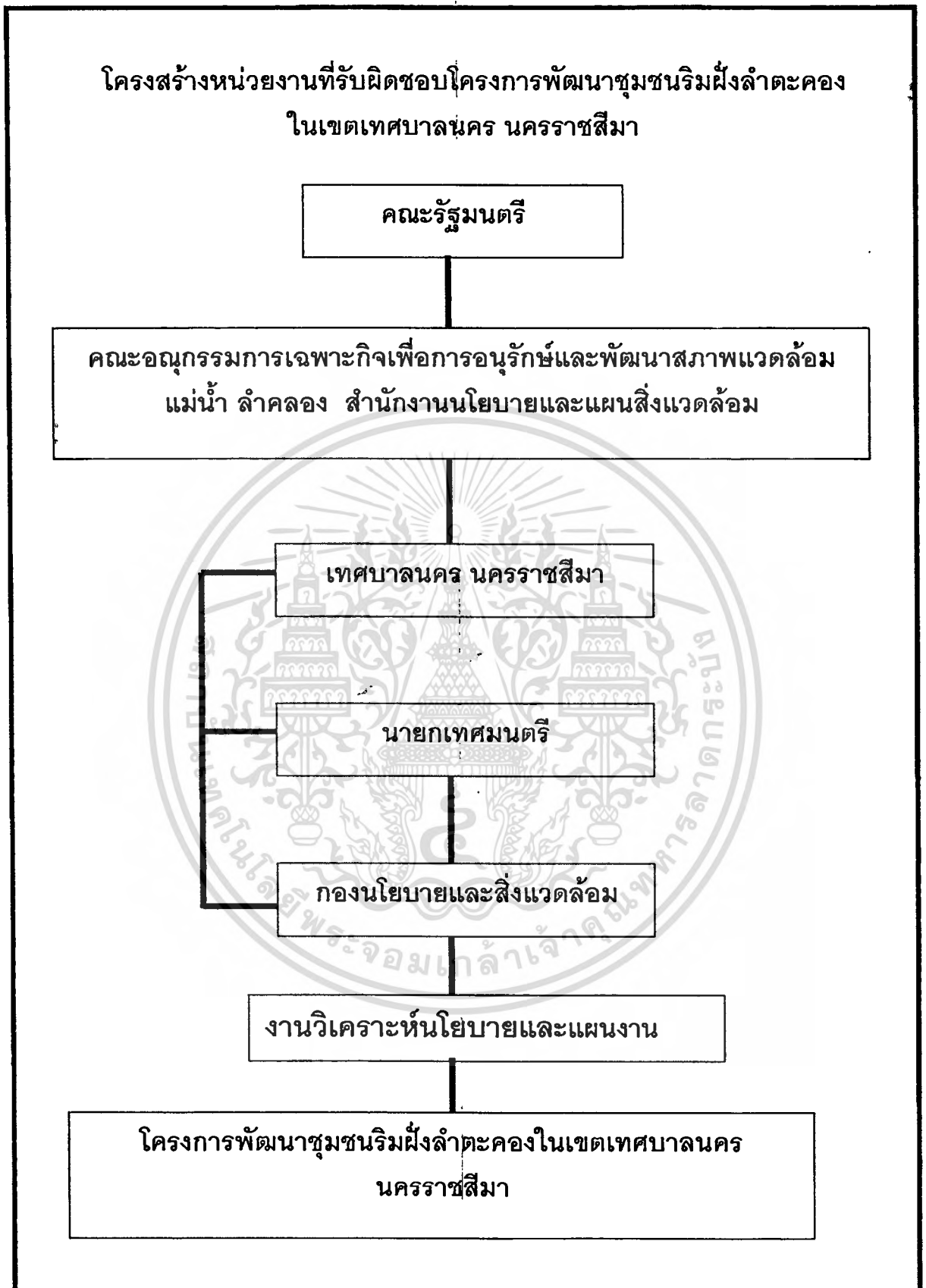
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปที่ 2.13 วิถีชีวิตชาวโคราช

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

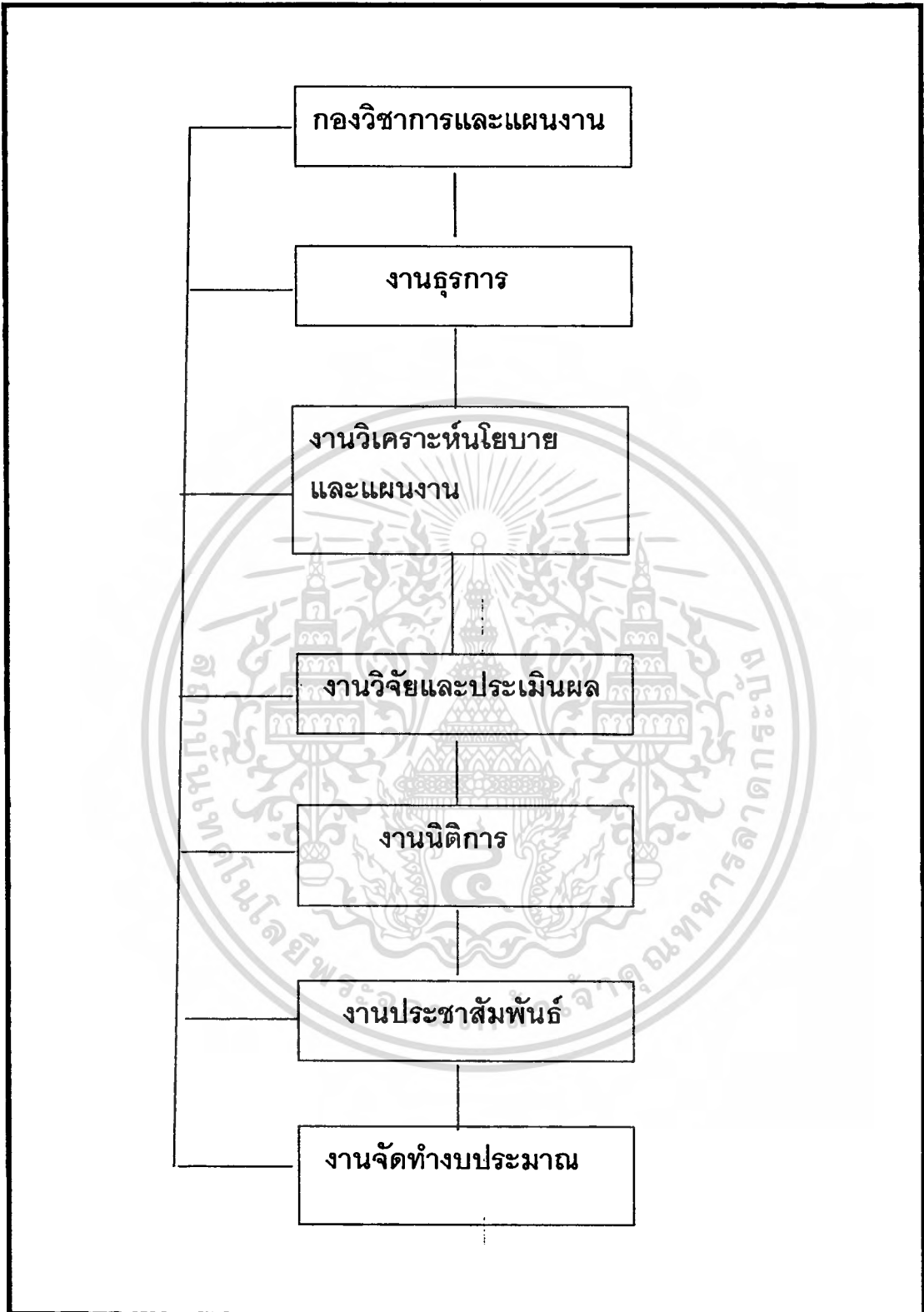
โครงสร้างหน่วยงานที่รับผิดชอบโครงการพัฒนาชุมชนริมฝั่งลำตะคอง
ในเขตเทศบาลนคร นครราชสีมา

รูปที่ 2.14 แสดงโครงสร้างหน่วยงานที่รับผิดชอบโครงการพัฒนาริมฝั่งลำตะคองในเขต

เอกสารนี้เป็นเอกสารของเทศบาลนคร นครราชสีมา ใช้เพื่อการศึกษาค้นคว้าเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปที่ 2.16 โครงสร้างหน่วยงานที่รับผิดชอบโครงการการพัฒนาชุมชนริมฝั่งลำตะคอง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

นโยบายที่สนับสนุนโครงการ

ในการประชุมคณะอนุกรรมการเฉพาะกิจเพื่อการอนุรักษ์ และพัฒนาสภาพแวดล้อม แม่น้ำลำคลอง มีการประชุมพิจารณา ครั้งที่ 1/2545 เมื่อวันที่ 24 มกราคม 2545 ที่ประชุมได้รับทราบเกี่ยวกับการพัฒนาพื้นที่สีเขียวฝั่งละตะคอง ในเขตเทศบาลนคร นครราชสีมา ซึ่งเทศบาลนครนครราชสีมา มีแนวคิดที่จะดำเนินการ และคณะอนุกรรมการฯ ได้มีข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. สำรวจจริงวัดขอบเขตตลิ่งสาธารณะจากแปลงโฉนดที่ดินที่อยู่ติดลำตะคอง จำนวน 150 แปลง ตลอดความยาวลำตะคองช่วงอ่างอัษฎางค์ – สะพานรถไฟ ระยะทาง 4.125 กิโลเมตร
2. ก่อสร้างกำแพงกันตลิ่งทั้งสองฝั่งลำตะคองต่อเนื่องจากโครงการเดิมของเทศบาลนครที่ กำลังก่อสร้างในปี 2544 รวมระยะทางประมาณ 6,415 เมตร
3. ย้ายชุมชนมหาชัย และทุ่งสว่าง – ศาลาลอย ที่อยู่บนพื้นที่ริมฝั่งสาธารณะลำตะคอง จำนวน 70 ครัวเรือนไปอยู่ในพื้นที่เอกชน ทั้งนี้โดยรัฐช่วยเหลือค่ารื้อถอน ขนย้าย ขดเซพทรัพย์สินที่เสียหาย และค่าเสียโอกาส ในลักษณะเหมาจ่าย รวมทั้ง 70 ครัวเรือน
4. สร้างศาลาทำน้ำเพื่อเป็นจุดท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และเป็นท่าเทียบเรือ ในบริเวณท้ายอ่างอัษฎางค์ เกาะลอย (ชุมชนเพลงโคราชเก่า) วัดศาลาลอย ตลาดน้ำมหาชัย เชื้อนช้อยงาม บ้านท่ากระสังข์ สร้างทำน้ำคสล. 3 จุด
5. ก่อสร้างท่อใต้ดินบนสองฝั่งตลิ่ง เพื่อรวบรวมน้ำเสียจากชุมชน ธุรกิจบริการร้านค้า และโรงงานใกล้ฝั่งลำตะคอง ตลอดความยาว 8,250 เมตร
6. พัฒนาพื้นที่สีเขียว มีทางเท้า ในลักษณะสวนธรรมชาติ ริมฝั่งลำตะคอง ตลอดฝั่งซ้ายและฝั่งขวา ความยาวรวม 8,250 เมตร
7. ขุดลอกคลอง 3,000 เมตร และถนนลาดยางเรียบฝั่งลำตะคอง 3,000 เมตร
8. สร้างลานกิจกรรม 1 แห่ง ที่จอดรถและห้องน้ำอย่างละ 4 จุด สะพานแขวน 1 แห่ง และจัดภูมิทัศน์ในพื้นที่ 2 ฝั่ง ยาว 5,000 เมตร.
9. ศึกษา สำรวจ ออกแบบปรับปรุงและพัฒนาเขื่อนอัษฎางค์(อนุสรณ์สถาน ร. 7 และ หลวงอัษฎางค์เดชาวุธ) และหอเพลงโคราชที่เกาะลอยรวม 2 แห่ง วงเงินลงทุนโครงการจำนวน 157.9 ล้านบาท จำแนกอยู่ใน 1) หมวดค่าวัสดุ ค่าตอบแทน ค่าใช้สอย 45.45 ล้านบาท และ 2) หมวดค่าที่ดินและสิ่งก่อสร้าง 112.45 ล้านบาท

พื้นที่เขตเทศบาลนครนครราชสีมาและเชื้อนช้อยงาม ปีนเงิน 137,600,000 บาท

- สำรวจตรวจสอบเขตกรรมสิทธิ์ที่ดินตามแนว 2 ฝั่งลำตะคอง จำนวน 150 แปลงๆ ละ 3,000 บาท เป็นเงิน 450,000 บาท

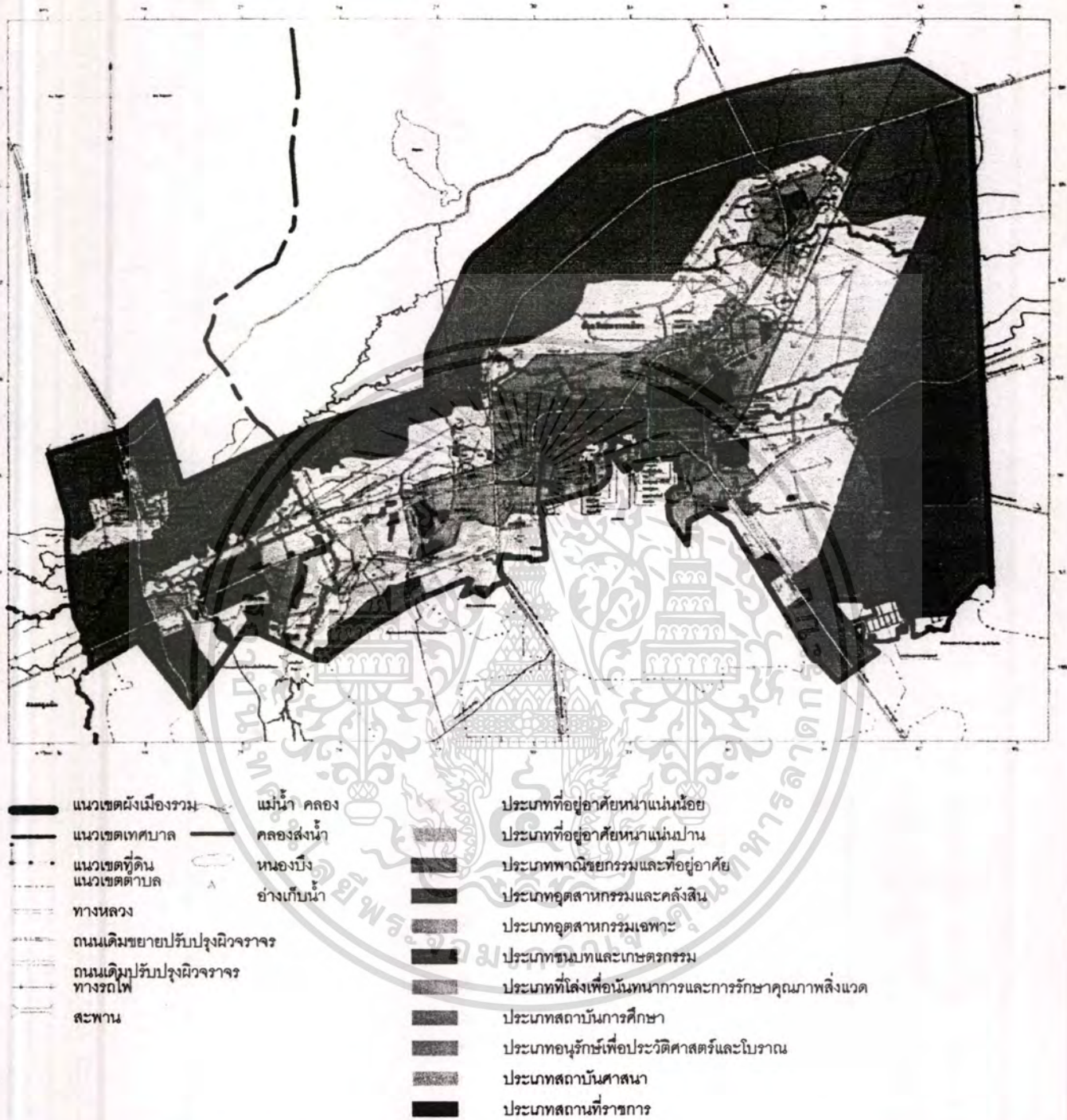
- ค่ารื้อถอน ขนย้าย ขดเซพทรัพย์สินที่เสียหายและค่าเสียโอกาส โดยเหมาจ่าย รวมทั้ง 70 ครัวเรือน ของชุมชนมหาชัยและทุ่งสว่าง – ศาลาลอยเป็นเงิน 10,000,000 บาท

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่ส่งงานไปส่วนราชการอื่นเพื่อการศึกษาค้นคว้า ไม่ลงนามให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่วารณมีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมีเหตุดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- ค่าก่อสร้างกำแพงกันตลิ่งพัง 2 ฝั่งลำตะคองรวมทั้งถมแต่งตลิ่ง ความยาวรวม 6,215 เมตร ๆ ละ 5,000 บาท
- ค่าก่อสร้างท่อใต้ดินดักน้ำเสียบนสองฝั่ง ความยาวรวม 8,250 เมตร ๆ ละ 5,000 บาท เป็นเงิน 41,250,000 บาท
- จัดภูมิทัศน์โดยปรับระดับ ถมพื้นที่ ปลุกพืชพันธุ์ไม้ และหญ้า ทางเดิน (กว้าง 1.20 เมตร) บนพื้นที่ สองฝั่ง ขนาดกว้าง 3 เมตร ยาว 8,250 เมตร เมตรละ 1,200 เป็นเงิน 9,900,000 บาท
- ค่าก่อสร้างศาลาทำน้ำ-ทำเทียบเรือ 4 จุด จุดละ 1,000,000 บาท เป็นเงิน 4,000,000 บาท
- พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม : วัดศาลาลอย เป็นเงิน 1,000,000 บาท
- จัดภูมิทัศน์สวนน้ำช่อยาม 1 แห่ง เป็นเงิน 12,000,000 บาท
- ศึกษา สำรวจ ออกแบบปรับปรุงเขื่อนอักษฎางค์ และอาณาบริเวณเพื่อการก่อสร้างอนุสรณ์สถาน ประวัติศาสตร์ 7 หลวงอักษฎางค์เดชาวุธและหอเพลงโคราชที่เกาะลอย เป็นเงิน 3,000,000 บาท
- ออกแบบรายละเอียดและควบคุมการก่อสร้าง เป็นเงิน 5,000,000 บาท รวมเงินลงทุนในพื้นที่เทศบาลนคร เป็นเงิน 137,600,000บาท

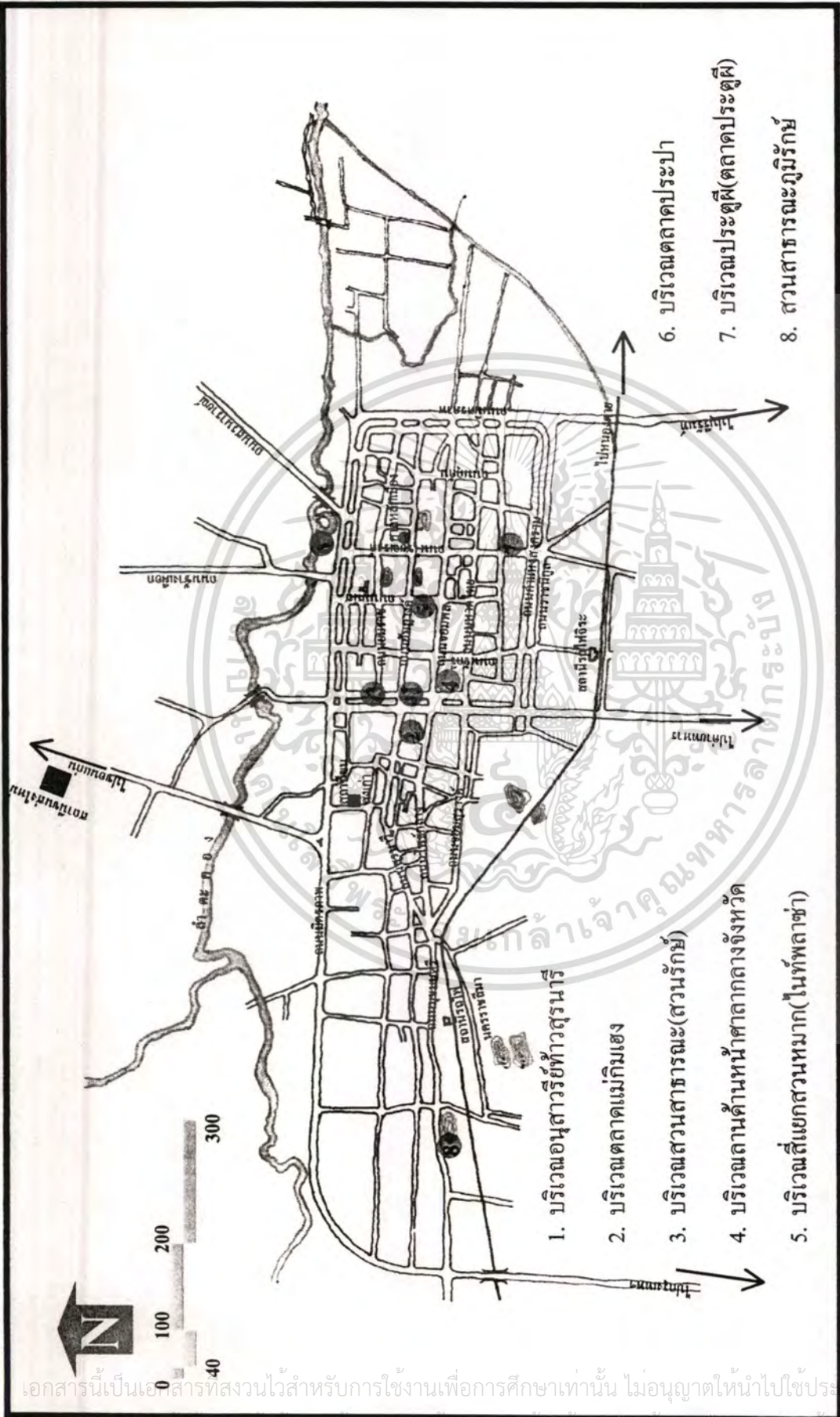
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตเทศบาลนคร นครราชสีมา

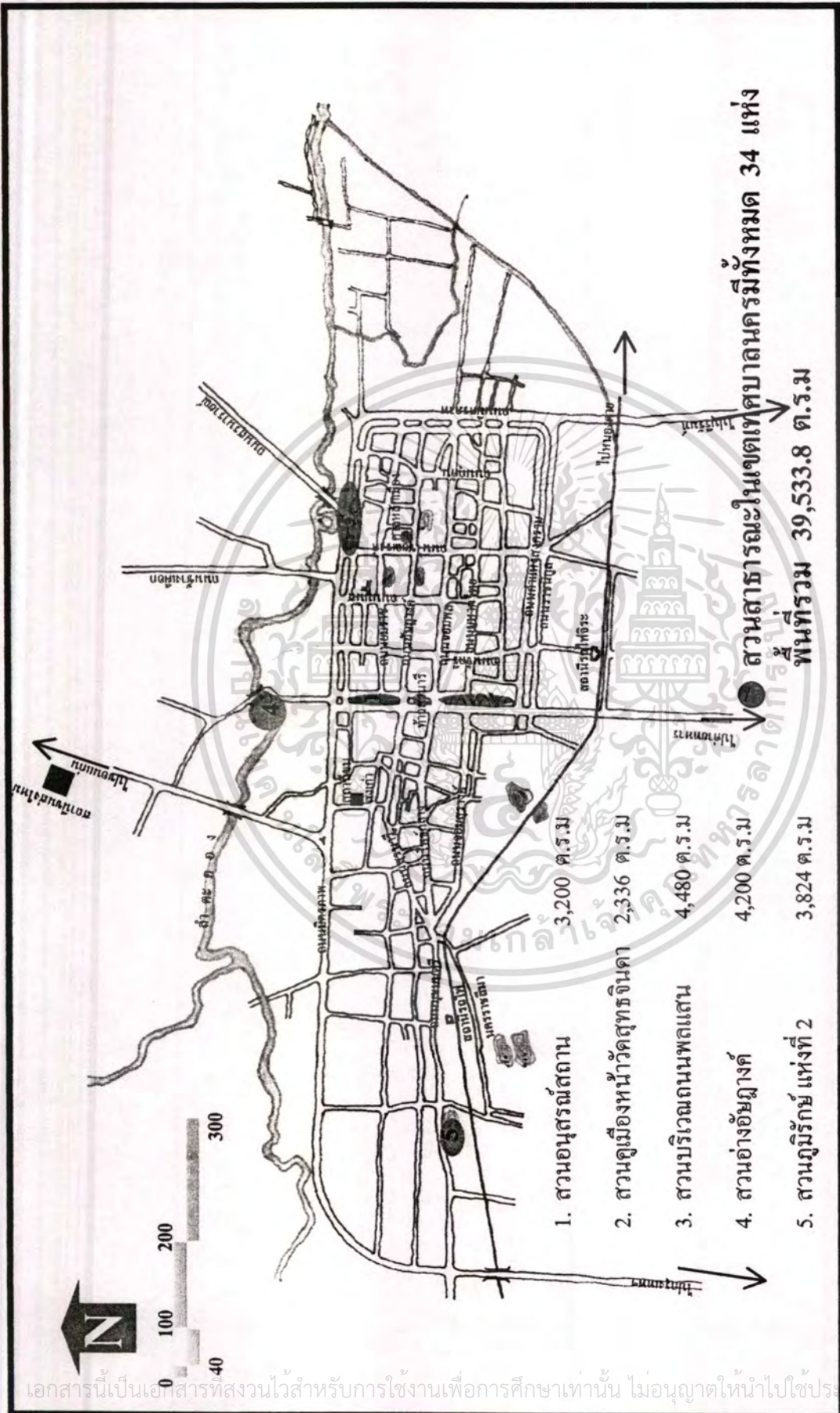
รูปที่ 2.17 แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตเทศบาลนคร นครราชสีมา และกำหนดให้เป็นพื้นที่ริมฝั่งลำตะคองในเขตเทศบาลนคร เป็นพื้นที่โล่งเพื่อนันทนาการและรักษาสิ่งแวดล้อม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

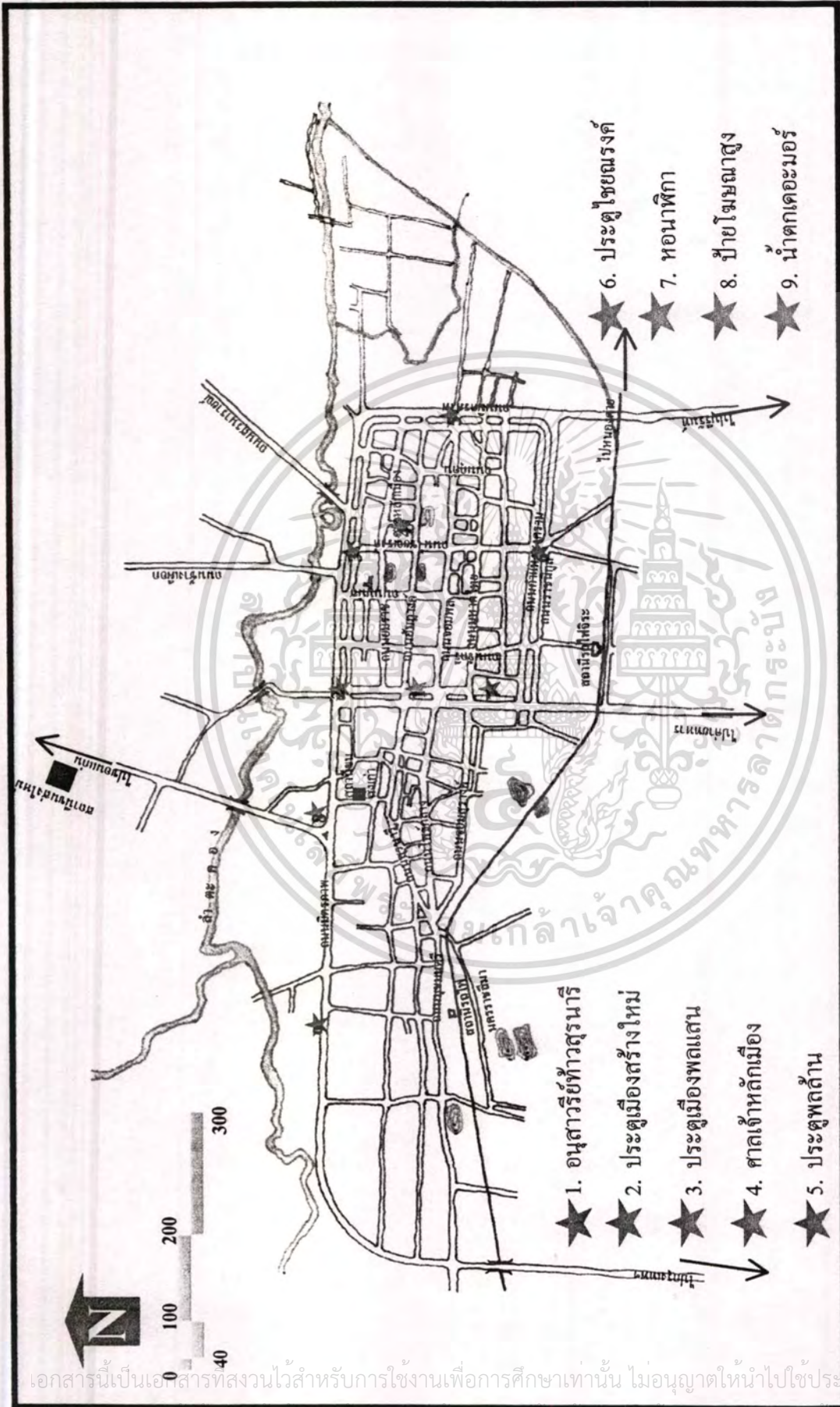
รูปที่ 2.18 ที่รวมกิจกรรมในเขตเทศบาลนคร นครราชสีมา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ การค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมีเหตุดเปลี่ยนแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปที่ 2.19 สวนสาธารณะในเขตเทศบาลที่มีพื้นที่ 2,000 ตร.ม.ขึ้นไป

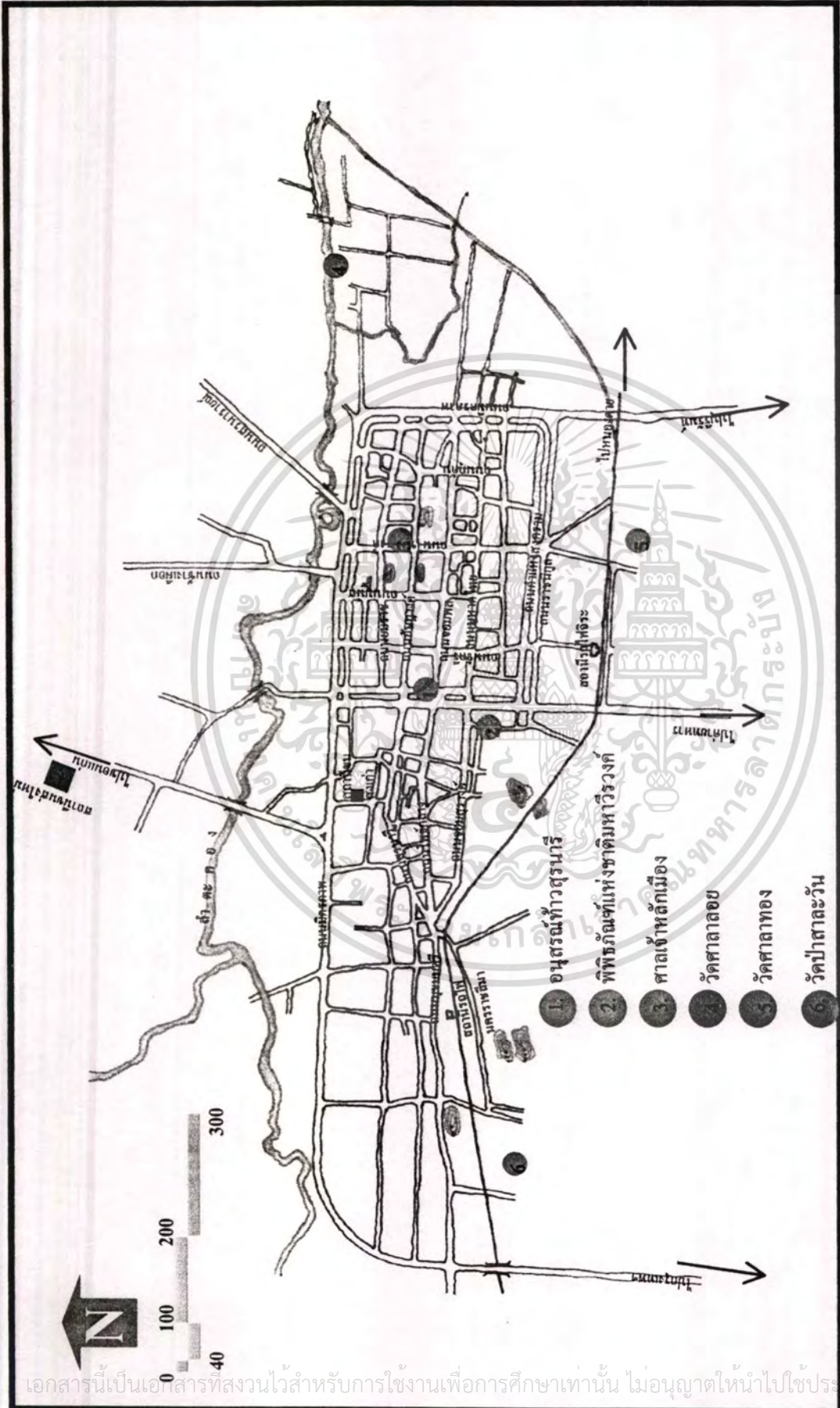
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ในการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งยังมีเหตุเปลี่ยนแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปที่ 2.20 แสดงที่หมายตาในเขตเทศบาลนคร นครราชสีมา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์อื่นใด
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมีเหตุดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปที่ 2.22 แสดงสถานที่ท่องเที่ยวในเขตเทศบาลนคร นครราชสีมา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ในการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.1.3 ข้อมูลทั่วไปของลำตะคองในเขตเทศบาลนคร นครราชสีมา

2.1.3.1 ประวัติความเป็นมาของอ่างเก็บน้ำอัมพวงค์

ภายหลังสงครามโลกครั้งที่สอง พื้นที่ป่าบริเวณต้นน้ำของลำตะคอง ได้ถูกบุกเบิกเป็นที่ทำกินเพิ่มขึ้นเป็นลำดับมา ดังปรากฏแก่สายตาของผู้ที่ผ่านไปมาอยู่เป็นอย่างดี ฉะนั้นปัญหาเรื่องการขาดแคลนน้ำและน้ำท่วมที่มีมาแต่เดิมอยู่แล้ว ได้ทวีขึ้นเป็นลำดับด้วย จนในฤดูแล้ง น้ำในลำตะคองมีไม่พอสำหรับใช้ในการประปาที่ตัวจังหวัด ต้องอาศัยน้ำจากอ่างเก็บน้ำห้วยบ้านยางซึ่งเป็นอ่างขนาดเล็กมาช่วย แต่ก็ไม่สามารถจะช่วยให้เพียงพอกับความความต้องการที่เพิ่มขึ้นทุกวันได้

เพื่อแก้ปัญหาเรื่องน้ำอุปโภคบริโภคที่จังหวัดนี้ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระราชทรัพย์ 12,427.34 บาท สมทบกับเงินอื่นอีก 3,372.66 บาท รวม 16,100 บาท ทรงกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้กรมชลประทานสร้างประตุนระบายอัมพวงค์กั้นลำตะคองตอนที่ผ่านที่ตัวจังหวัดขึ้นเมื่อ พ.ศ.2472 เป็นถาวรวัตถุอนุสรณ์ย์ แต่สมเด็จพระเชษฐาธิราชเจ้าฟ้าอัมพวงค์เดชาวุธกรมหลวงนครราชสีมา พระราชทานให้เป็นสาธารณประโยชน์แก่ประชาชน ได้ใช้ในการอุปโภคบริโภค และใช้ในการเพาะปลูกในบริเวณใกล้เคียง (สำนักงานโยธาและสิ่งแวดล้อม. 2546 : 1-2)

โดยประตุนระบายอัมพวงค์ ได้สูบน้ำจากลำตะคองมาใช้สำหรับการประปาที่จังหวัดนครราชสีมาตลอดมาจนทุกวันนี้

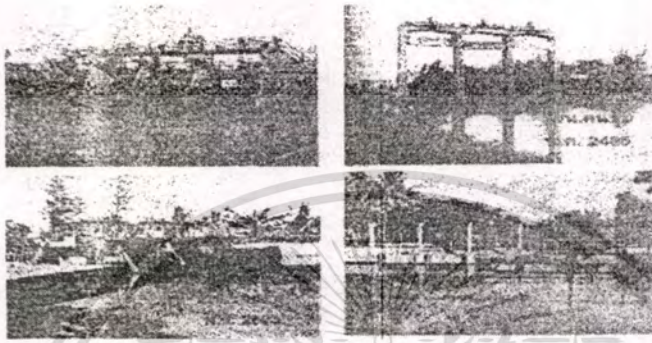
รูปที่ 2.23 รัชกาลที่ 7 ผู้ก่อตั้งประตุนระบายน้ำอัมพวงค์

2.1.3.2 เชื้อนกันน้ำลำตะคองในจังหวัดนครราชสีมา

เนื่องจากที่ราบ ในลุ่มน้ำลำตะคองตอนล่างในท้องที่อำเภอเมืองนครราชสีมา ประชาชนจะปิดทำนบหรือหลูกเพื่อท่อน้ำขึ้นไปใช้ แต่พื้นที่เพาะปลูกส่วนใหญ่ยังคงขาดแคลนน้ำ อยู่กรมชลประทานจึงได้มีโครงการทดและส่งน้ำลำตะคอง เพื่อช่วยเหลือพื้นที่เพาะปลูกทั้ง 2 ฝั่งลำตะคอง ในท้องที่อำเภอเมืองกับบางส่วนของอำเภอลำทะเมนชัยและเฉลิมพระเกียรติ โดยสร้างเป็นเชื้อนระบายน้ำขึ้น 9 แห่งอยู่ในลำบริบูรณ์ 5 แห่ง คือ ที่บ้านโคกแฝก บ้านทุ่ง บ้านโพธิ์เตี้ย บ้านนา เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตมบ้านจอหอ และในลำตะคอง 4 แห่ง คือ บ้านมะขามเต่า บ้านคนชุม บ้านชอยงาม และบ้านกันผม เพื่อส่งน้ำให้กับพื้นที่รวม 100,000 ไร่

การก่อสร้างได้เริ่มใน พ.ศ. 2482 และเริ่มส่งน้ำได้เมื่อเสร็จเป็นตอน ๆ ไปงานเสร็จทั้งโครงการใน พ.ศ. 2500 สิ้นเงินค่าก่อสร้าง 18,700,000 บาท (สำนักงานโยธาและสิ่งแวดล้อม. 2546 : 3-4)

รูปที่ 2.24 เขื่อนระบายน้ำในลำตะคอง

รูปที่ 2.25 เขื่อนระบายน้ำในลำบริบูรณ์

1. ลุ่มน้ำลำตะคอง

มีอาณาเขตครอบคลุม 6 อำเภอ พื้นที่ลุ่มน้ำ 3.050 ตารางกิโลเมตร เป็นชื่อลำน้ำสำคัญ ที่เปรียบเสมือนสายเลือดใหญ่ที่หล่อเลี้ยง เมืองเสมาหรือ เมืองโคราชในอดีต และเทศบาลนครนครราชสีมา รวมทั้งชุมชนในพื้นที่สองข้างฝั่งลำน้ำในปัจจุบัน ความสำคัญของลำตะคองนั้น มีผู้กล่าวว่า ถ้าไม่มีตะคอง ชาวเมืองนครราชสีมาส่วนใหญ่ไม่สามารถอยู่ได้ นอกจากนี้ เมื่อเอ่ยถึงลำตะคอง ผู้คนเมืองอื่นมักจะนึกถึง นครราชสีมา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ลำตะคองเป็นลำน้ำสายสำคัญของแม่น้ำมูล ต้นน้ำเกิดจากหุบเขาระหว่างเขาฝาละมี และเขาสามยอด ตรงระหว่างเขตจังหวัดนครนายกกับจังหวัดนครราชสีมา ในเขตอุทยานแห่งชาติ เขาใหญ่ ไหลผ่านบริเวณที่ทำการอุทยาน ให้กำเนิดน้ำตกเหวสุวัตและน้ำตกอื่น ๆ หลายแห่ง รวมทั้งแก่งทับกระบุง ผ่านป่าดงดิบ ทุ่งหญ้า ก่อนลงสู่ที่ราบในเขตอำเภอปากช่อง สีคิ้ว สูงเนิน เมืองนครราชสีมา จากนั้นไหลลงสู่แม่น้ำมูล ที่ตำบลท่าช้าง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ มีความกว้างประมาณ 15 - 40 เมตร ความยาว 75 กิโลเมตร ปริมาณน้ำท่าโดยเฉลี่ย 174 ล้าน ลูกบาศก์เมตรต่อปี เชื่อนลำตะคอง เป็นเขื่อนที่เก็บกักน้ำได้มากเป็นอันดับหนึ่งของจังหวัดนครราชสีมา เริ่มก่อสร้างเมื่อ พ.ศ. 2507 แล้วเสร็จใน พ.ศ. 2512 เป็นเขื่อนดินสูง 40.3 เมตร ยาว 521 เมตร สามารถเก็บกักน้ำได้ 310 ล้านลูกบาศก์เมตร พื้นที่เหนือเขื่อนเป็นอ่างเก็บน้ำ ยาว 19 กิโลเมตร กว้างที่สุด 7.5 กิโลเมตร สามารถส่งน้ำช่วยเหลือพื้นที่ชลประทานในฤดูฝน 238,000 ไร่ ในฤดูแล้ง ได้ 150,000 ไร่ นอกจากนี้ ยังช่วยในการประปาโรงงานอุตสาหกรรม แหล่งเพาะพันธุ์ปลา ช่วยบรรเทาอุทกภัย และเป็นแหล่งท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจ

ลักษณะเด่นของเขื่อนลำตะคอง คือ สถาปัตยกรรมชาติรอบอ่างเก็บน้ำอยู่ติดกับถนน มิตรภาพ ซึ่งผู้ผ่านไปมาสามารถมองเห็นทิวทัศน์อันสวยงามของพื้นน้ำ ที่มีภูเขาล้อมรอบ โดยเฉพาะในเวลาพระอาทิตย์ขึ้นและตก นอกจากนี้ ยังมีบริเวณที่เป็นสัดส่วนสำหรับผู้ประสงค์จะพักผ่อน ได้ตั้งแคมป์ด้วย (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ ในคณะกรรมการการอำนวยความสะดวกงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว .2540 : 95)

2. ลำตะคองตอนล่าง

พื้นที่เพาะปลูกที่มีความสำคัญแห่งหนึ่งของจังหวัดนครราชสีมา คือ พื้นที่ราบของลำตะคอง ตอนล่าง ซึ่งมีความยาวตามลำน้ำประมาณ 40 กิโลเมตร ที่ราบนี้เป็นบริเวณระหว่าง ลำน้ำสองสาย ซึ่งเริ่มจากบริเวณที่ลำตะคองแยกออกเป็นสองสาย ขนาดลำน้ำใกล้เคียงกัน ไกลบ้านโคกกรวดใน อำเภอขามทะเลสอ ลำน้ำที่แยกออกไปทางซ้ายเรียกว่า ลำบริบูรณ์ ไปทางขวาเรียกว่า ลำตะคอง อย่างเดิมทั้งสองสายไหลเกือบจะขนานกัน ที่ห่างกันที่สุดประมาณ 8 กิโลเมตร ผ่านอำเภอเมืองไป รวมกันอีกครั้งที่บ้านกันยม ในอำเภอจักราช ลำน้ำยาวประมาณ 3 กิโลเมตร ก่อนจะไหลลงสู่แม่น้ำมูล แต่เดิมปริมาณน้ำในลำตะคองและลำบริบูรณ์มีไม่แน่นอน เวลาฝนตกหนักจะมีน้ำมากจนไหลบ่าล้น ตลิ่งท่วมทุ่งไปหมดเวลาขาดฝนน้ำก็แห้งผาก ทั้งนี้เพราะลำน้ำมีความลาดเทค่อนข้างชันกรม ชลประทานได้ทำการสำรวจตั้งแต่ปี พ.ศ. 2482 แล้ว เห็นว่าการสร้างเขื่อนทดน้ำเพื่อช่วยเหลือการ เพาะปลูกในบริเวณนี้ จะต้องมีเขื่อนทดน้ำและคลองส่งน้ำ เป็นตอน ๆ ดังนั้น โครงการลำตะคอง ตอนล่าง จึงได้สร้างเขื่อนทดน้ำ เขื่อนทดน้ำในลำตะคอง 4 แห่ง (คณะกรรมการฝ่ายประมวล เอกสารและจดหมายเหตุ ในคณะกรรมการการอำนวยความสะดวกงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว .2540 : 95)

น้ำออกอุทกภาพน้ำลำตะคอง

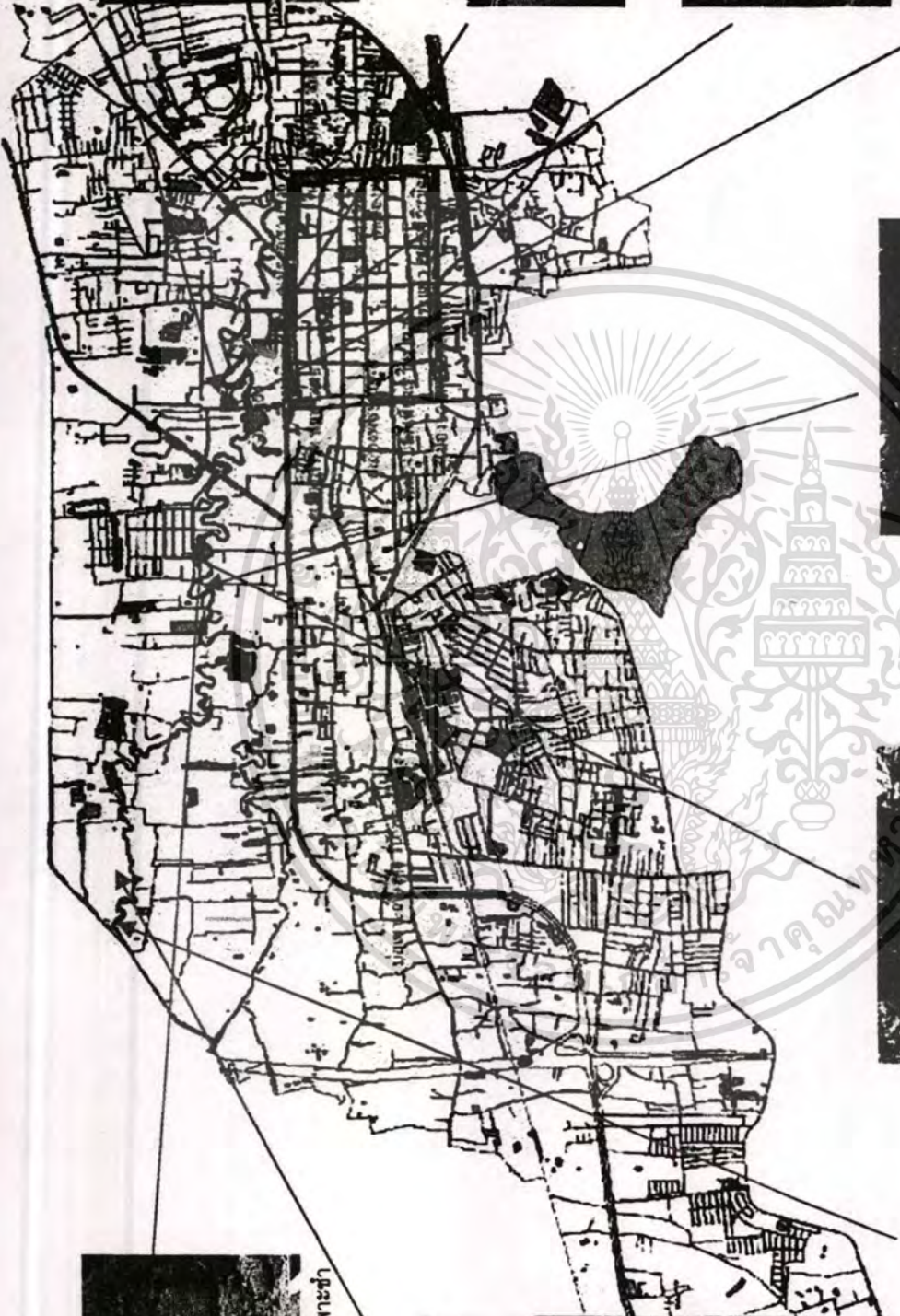
บริเวณผลิตน้ำประปา

เริ่มมีการขุดกักน้ำลำตะคอง

สวนสาธารณะหลังตลาด บริเวณผลิตน้ำประปา

สภาพลำตะคองบริเวณศูนย์เพาะชำ

ฝ่ายกั้นน้ำเพื่อใช้ในการเกษตร

บริเวณถนนเดิมเมือง

บริเวณหมู่บ้าน V.I.P ยังมีต้นไม้ใหญ่ที่มีระบบนิเวศที่สมบูรณ์

สวนอิงคลอง โครงการของเทศบาลจังหวัดนครราชสีมา

เอ... ไม้สำหรับการใช้... ตให้หน้าไป... ภาจาก... ใช้... ักให้มีให้ตัดเป... ึ่งเอกสาร...

แผนที่แสดงลำน้ำในเขตเทศบาลนคร

แผนที่แสดงบริเวณชุมชนตลาดประปา

1. สถานาธารณะริมอ่าง

2. โรงผลิตน้ำประปาเก่า

ภาพถ่ายทางอากาศบริเวณอ่างเก็บน้ำอรัญญาค MAGNET 1

ความกว้างของลำ
ตะคลอง 18 เมตร

เมตร

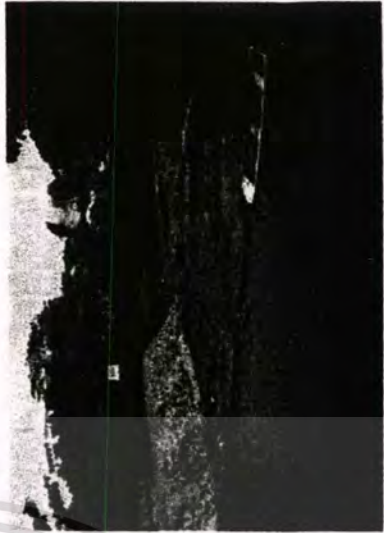
เมตร

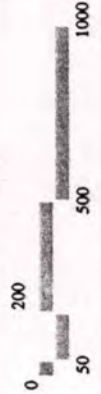
3. อ่างเก็บน้ำอรัญญาค

4. ทางเข้าอ่างเก็บน้ำจาก
ถนน มิตรภาพ 300 เมตร

5. ฝายน้ำล้นอ่างเก็บน้ำ

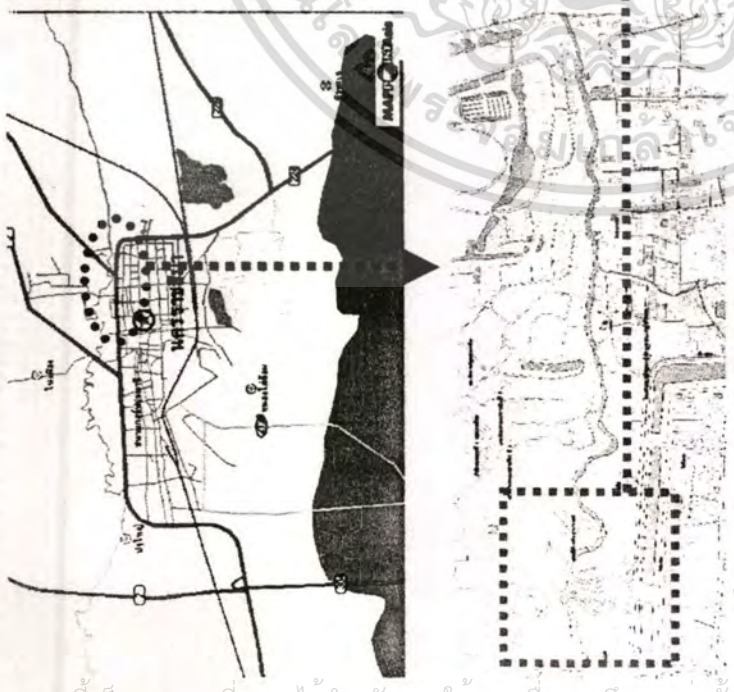
รูปที่ 2.27 แสดงแผนที่และรูปภาพประกอบบริเวณ อ่างเก็บน้ำอรัญญาค

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

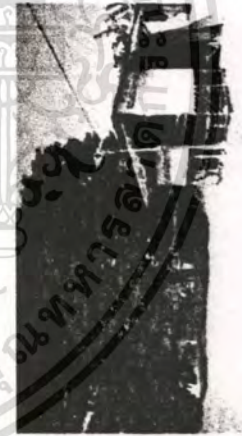
ภาพถ่ายทางอากาศบริเวณเกาะลอย
ชุมชนหลังวัดสามมัคี MAGNET 2

แผนที่แสดงลำน้ำในเขตเทศบาลเมือง

แผนที่บริเวณเกาะลอยชุมชนหลังวัดสามมัคี

1. บริเวณเกาะลอยก่อนการปรับปรุง
เพื่อการท่องเที่ยว

2. ลาดตะคองบริเวณเกาะลอย

3. สำนักงานเพลงโคราช

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปที่ 2.28 แสดงแผนที่และรูปภาพประกอบบริเวณชุมชนหลังวัดสามมัคี

ภาพถ่ายทางอากาศบริเวณชุมชนศาลาลอย - มหาวิทยาลัย MAGNET 3

3. บ้านที่รูกัลลำนับบริเวณชุมชนมหาชัย

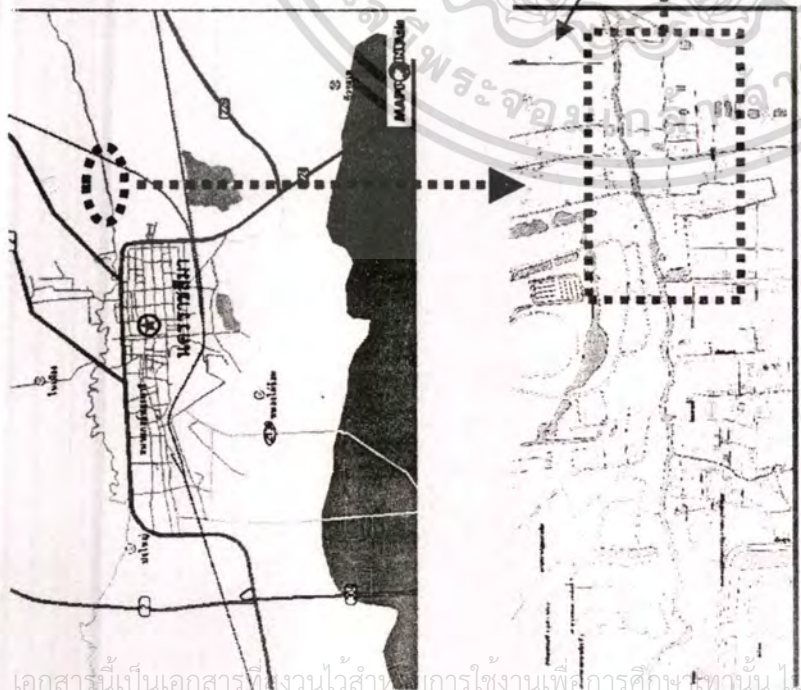

2. บริเวณลำน้ำชุมชนมหาชัย

1. ชุมชนศาลาลอย

แผนที่แสดงลำน้ำในเขตเทศบาลเมือง

แผนที่แสดงลำตะคองบริเวณชุมชนศาลาลอย-มหาวิทยาลัย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่แวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปที่ 2.29 แสดงแผนที่และรูปประกอบบริเวณชุมชนศาลาลอย - มหาวิทยาลัย

2.1.4 เรือนไทยโคราช

เป็นสถาปัตยกรรมพื้นบ้าน ที่มีรูปลักษณะตามกลุ่มชาติพันธุ์ เช่น มอญ ไทยอีสาน ซึ่งมีความคล้ายคลึงกันในภาพรวมดังต่อไปนี้ (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ ในคณะกรรมการการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. 2540 : 160-168)

2.1.4.1 การวางผังบริเวณบ้าน :

แต่ละหมู่บ้าน เรียกตามภาษาถิ่นว่า ชุมบ้าน ในชุมชนหนึ่ง ๆ ประกอบด้วยบ้านหลายหลังหลายครอบครัว แต่ละครอบครัว มีความผูกพันทางเครือญาติ ส่วนใหญ่แล้วบ้านแต่ละหลังวางในแนวเดียวกัน คือ สันหลังคาตามตะวัน ไม่ขวางตะวัน แต่ละครัวเรือนมีที่เก็บข้าวเปลือก บางครัวเรือนเป็น ยุ้ง ภายในบริเวณบ้าน เป็นอาคารไม้ ยกพื้นใต้ถุนสูง หลังคาทรงจั่ว ขนาดพื้นที่เฉลี่ยประมาณ 6 ตารางเมตร บางครัวเรือนเป็น แกระอยู่ใต้ถุนบ้าน บางครัวเรือนอยู่นอกบ้าน โดยมีหลังคาจั่วคลุมแกระด้วย แกระมีลักษณะโดยทั่วไปเหมือนตะกร้าขนาดยักษ์ ขนาดโดยเฉลี่ยเส้นผ่าศูนย์กลาง 1.20 เมตร สูงประมาณ 1.00 เมตร สานด้วยไม้ไผ่ ทาด้วยซีควายจนหนา แต่ละหมู่บ้าน มีทางเดินเป็นลานดินติดต่อกัน บ้านแต่ละหลังมักมี เดีน (ลานโล่ง) ส่วนใหญ่ไม่มีรั้วกันแบบถาวรเป็นแนวเขต บ้านที่มีอาณาเขตติดทางสัญจรสาธารณะ แนวรั้วเป็นต้นไม้ กิ่งไผ่ กิ่งไม้วางพาดพิงเป็นแนว แต่ละ ชุมบ้าน มีทางเข้าได้หลายทาง

2.1.4.2 องค์ประกอบของบ้าน

1. ลานบ้าน (เดิ่น)

เป็นลานดินโล่งตำแหน่งไม่แน่นอน อาจอยู่หน้าบ้านหรือ ข้างบ้าน เป็นตัวเชื่อมระหว่างบ้านหลังอื่นๆ ที่เป็นเครือญาติ เป็นทางสัญจร เป็นที่พักผ่อนหรือทำกิจกรรมต่างๆ (การเลี้ยงฝีมอญในอดีตจัดขึ้นที่เดิ่นบ้าน)

2. ที่เก็บข้าวเปลือก (ยุ้ง แกระ)

ถ้าสร้างเป็นยุ้ง โครงสร้างเป็นไม้จริงทั้งหมด แข็งแรงมาก หลังคาทรงจั่ว อยู่ไม่ห่างตัวบ้านนัก ตำแหน่งไม่แน่นอน หากสร้างเป็นแกระ โครงสร้างจะเป็นไม้ไผ่ทั้งหมดหากอยู่ภายนอกแกระอยู่บนโครงสร้างยกพื้นไม้จริงและมีหลังคาทรงจั่วคลุมเช่นกับยุ้งข้าว

3. ห้องส้วม

อดีตบ้านไม่มีห้องส้วม ปัจจุบันราชการส่งเสริมให้ทุกครัวเรือน มีห้องส้วมเพื่อการสาธารณสุขที่ดี ห้องส้วมอยู่ห่างจากตัวบ้านพอสมควร ห้องส้วมส่วนมากมีลักษณะเป็น เฝิงเตี้ย ๆ ผนังเป็นโครงไม้ไผ่สานขัดหนึบใบพลวงซึ่งมีขนาดใหญ่ ปัจจุบันไม่พบแล้ว ส้วมบางบ้านใช้ผนังสังกะสี หรือก่ออิฐบล็อก

4. บันได (กะโศ)

ตัวแม่บันไดมี 2 ตัว ตัวหนึ่งยาวกว่าอีกตัวหนึ่ง ไม่จำกัดว่าเป็นตัวซ้ายหรือตัวขวา ทำด้วยไม้จริงเนื้อแข็ง จำนวนชั้นเป็นเลขคี่ นิยม 5 ชั้น มากกว่า 7 ชั้น เป็นทางติดต่อระหว่างเดิน บ้านชั้นสูงนอกชานบ้าน และชักเก็บได้

5. นอกชาน

เป็นพื้นที่เปิดโล่งไม่มีหลังคาคลุม พื้นเป็นพื้นไม้ตีห่าง ๆ เพื่อระบายน้ำฝน ระดับพื้นนอกชานมีระดับต่ำสุดขององค์ประกอบตัวบ้าน

6. รั้วน้ำ

เป็นสถานที่ตั้งโถ่งน้ำสำหรับดื่มหรือใช้สอยในครัวเรือน บริเวณที่ตั้งโถ่งอาจอยู่นอกชาน บางครัวเรือนยกโครงสร้างพื้นรั้วน้ำสูงกว่าพื้นนอกชานประมาณ 30 เซนติเมตร โดยมีหลังคาคลุม เพื่อตั้งโถ่งน้ำดื่ม

7. ครัว

ตำแหน่งอยู่ไม่แน่นอน อาจอยู่นอกชานหรือแยกออกไปต่างหาก

8. ระเบียบง

เป็นสถานที่อเนกประสงค์ เป็นที่รับแขก พักผ่อน กินข้าว และ ที่นอนของผู้ชาย ในเวลากลางคืน พื้นระเบียบงสูงกว่าพื้นนอกชานประมาณ 30 เซนติเมตร ไม่มีผนังกั้นระหว่างพื้นที่ที่ต่างระดับกันนี้ มีเพียงผนังกั้นด้านข้างทั้งสองด้าน ในแนวเดียวกับผนังตัวเรือน และมีหลังคาคลุมต่อออกมาจากโครงสร้างหลังคาของเรือนนอน

9. เรือนนอน (แม่เรือน ในเรือน)

เป็นห้องที่มีฝาปิดกั้นทั้ง 4 ด้าน มีประตู (มักกะตุ) ทางเข้าจากระเบียง ธรณีประตู สูงกว่าพื้นเรือนนอนประมาณ 30 เซนติเมตร พื้นเรือนนอนสูงกว่าพื้นระเบียบง ประมาณ 30 เซนติเมตร ดังนั้น การก้าวจากระเบียงเข้าสู่เรือนนอน จึงมี ม้ารองดิน 1 ชั้น พาดอยู่บนหลังรอด ช่วงกลางของตัวเรือน ในเรือนนอนเป็นที่นอนของ พ่อ แม่ และ ลูกที่ยังเล็กอยู่ และลูกสาว เมื่อลูกสาวแต่งงานแล้ว ให้ลูกสาวและลูกชายได้พักอาศัย (ชั่วคราว) ในเรือนนอนด้วย พ่อและแม่ ก็ออกมานอนที่ระเบียบง ภายในเรือนนอนนอกจากเป็นที่นอนแล้ว ยังเป็นที่เก็บของมีค่าไว้ในหีบไม้ เนื้อหewnอนเป็นที่วางหม้อดินอันเป็นที่เก็บกระดูก (ธาตุ) ของบรรพบุรุษ ภายในเรือนนอนไม่มีห้องพระหรือหิ้งพระ ผนังเรือนนอนด้านตะวันออก (ด้านนอก) และด้านตะวันตก (ด้านใน) ไม่มีหน้าต่าง (เรือนของกลุ่มชาติพันธุ์มอญ) ส่วนเรือนของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยอีสาน มีหน้าต่าง 1 ช่อง หน้าต่างมีเฉพาะด้านยาวของตัวเรือนด้านทิศใต้ (หewnอน) จำนวน 3 ช่อง (ช่วงเสาละ 1 ช่อง) เป็นหน้าต่างบานเปิดเข้าใน (โดยมีเดือยบนล่างซึ่งเป็นเนื้อเดียวกันกับบานเปิด ผึงอยู่กับสลักซึ่งเล็กและแคบมาก ศีรษะผู้ใหญ่ไม่สามารถไต่ลอดออกได้เลย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

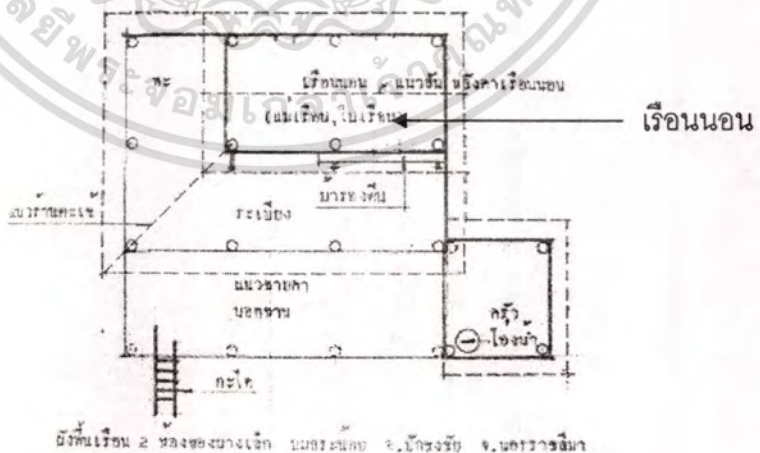
2.1.4.3 รูปแบบของบ้าน เป็นเรือนชั้นเดียวใต้ถุนสูง

1. เรือนดั้งเดิม

เป็นเรือน 2 ห้อง หลังคาจั่วทรงสูงประมาณ 50 องศา มุงด้วยหญ้าแฝก มีสวนพะ เป็นพื้นที่ต่อจากเรือนนอนออกไป 1 ช่วงเสา ส่วน พะ นี้มีระดับพื้นเสมอกับพื้นระเบียง ระหว่างพื้นระเบียงและพื้นเรือนนอนมีช่องว่างเรียกว่า ช่องแมว กว้างประมาณ 15 เซนติเมตร ยาวตลอดแนว จะทำให้อากาศถ่ายเทได้ดี หลังคาคลุมสวนพะและระเบียง เป็นหลังคาที่แยกโครงสร้างออกจากหลังคาเรือนนอน ดังนั้น หลังคาส่วนนี้จึงมีตะขี้ชัน (ร้านตะขี้) เรือน 2 ห้อง ไม่มีนอกชาน บันไดพาดจากลานบ้าน (เดิน) ขึ้นสู่ระเบียงโดยตรง

รูปที่ 2.30 เรือนดั้งเดิม 2 ห้อง ฝาหนึ่งเป็นประเภทฝานอนมีไม้ตีแปะทางตั้งทับเกล็ดฝั้งเรือนดั้งเดิม 2 ห้อง

รูปที่ 2.31 ผังพื้นเรือน 2 ห้อง อ.ปักธงชัย จ.นครราชสีมา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2. เรือน 3 ห้อง

เรือนแบบนี้ในปัจจุบันมีเหลืออยู่ไม่กี่หลัง เรือน 3 ห้อง ลักษณะคล้ายเรือน 2 ห้อง แต่ผนวกเอา พระ มาเป็นส่วนหนึ่งของเรือนนอน และยกพื้น

รูปที่ 2.32 เรือน 3 หลังประเภทฝานอนมีลูกตั้งไม้ตีแปะทับในแนวตั้ง

เสมอกันตลอด องค์ประกอบอื่นเหมือนกันคือ ระเบียงและนอกชาน หลังคาเรือนนอนเป็นจั่วทรงสูงเช่นกัน แต่เมื่อผนวกเอาพระเข้ามาเป็นเรือนนอนแล้ว จึงไม่มีแนวตะเข้สัน (ร้านตะเข้) หลังคาแต่ก่อนมุงหญ้าแฝก ปัจจุบันมุงสังกะสี ระเบียงมีหลังคาคลุม วัสดุมุงเหมือนกับหลังคาเรือนนอน แต่โครงสร้างหลังคา แยกออกจากโครงสร้างของหลังคาเรือนนอน ส่วนนอกชานเปิดโล่ง ไม่มีหลังคาคลุม และมีลูกทรงกันตกบางส่วน (บางหลังไม่มีลูกทรงกันตก)

3. เรือนชั่วคราว

ลักษณะเป็นเพิงสำหรับครอบครัวใหม่ก่อนปลูกเรือน (ยกเรือน) ถาวร ภายในมีห้องเดียว บางครั้งก็ไปต่อเพิงกับยั้งข้าว (บ้านแอบยั้ง) อยู่อาศัยเป็นการชั่วคราว การอยู่อาศัยในเรือนลักษณะนี้ ด้วยเหตุว่าทุนทรัพย์ อุปกรณ์ ฯลฯ ไม่เพียงพอสำหรับยกเรือนหลังใหม่ เรือนลักษณะนี้ส่วนมากอยู่ภายในบริเวณบ้านของพ่อแม่ฝ่ายเจ้าสาว คือ เมื่อพ่อแม่ตกแต่งลูกสาวคนแรกแล้ว ลูกเขยกับลูกสาวเข้าไปอยู่ ในเรือน แต่เมื่อลูกสาวคนที่สองแต่งอีก เขยใหญ่และเมีย ก็สละให้คู่เขย และน้องเมียเข้าอยู่แทนตัวเองจึงต้องไป ต่อเพิงยั้ง อยู่ หากว่าเรือนหลังใหม่ยังก่อสร้างไม่เสร็จ โครงสร้างของเรือนชั่วคราว เสาเป็นไม้ไผ่ทั้งลำหรือไม้ทั้งต้น พื้นปูด้วยไม้ไผ่ ฝาขัดแตะ และหลังคามุงแฝกหรือหญ้าคา

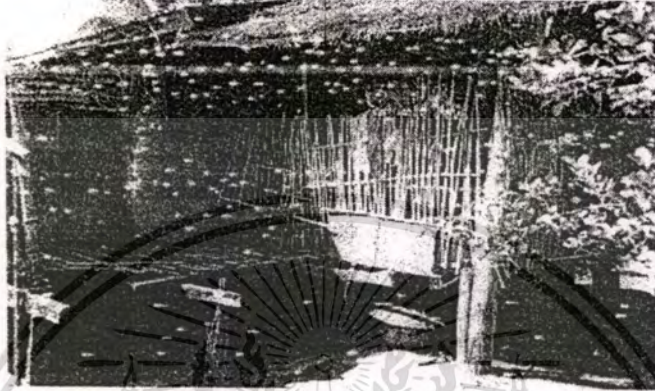
เรือนหอ (เรือนมาด) เป็นเรือนที่สร้างขึ้นโดยฝ่ายชายใช้แทนสินสอดทองหมั้นในการแต่งงาน เรือน 2 ห้อง หรือ เรือน 3 ห้อง เรียกว่า เรือนมาด ทั้งสิ้น การ มาด ไม่จำเป็นต้องเป็นเรือนเท่านั้น อาจมาดกันด้วยสัตว์ใช้งาน เช่น วัว ควาย หรือ ที่นาก็ได้ แล้วแต่ฐานะของฝ่ายชาย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.1.4.4 วัสดุก่อสร้าง

1. เสา

เป็นเสาไม้กลม เส้นผ่าศูนย์กลาง 10 - 13 นิ้ว ไม้ไม่เต็ง ไม้รังเท่านั้นเพราะเมื่อลงดินแล้วทนทานกว่าไม้ชนิดอื่น แหล่งตัดไม้คือทิศเหนือ (ปะตั้น) ของบ้าน ไม้เสา นิยมใช้ยาว 9 - 10 ศอก (แต่ก่อนราคาศอกละ 2 บาท)

รูปที่ 2.33 เรือนชั่วคราว บ้านระมม ตำบลโคกสูง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

รูปที่ 2.34 เรือนมอดแผด หลังซ้ายเรือนนอน 3 ห้อง ฝาปรือกรูเซงดำ หลังขวา เรือนรับแขก (เรือนหอ) ฝาไม้จริง

2. พื้น

นิยมใช้ไม้เต็ง ไม้รัง ต่อมาไม้ดังกกล่าวหายากจึงใช้ไม้แดง ซึ่งเป็นไม้มีเนื้อไม้ลื่น ขัดไลได้ง่าย ต่อมาใช้ไม้ตะเคียน เนื่องจากไม้หายากขึ้น (ไม้ตะเคียน เป็นไม้ขึ้นในมาบนา ชาวบ้านถือว่าเป็นไม้ที่มีเทวดาสงอยู่ และเป็นไม้ต้องห้าม) กระดานพื้นขนาด 1 นิ้ว กว้าง 8 นิ้ว แต่ก่อนราคาศอกละ 1 บาท ส่วนตงและรอดใช้ไม้เต็ง (รอดทำหน้าที่รับและถ่ายน้ำหนักจากตงและเอกสารเป็นเอกสารที่ส่งแรงไว้สำหรับก้าวเชิงบันไดที่ขาเท้าขึ้น เมื่อนั่งอยู่ใต้เพดานไม้ตะเคียนที่ขึ้นตามการค้ำไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

พื้น ลักษณะการติดตั้งรอดกับเสาไม้กลม เป็นลักษณะเดือยเสียบทะลุผ่านตลอดกลางพอดี โดยเจาะกลางเสาไม้ทะลุตลอด ขนาดพอดีกับรอด)

3. พื้นคร่าว

เดิมใช้ไม้ไผ่วางห่างเว้นช่องเพื่อการระบายอากาศ การยึดพื้นกับตงใช้เครือตะขาบมัดเข้าด้วยกัน พื้นลักษณะนี้เรียกว่า พื้นระเนือก ปัจจุบันพื้นคร่าวลักษณะนี้ไม่มีแล้ว เปลี่ยนมาใช้ไม้จริงแต่มีการเว้นช่องห่างเล็กน้อยเหมือนเดิม

รูปที่ 2.35 ส่วนล่างฝาปริอกรูเซงดำด้านทิศใต้ (หัวนอน) ถูกแดด ผ่านมากกว่าส่วนอื่นจึงผุพังเร็ว

รูปที่ 2.36 ฝาเรือนไม้จริงฝาสายบัว

รูปที่ 2.37 ฝาเรือนไม้จริง ประเภท ฝาปะกน พบที่บ้านสระปทุมตำบลไชยชัย

4. ผนัง (ฝาเรือน)

เรือนดั้งเดิมใช้ ฝาปริอกรูเซงดำ ปรีอเป็นพืชตระกูลกก ขอบขึ้นในแหล่งน้ำที่สะอาด แหล่งปรีอ คือบึง ชาวบ้านเรียกว่า บึงลาวบึงไทย อยู่ในเขตตำบลท่าลาดขาว มีอาณาเขตติดต่อกับตำบลพลับพลาทางทิศใต้ ปรีอ เมื่อนำมาทำฝาเรือนจะทนมาก แต่ปรีอที่แห้งแล้วเช่นฝาเรือนก็เป็นเชื้อไฟที่ดี ต่อมานิยมใช้ไม้จริงทำฝาเรือนแทนปรีอ เรือนที่ได้สำรวจ แล้วทั้งหมด เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์อื่นใด การค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

พบว่าใช้ไม้รังมากกว่าไม้ชนิดอื่น เมื่อไม้รังหายาก ชาวบ้านหันมาใช้ไม้แดงและไม้เพลง ส่วนพรีง ซึ่งทำหน้าที่ฝาเรือนนิยมใช้ไม้เต็ง ไม้รัง ยาว 13 - 15 ศอก

5. โครงหลังคา

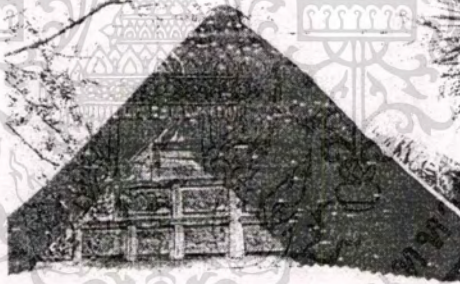
นิยมใช้ไม้พลวง เพราะมีเนื้ออ่อนกว่าไม้รัง สามารถเจาะและเข้าไม้ประกอบโครงได้ง่าย

6. หลังคา

แต่เดิมใช้หญ้าแฝกมุง เมื่อหญ้าแฝกหายากจึงใช้หญ้าคา ภายหลังหันมาใช้สังกะสีแทน

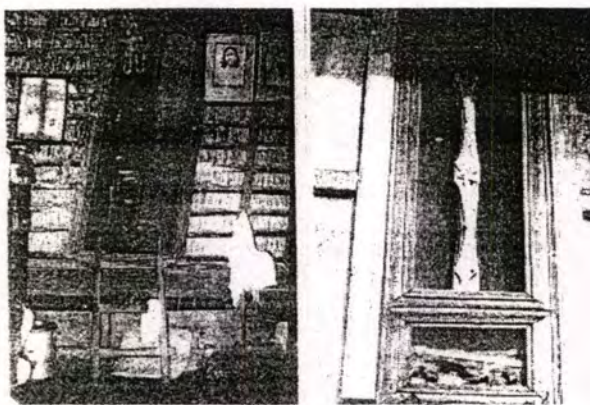
7. จั่ว

นิยมใช้ไม้จริงปิดจั่ว และมีการสลักลวดลายนูนต่ำ รวมทั้งการเขียนสีด้วย จั่วเป็นจุดเด่นที่สุดของเรือน นับเป็นเอกลักษณ์ของเรือนพื้นถิ่นในตำบลพลับพลา เอกลักษณ์นี้ปรากฏในตำบลใกล้เคียงด้วย เช่น ตำบลโชคชัย อำเภอโชคชัย ตำบลนกออก อำเภอปักธงชัย ตำบลนุกะดิน ตำบลกองพระทราย ตำบลปรุใหญ่ ตำบลบ้านเกาะ อำเภอเมืองนครราชสีมา เป็นต้น

รูปที่ 2.38 จั่วเรือน ตำบลพลับพลา อำเภอโชคชัย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปที่ 2.39 ประตูเรือนนอน เรือนฝาปรีอ กุรงเคงดำ
กรณีประตูสูงกว่าระดับพื้นระเบียง บาง
หลังใช้ไม้รองตีน และบันได (กะได)
ดั่งภาพ

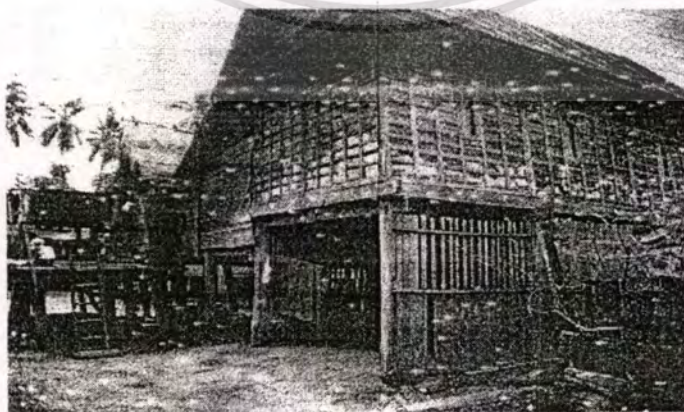
รูปที่ 2.40 หน้าต่างส่วนล่างแกะสลักลวดลาย
เป็นภาพพญานาคและอกเสาดิตอยู่
ที่บ้าน

8. ประตู (ปีกกะตู) และหน้าต่าง

รวมทั้งกรอบบานเป็นไม้จริงทั้งหมด บางหลังแกะสลักภาพพญานาค และสลักดอกจัน เป็นตัวยึดไม้ขวางภายในเรือน ไม้ขวางนี้ มี 2 ตัว คือ ตัวบน และตัวล่าง เป็นตัวยึดเดือยบานประตู และหน้าต่าง ประตู หน้าต่าง และดอกจัน เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นเห็นได้ชัดที่ตำบลใกล้เคียงกัน เช่นเดียวกับจั่วเรือน

9. บันได (กะได)

ใช้ไม้เนื้อแข็ง ทั้งแม่บันไดและชั้นบันได สิ่งที่น่าสังเกต อยู่สองประการคือ แม่บันได ตัวหนึ่งยาวกว่าอีกตัวหนึ่งเล็กน้อย ชั้นบันไดเป็นชั้นคี่ คือ 3 5 7 9 ชั้น ส่วนมากพบ 5 ชั้น

รูปที่ 2.41 เรือนฝาปรีอ กุรงเคงดำ ตำบลครบุรี อำเภอครบุรี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4. รำ

มีหลากหลาย เช่น แนวนั้นไม้ ไม้ไผ่ทั้งลำ หรือไม้จริงทั้งต้น วางปลายต่อโคน (กก) ในแนวนอน ไม่นิยมทำรำไม้ปักเรียงกันในแนวตั้ง ส่วนใหญ่ไม่ค่อยมีรำ นอกจากเรือนปลูกชิดเขตสัญจร

2.1.5 เพลงโคราชจากอดีตถึงปัจจุบัน

เพลงโคราชจะเริ่มเล่นตั้งแต่เมื่อใด ไม่ปรากฏหลักฐานที่แน่ชัด หลักฐานจากคำบอกเล่าต่อ ๆ กันมามีเพียงว่า สมัยท้าวสุรนารี (คุณย่าโม) ยังมีชีวิตอยู่ (พ.ศ. 2313 ถึง 2395) ท่านชอบเพลงโคราชมาก เรื่องราวของเพลงโคราชได้ปรากฏหลักฐานชัดเจน คือในปี พ.ศ. 2456 ที่สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ พระราชชนนีพันปีหลวงสมเด็จพระศรีนครราชสีมาทรงเปิด ถนนจอม สุรางค์ยาตร์ และเสด็จไปพินิจในโอกาสรับเสด็จครั้งนั้น หมอเพลงชายรุ่นเก่าชื่อเสียงโด่งดังมากชื่อนายหรี บ้านสวนข่า ได้มีโอกาสเล่นเพลงโคราชถวายเพลงที่เล่นใช้เพลงหลัก (สมเด็จพระพันปีหลวง ทรงเป็นผู้บังคับการพิเศษประจำกรมทหารม้านครราชสีมา จนถึง พ.ศ. 2462 เมื่อเสด็จมา นครราชสีมา นายหรี สวนข่า ก็มีโอกาสเล่นเพลงถวาย) เพลงโคราชมีโอกาสเล่นถวายหน้าพระที่นั่ง ในงานชุมนุมลูกเสือครั้งที่ 1 ในนามการแสดงมหรสพของมณฑลนครราชสีมา เกี่ยวกับกำเนิดของเพลงโคราช มีทั้งที่เป็นคำเล่าและตำนานหลักฐานจากคำบอกเล่าของหมอเพลงอีกจำนวนหนึ่งเล่าต่อ ๆ กันมาว่า ในสมัยรัตนโกสินทร์มีสงครามระหว่างไทยกับเขมร เมื่อไทยชนะสงครามเขมรครั้งใด ชาวบ้านจะมีการเฉลิมฉลองชัยชนะ ด้วยการขับร้องและรำรำกันที่หมู่บ้าน สกที่เขาเรียกว่า "หมู่บ้านสก" ไกล ๆ กับชุมทางรถไฟ ถนนจิระและเริ่มเล่นเพลงโคราชกันที่หมู่บ้านนี้ ทำทางการรำรำรำดอย และการบั้งไฟ มีผู้สันนิษฐานว่าประยุกต์มาจากการเล่นเจ๊ียงที่เป็นเพลงพื้นบ้านของชาวสุรินทร์ผสมผสานกับเพลงทรงเครื่องของภาคกลาง

สมัยก่อนนั้น เพลงโคราช เป็นที่นิยมมากเพราะการแสดงมหรสพที่เป็นหัวใจของงานฉลองสมโภชใด ๆ ก็ตามมีเพลงโคราชเพียงอย่างเดียว คนฟังเพลงก็มีเวลามากฟังกันตั้งแต่หัวค่ำจนรุ่งแจ้ง เมื่อหมอเพลงเล่นเพลงลาคือลาผู้ฟัง ลาเจ้าภาพ และเพื่อนหมอดเพลงด้วยกัน จะมีปีพาทย์ฆ้อง กลอง บรรเลงรับ หมอดเพลงจะรำตามกันไปยังบ้านเจ้าภาพ เจ้าภาพก็นำเงินค่าหมอดเพลงมาให้พร้อมทั้งเลี้ยงข้าวปลา อาหาร และห่อข้าว ของกินต่าง ๆ ให้เป็นเสบียงในการเดินทางกลับคนฟังจะอยู่ร่วมฟังร่วมงานจนเสร็จสิ้นกระบวนการ จึงทยอยกลับเช่นกัน

เพลงโคราชสมัยก่อนได้ไปเล่นในหลายจังหวัด เช่น เพชรบูรณ์ พิษณุโลก บุรีรัมย์ สุรินทร์ ตลอดจนถึงประเทศกัมพูชา สำหรับจังหวัดต่าง ๆ ในภาคกลางก็ไปเล่นเป็นครั้งคราว

ปัจจุบันค่านิยมของผู้ฟังเปลี่ยนแปลงไปมาก แม้แต่ผู้ฟังในจังหวัดนครราชสีมาเองก็เสื่อมความนิยมลงมาก บ้างก็เห็นว่าเพลงโคราชเป็นเพลงหยาบคายและไม่น่าสนใจ แม้ทาง

ราชการส่งเสริมให้นำออกแสดงทางวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดนครราชสีมา ก็ต้องเอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่นอนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ผ่านการตรวจอย่างรัดกุม จะใช้ภาษาตรง ๆ เหมือนสมัยก่อนไม่ได้ ถือว่าไม่เหมาะสม ในการจัดงานฉลองสมโภชใด ๆ มักจะมีมหรสพอื่น ๆ เป็นคู่แข่งมากมาย เช่น ภาพยนตร์ มวย เพลงลูกทุ่ง ลิเก และร่ำวง เพลงโคราช จึงเป็นที่สนใจสำหรับผู้ฟังรุ่นเก่าที่มีอายุค่อนข้างสูงแทบทั้งนั้น

หมอลำเพลงโคราชได้รวมตัวกันเป็นคณะเพลงโคราชหลายคณะ และเข้ามาตั้งสำนักงานคณะอยู่ในอำเภอเมือง เป็นส่วนใหญ่เพื่อความสะดวกสำหรับมาติดต่อหาเพลงไปเล่น หมอลำเพลงโคราชต้องเล่นเพลงประยุกต์ตามใจผู้ฟัง เช่น เล่นเพลงหมอลำ เล่นเพลงลำตัด และเพลงลูกทุ่ง พูดถึงท่ารำแต่ละคณะก็ประดิษฐ์ท่ารำแตกต่างกันไป มีเพลงโคราชของคณะทองสุข กำปิง ที่ประยุกต์เล่นแบบลำเพลิน คือนำเอาดนตรีสากลเข้ามาประกอบ แต่ก็ยังไม่เป็นที่แพร่หลายนัก

การรวมตัวกันเป็นคณะเพลงโคราชปัจจุบันนั้น นางสองเมือง อินทรกำแหง เป็นผู้ริเริ่มตั้งขึ้นเป็นคนแรกเมื่อปี พ.ศ. 2499 ตั้งอยู่ที่ถนนสุรนารายณ์และต่อมาก็มีคณะต่าง ๆ ตั้งขึ้นอีกหลายคณะ ข้อดีคือทำให้สะดวกในการติดต่อจ้างไปเล่น ข้อไม่ดีคือเมื่อหมอลำเพลงอยู่คณะเดียวกันก็รู้ชั้นเชิงและฝีมือกัน ทำให้ฟังไม่สนุกสนาน มีผู้พยายามจะรวมคณะเพลงโคราชต่าง ๆ ก่อตั้งเป็นสมาคมเพลงโคราชแต่ยังไม่ได้รับความร่วมมือจากหมอลำเพลงเท่าที่ควร

จากความเชื่อที่ว่าท่านท้าวสุรนารี (คุณหญิงโมหรือย่าโมที่ชาวบ้านเรียกท่าน) ชอบเพลงโคราช ในสมัยที่ท่านมีชีวิตรอยู่ จึงมีผู้หาเพลงโคราชไปเล่นให้ท่านฟังเป็นการแก้บน ณ บริเวณใกล้ ๆ กับอนุสาวรีย์ในตอนกลางคืนเป็นประจำ อาจแต่ก็มีผู้สนใจไปฟังไม่มากนัก

พูดถึงการดำเนินชีวิตของหมอลำเพลงรุ่นปัจจุบัน ส่วนใหญ่อาชีพทำนา และเล่นเพลงเป็นอาชีพรอง แต่หมอลำที่มีชื่อเสียง เช่น ลอยชายแพรกระโทก ลำดวน จักรราช ทองสุข กำปิง นกน้อย ว่าง่วง รำไพ หัวรดไฟ ต่างกล่าวเป็นเสียงเดียวกันว่า การประกอบอาชีพของหมอลำเพลงโคราชยังทำรายได้ดี ยังเป็นอาชีพที่มั่นคงอยู่หมอลำเพลงดังกล่าวนี้แม้จะประกอบอาชีพอื่นเช่น ทำนาทำไร่ เป็นนักธุรกิจ แต่อาชีพหลักคือเล่นเพลงโคราช (ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม วิทยาลัยครูนครราชสีมา. 2542 : 48-49)

รูปที่ 2.42 แสดงการร้องเพลงโคราช

ภาพที่ 2.43 แสดงท่าทางการรำของหมอลำ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น เมื่อผู้เขียนได้พิมพ์และเผยแพร่เอกสารนี้แล้วก็ไม่ว่ากรรมใด ๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1. ตำนานเพลงโคราช

เกี่ยวกับตำนานของเพลงโคราชนั้น ผู้รู้และหมอลำให้ฟังว่า มีนายพรานคนหนึ่ง ชื่อเพชรน้อย ออกไปล่าสัตว์ในป่าเขตหนองบุนนาค บ้านหนองบุนนาค อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา คืนหนึ่งแกลไปพบลูกสาวพญานาคขึ้นมาจากหนองน้ำ มานั่งร้องเพลงคนเดียว พรานเพชรน้อยได้ยินเสียง จึงแอบเข้าไปฟังใกล้ๆ แกลประทับใจในความไพเราะ และเนื้อหาของเพลงจึงจำเนื้อและทำนองมาร้องให้คนอื่นฟัง ลักษณะเพลงที่ร้องเป็นเพลงก้อม หรือเพลงคู่สอง

อีกตำนานหนึ่งเล่าว่า ชาวโคราชได้เพลงโคราชมาจากอินเดีย โดยพระยาเข้มเพชร เป็นผู้นำมาพร้อมๆ กับลิเกและลำตัด โดยให้ลิเกอยู่กรุงเทพฯ ลำตัดอยู่ภาคกลางและเพลงโคราชอยู่ที่นครราชสีมา เพลงโคราชจากพระยาเข้มเพชร ชื่อตาจัน บ้านสก อยู่ “ชุมบ้านสก” ดิถสถานี่ชุมทางถนนจิระ

ตำนานทั้งสอง แม้จะต่างกันในด้านกำเนิดแต่ตรงกันอย่างหนึ่งที่กล่าวว่า เพลงโคราชระยะแรกเล่นแบบเพลงก้อม

ก้อม เป็นภาษาโคราชและภาษาอีสานแปลว่า สั้น เพลงก้อม หมายถึง เพลงสั้น ๆ ว่าโต้ตอบกล่าวลอย ๆ ทั้งที่มีความหมายลึกซึ้งหรือไม่มีความหมายเลยก็ได้

2. ประเภทของเพลงโคราช

การแบ่งประเภทของเพลงโคราชนั้น แบ่งได้หลายวิธี พอจะแยกกล่าวได้ ดังนี้ แบ่งตามโอกาสที่จะเล่น

เพลงอาชีพ ได้แก่ เพลงโคราชที่เล่นเป็นอาชีพ มีการว่าจ้างเป็นเงินตามราคาที่กำหนด เพลงประเภทนี้จะเล่นในงานฉลองหรือสมโภชต่าง ๆ เช่น งานศพ บวชนาค ทอดกฐินงานประจำปี หรือเล่นแก้บน ผู้ประกอบอาชีพเพลงโคราชนี้ เรียกว่า “หมอลำ” การเล่นจะเล่นเป็นแบบพิธีกรรมเวที การแต่งกายตามแบบของหมอลำ และมีการยกครู เป็นต้น

เพลงชาวบ้าน เพลงประเภทนี้เป็นเพลงของชาวบ้านที่ร้องเล่นกันในยามว่างงานเพื่อความสนุกสนาน เช่น ในงานลงแขก ไถนา หรือ เกี่ยวข้าว หรือพบปะพูดคุยกันในวงสุรา ชาวบ้านที่ว่าเพลงได้ จะว่าเพลงโต้ตอบกันเพื่อความสนุกสนาน ไม่มีพิธีรีตอง ไม่ต้องสร้างเวทีหรือ “โรงเพลง” และไม่มี การแต่งกายแบบหมอลำอาชีพ

3. ลักษณะเวทีเพลงโคราช

ในสมัยก่อนนั้น การเล่นเพลงโคราชไม่จำกัดสถานที่อาจเล่นบนบ้าน หรือลานบ้านก็ได้เพียงแต่นำครกตำข้าว (ครกข้อมมือ) มาวางคว่ำลง แล้วหาถังตักน้ำมาวางไว้บนครกนั้นเพื่อให้หมอลำได้ดื่มแก้คอแห้ง ในยุคที่ยังไม่มีไฟฟ้าแสงสว่าง ชาวบ้านก็มักจะทำไม้ข้างหรือได้รุ่งให้แสงสว่างแทน ลักษณะของไม้ข้างหรือได้รุ่งทำด้วยไม้ไผ่ยาวประมาณ 5 ศอก ปลายข้างหนึ่งจักด้วยมีด แผลออกสานด้วยไม้ไผ่เป็นรูปกระโถนใส่ดินกรู ใส่ชันผสมไม้ฝุๆ หรือแกลบจืดให้แสงสว่าง

ปลายอีกข้างหนึ่งฝังดินใกล้ ๆ กับครก ต่อมาใช้ตะเกียงเจ้าพายุ หรือตะเกียงลาน จุดแทนได้รุ่ง
 เเวที่ก็เปลี่ยนมาเป็นลำดับคือมีเสา 4 เสา ยกพื้นปูกระดานสูงจากพื้นดินประมาณ 1 เมตรหลังคา
 มุงด้วยก้านมะพร้าว ที่กลางพื้นเวที่ก็ยังมีถังใส่น้ำตั้งอยู่ เช่นเดิม

เมื่อก่อนที่ยังไม่มีเครื่องขยายเสียงนั้นหมอลำต้องเสียงดังพอที่จะฟังได้ยินแต่
 ปัจจุบันสิ่งที่ช่วยให้แสงสว่างในการเล่นเพลงโคราชก็คือไฟฟ้าและมีเครื่องขยายเสียงที่ดังกว่าเสียง
 หมอลำ

เพลงในครั้งก่อน ๆ เป็นประโยชน์ทั้งผู้ฟังและหมอลำ

รูปที่ 2.44 เเวที่เพลงโคราช

4. พิธีไหว้ครู

ก่อนขึ้นเวที่ หมอลำจะไหว้ครูก่อน เครื่องไหว้ครูซึ่งเจ้าภาพเป็นผู้หามาให้
 ประกอบด้วยผ้าขาว 1 ผืน กรวยพระ 6 กรวย ดอกไม้ รูป เทียน และเงินค้ายกครู 6 บาท สำหรับ
 งานธรรมดาส่วนงานศพ 12 บาท ผ้าขาวนั้นจะได้คืนจากหมอลำเมื่อเสร็จงานแล้วหมอลำจะ
 ไหว้ครูทุกวัน โดยหัวหน้าที่ไปจะเป็นผู้นำไหว้หลังจากแต่งตัวเสร็จ ก่อนขึ้นเวที่ การไหว้ครู หมอลำจะ
 ไหว้บุพการี และบางคนก็ไหว้พญามารด้วย คือ ขอให้พญามารมาทำลายฝ่ายตรงข้ามให้ย่อยยับ
 จากลอนไม่ได้ ในบทไหว้ ครูก็ดูไม่จริงจังและแทรกอารมณ์ขันไว้มาก

5. การแต่งกายของผู้ร้องเพลงโคราช

การแต่งกายของหมอลำโคราชผู้ชายนั้น ส่วนใหญ่จะนุ่งผ้าโจงกระเบน ผ้าที่จะ
 นำมานุ่งส่วนใหญ่จะเป็นผ้าไหมหางกระรอก ซึ่งเป็นผลิตผลของชาวโคราชผลิตกันขึ้นมาเองหรือ
 บางทีก็ใช้ผ้าม่วงแทนก็มี เสื้อที่ใช้นั้นเป็นเสื้อคอกลม แขนสั้น สีไม่จำกัดมีผ้าขาวม้าคาดเอว ภาษา
 โคราชว่าใช้ผ้าขาวม้า "เคียนพุง" เครื่องประดับอื่น ๆ นอกจากนี้แล้วส่วนใหญ่ไม่มี หมอลำบางคนก็
 แขนวพระเครื่องบ้าง ส่วนการแต่งกายของฝ่ายหญิงนั้น นุ่งผ้าโจงกระเบนเหมือนหมอลำผู้ชาย
 ผ้าที่ใช้นุ่งก็เป็นผ้าไหมหางกระรอกหรือผ้าม่วง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เสื้อ นิยมสวมเสื้อรัดรูปไม่มีปก แขนสั้นในสมัยก่อนนั้นผู้หญิงไม่สวมเสื้อ มีแต่ผ้ารัดอกและใช้ผ้าสะไบเฉียงพาดไหล่

ท่ารำพอจะจำแนกออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. ท่ารำช้า ลักษณะการรำผู้ชายจะกางแขนทั้งสองข้างออกพองาม มือแบออกรำขึ้นข้างตัว ส่วนชาย่างตามจังหวะของกลอนเพลง สมัยก่อนผู้ชายจะวาดวงแขนกว้าง ผู้หญิงรำเหมือนฝ่ายชายต่างกันว่าจับมือและวงแขนแคบ

2. ท่ารำเร็ว ฝ่ายชายจะรำเหมือนท่ารำช้า แต่เร่งจังหวะการรำให้เร็วขึ้นตามกลอนเพลง อีกทั้งต้องรำจุดหน้าเข้าหาฝ่ายหญิง ทำนองว่าจะเข้าไปถูกเนื้อต้องตัว ท่ารำเหมือนท่ารำช้า เมื่อฝ่ายชายรุกมา หญิงก็จะรำถอยหนี มือทั้งสองต้องคอยรำปกป้องมิให้ฝ่ายชายถูกเนื้อต้องตัวได้

แต่อย่างไรก็ตาม มีข้อห้ามสำหรับหมอลำ ฝ่ายชายจะถูกเนื้อต้องตัวฝ่ายหญิงไม่ได้ ปรินญาเบื้องหลังท่ารำมีว่า การที่ผู้ชายวาดวงแขนกว้างเป็นการแสดงการปกป้องคุ้มครองฝ่ายหญิง ผู้หญิงวาดวงแขนแคบ แสดงการขอละระ ตอนแรกชายจะรุกหญิงถอยและตอนหลังหญิงจะรุก ชายถอย แสดงว่าหญิงจะชนะทุกครั้งในเรื่องเพศ

รูปที่ 2.45 แสดงการแต่งกาย

รูปที่ 2.46 การประชันเพลงโคราช

6. ความเชื่อในการเล่นเพลงโคราช

ส่วนใหญ่หมอลำเพลงจะมีความเชื่อในเรื่องโชคลางพอสมควร เช่นในการก้าวขึ้นโรงเพลง จะมีการดูทิศตามฤกษ์รับก้าวแรกที่ขึ้นจะต้องเลือกดูตามทิศทางโดยการหายใจ ถ้าข้างขวาหายใจสะดวกก็ก้าวข้างขวาขึ้น เป็นต้นเมื่อขึ้นเวทีไปแล้วก็มีการเป่าคาถาหมานิยม เพื่อให้ผู้ฟังชื่นชอบตนก็มี หมอลำบางคนเชื่อว่าหลังคาโรงเพลงนั้น ถ้าหากมีการมัดด้วยดอกหรือสิ่งอื่นใด จะทำให้คาถาอาคม สติปัญญาในการว่าเพลงเสื่อมลงไปด้วยก็ขอร้องให้แก้มัดดอกออกก็มี

2.2 ข้อมูลการท่องเที่ยว จังหวัดนครราชสีมา

ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลการท่องเที่ยว ทางด้านสถานที่ พุทธกิจกรรมเที่ยว และรายการนำเที่ยวเพื่อนำไปใช้ในหัวข้อ การพัฒนาชุมชนริมฝั่งลำตะคองเพื่อการท่องเที่ยวในเขตเทศบาลนคร จังหวัดนครราชสีมา (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จังหวัดนครราชสีมา .2546)

นครราชสีมาเป็นเมืองหน้าด่านสู่ภาคอีสาน เป็นเมืองใหญ่และสำคัญยิ่งในสมัยโบราณ มีฐานะเป็นเมือง "เจ้าพระยามหานคร" มีอำนาจปกครองหัวเมืองใหญ่น้อย ในอีสานหลายแห่ง มีโบราณสถานสมัยขอมใหญ่โต และเป็นเมืองแห่งวีรกรรมอันกล้าหาญของวีรสตรีไทยคือ คุณหญิงโมหรือท้าวสุรนารี

2.2.1 สถานที่ท่องเที่ยว จังหวัดนครราชสีมา ในเขตอำเภอเมือง

รูปที่ 2.47 อนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี

อนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี

สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2477 ตั้งอยู่หน้าประตูชุมพล ซึ่งเป็นประตูเมืองด้านทิศตะวันตก อนุสาวรีย์เป็นรูปหล่อทองแดงรมดำ อนุสาวรีย์แห่งนี้ เป็นที่เคารพสักการะของชาวจังหวัดนครราชสีมา และจังหวัดใกล้เคียง มีงานฉลองวันแห่งชัยชนะของท้าวสุรนารีเป็นประจำทุกปี

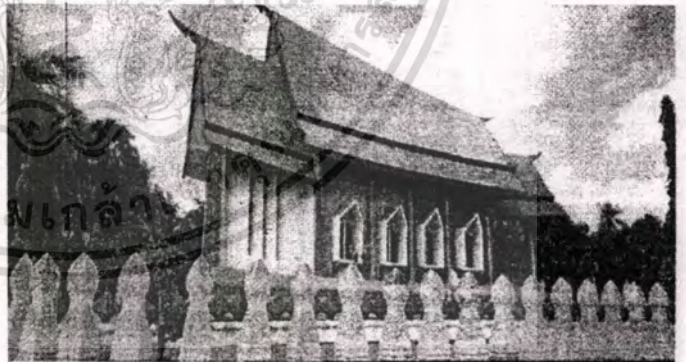
ในอดีตเมืองนครราชสีมา โบราณมีประตูทั้งหมด 4 แห่ง ได้แก่ ประตูพลแสน ประตูพลล้าน ประตูไชยณรงค์ และประตูชุมพล ประตูชุมพลแห่งนี้เป็นประตูเดียวที่เหลืออยู่ในปัจจุบัน ตั้งอยู่หลังอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี ประตูเมืองด้านทิศตะวันตกของเมืองนครราชสีมา สร้างขึ้นในสมัย พระนารายณ์มหาราช พระองค์โปรดให้สร้างเมืองนครราชสีมาขึ้นเป็นเมืองหน้าด่าน โดยช่างชาวฝรั่งเศส ซึ่งเป็นมิตรประเทศกับกรุงศรีอยุธยาในขณะนั้น เป็นผู้ออกแบบ

รูปที่ 2.48 ศาลเจ้าหลักเมือง

ศาลเจ้าหลักเมือง

ตั้งอยู่ที่ถนนจอมพล มุมวัดพระนารายณ์มหาราช เป็นที่ประดิษฐานหลักเมือง นครราชสีมา ซึ่งเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำจังหวัด ชาวเมืองทั้งชาวไทยและชาวจีนเคารพนับถือ ไปสักการะบูชาเป็นประจำศาลเจ้าหลักเมืองแห่งนี้ได้สร้างขึ้นในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชระหว่าง พ.ศ. 2199 - 2231 ตัวศาลและเสาหลักเมืองทำด้วยไม้ ในบริเวณผนังของศาล ด้านทิศตะวันออกเป็นกระเบื้องดินเผาปั้น ลวดลายนูนต่ำเป็นเรื่องราว การสู้รบของท้าวสุรนารี และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยในสมัยโบราณ

รูปที่ 2.49 วัดศาลาลอย

วัดศาลาลอย

ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของตัวเมือง ทางเข้าจากถนนรอบเมืองเข้าไปประมาณ 500 เมตร อยู่ติดกับลำตะคอง ซึ่งไหลลงสู่แม่น้ำมูล ท้าวสุรนารีกับท่านปลัดสามมี สร้างขึ้นเมื่อ ปี พ.ศ. 2370 ปัจจุบันได้ปรับปรุงพระอุโบสถ จนมีความงามแปลกตา เป็นลักษณะ ศิลปะประยุกต์ สร้างเป็นรูปลำเภาได้เคลื่อน ไข่วัดศุ ท้นเมือง คือใช้กระเบื้องดินเผาด้านเกวียน ผนัง ด้านหน้าอุโบสถ อกสกรับเป็นรูปลำเภาได้เคลื่อน ไข่วัดศุ ท้นเมือง คือใช้กระเบื้องดินเผาด้านเกวียน ผนัง ด้านหน้าอุโบสถ อกสกรับไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เป็นภาพพุทธประวัติตอนมารผจญ ผนังด้านหลังเป็นภาพดินเผาตอนพระพุทธเจ้าเสด็จ ลงมาจาก ดาวดึงส์ บานประตูเป็นโลหะลายนูน ด้านหน้าอุโบสถเป็นสระน้ำ มีศาลากลางสระ ภายในมีปูนปั้น รูปคุณหญิงโมนั่งพนมมือ สำหรับกำแพงแก้วเป็นรูปเสมาสัญลักษณ์ของเมืองเสมาเดิม ซึ่งเป็นเมือง เก่าของเมืองนครราชสีมา

รูปที่ 2.50 วัดศาลาทอง

เป็นที่ตั้งของวัดเก่าแก่ ตั้งอยู่ที่บ้านหัวทะเล ต. หัวทะเล วัดศาลาทองเป็นวัดธรรมยุติ เก่าแก่ตั้งอยู่บนเนิน เดิมบริเวณวัดเป็นป่าทึบและมีพระพุทธรูปนั่งองค์ใหญ่ ปางเลไลย์ ทำจากหิน ต่อมาจึงได้สร้างพระอุโบสถครอบไว้

รูปที่ 2.51 วัดป่าสาละวัน

วัดป่าสาละวัน

อยู่หลังสถานีไฟฟ้านครราชสีมา เป็นวัดที่เก็บพระอัฐิธาตุของอาจารย์เสา อาจารย์มัน หลวงพ่อพุทธ และอาจารย์ทิม

นอกจากนี้ ยังมีวัดเก่าแก่อีกหลายแห่ง ได้แก่ วัดบูรพ์ วัดอีสาน วัดพายัพ ตั้งอยู่ในตัว เมืองเก่า ณ ทิศตามชื่อวัด วัดกลางอยู่กลางเมือง ปัจจุบันเป็นพระอารามหลวง ชื่อวัดพระ นารายณ์มหาราช นอกจากนี้ยังมี วัดสระแก้ว วัดบึง วัดแจ้ง วัดสมอราย และวัดสามัคคี วัด ทั้งหมดนี้เป็นวัดโบราณคู่บ้านคู่เมือง สมัยเริ่มสร้างเมืองโคราช

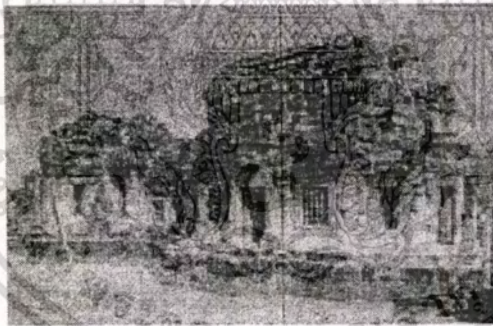
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปที่ 2.52 พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติมหาวิรวงศ์

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติมหาวิรวงศ์

ตั้งอยู่ในบริเวณวัดสุทธจินดา ตรงข้ามศาลากลางจังหวัด มีศิลปะวัตถุทั้งที่สมเด็จพระมหาวิรวงศ์รวบรวมไว้ โบราณวัตถุที่กรมศิลปากรได้สำรวจขุดพบในเขตจังหวัดนครราชสีมาและจังหวัดใกล้เคียง และที่มีผู้บริจาค เช่น พระพุทธรูปศิลาสมัยขอม สมัยอยุธยา เครื่องเคลือบดินเผาขนาดต่างๆ พระพุทธรูปสัมฤทธิ์ เครื่องใช้สมัยโบราณ ภาพไม้แกะสลัก ซึ่งนำมาจากวัดโบราณ

รูปที่ 2.53 ปราสาทหินพนมวัน

ปราสาทหินพนมวัน

ตั้งอยู่ที่บ้านมะค่า ต.บ้านโพธิ์ อ.เมือง สร้างราว พุทธศตวรรษที่ 16-17 เข้าใจว่าเป็นเทวสถานต่อมาภายหลังดัดแปลงเป็นพุทธสถาน จากจารึกที่พบที่ปราสาทหินพนมวัน เรียกปราสาทแห่งนี้ว่า เทวาศรม

รูปที่ 2.54 สวนสัตว์นครราชสีมา

สวนสัตว์นครราชสีมา

อยู่ห่างจากตัวเมืองนครราชสีมาประมาณ 19 กิโลเมตร บนถนนเฉลิมพระเกียรติ ร.9 การเดินทางจากตัวเมืองนครราชสีมาใช้เส้นทางหลวงหมายเลข 304 (นครราชสีมา-ปักธงชัย) สวนสัตว์นครราชสีมาเป็นสวนสัตว์แห่งที่ 5 ของประเทศ ลักษณะเป็นแบบซาฟารีทั้งเปิดและปิด แบ่งเป็นโซนเอเชีย และโซนแอฟริกา มีพื้นที่กว้างทั้งสิ้น 545 ไร่ 1 งาน 48 ตารางวา มีสัตว์ป่าที่น่าสนใจ

รูปที่ 2.55 อุทยานไม้กลายเป็นหิน

อุทยานไม้กลายเป็นหิน

ตั้งอยู่บริเวณวัดโกกเตื่อนห้า ตำบล โครกกรวดในบริเวณนี้มีการขุดพบเศษไม้ ท่อนไม้ กลายเป็นหินตั้งแต่ระดับผิวดินถึงระดับความลึกประมาณ 8 เมตร มีขนาดต่าง ๆ กัน ตั้งแต่ขนาด กรวดจนถึงขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางมากกว่า 50 ซม. และยาวมากกว่า 1 เมตร จำนวนกว่า 10,000 ชิ้น ไม้กลายเป็นหินที่พบมีสีสันต่าง ๆ กันทั้งในก้อนเดียวกันจนถึงต่างก้อนกัน ด้านอายุเกือบทั้งหมดอยู่ในช่วงประมาณ 1 - 70 ล้านปี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.2.2 สถานการณ์การท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พ.ศ 2545

สำหรับสถานการณ์การท่องเที่ยว ปี 2545 ในพื้นที่ 15 จังหวัด ซึ่งได้แก่ ขอนแก่น นครพนม นครราชสีมา (รวมอำเภอเมืองและอำเภอปากช่อง) หนองคาย อุดรธานี อุบลราชธานี มุกดาหาร ศรีสะเกษ เลย สุรินทร์ บุรีรัมย์ กาฬสินธุ์ ชัยภูมิ ร้อยเอ็ด และมหาสารคาม โดยภาพรวมแล้วดีขึ้นเมื่อเทียบกับปี 2544 ในช่วงเวลาเดียวกัน โดยมีผู้เยี่ยมชมเยือนรวมทั้งสิ้น 7,126,568 คน ยกเว้นจังหวัดศรีสะเกษ มีผู้เยี่ยมชมเยือนลดลงเนื่องจากนักท่องเที่ยวลดลงร้อยละ 12.92 จากการปิดไม่ให้ขึ้นชมปราสาทเขาพระวิหาร (กองสถิติและวิจัย ฝ่ายวิชาการ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2546 : 100)

2.2.3 สถิติการท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พ.ศ 2545

สถิติการท่องเที่ยวปี 2545 มีผู้เยี่ยมชมเยือนทั้ง 16 จังหวัด ได้แก่ ขอนแก่น นครพนม นครราชสีมา (รวมอำเภอเมืองและอำเภอปากช่อง) หนองคาย อุดรธานี อุบลราชธานี มุกดาหาร ศรีสะเกษ เลย สุรินทร์ บุรีรัมย์ กาฬสินธุ์ ชัยภูมิ ร้อยเอ็ด และมหาสารคาม รวมทั้งสิ้น 7,483,160 คน จำแนกเป็น นักท่องเที่ยว 4,682,890 คน ร้อยละ 62.58 และนักท่องเที่ยว 2,800,270 คน ร้อยละ 37.42 ในจำนวนผู้เยี่ยมชมเยือนทั้งหมดนี้ จำแนกเป็น ชาวไทย 7,144,030 คน ร้อยละ 95.47 และชาวต่างประเทศ 339,130 คน ร้อยละ 4.53 (กองสถิติและวิจัย ฝ่ายวิชาการ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2546 : 100)

2.2.4 สถานการณ์การท่องเที่ยวในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

สถานการณ์การท่องเที่ยวในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ในช่วงครึ่งปีแรกของปี 2545 ดีขึ้น มีจำนวนผู้เยี่ยมชมเยือนเพิ่มขึ้นร้อยละ 7.26 เมื่อเทียบกับปี 2544 ในช่วงเวลาเดียวกัน ผู้เยี่ยมชมเยือนชาวไทย เพิ่มขึ้นร้อยละ 7.47 และผู้เยี่ยมชมเยือนชาวต่างประเทศ ลดลงร้อยละ 0.14 ตามลำดับเมื่อเทียบกับปี 2544 ในช่วงเวลาเดียวกัน สาเหตุที่ทำให้ผู้เยี่ยมชมเยือนชาวไทยเพิ่มขึ้นเนื่องจากการจัดการประชุม/สัมมนาของหน่วยงานต่าง ๆ ในโรงแรมกลุ่มเพิ่มขึ้น มีการจัดกิจกรรมท่องเที่ยว “โครงการเที่ยวทั่วไทยไปได้ทุกเดือน” ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำหรับผู้เยี่ยมชมเยือนชาวต่างประเทศลดลงเล็กน้อยเนื่องจากผลกระทบของเหตุการณ์อาคาร World Trade Center ในประเทศสหรัฐอเมริกาถูกวินาศกรรม เมื่อวันที่ 11 กันยายน 2544 มีการจัดกิจกรรมการฝึกอบรมของทหารระหว่างทหารไทย สหรัฐอเมริกา และสิงคโปร์ ที่เรียกว่า “Cope Tiger” ในเดือนมกราคม 2545 มีการฝึกอบรมของทหารไทยและสหรัฐอเมริกา ที่เรียกว่า “Cobra Gold” ในเดือนพฤษภาคม 2545 มีการจัดการแข่งขันกีฬาโอลิมปิกเยาวชนชิงแชมป์โลก และการเปิดปราสาทเขาพระวิหาร ซึ่งเป็นเส้นทางท่องเที่ยวแหล่งประวัติศาสตร์

2.2.5 สถิติการท่องเที่ยวในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

ผู้เยี่ยมเยือนรวมทั้งสิ้น 1,234,166 คน จำแนกเป็น นักท่องเที่ยว 779,289 คน ร้อยละ 6 และนักท่องเที่ยว 454,877 คน ร้อยละ 36.86 ในจำนวนผู้เยี่ยมเยือนนี้จำแนกเป็น ชาวไทย 1,202,493 คน ร้อยละ 97.43 และชาวต่างประเทศ 31,673 คน ร้อยละ 2.57 ลักษณะการเดินทางของผู้เยี่ยมเยือนที่มาเยือนอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา จำแนกเป็นเดินทางมาเอง 1,219,574 คน ร้อยละ 98.82 และเดินทางมาด้วยบริษัทนำเที่ยว 14,592 คน ร้อยละ 1.18

ประเภทพาหนะที่ผู้เยี่ยมเยือนใช้เดินทางเข้ามาในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา โดยเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย คือ รถส่วนตัว รถโดยสารประจำทาง (ทั้งรถธรรมดาและรถปรับอากาศ) รถไฟ เครื่องบิน และพาหนะอื่น ๆ (เช่น เรือ รถจักรยานยนต์ และรถแท็กซี่ เป็นต้น) ร้อยละ 60.13 , 33.65 , 5.40 , 0.71 และ 0.12 ตามลำดับ

ประเภทสถานพักแรมที่นักท่องเที่ยวเข้าพักแรมในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา โดยเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย คือ บ้านญาติ/บ้านเพื่อน โรงแรม/รีสอร์ท/เกสต์เฮาส์/บังกะโล ที่พักอื่น ๆ (เช่น หอพัก วัด และที่พักบริเวณแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น) และบ้านพักรับรองของทางราชการและเอกชน คิดเป็นร้อยละ 56.32 , 37.41 , 4.66 และ 1.61 ระยะเวลาพำนักเฉลี่ยของนักท่องเที่ยวที่พักในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา เท่ากับ 2.95 วันต่อคน คนจำแนกเป็นระยะเวลาพำนักเฉลี่ยของนักท่องเที่ยวชาวไทย 2.92 วันต่อคน และระยะเวลาพำนักเฉลี่ยของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ 2.84 วันต่อคน

ค่าใช้จ่ายของผู้เยี่ยมเยือนที่นำมาใช้จ่ายเมื่อคำนวณรวมทุกหมวดค่าใช้จ่าย ได้แก่ ค่าที่พัก ค่าอาหาร และเครื่องดื่ม ค่าบริการเดินทางท่องเที่ยวภายในจังหวัด ค่าซื้อสินค้าและของที่ระลึก ค่าใช้จ่ายบันเทิง และอื่น ๆ มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อวัน 669.25 บาท จำแนกเป็นค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อคนต่อวันของผู้เยี่ยมเยือนชาวไทย 656.31 บาท และค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อคนต่อวันของผู้เยี่ยมเยือนชาวต่างประเทศ 1,160.57 บาท

เมื่อพิจารณาโดยรวมในช่วงเดือน มกราคม – มิถุนายน 2545 อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา มีรายได้จากการท่องเที่ยว รวมทั้งสิ้น 1,816.46 ล้านบาท จำแนกเป็น รายได้จากการท่องเที่ยวของชาวไทย 1,768.03 ล้านบาท ร้อยละ 94.98 และรายได้จากการท่องเที่ยวของชาวต่างประเทศ 93.43 ล้านบาท ร้อยละ 5.02 จำนวนครั้งที่ผู้เยี่ยมเยือนเดินทางมาเยือนอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ในรอบปี โดยเฉลี่ย 6.40 ครั้งต่อคน จำแนกเป็น จำนวนครั้งเฉลี่ยของผู้เยี่ยมเยือนชาวไทย 6.52 ครั้งต่อคน และจำนวนครั้งเฉลี่ยของผู้เยี่ยมเยือนชาวต่างประเทศ 1.88 ครั้งต่อคน (กองสถิติและวิจัย ฝ่ายวิชาการ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2546 : 102-103)

2.2.6 ตัวอย่างรายการนำเที่ยว จังหวัดนครราชสีมา

หากนักท่องเที่ยวมีเวลา 1 วัน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จังหวัดนครราชสีมา .2546:7)

- 08.00 น. ออกเดินทางจากจังหวัดนครราชสีมา
- 08.30 น. ชมแหล่งชุมชนโบราณแห่งแรกของ จ. นครราชสีมา ที่ อ.สูงเนิน
- 09.15 น. ออกเดินทาง
- 10.00 น. แวะชมไม้กลายเป็นหินซากไม้ดึกดำบรรพ์อายุกว่าล้านปี อ.เมือง
- 10.30 น. ออกเดินทาง
- 10.45 น. ชมสวนสัตว์ อ.เมือง นครราชสีมา
- 12.00 น. รับประทานอาหารกลางวัน
- 13.00 น. ออกเดินทาง
- 13.30 น. ชมเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน อ.โชคชัย
- 14.00 น. ออกเดินทาง
- 15.00 น. ชมแหล่งโบราณคดีบ้านปราสาท อ. โนนสูง
- 15.45 น. ออกเดินทาง
- 16.00 น. ชมอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย อ. พิมาย
- 17.00 น. ออกเดินทางกับเช้า อ. เมือง จ. นครราชสีมา
- 18.30 น. รับประทานอาหารเย็น
- 19.30 น. ชมตลาดไนท์บาซาร์ อ.เมือง
- 21.00 น. เข้าที่พัก จ. นครราชสีมา

นักท่องเที่ยวมีเวลา 2 วัน

วันที่ 1 (เหมือนโปรแกรมแรก)

วันที่ 2 (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จังหวัดนครราชสีมา. 2546 : 7)

- 08.00 น. ออกเดินทางจาก จ. นครราชสีมา
- 08.30 น. ชมหมู่บ้านทอผ้าไหมปักธงชัย อ.ปักธงชัย
- 10.00 น. ออกเดินทาง
- 10.20 น. ชมวัดหน้าพระธาตุ ต. ตะคุ อ.ปักธงชัย
- 11.00 น. ออกเดินทาง
- 12.00 น. รับประทานอาหารกลางวัน ที่ อ. ปากช่อง
- 13.00 น. ออกเดินทาง
- 14.00 น. ชมทัศนียภาพอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ อ.ปากช่อง
- 16.00 น. ออกเดินทางกลับ

2.2.7 การท่องเที่ยวเชิงเกษตร จังหวัดนครราชสีมา

กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agrotourism) เป็นการท่องเที่ยวอีกรูปแบบหนึ่งที่เกิดขึ้นและได้รับความสนใจเป็นอย่างมาก เนื่องจากประเทศไทยได้ชื่อว่าเป็นประเทศเกษตรกรรม และอุตสาหกรรมเกษตรซึ่งเป็นอาชีพหลักที่สำคัญของประชากรไทย นอกเหนือจากการเข้าไปเยี่ยมชมความสวยงามของสถานที่ท่องเที่ยวทางการเกษตรแล้ว ยังได้เห็นถึงวิถีการดำเนินชีวิต ภูมิปัญญาชาวบ้าน วัฒนธรรม ชนบทธรรมเนียม ประเพณี และ ความเป็นอยู่ของชาวบ้านในท้องถิ่น เป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความเพลิดเพลิน ได้ความรู้

จังหวัดนครราชสีมา เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีทรัพยากรท่องเที่ยวด้านการเกษตรที่มีความหลากหลาย นอกจากการทำไร่ทำนาสัปดาห์ สวนผลไม้ สวนไม้ดอกไม้ประดับ สวนสมุนไพร สวนพืชผัก ยังรวมถึงการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ไร่นาสวนผสม สวนไม้ผลปลอดสารพิษ ฟาร์มโคนม และยังมีผลิตภัณฑ์ที่นำผลผลิตมาแปรรูปเป็นของฝาก ที่ระลึกในท้องถิ่นอีกมากมาย (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จังหวัดนครราชสีมา. 2546)

2.2.8 ตัวอย่างโปรแกรมท่องเที่ยว

แบบครึ่งวัน รายการที่ 1 (อำเภอเมือง - อ.โชคชัย - อ.ปักธงชัย)

(การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จังหวัดนครราชสีมา 2546 : เอกสารแนะนำการท่องเที่ยว จังหวัดนครราชสีมา)

- 08.00 น. – ออกเดินทางจากที่พัก จ.นครราชสีมา
- 08.30 น. – ชมและศึกษาการทำสวนมะนาวด้านကျေး ဝ.โชคชัยซึ่งเป็นพันธุ์ที่ทนความแล้งได้ดี ผลดกและใหญ่
- 09.30 น. – แวะชมและเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาด้านကျေး ဝ.โชคชัย
- 09.31 น. – ชมไร่องุ่นรัตนธงชัย อ.ปักธงชัย บนพื้นที่กว่า 80 ไร่ เป็นองุ่นปลอดสารพิษ หลากหลายสายพันธุ์จากต่างประเทศทั้งแบบมีเมล็ดและไร้เมล็ด (ควรติดต่อล่วงหน้าก่อนเข้าชม)
- 10.30 น. – เดินทางกลับอำเภอเมืองฯ รับประทานอาหารกลางวัน หรือเดินทางต่อไปยังจังหวัดใกล้เคียง

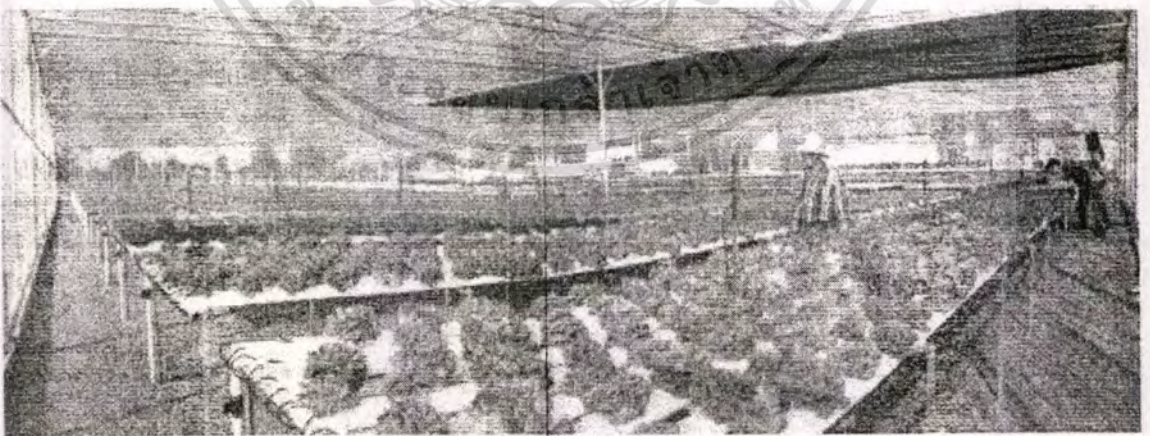
รายการที่ 2 (อำเภอเมือง-อำเภอปากช่อง)

- 08.00 น. – ออกเดินทางจากที่พัก จ.นครราชสีมา
- 10.00 น. – ชมกิจการเลี้ยงโคนมของฟาร์มโชคชัย อ.ปากช่อง
- 12.30 น. – รับประทานอาหารกลางวัน
- 13.30 น. – แวะชมและเลือกซื้อผลิตภัณฑ์จากองุ่นและองุ่นตัดสดจากไร่องุ่นสุพรรณ

อ.ปากช่อง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- 14.30 น. – เดินทางกลับกรุงเทพฯ
- แบบ 1 วัน (อำเภอเมือง-อำเภอพิมาย-อำเภอห้วยแถลง-อำเภอลำปลายสมันต์)
- 08.00 น. – ออกเดินทางจากที่พัก จ.นครราชสีมา
- 09.00 น. – ชมแหล่งโบราณคดีบ้านปราสาท อ.โนนสูง หลุมขุดค้นโครงกระดูกมนุษย์โบราณอายุกว่า 3,000 ปี และกลุ่มผลิตภัณฑ์แปรรูปจันทบูรณ เช่น กระเป๋า แฟ้มเอกสาร ฯลฯ
- 10.30 น. – ชมกรรมวิธีผลิตสินค้าแปรรูปจากเนื้อหมู เช่น ไส้กรอกอีสาน, หมูแผ่น, หมูหยอง, หมูแดดเดียว โดยกลุ่มแม่บ้านบ้านน้อยสามัคคี อ.เมือง
- 11.00 น. – ชมอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย อ.พิมาย
- 12.00 น. – รับประทานอาหารกลางวัน
- 13.30 น. – ชมหมู่บ้านทอผ้าไหมบ้านหลังประตูสามัคคี อ.ปักธงชัย มีการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมการสาวด้ายไหม การทอผ้าไหมลวดลายโบราณและสมัยใหม่ ทั้งสี่ธรรมชาติและสีเคมี
- 14.30 น. – ออกเดินทาง
- 16.30 น. – ชมสวนไม้ดอกไม้ประดับและผลไม้ นานาชนิดที่ชุ่มน้ำงามของ อ.วังน้ำเขียว
- 17.30 น. – ชมสวนดอกหน้าวัวของคุณสุชาติที่บ้านเขาแผงม้า
- 18.00 น. – เดินทางกลับ จ. นครราชสีมา หรือค้างคืนที่เขาแผงม้า อ.วังน้ำเขียว เพื่อชมทะเลหมอกยามเช้า ชมฝูงกระทิงออกหากิน และการเดินป่าศึกษาธรรมชาติเขาแผงม้า

รูปที่ 2.56 สวนเกษตรครบวงจร ปลูกปลอดสารพิษระบบไฮโดรโปนิคส์ จังหวัดนครราชสีมา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจ และระยะห่างจากตัวเมือง

1. ปราสาทหินพนมวัน PRASAT HIN PHANOM WAN	20 กม.	6. เมืองโบราณ อมฤตนิมิต BUNG NOEN ANCIENT TOWN	32 กม.	11. อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ KHAO YAI NATIONAL PARK	130 กม.	16. หมู่บ้านดินเครื่องปั้นดินเผาตามถิ่น DAN KWAN POTTERY VILLAGE	15 กม.
2. แหล่งโบราณคดีบ้านปราสาท BAN PRASAT ARCHAEOLOGICAL SITE	43 กม.	7. พระนอนหินทราย SAND STONE RECLINING BUDDHA	36 กม.	12. สวนสัตว์นครราชสีมา NAKHON RATCHASIMA ZOO	19 กม.	17. ปราสาทหิน PRANG PA KO	32 กม.
3. อุทยานประวัติศาสตร์พนมไพร PHIMAI HISTORICAL PARK	60 กม.	8. ถ้ำช้างเผือก KHAO CHAN NSAM CAVE	44 กม.	13. หมู่บ้านเย็บผ้าไหมทอด้วยมือ PAK THONG CHAI SILK WEAVING	30 กม.	18. พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติดิน 105 HAD CHUM TAWAN TAB LAN NATIONAL PARK	105 กม.
4. โกรงาม SAI NGAM (BANYAN TREE)	39 กม.	9. ที่พักริมถ้ำผาแดง LAM TAKLONG REST AREA	64 กม.	14. เขื่อนลำนางรอง LAM PRA PHUENG DAM	60 กม.	19. วัดน้ำเฒ่า WAT BAN SAU	71 กม.
5. ปราสาทนางคำ PRASAT NANG KAM	88 กม.	10. เขื่อนลำนางรอง LAM TAKLONG DAM	62 กม.	15. เขามะขาม KHAO FAENG MA	90 กม.	20. ศูนย์วิจัยข้าวเจ้าหอมนิล SRI LUKA MA-21 RGD SORGHUM RESEARCH CENTER	155 กม.

รูปที่ 2.57 แผนที่แสดงการท่องเที่ยวและทางหลวง จังหวัดนครราชสีมา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.3 ศึกษาทฤษฎีและหลักการ การพัฒนาภูมิทัศน์เมือง

2.3.1 หลักการของ Visual Survey

การสำรวจเพื่อนำผลมาวิเคราะห์เมือง ประกอบด้วย การสำรวจรูปทรง ลักษณะและองค์ประกอบของเมืองซึ่งผลการวิเคราะห์จะช่วยให้เห็นว่า ส่วนไหนของเมืองที่ต้องการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงบ้าง เมืองจึงประกอบด้วยส่วนสำคัญที่เป็นแก่นแท้ของเมือง เพื่อให้เกิดความเข้าใจและสามารถอ่านเอกลักษณ์ของเมืองได้ ผ่านเข้ามาในเมืองสามารถจดจำเมืองได้และเกิดความประทับใจซึ่งประกอบด้วย (สมพล ดำรงเสถียร. 2545 : 2-9)

2.3.1.1 ย่าน (Districts)

2.3.1.2 ที่รวมกิจกรรม (Node)

2.3.1.3 ทางสัญจร (Path)

2.3.1.4 ที่หมายตา (Landmarks)

2.3.1.5 ขอบเขต (Edge)

2.3.1.1 ย่าน (District)

ย่านในเมืองบางครั้งก็สามารถแยกตัวอย่าง เห็นได้ชัด บางแห่งก็ไม่สามารถแยกย่านต่าง ๆ ออกจากกันได้อย่างชัดเจน เมืองขนาดใหญ่ ๆ อาจแบ่งแยกได้ถึง 10 ย่าน แต่ละย่านอาจมีสิ่งที่เป็นตัวแสดงขอบเขตของย่านแต่ละย่านได้ชัดเจนเช่น ถนน แม่น้ำ ล้ำคลอง ภูเขา กำแพง แนวต้นไม้ ความแตกต่างของสถาปัตยกรรม หรือกิจกรรม

ดังนั้นจึงพอจะสรุปแนวทางในการพิจารณาเพื่อกำหนดขอบเขตย่านได้ดังนี้

- เป็นบริเวณที่มีความคล้ายคลึงกันในวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน
- เป็นบริเวณที่มีความคล้ายคลึงกันในรูปแบบของสถาปัตยกรรม
- เป็นบริเวณที่มีความคล้ายคลึงกันในรูปแบบของกิจกรรม
- เป็นบริเวณที่มีความสำคัญมาตั้งแต่อดีต

จากข้อพิจารณาดังกล่าวเราสามารถแบ่งย่านต่าง ๆ เพื่อการสำรวจได้ดังนี้

- (1) ย่านประวัติศาสตร์ มักเป็นย่านที่มีความสำคัญมาตั้งแต่อดีต เป็นย่านที่มีโบราณสถานพระราชวัง มีอาคารอนุรักษ์ เช่น ย่านเกาะรัตนโกสินทร์ ย่านเมืองเก่าภูเก็ต เป็นต้น
- (2) ย่านพาณิชยกรรม เป็นย่านที่มีความสำคัญในด้านเศรษฐกิจของเมือง เช่น ย่านเยาวราช ย่านสำเพ็ง ย่านคลองถม เป็นต้น
- (3) ย่านแหล่งท่องเที่ยว เป็นย่านที่มีสถานบริการให้ความบันเทิงเจริญมัย ซึ่งบางแห่งอาจกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของเมืองไป
- (4) ย่านอุตสาหกรรม เป็นย่านที่มีการประกอบอาชีพอุตสาหกรรมเช่น ย่านนิคม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนลิขสิทธิ์ห้ามการนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า อุตสาหกรรมลาดกระบัง, ย่านชุมชนบ่อสร้าง, ย่านสันกำแพง เป็นต้น
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

(5) ย่านที่พักอาศัย เป็นย่านที่ใช้สำหรับพักอาศัยของประชาชน บางพื้นที่อาจรวมไปในย่านพาณิชย์กรรม

(6) ย่านสถานที่ราชการ เป็นย่านที่มีสถานที่ราชการต่าง ๆ เป็นแหล่งงานหรืออาจเป็นแหล่งศูนย์กลางทางวัฒนธรรมของเมือง

ในแต่ละเมืองไม่จำเป็นต้องมีย่านต่าง ๆ เหล่านี้เสมอไป บางเมืองย่านหนึ่งย่านสามารถแตกรายละเอียดปลีกย่อยลงไปได้อีก เช่น ย่านอุตสาหกรรม อาจแยกเป็น ย่านอุตสาหกรรมในครัวเรือนซึ่งผลิตงานหัตถกรรม และของที่ระลึก ทั้งนี้เพราะการวิเคราะห์ เพื่อกำหนด จินตภาพ จะมีความแตกต่างกันมาก

เมื่อได้ย่านต่าง ๆ จากการสำรวจเราจะนำมาวิเคราะห์ เพื่อกำหนดรูปแบบของย่านให้ชัดเจนมากขึ้นโดยการจัดแบ่งการใช้ที่ดินของแต่ละย่าน ไม่ให้เกิดการรบกวนซึ่งกันและกัน เช่น ย่านพักอาศัย ต้องไม่อยู่ในบริเวณที่มีผลกระทบจากอุตสาหกรรม ตลอดจนการดึงลักษณะแต่ละย่านมาใช้ ให้เกิดประโยชน์สร้างความต่อเนื่อง ความสัมพันธ์ และให้ย่านแต่ละย่านส่งเสริมกันและกันข้อพิจารณาในการปรับปรุง

1) ปรับปรุงจินตภาพของย่านเป็นการเสริมลักษณะของย่านให้มีความชัดเจนมากขึ้น เช่น

- ควบคุมประเภทของการใช้ที่ดิน
- ควบคุมรูปแบบสถาปัตยกรรม (ความสูง สีสีน และวัสดุที่ใช้)
- ควบคุมความหนาแน่น (พื้นที่ว่าง, ระยะถอยร่น)
- ควบคุมรูปแบบของป้ายและสิ่งก่อสร้างอื่น ๆ

2) การแก้ปัญหาระบบของการจราจรจะเน้นเฉพาะบริเวณที่มีปัญหา ของระบบการสัญจรทางรถยนต์ และทางเท้า เช่น

- ปรับระบบการสัญจรของรถยนต์ (One Way) แบ่งเวลาการใช้งาน
- ยกเลิกถนน เปลี่ยนเป็นทางเดินเท้าเหมาะใช้กับย่านหรือบริเวณที่มีคุณค่าและมี ความสวยงามของพื้นที่
- ยอมให้ผ่านเฉพาะรถขนส่งมวลชน

ทั้งนี้การแก้ไขระบบของการสัญจรที่กล่าวมาแล้วควรคำนึงถึงเงื่อนไขที่สำคัญ เช่น

1. การคำนึงถึงเหตุฉุกเฉินโดยเฉพาะกรณีปิดถนนเพื่อเป็นทางเท้า
2. ความร่วมมือของผู้อยู่อาศัย
3. การส่งเสริมกิจกรรม

3) การปรับปรุงสิ่งประกอบของย่านโดยเฉพาะสิ่งประกอบด้านภูมิทัศน์ ตั้งแต่สิ่งก่อสร้างที่เป็นอาคาร เช่น ชุมศาลาที่พักผู้โดยสารไปจนถึงสื่อสัญลักษณ์และความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะย่านนั้น ๆ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4) การปรับปรุงขอบเขต เพื่อที่จะให้เกิดภาพพจน์ของย่านนั้นได้ง่าย และรวดเร็ว เราสามารถกำหนดขอบเขตของย่านให้ชัดเจนได้โดยใช้ แนวต้นไม้การเปลี่ยนวัสดุปูพื้น การใช้สิ่งประกอบทางภูมิทัศน์เป็นรูปแบบเดียวกันตลอดทั้งย่าน รวมไปถึงสิ่งประกอบชั่วคราวอื่น ๆ เช่น ธง, กะบะต้นไม้, ชุ่มประตุ ให้เกิดความชัดเจนของย่านต่าง ๆ

2.3.1.2 ที่รวมกิจกรรม (Node)

หมายถึง บริเวณที่เป็นที่เปิดโล่งกลางแจ้งถูกล้อมรอบหรือล้อมเพียงบางส่วนด้วยอาคาร ก่อให้เกิดเป็น Urban Space ขึ้นซึ่งอาจเป็นพื้นที่ที่แยกขาดจากการสัญจรโดยเด็ดขาดหรือไม่ก็ตามอาจจะสามารถใช้พื้นที่ให้เกิดประโยชน์ได้ ตั้งแต่เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจเป็นที่ชุมนุมของคน นักท่องเที่ยวหรือเป็นที่เกิดกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน นอกจากนี้จะมีประโยชน์ในด้านการทำกิจกรรมแล้ว Urban Space นี้ยังมีประโยชน์ในด้านการเป็นพื้นที่เปิดโล่ง เพื่อลดความแออัด ทำให้เกิดอากาศที่หมุนเวียนถ่ายเทภายในเมือง โดยเราสามารถแบ่งต่างประเภทการใช้งานได้ 5 ประเภท ดังนี้

(1) ใช้เพื่อการสัญจรหรือเป็นทางเท้า ได้แก่ ลานด้านหน้าอาคาร หรือกลุ่มอาคารขนาดใหญ่ที่มีความสำคัญใช้เป็นที่พักของกลุ่มผู้คน ทั้งก่อนและหลังเข้าอาคาร นอกจากนี้ยังสามารถใช้เป็นตัวเชื่อมความสัมพันธ์ หรือเชื่อมต่อไปยังกิจกรรมอื่น ๆ ได้

(2) ใช้เพื่อการพบปะสังสรรค์ลานนี้มักจะมีอยู่ในบริเวณที่มีผู้คนจำนวนมากหรือเป็นจุดรวมของทางเท้าสายสำคัญ เช่นบ้านในบริเวณริมฝั่งแม่น้ำ ซึ่งอาจมีกิจกรรมเกิดขึ้น เช่น ขายของในวันหยุด ขายสินค้าพื้นเมือง บริเวณที่ประกอบพิธีทางศาสนาบริเวณที่ประกอบพิธีหรือการเล่นพื้นเมือง

(3) ใช้เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ ทั้งในรูปของ Passive Recreation และ Active Recreation

(4) ใช้เพื่อประโยชน์ด้านการมองเห็น เป็นบริเวณที่ใช้เสริมกิจกรรม หรือเน้นอาคารเป็นสำคัญ เช่น ลานอนุสาวรีย์ ลานด้านหน้าโบราณสถาน

(5) ใช้เพื่อประโยชน์หลาย ๆ อย่างซึ่งอาจรวมถึงการใช้งานทั้ง 4 อย่างตามที่ได้กล่าวมา

ข้อพิจารณาในการปรับปรุงที่รวมกิจกรรม

1) การแยกกิจกรรมและการสัญจรที่เหมาะสมทั้งนี้เพื่อความปลอดภัย และความสะดวกในการใช้งานขอบเขตอาจกำหนดให้เด่นชัด เช่น การใช้แนวรั้วแนวต้นไม้ การเปลี่ยนระดับ หรือการเลือกใช้วัสดุปูพื้นที่แตกต่างกัน

2) การเลือกใช้วัสดุควรคำนึงถึง ความทนทาน ความสะดวก ความปลอดภัย ราคา ความสวยงาม การดูแลรักษา และการซ่อมแซม

3) พิจารณาการเข้าถึงของรถบริการ เช่น รถฉุกเฉิน หรือรถที่ต้องเข้าดูแลพื้นที่ (รถเก็บขยะ รถบรรทุกน้ำรดต้นไม้)

4) คำนิยามถึงสภาพอากาศของบริเวณเมืองไทย มีอากาศร้อน ดังนั้น การจัดกิจกรรมโดยนึ่งถึงระยะเวลาเป็นสิ่งที่จำเป็น รวมไปถึงการจัดองค์ประกอบต่าง ๆ ให้เป็นตัวช่วยในการจัดการ เช่น การปลูกต้นไม้ หรือก่อสร้างอาคาร เพื่ออาศัยร่มเงาในบริเวณช่วงบ่าย เย็น เป็นต้น

นอกจากทั้ง 4 ข้อพิจารณายังมีรายละเอียดปลีกย่อยอื่น ๆ เช่น การจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวก สะดวก เช่น ไฟส่องสว่าง, น้ำดื่ม, ม้านั่ง, ที่นั่ง, ที่จอดรถ ทางรถและทางลาดสำหรับคนพิการ รวมถึงซุ้มโฆษณา ซุ้มขายของแผงลอย เหล่านี้หากสามารถควบคุม ตำแหน่งและรูปแบบที่ดีได้ จะเป็นส่วนที่สร้างสีสันและควมมีชีวิตชีวาให้กับเมืองได้

2.3.1.3 เส้นทางสัญจร (Path)

เส้นทางสัญจรภายในเมืองมีหลายประเภทและแต่ละประเภทยังสามารถแบ่งออกได้เป็นหลาย ๆ ระดับทั้งนี้จะกล่าวให้เห็นถึงภาพรวมของการสัญจร และข้อพิจารณาในการปรับปรุงของการสัญจร แต่ละประเภท ได้แก่

- 1) ถนน
- 2) ทางเดินเท้า
- 3) ทางจักรยาน
- 4) ที่จอดรถ
- 5) ทางเรือ
- 6) อื่น ๆ

(1) ระบบถนน

ถนนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของเมือง ทำหน้าที่ในการเชื่อมต่อของกิจกรรมต่าง ๆ ของเมืองเข้าด้วยกัน และยังเป็นส่วนใช้เชื่อมโยงเข้ากับระบบการสัญจรอื่น ๆ ได้ด้วย

ประเภทต่าง ๆ ของถนน แบ่งได้ทั้งหมด 5 ระดับ ได้แก่

- ทางด่วน (Express Way) เป็นถนนที่มีการควบคุมการเข้าออกโดยสมบูรณ์ ซึ่งสามารถใช้สัญจรเพื่อเชื่อมต่อทั้งภายในเมืองหรือออกไปสู่รอบนอกได้

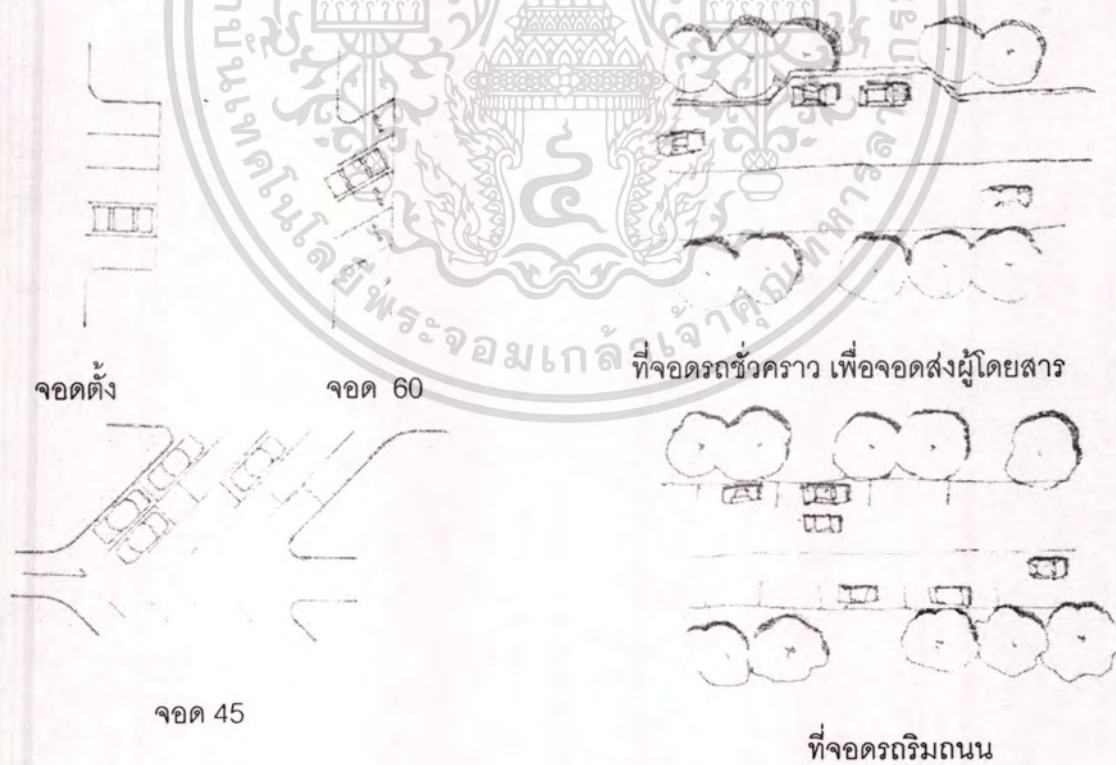
- ถนนสายประธาน (High Way) เป็นถนนที่เชื่อมต่อระหว่างจังหวัดต่อจังหวัด หรือเชื่อมต่อในระดับภูมิภาค เป็นถนนที่มีขนาดความกว้างมากควรมีการควบคุมทางเข้าออก เนื่องจากปริมาณค่อนข้างมากและใช้ความเร็วสูง

รองรับได้แล้ว ยังอาจกำหนดได้จากการกำหนดปริมาณของการใช้จากกลุ่มกิจกรรมที่เกิดขึ้น เช่น บริเวณถนนสายรอง 2 สาย ที่มีกิจกรรมแตกต่างกันระหว่างพาณิชยกรรมและพักอาศัยถนนสายรองที่รองรับกิจกรรมของพาณิชยกรรม ย่อมมีความสำคัญมากกว่า เนื่องจากต้องรองรับปริมาณของการใช้จากทุกหน่วยพักอาศัยในเมืองนั้น ๆ

3. ความสะดวกและความปลอดภัย เช่น ความสะดวกในระยะเลี้ยว มีระบบป้ายบอกทางที่ชัดเจนสังเกตได้จากระยะไกล ความไม่สับสนในเรื่องทางแยกและทิศทาง จุดตัดของถนนที่มีมุมลาดเลี้ยวที่ปลอดภัย

4. ความสวยงาม ความสวยงามของถนน สามารถพิจารณาได้จากสภาพของถนน รวมทั้งอุปกรณ์และองค์ประกอบอื่น ๆ เช่น ผิวถนน Street Furniture แล้วความสวยงามของถนนจะดูได้จากการมองเห็นภาพอื่น ๆ จากถนนเช่น อาคารและสิ่งประกอบดูกลมกลืน มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ไม่มีป้ายรกรุงรัง หรือป้ายที่อาจเป็นอันตรายต่อการสัญจร รวมไปถึงการสร้างความรู้สึกกระตือรือร้นในการเดินทาง โดยเฉพาะการเดินทางเข้าสู่ตั้งเมือง ควรมีการเสริมทัศนียภาพก่อนการเข้าเมือง เพื่อให้สามารถสังเกตได้จากถนนสายหลักที่เข้าเมือง

รูปที่ 2.59 ที่จุดรถแบบต่างๆ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

(2) ทางเดินเท้า (Pedestrian Way)

ประเภทต่าง ๆ ของทางเดินเท้า

ก. ทางเท้าขนานไปกับแนวถนน เป็นทางเท้าที่ขนานไปกับแนวของถนนต่าง ๆ

ในเมือง

ข. ทางเท้าชนิดที่เป็นทางลัด เป็นทางเท้าที่มักรู้จักกันเฉพาะกลุ่มลัดไปตามชอยหรือด้านหลังอาคารทางลัดเหล่านี้ ล้วนอาจได้รับการส่งเสริมให้เข้าอยู่ในระบบทางเท้าของเมือง โดยปรับปรุงสภาพแวดล้อมเพื่อเพิ่มความคล่องตัวให้กับระบบการสัญจรของเมืองได้

ค. ทางเท้าระหว่างอาคารพาณิชย์ หรือ ย่านทางเดินเท้า เป็นทางเท้าที่คนสามารถเดินทางติดต่อกันได้ทั้งบริเวณ โดยไม่มีการสัญจรทางรถเข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งบริเวณดังกล่าวอาจมีกิจกรรมที่ดึงดูดทั้งในเชิงพาณิชย์หรือนันทนาการก็ได้

ง. ทางเท้าชั่วคราว ได้แก่การปิดถนนบางสายในวันพิเศษ เพื่อใช้เป็นทางเดินเท้า หรือเพื่อกิจกรรมนันทนาการ

ข้อพิจารณาในการปรับปรุง

- ความต่อเนื่องของทางเดินเท้า โดยพิจารณาจากจุดหมายของผู้คน ดังนั้นทางเดินเท้าจากบริเวณต่าง ๆ ไปยังพื้นที่จุดหมาย จึงเป็นสิ่งสำคัญ รวมทั้งการสัญจรไปเชื่อมต่อการสัญจรรูปแบบอื่น ๆ

1. ความปลอดภัย เป็นการคำนึงถึงการสัญจรทางเท้ากับทางสัญจรระบบอื่น ๆ ซึ่งอาจแยกจากกันอย่างชัดเจนในบางจุดเช่นจุดตัดของถนนควรจะมีระบบ การป้องกันและควบคุมที่ดีพอ

2. ขนาดของทางเท้าที่เพียงพอ โดยคิดจากประมาณของผู้ใช้ รวมไปถึงการเผื่อพื้นที่ไว้สำหรับกิจกรรมต่าง ๆ บนทางเท้านั้น เช่น การพักผ่อน จุดคอยรถประจำทาง บริเวณขายเครื่องดื่ม เป็นต้น

3. การเพิ่มทางเดินเท้าในเมืองสามารถทำได้หลายกรณี เช่น

- ยกเลิกช่องจอดรถในแนวถนนนั้น ๆ โดยจัดหาที่จอดในบริเวณ อื่นแทน

- กรณีมีความหนาแน่นของทางเท้าด้านเดียวอาจพิจารณาเพิ่มความกว้างทางเท้าขึ้นอีกด้าน

- กรณีถนนมีเกาะกลาง อาจพิจารณาลดขนาดเกาะกลางถนนลงซึ่งไม่มีผลต่อการสัญจรโดยเพิ่มขนาดของทางเท้าขึ้น

- การพัฒนาทางเดิน ระหว่างหลังอาคารซึ่งต้องอาศัยการวางแผน/ความร่วมมือที่มีกับประชาชน

- การเพิ่มทางเดินลัด เพื่อลดภาระของทางเดินเท้าหลัก เช่น การเพิ่มทางเดินเลียบบ

แม่น้ำ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สร้างขึ้นสำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- การจัดระเบียบทางเดินเท้า รวมถึงการจัดระเบียบของสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ด้วย

นอกจากนี้ยังมีรายละเอียดปลีกย่อยอื่น ๆ ซึ่งเป็นข้อพิจารณาที่สำคัญ เช่น ผิวพื้นของทางเดินเท้า ซึ่งต้องเน้นถึงความต่อเนื่องและความปลอดภัย การซ่อมแซมสาธารณูปโภค ความสะดวกในการใช้ของคนพิการ รวมถึงการเข้าถึงได้ของรถบริการบางประเภท ซึ่งมีขีดจำกัดในการให้บริการ และสุดท้ายคือความสวยงามของทางเดินเท้า ดังนั้นทางเดินเท้าที่สวยงามไม่ใช่เพียงแต่มีความสะอาดทุกอย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย ความสวยงามอาจหมายถึง ความมีชีวิตชีวาของทางเท้า การกำหนดกิจกรรมที่เหมาะสมให้กับทางเท้า การควบคุมรูปแบบ การจัดระเบียบ เหล่านี้ล้วนส่งผลต่อความน่าใช้ของทางเดินเท้าได้เป็นอย่างดี

รูปที่ 2.60 ในทางเท้าที่มีการใช้เวลากลางคืนควรมีไฟแสงสว่างติดตั้งให้ด้วย

รูปที่ 2.61 ทางเดินเท้าควรให้สภาพแวดล้อมที่ดีต่อผู้สัญจร

(3) ทางจักรยาน

ประเภทของทางจักรยาน

- ทางจักรยานที่แยกออกจากทางเดินเท้าโดยสมบูรณ์ มักใช้กับบริเวณที่มีการใช้งานค่อนข้าง มากโดยพยายามหลีกเลี่ยงการมีจุดตัดของจักรยานกับการสัญจรประเภทอื่น ๆ
- ทางจักรยานที่แยกออกจากทางเดินหรือทางรถยนต์ในระดับปานกลาง สามารถมีจุดตัดของการสัญจรได้บ้าง
- ทางจักรยานที่ใช้เส้นทางร่วมกับทางเดินหรือทางเดินเท้าอาจใช้สีหรือ

เครื่องหมายบอกให้ทราบถึงบริเวณที่จัดไว้เป็นทางจักรยาน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

(4) ที่จอดรถ

ประเภทต่าง ๆ ของที่จอดรถ

ก. ที่จอดรถชั่วคราว ได้แก่ ที่จอดรถส่งคน ส่งของ ที่จอดรถประจำทาง รถรับจ้าง

ข. ที่จอดรถริมถนน ควรคำนึงถึงปริมาณของรถ อุปสรรคในการเข้าออก รวมถึง

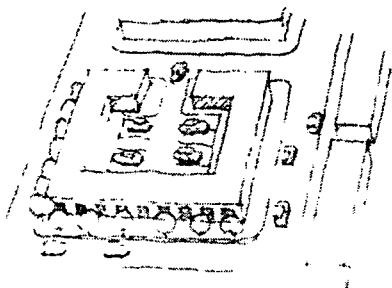
โอกาสเกิดอุบัติเหตุทั้งจากยานพาหนะและคนเดินเท้า

ค. ที่จอดรถนอกแนวถนน คือ ที่จอดรถที่เตรียมไว้โดยเฉพาะ สามารถเชื่อมต่อกับถนนได้

ง. อาคารจอดรถ ได้แก่ การจัดสร้างอาคารสำหรับจอดรถเป็นชั้น ๆ ข้อควรคำนึงที่สำคัญคือ สถานที่ตั้ง จำนวนและปริมาณการเข้าออกซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความล่าช้าในการสัญจรของเส้นทางถนนอื่นด้วย

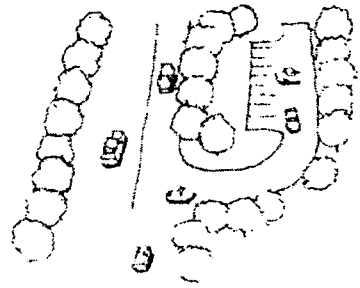
ข้อพิจารณาในการปรับปรุงที่จอดรถ

1. การจัดตำแหน่งที่จอดรถ ควรให้สัมพันธ์กับจุดหมายปลายทาง โดยปกติจะอยู่ในระยะเวลาประมาณ 2 นาที ในระยะทาง 200 เมตร
2. การจัดหาบริเวณจอดรถ ประเภทที่จอดนอกแนวถนน ควรคำนึงถึงสภาพของที่จอด เช่น อาจใช้ด้านหลังของอาคารพาณิชย์, พื้นที่รกร้างว่างเปล่า, พื้นที่ใต้ทางด่วน เป็นต้น
3. มุมมอง ปัญหาที่พบบ่อยคือ การจอดรถด้านหน้าอาคาร ทำให้มุมมองของที่จอดรถไปบดบังทัศนียภาพของอาคาร โดยเฉพาะรถขนาดใหญ่และมีการจอดเป็นจำนวนมาก
4. การเตรียมพื้นที่รองรับ จากสถานที่จอด รู้จุดหมายปลายทาง โดยเฉพาะกลุ่มคนเป็นจำนวนมากเพื่อรวมตัวกันเดินทางไปยังจุดหมายปลายทาง
5. ความปลอดภัย ในเรื่องระยะเลี้ยวและระยะการมองเห็นโดยเฉพาะการเข้าออกจากที่จอดรถสู่ถนนภายนอก
6. ความสวยงามด้านภูมิทัศน์ เพื่อลดความแห้งแล้งของที่จอดรถอาจใช้การปลูกต้นไม้ ไม้เข้าช่วยหรือใช้การเล่นระดับของที่จอดรถ กับอาคารด้านหลังเพื่อลดการบดบัง และช่วยเสริมทัศนียภาพให้น่าดูมากขึ้น

รูปที่ 2.63 การจัดที่จอดรถบริเวณ

เอกสารเป็นเอกสารทูลสงวนไว้สำหรับกรใช้งานเพื่อการศึกษาค้นคว้า ไม่อนุญาติให้นำไปใช้ประโยชน์อื่นใด การค้า
 ภายหลังอาคารพาณิชย์

รูปที่ 2.64 ที่จอดรถแยกออกจากแนวถนน เพื่อให้

แนวเส้นทางดูเป็นระเบียบสวยงาม

ไม่ว่ากรรมใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

(5) ทางเรือ

ประเภทของการสัญจรทางเรือ

- ก. เพื่อการเดินทางติดต่อ
- ข. เพื่อการท่องเที่ยว

ข้อพิจารณาในการปรับปรุง

1. พาหนะที่ใช้ ข้อควรคำนึงถึง คือ เสียงและความเร็ว ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อชุมชนที่อยู่ริมเส้นทางรวมถึงคลื่นที่อาจก่อให้เกิดอันตรายทั้งจากเรือขนาดเล็กกว่าและทำลายตลิ่งได้
2. ทัศนียภาพริมน้ำ ควรมีการควบคุมทัศนียภาพริมน้ำ เช่น การควบคุมรูปแบบอาคาร ป้าย สีกิจกรรม รวมไปถึงการดูแลเรื่องระบบการระบายน้ำ ของชุมชนริมน้ำ
3. การจัดระเบียบการสัญจรในลำน้ำ
4. การทำเขื่อนริมน้ำ ควรระวังในเรื่องของการใช้งาน และทัศนียภาพซึ่งอาจทำให้ลดความสวยงามของทางน้ำลงได้
5. ทำเรือ จุดขึ้นลงควรมีความสัมพันธ์และสามารถเชื่อมโยงได้กับทางสัญจรอื่น ๆ เพื่อความสะดวกในการเปลี่ยนรูปแบบการเดินทางทั้งนี้ควรคำนึงถึงความปลอดภัยเป็นหลัก
6. ความต่อเนื่องของการสัญจร ทางเรือกับทางเท้า และถนนควรคำนึงถึงความปลอดภัย ความสะดวก รวดเร็ว มีระยะทางไม่ไกลเกินไป

เรือพาย

เรือหางยาว

รูปที่ 2.65 ลักษณะของเรือพายและ เรือหางยาว

(6) อื่น ๆ เช่น รถไฟฟ้า, รถราง, รถกระเช้าลอยฟ้า, รถสามล้อ, รถม้า เป็นต้น

ข้อพิจารณาในการปรับปรุงที่สำคัญ

คือ การกำหนดจุดจอดพาหนะประเภทต่าง ๆ ที่ควรจัดให้มีความเป็นระเบียบ ไม่ปะปนกับทางสัญจรอื่นๆ มีสิ่งอำนวยความสะดวกพร้อม บางกรณีอาจจัดเป็นทางสัญจรพิเศษของ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ยานพาหนะต่าง ๆ เช่น รถสามล้อ รถม้า และสิ่งสำคัญ คือจัดรูปแบบการเชื่อมโยงกันของทางสัญจรต่าง ๆ ทั้งหมดที่ได้กล่าวมาแล้ว เพื่อความสะดวก รวดเร็วและความคล่องตัวของการเดินทาง

2.3.1.4 ที่หมายตา (Landmarks)

คือ สิ่งที่จะดึงดูดมากที่สุดของเมือง บางแห่งสามารถมองเห็นได้ในระยะไกล เช่น ดึก Empire State หรือเสาศาสนสถานวิหิตยบางแห่งก็เล็ก และสามารถมองเห็นได้เฉพาะในระยะใกล้ เช่น หอนาฬิกา น้ำพุ หรือรูปปั้นในสวนสาธารณะหรืออาจหมายถึงบริเวณที่มีความเป็นพิเศษ เช่น อาคารหรือสิ่งก่อสร้างที่มีความเฉพาะพิเศษ หรือมีความเป็นเอกลักษณ์ทางด้านสถาปัตยกรรม เช่น วัด โบสถ์ เจดีย์ อาคารสูง สะพาน หอนาฬิกา อนุสาวรีย์ เสารัง รูปปั้น หรืองานประติมากรรม ทั้งนี้มีที่หมายตา จะเป็นสิ่งที่ช่วยในการกำหนดทิศทางช่วยให้คนไม่หลงทาง/สามารถบ่งบอกลักษณะประจำย่านนั้นได้

ที่หมายตามิได้จำกัดเฉพาะ อาคารหรือสิ่งก่อสร้างที่เด่นหรือแปลกตาเท่านั้น แต่อาจหมายถึง พื้นที่เปิดโล่ง สวนสาธารณะ ลานอเนกประสงค์ เช่น สวนลุมพินี สนามหลวง ลานหน้าศาลากลางจังหวัด และมีได้จำกัดเฉพาะสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้นเพียงอย่างเดียวอาจหมายถึงสิ่งที่ยุทธชาติได้สร้างขึ้น เช่น ภูเขา เทือกเขา ป่า โค้งแม่น้ำ เป็นต้น

ความสำคัญของที่หมายตา

- ก. เป็นสิ่งที่ช่วยกำหนดทิศทาง และสามารถบ่งบอกลักษณะหรือเอกลักษณ์ประจำย่านนั้นได้
- ข. เป็นศูนย์รวมกิจกรรม ที่หมายตาบางแห่งสามารถใช้ประโยชน์ของพื้นที่ได้มากกว่าเป็นตัวบ่งบอกทิศทาง เช่น ศูนย์ชุมนุมของประชาชน ศูนย์กลางข่าวสารการท่องเที่ยว เป็นต้น (ซึ่งจะกล่าวในหัวข้อที่ร่วมกิจกรรม Node)

ข้อพิจารณาในการปรับปรุงที่หมายตา

1. การเปิดมุมมอง หรือปรับเส้นทางสัญจรไปยังที่หมายตา โดยอาศัยแนวทางการสัญจรหลักรอง รวมถึงจุดหมายปลายทาง เพื่อนำมาวิเคราะห์ในการปรับเส้นทางและมุมมอง
2. การเสริมที่หมายตา ให้มีคุณค่ามากยิ่งขึ้น มีวิธีการดังนี้
  - การควบคุมสิ่งก่อสร้าง หรือส่วนประกอบที่จะมาดบังที่หมายตา เช่น การควบคุมอาคารสิ่งปลูกสร้างแนวต้นไม้ ร้านขายของ เสาศาสนสถาน สายไฟฟ้า ป้ายโฆษณา หรืออาจรวมถึงสถานที่จอดรถซึ่งสามารถบดบังมุมมองที่ดีของที่หมายตาได้
  - เสริมที่หมายตาให้เด่นชัด และน่าสนใจมากขึ้นด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การเพิ่มฉากหลัง, การเน้นกรอบของภาพ, การช่วยหาแนวเพื่อนำสายตาไปสู่จุดหมายตา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- กำหนดจุดชม หรือจุดที่สามารถมองเห็นที่หมายตาได้จากระยะไกล เช่น จากบริเวณอาคารสูงหรือจากยอดเขามองลงมายังศูนย์กลางเมือง กำหนดพื้นที่ควบคุมก่อสร้างอาคารเพื่อไม่ให้บดบังที่หมายตาที่กำหนดขึ้น

รูปที่ 2.66 การส่งเสริมทิวทัศน์ให้มีคุณค่า

2.3.1.5 ขอบเขต (Edge)

คือ แหล่งรวมกิจกรรม ทำหน้าที่คล้าย ๆ Landmark ผิดกันตรงที่มีหน้าที่ใช้สอยมากกว่า กล่าวคือ Landmark เป็นวัตถุที่เด่นสะดุดตาแต่ Node เป็นสถานที่ชุมนุมเพื่อประกอบกิจกรรมต่าง ๆ หรือหมายถึงบริเวณที่ผู้คนมารวมตัวกันเป็นจำนวนมากเพื่อประกอบกิจกรรมที่คล้ายคลึงกันในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ๆ ซึ่งอาจจะเป็นเฉพาะช่วงเช้าของทุกวัน อาทิเช่น บริเวณตลาดนัดคลองเตย หรืออาจจะเป็นช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์ เช่น บริเวณตลาดนัดสวนจตุจักร หรือเป็นช่วงระยะเวลาที่พิเศษที่ติดต่อกันหลาย ๆ วัน เช่น บริเวณจัดงานแสดงสินค้าที่สวนอัมพร เป็นต้น ซึ่งกล่าวโดยรวม ๆ แล้วที่รวมกิจกรรมก็คือ ย่านชนิดหนึ่งที่มีความหนาแน่นค่อนข้างสูงและเกิดจากการรวมตัวอื่น ๆ และข้อพิจารณาในการปรับปรุงจะใช้แนวทางใกล้เคียงกับย่าน (Districts)

2.3.2 รายละเอียดองค์ประกอบภูมิทัศน์เมือง

(การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2531 : 1-32)

2.3.2.1 อาคารบริการนักท่องเที่ยว

ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว หรือศูนย์กลางนักท่องเที่ยว ได้แก่ อาคารที่ให้ข้อมูลต่าง ๆ แก่นักท่องเที่ยว ต้องอยู่ในทำเลที่ตั้งที่มองเห็นได้ง่าย และอยู่ในบริเวณที่นักท่องเที่ยวผ่านเป็นจำนวนมาก โดยมากมักจะเป็นกลุ่มอาคารโดยมีประโยชน์การใช้งานต่าง ๆ กัน ได้แก่ ที่ทำการของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย หรือหน่วยงานทางด้านบริการการท่องเที่ยว เป็นเสมือนสำนักงานที่นักท่องเที่ยวจะมาติดต่อสอบถาม ขอแผนที่ในส่วนนี้อาจแยกเป็นที่ทำการเจ้าหน้าที่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กับส่วนเก็บของซึ่งเป็นที่เก็บเอกสารอุปกรณ์ต่าง ๆ สำหรับศูนย์บริการขนาดใหญ่ที่สมบูรณ์ จะมี ส่วนประกอบเพิ่มเติม เช่น

- อาจจะมีบริการ ที่แลกเปลี่ยนเงินสกุลต่าง ๆ สำหรับแหล่งท่องเที่ยว ที่มีนักท่องเที่ยวต่างชาติอยู่มาก

- ที่ทำการตำรวจท่องเที่ยว ซึ่งอยู่ในรูปของสำนักงานเช่นกัน
- ร้านอาหาร ร้ายขายของที่ระลึก
- ห้องน้ำ ห้องส้วม
- บริเวณที่นั่งพักคอย ที่นัดพบ
- อื่น ๆ เช่น ห้องนิทรรศการ ห้องแสดงงานอาคารบริการนักท่องเที่ยว

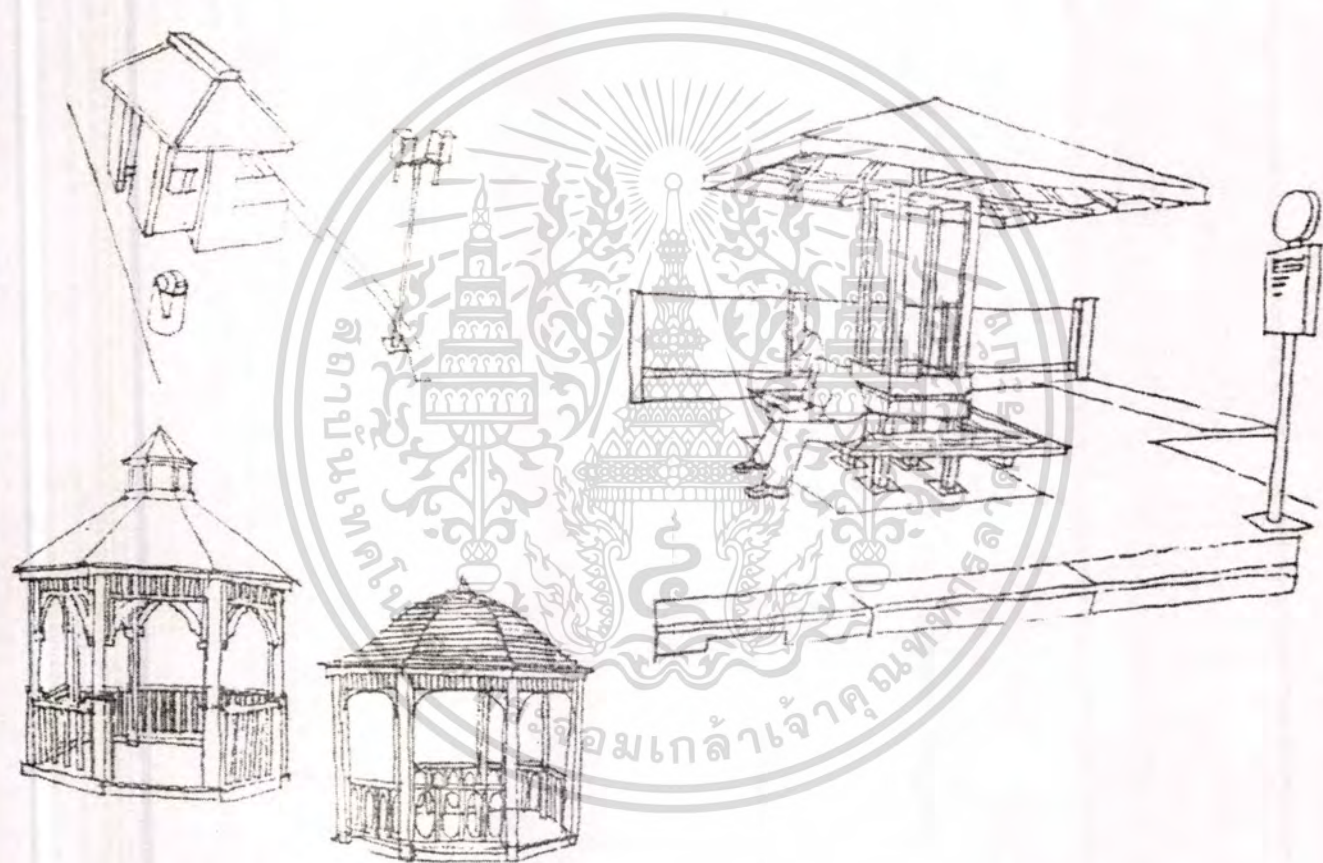
ซึ่งอาจเป็นอาคารเดี่ยวขนาดเล็กจนถึงกลุ่มอาคารที่มีการใช้สอยหลายๆ อย่าง

รูปที่ 2.67 อาคารบริการนักท่องเที่ยว ซึ่งอาจเป็นอาคารเดี่ยวขนาดเล็กจนถึงกลุ่มอาคารที่มีการใช้สอยหลายๆ อย่าง

2.3.2.2 ศาลาที่พัก

เป็นอาคารโล่งที่มีจุดประสงค์สำหรับนักท่องเที่ยวที่นั่งพักคอย หรือเป็นที่พักร่มหลบแสงแดด หลบฝน หรือเป็นจุดที่มีทิวทัศน์พิเศษ ซึ่งจัดทำศาลาสำหรับให้ผู้คนนั่ง เล่นพักผ่อน เป็นศาลาทำเรือ ทำน้ำ ศาลาคอยรถท่องเที่ยวศาลาตรวจจุดทางเข้าอาจเป็นอาคารขนาดเล็ก มีคนนั่งได้เป็นกลุ่มเล็ก 3-5 คน ซึ่งมีขนาดโดยประมาณ 3.00 X 3.00 เมตร หรือเป็นอาคารขนาดใหญ่ขึ้นมา จุคนได้มากกว่า 10 คนก็ได้ อาจมีที่นั่งถาวรประกอบอยู่กับศาลาหรือจะมีเพียงหลังคาคลุมกันแดดฝนก็ได้ ในบางโอกาสที่เหมาะสมศาลาที่พักนี้อาจจัดทำเป็นเพียงซุ้มไม้เลื้อย เพื่อช่วยกันแดดเท่านั้น

รูปที่ 2.68 ตัวอย่างศาลาที่พักรูปแบบต่าง ๆ

2.3.2.3 ห้องน้ำ

ห้องน้ำสำหรับบริการนักท่องเที่ยว มักจัดให้มีเพียงห้องส้วมและส่วนที่ล้างมือเท่านั้น แต่ไม่มีส่วนอาบน้ำ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.3.2.4 เกณฑ์ในการออกแบบห้องน้ำ

ก. ที่ตั้งซึ่งไม่โดดเด่นจนเกินไปนัก รวมทั้งรูปแบบของอาคารที่ไม่เด่นสะดุดตา หรือช่วยบังซ่อนเรือนอาคารด้วยรั้วโปร่ง แนวไม้พุ่ม แนวไม้เลื้อยหรือปลูกกลุ่มต้นไม้ช่วยบัง

ข. ควรให้มีการระบายอากาศที่ดี โปร่งโล่งได้รับแสงแดดธรรมชาติ เพื่อช่วยไม่ให้เกิดเป็นบริเวณอับชื้นเหม็น ควรคำนึงถึงตำแหน่งประกอบกับทิศทางลมด้วย โดยอยู่ด้านใต้ลมจากบริเวณที่นั่งเล่นพักผ่อน หรือบริเวณที่มีคนรวมกลุ่มกันมาก

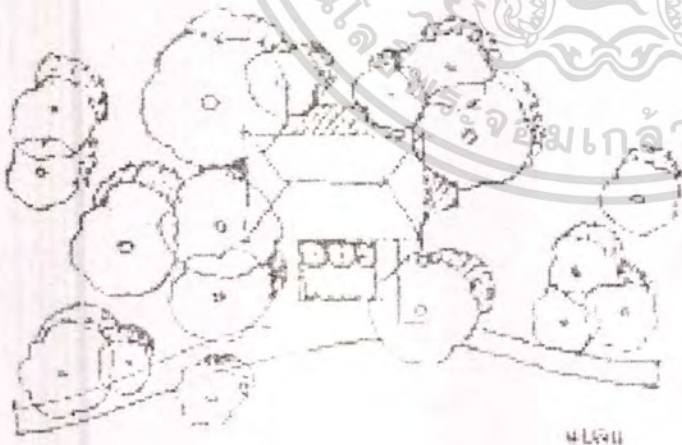
ค. ทางเข้าออกของห้องน้ำหญิง และชายควรแยกจากกัน ทางเข้าออกที่ดีไม่ควรเปิดโล่งเข้าไปจนถึงภายในห้องน้ำแต่ควรมีแผงกันชั้นหนึ่งก่อน ควรคำนึงถึงความปลอดภัยสำหรับผู้ใส่

ง. วัสดุอุปกรณ์ ให้มีความทนทานกับการใช้งานในที่สาธารณะ ทำความสะอาดง่าย ดูแลรักษาง่าย เช่น พื้นและผนังปูกระเบื้อง

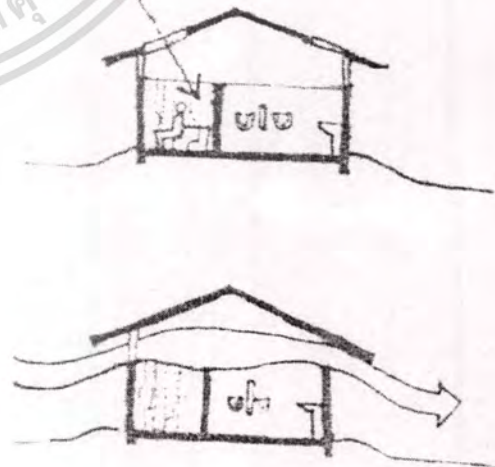
จ. ขนาดและระยะที่พอเหมาะ จะทำให้ประหยัดขนาดห้อง อาคารที่ใหญ่เกินไปก็ไม่ช่วยเพิ่มประโยชน์ใช้สอยแต่อย่างใด

ฉ. อาจจัดทำห้องเก็บของ สำหรับเก็บอุปกรณ์ทำความสะอาด เช่น ไม้กวาด ถังน้ำ น้ำยาล้างห้องน้ำ แปรงขัด เป็นต้น

ช. ห้องน้ำสาธารณะ มักจะต้องมีเจ้าหน้าที่เก็บเงินและดูแลความสะอาด ซึ่งควรจัดให้มีบริเวณที่นั่งหน้าทางเข้าให้เป็นที่เป็นทาง มีโต๊ะ หรือเคาน์เตอร์พร้อมที่นั่ง

รูปที่ 2.69 บริเวณห้องน้ำไม่ควรตั้งอยู่ในที่
ที่ไม่โดดเด่นไป

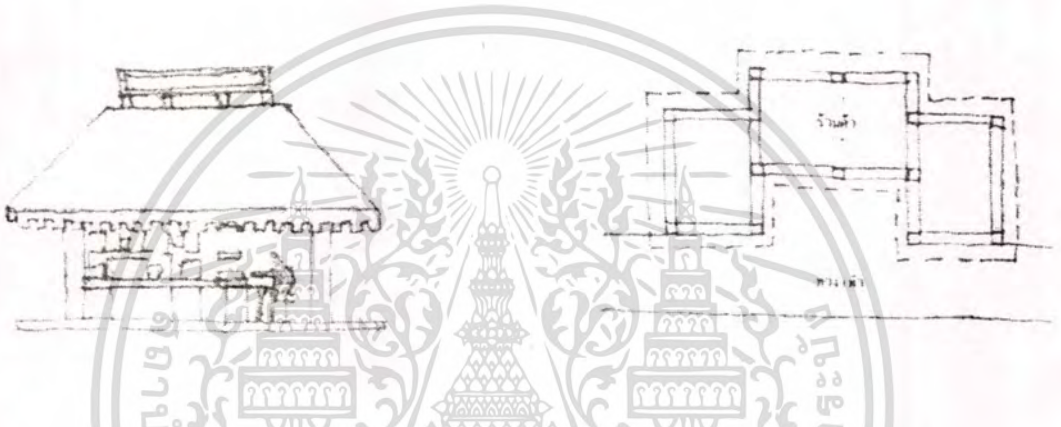
รูปที่ 2.70 จัดให้มีการระบายอากาศที่ดี

โดยให้ได้รับแสงแดดและสัมพันธ์
กับทิศทาง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.3.2.5 ร้านขายของ ร้านขายอาหาร เครื่องดื่ม

ร้านขายของนี้ อาจเป็นอาคารถาวรหรือเป็นซุ้มที่มีขนาดเล็กลงมา โครงสร้างเบา และไม่เป็นอาคารถาวรหรืออาจเป็นรถเข็นก็ได้ โดยมากแล้ว เป็นการขายของเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่นักท่องเที่ยวอาจจำเป็นต้องใช้ เช่น พิล์มถ่ายรูป โปสการ์ด หนังสือนำเที่ยว แผนที่นำเที่ยว หรือของที่ระลึกต่าง ๆ เช่น เสื้อ หมวก ที่เขียนหรี เป็นต้น ส่วนร้านอาหารเครื่องดื่มก็เช่นเดียวกัน ซึ่งอาจมีทั้งร้านขายอาหาร ที่จัดให้มีที่นั่งให้ผู้มารับประทานอาหารหรือเป็นร้านขายอาหารว่างและขนมที่มีเพียงเก้าอี้และเคาน์เตอร์หรือให้ซื้อไปรับประทานที่อื่นก็ได้

รูปที่ 2.71 แสดงรูปแบบร้านค้าและแปลน

2.3.2.6 สิ่งก่อสร้างและสิ่งประกอบบริเวณ การจำแนกประเภท

ม้านั่ง โต๊ะ เก้าอี้ ที่ใช้ในงานสาธารณะ มีความแตกต่าง และจำแนกออกได้ตาม

ลักษณะการใช้งานดังนี้

ก. ที่นั่งที่ใช้นั่ง เพียงชั่วคราว ได้แก่ การนั่งเป็นระยะเวลาสั้น ๆ ประมาณไม่เกิน 15 นาที เช่นการนั่งรอรถประจำทาง การรอเวลานัด หรือนั่งพักระหว่างการเดินเพียงชั่วคราว ก่อนที่จะทำกิจกรรมอื่น ๆ ต่อไป ที่นั่งประเภทนี้ มักใช้ในบริเวณทางเท้า ในย่านการค้า บริเวณทางเข้า-ออกของสถานที่สำคัญบางแห่ง ที่มีคนเข้า-ออก มากมีการรอเวลานัด บริเวณที่รอรถประจำทาง รอรถทัศนอาจร หรือบริเวณที่มีที่ขายเครื่องดื่ม ในบริเวณที่มีคนสัญจรมากต้องการให้มีการผลัดเปลี่ยนในการนั่งสูง

ลักษณะของที่นั่งประเภทนี้ ไม่จำเป็นต้องให้นั่งสบายมากนัก มีข้อจำกัดในการใช้สอยเพียงในเรื่องของความสูง และขนาดความกว้างของที่นั่งเท่านั้น กล่าวคือมีความสูงอยู่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ระหว่าง 40-50 ซม. และความกว้างของที่นั่งมีขนาด 25 ซม. เป็นอย่างน้อย ไม่จำเป็นต้องมีพนักพิง

การออกแบบอาจจัดวางในลักษณะม้านั่งเดี่ยว ม้านั่งยาวหรือที่นั่งที่เกิดจากการใช้สอยอื่น ๆ เช่น กะบะต้นไม้หรือกำแพงกันดินที่ทำขอบให้นั่งได้ เป็นต้น

ข. ที่นั่งแบบนั่งเพื่อความผ่อนคลาย ได้แก่ การนั่งพักเหนื่อยหรือคลายความเครียด เช่นที่นั่งในสวนสาธารณะ ที่นั่งในบริเวณทางเท้าที่มีคนไม่พลุกพล่าน ซึ่งอาจเป็นย่านธุรกิจ ย่านพักอาศัย หรือในย่านการค้าที่มีการจัดบริเวณนั่งพักผ่อน แยกต่างหากจากทางสัญจร

ลักษณะของที่นั่งประเภทนี้จำเป็นต้องคำนึงถึงความสบายในการนั่งควรมีพนักพิงมีที่นั้งและพนักลาดเอียงได้ส่วนตามสรีระ อาจเป็นม้านั่งเดี่ยว หรือ ม้านั่งยาวก็ได้แต่แบบเดี่ยว ๆ ไม่ค่อยพบนักในที่สาธารณะ ต้องการความเป็นส่วนตัวในลักษณะของการไม่โดดเดี่ยวจากคนอื่น ๆ บางครั้งที่นั่งแบบผ่อนคลาย อาจเป็นที่นั่งที่ติดอยู่กับโครงสร้างอื่น ๆ ก็ได้ เช่น กำแพงกันดิน ด้านหลังป้ายขนาดใหญ่ โดยทำโครงสร้างของที่นั่งต่อเนื่องเชื่อมเข้ากับโครงสร้างนั้นๆ

ค. โต๊ะและเก้าอี้ เป็นลักษณะของการนั่งแบบที่ต้องการใช้โต๊ะด้วย เช่น โต๊ะ เก้าอี้ในบริเวณรับประทานอาหารอย่างไม่เป็นทางการ, โต๊ะ, เก้าอี้ที่ใช้ ในบริเวณพักผ่อนของบุคคลที่มาเป็นกลุ่ม และมีของที่ต้องการมีที่วาง หรือโต๊ะ เก้าอี้ในบริเวณพักผ่อน ที่ต้องการมีการเล่นเกมส์เล็ก ๆ น้อยๆ

ความแตกต่างของโต๊ะและเก้าอี้ที่ใช้ในการรับประทานอาหาร กับโต๊ะและเก้าอี้ที่ใช้ในการพักผ่อน คุยหรือเล่นเกมส์ ได้แก่ ระยะห่างระหว่างความสูงที่นั่งและโต๊ะแตกต่างกัน สำหรับโต๊ะที่ใช้ในการรับประทานอาหารจะมีความสูงมากกว่าโต๊ะแบบอื่น ๆ เก้าอี้ที่ใช้กับโต๊ะเหล่านี้ อาจเป็นแบบมีพนักพิงหรือไม่ก็ได้ แต่ไม่จำเป็นต้องให้นั่งสบายเท่าเก้าอี้พักผ่อนแบบผ่อนคลายนั่ง การจัดวาง โต๊ะและเก้าอี้ มักจัดวางในลักษณะวางเป็นกลุ่ม หลาย ๆ ชุดในบริเวณเดียวกัน

2.3.2.7 เกณฑ์ในการออกแบบสิ่งก่อสร้างและสิ่งประกอบบริเวณ

สิ่งที่ต้องคำนึงถึงในการออกแบบม้านั่ง และโต๊ะ เก้าอี้ เหมือนเกณฑ์การออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวก สาธารณะทั่วไป กล่าวคือตรงตามการใช้สอยมีความทนทานต่อการใช้สอยและสภาพอากาศ และมีสภาพที่กลมกลืนกับภูมิทัศน์โดยรอบ หากเป็นไปได้ควรใช้วัสดุที่เป็นวัสดุพื้นเมือง

ก. การกำหนดตำแหน่ง ดังได้กล่าวมาแล้วแล้วในการจำแนกประเภทของม้านั่ง โต๊ะ และเก้าอี้ ว่าประเภทใดใช้เพื่อประโยชน์ใด และจะอยู่ในสถานที่ใดบ้าง นอกเหนือจากที่กล่าวมาแล้ว สิ่งที่จะต้องระมัดระวังในการกำหนดตำแหน่งคือจะต้องไม่ให้ที่นั่งนั้น ๆ กีดขวางเส้นทางการสัญจรของผู้อื่นโดยจะต้องทำการตรวจสอบทิศทางการเดินของคนในบริเวณนั้นว่า ใช้

เดินไปที่โถบ่างและมีขอบเขตการเดินนั้น คือ บริเวณที่จะใช้ตั้งสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ที่นั่งโต๊ะ และเก้าอี้ได้ที่นั่งแบบผ่อนคลายเป็นต้องเว้นระยะห่างจากขอบเขตของการสัญจรออกมาประมาณ 1.50 เมตร เป็นอย่างน้อย แต่ให้หันหน้าสู่เส้นทางสัญจรนั้นเพื่อความรู้สึกเป็นส่วนตัว แยกออกจากบริเวณที่มีกิจกรรมที่เคลื่อนที่อื่นจะนำไปสู่ความรู้สึกผ่อนคลาย

การจัดที่นั่งและโต๊ะเก้าอี้เหล่านี้ จะต้องไม่บังระยะมองของผู้ที่เข้าถึงหรือผู้ผ่านไปมาที่จะมองเห็นภาพที่น่าสนใจในบริเวณ และจะต้องไม่ดูเด่นเป็นเป้าสายตาสำหรับผู้คนในบริเวณอื่น ๆ อีกด้วย

บริเวณที่เป็นที่นั่ง โต๊ะและเก้าอี้ เหล่านี้มีความสัมพันธ์กับสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ เช่น ดังชยะ ที่เติมน้ำร้านขายเครื่องดื่ม หรือสิ่งที่รอกคอย เช่น ทางเข้า-ออก สถานที่ที่จอดรถ ดังนั้นการคำนึงถึงระยะห่างจากสิ่งเหล่านี้ เป็นเรื่องที่สำคัญที่ควรคำนึงถึงด้วย

ในการเตรียมการวางตำแหน่ง ควรพิจารณากว่าการนั่งในบริเวณนั้น มีความต้องการในเรื่องไหนอย่างไรบ้าง ก็จัดวางตำแหน่งให้เหมาะสมตามความต้องการนั้น เช่น ในการนั่งรอนั่งควรจะมีมองเห็นสิ่งที่กำลังรอกคอยในทันทีที่สิ่งนั้นปรากฏในบริเวณนั้น ไม่ควรมีอุปสรรคในการมองเห็นในตำแหน่งดังกล่าว และให้อยู่ในระยะและสภาพที่สามารถเข้าถึงได้อย่างรวดเร็ว

ในกรณีที่เป็นสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ดังชยะที่เป็นสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ดังชยะที่เติมน้ำ ควรอยู่ใกล้ขนาดที่สามารถเดินถึงไม่เกิน 7-10 เมตร และให้สามารถมองเห็นสิ่งอำนวยความสะดวกนั้นๆ ได้ชัดเจน ไม่จำเป็นต้องค้นหา หรือสอบถาม

ข. การจัดวางระยะห่าง ระยะห่างของการนั่ง มีผลต่อสภาพการผ่อนคลาย และปฏิริยาทางการสมาคมของผู้นั่ง กล่าวคือ มนุษย์มีระยะโดยรอบตัวอยู่ระยะหนึ่งซึ่งหากมีผู้อื่นล่วงล้ำเข้ามาในระยะนี้ จะมีปฏิริยาตอบสนองอย่างใดอย่างหนึ่งเช่น รู้สึกอึดอัด รู้สึกต้องการหนี รู้สึกว่าควรจะทักทายตามสภาพการณ์และความรู้จัก หรือไม่รู้จักของบุคคลทั้งสอง

อย่างไรก็ดี ในที่สาธารณะในสภาพการณ์โดยจรมระยะห่างระหว่าง บุคคลที่จะเกิดความเป็นส่วนตัว น่าจะเป็นระยะ 0.40 ซม. ขึ้นไปทางด้านข้างหาก ระยะใกล้กว่านี้ จะเป็นระยะส่งเสริมให้มีการสังสรรค์พูดคุยกัน ดังนั้นการจัดระยะห่างของเก้าอี้ในที่สาธารณะในบริเวณที่เหมาะสม ในลักษณะที่จะเป็นส่วนตัวก็ได้สังสรรค์กันก็ได้ จะเป็น 40 ซม. หากเป็นบริเวณที่คาดว่าจะเกิดการสังสรรค์เป็นกลุ่มอาจจัดให้ใกล้กว่าระยะนี้ได้

ค. ลักษณะการจัดวางและการจัดสภาพแวดล้อม

ลักษณะการจัดวางมานั่ง และการจัดสภาพแวดล้อมมีผลต่อบรรยากาศของการนั่งในบริเวณนั้น

- การจัดวางที่นั่งในลักษณะ เป็นมุมฉาก หรือเป็นลักษณะโค้งเข้า เป็นลักษณะ

ที่ส่งเสริมให้เกิดการพูดคุยสังสรรค์กันมากกว่าการจัดในแนวตรง หรือโค้งออก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

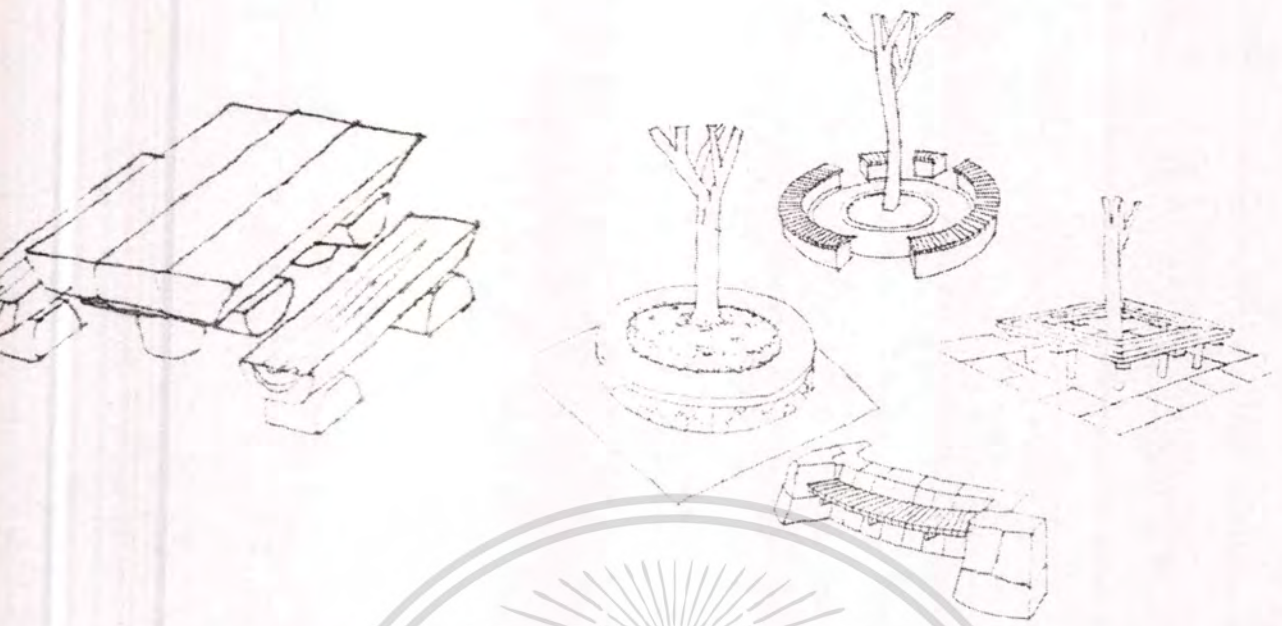
- การจัดในแนวตรง หากมีระยะห่างมากกว่าระยะสังสรรค์จะเป็นการนั่งในลักษณะนั่งเดี่ยว แต่หากห่างกันในระยะประมาณ 40 ซม. เป็นระยะที่อาจเกิดการสังสรรค์ได้ หรือส่วนตัวได้ แต่ระยะใกล้กว่า 30 ซม. จะเป็นระยะที่เกิดการสังสรรค์ การสังสรรค์โดยการจัดที่นั่งในแนวตรงจะส่งเสริมให้มีการพูดคุยระหว่างบุคคล 2 คนเท่านั้น หากเป็นกลุ่มใหญ่ บุคคลที่เหลือจำเป็นต้องยืน

- การจัดที่นั่งในแนวโค้งออก สนับสนุนให้เกิดความเป็นส่วนตัวมากกว่าแบบอื่น ๆ นอกจากนี้ความเป็นส่วนตัวยังอาจเกิดขึ้นได้ จากการมีขอบเขตในลักษณะปิดล้อม เช่น มุมที่เว้าเข้ามาจากแนวทางเดินมุมที่เกิดจากระยะต้นไม้ เป็นต้น

อย่างไรก็ดี สำหรับที่สาธารณะที่มีคนพลุกพล่านการจัดแยกระยะห่างระหว่างที่นั่งได้พอเหมาะ ก็มีช่วยทำให้เกิดความเป็นส่วนตัวได้เพียงพอ ดังนั้นการจัดระยะห่างและการจัดวางที่นั่งจะขึ้นอยู่กับพฤติกรรมที่จะเกิดในบริเวณนั้น คนต้องการเป็นส่วนตัว หรือต้องการพูดคุยเป็นกลุ่ม หรือทั้งสองอย่าง

รูปที่ 2.72 ที่นั่ง ที่ใช้นั่งเพียงชั่วคราว

รูปที่ 2.73 โต๊ะและเก้าอี้แบบต่างๆ

2.3.2.8 ป้าย

หน้าที่หลักของป้าย คือ การสื่อสารข้อมูล ซึ่งข้อมูลดังกล่าวอาจเป็นเรื่องราวเป็นป้ายชี้ทาง ป้ายบอกกฎเกณฑ์หรืออื่น ๆ ที่คนที่ใช้บริเวณหรือสัญจรไปมาควรรู้ ป้ายสามารถจำแนกออกได้เป็นหลายประเภท ได้แก่ ป้ายบอกสถานที่ (Identification Sign), ป้ายบอกทิศทาง (Directional Sign) ป้ายบอกกฎข้อบังคับ (Regulation Sign) ป้ายข้อมูล (Demonstration Sign) ซึ่งปัจจุบันป้ายเหล่านี้มักอยู่ในการวางแผนและรับผิดชอบดูแลเรื่องการจัดตั้งอยู่หลายหน่วยงานและการติดตั้งมักเป็นในลักษณะต่างคนต่างทำ ทำให้ป้ายต่าง ๆ มักมีความหลากหลายและกระจัดกระจายโดยทั่วไป เพื่อความเป็นระเบียบและความชัดเจนในการสื่อสาร ป้ายเหล่านี้ควรมีการจัดวางอย่างเป็นระบบ ป้ายที่อยู่ในบริเวณใกล้ ๆ กันอาจรวมใช้โครงสร้างเดียวกันก็ได้ ก็จะเป็นระเบียบเรียบร้อยแก่สถานที่ หรืออาจใช้โครงสร้างอื่น ๆ ในการติดป้ายข้อมูลเหล่านี้ก็ได้ เช่น เสาไฟฟ้า เป็นต้น

2.3.2.9 เกณฑ์ในการออกแบบป้าย

ในการออกแบบป้ายต่าง ๆ ในที่สาธารณะ มีเกณฑ์ต่าง ๆ ที่จะต้องพิจารณาหลายประการ ได้แก่

ก. ความชัดเจน ได้แก่ การที่ป้ายนั้นมีลักษณะที่เห็นง่าย อ่านออกได้ง่าย ตามระยะการมองที่ต้องการ ความชัดเจนนี้จะขึ้นกับ ขนาด สี ความสูง และฉากหลังของป้าย รวมทั้งขนาดของตัวอักษรด้วย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- ในเรื่องขนาดของป้าย สำหรับป้ายบางชนิดจะมีขนาดและสีมาตรฐานอยู่ เช่น ป้ายจราจร ส่วนป้ายให้ข้อมูลลักษณะอื่น มักกำหนดขนาดเอาตามใจชอบได้มีผู้ทำการทดลองในเรื่องการเปรียบเทียบขนาดของป้ายสีขาว กับระยะทางที่จะมองเห็นอย่างเด่นชัดได้ ข้อมูลดังนี้

ระยะทาง 14 เมตรขนาด 1.5 ตารางเมตร

ระยะทาง 23 เมตรขนาด 1.5 ตารางเมตร

ระยะทาง 32 เมตรขนาด 2.7 ตารางเมตร

ระยะทาง 45 เมตรขนาด 4.7 ตารางเมตร

ข้อมูลนี้ อาจนำมาใช้ในการกำหนดขนาดต่ำสุดของป้าย โดยใช้ระยะทางที่ต้องการให้มองเห็นเป็นตัวกำหนด

- ในด้านสีของป้ายพบว่า ป้ายสีเหลืองเป็นสีที่เห็นชัดเจนที่สุด จึงมักถูกใช้เป็นสีสำหรับป้ายบอกกฎข้อบังคับต่าง ๆ สีที่มีความชัดเจนและดึงดูดความสนใจได้น้อยที่สุดคือสีเทา นอกจากนี้ความติดกันระหว่างรูปลักษณ์ หรือตัวอักษรกับสีพื้นของป้ายก็มีความสำคัญด้วย

- ความสูงของป้าย ป้ายควรอยู่ในระดับสายตา หรือเหนือระดับสายตาของมนุษย์ ป้ายที่อยู่ในบริเวณที่คนเดินผ่านไป มักมีความสูง 1.07 เมตร – 1.20 เมตร จากพื้นถึงระดับขอบล่างของป้าย แต่หากบริเวณนั้นเป็นที่โล่ง --ป้ายอาจมีระดับต่ำกว่าสายตาได้ ในบางกรณีมีการใช้ป้ายในระดับเตี้ย เพื่อลดการบังสายตา มักใช้ในป้ายประเภทป้ายข้อมูล ป้ายบอกทิศทาง และป้ายบอกสถานที่ การใช้ป้ายระดับเตี้ยไม่ค่อยนิยมใช้เป็นป้ายของกฎข้อบังคับในกรณีที่ใช้ป้ายระดับเตี้ย ควรแน่ใจว่าได้ทั้งบริเวณโล่งหน้าป้ายห่างจากบริเวณทางสัญจรพอที่ผู้ที่จะเดินผ่านไปมา สังเกตเห็นป้ายได้โดยไม่ผ่านเลยไป ขนาดของตัวอักษร ได้มีผู้ทำการทดลองและกำหนดสูตรคำนวณขนาดของตัวอักษร ดังนี้

$$d = 67.9 h - 0.33$$

เมื่อ d = ระยะทางจากจุดมองถึงป้ายเป็นฟุต

h = ความสูงของตัวอักษรเป็นนิ้วหรือคิดง่าย ๆ ได้ว่า ตัวอักษรขนาด 1 นิ้ว จะเห็นได้ชัดเจนในระยะไกลที่สุด 67 ฟุต (20.40 เมตร)

ในกรณีที่เป็นป้ายต้องให้ผู้อ่าน ที่อยู่ในรถกำลังเคลื่อนที่อ่านได้ ใช้สูตร

$$h = (n+6) \sqrt{10} + s/100$$

h = ความสูงของตัวอักษร เป็นนิ้ว

n = จำนวนตัวอักษรบนป้ายสัญญาณ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

v = ความเร็วของรถ เป็นไมล์/ชั่วโมง

s = ระยะทางจากป้ายถึงรถ เป็นฟุต

ส่วนระยะในการอ่านป้าย ที่ผู้ขับซึ่งจะมีปฏิกริยาและควบคุมรถให้หยุดหรือเลี้ยวได้ ดูรายละเอียดใน หัวข้อ ถนน

- ฉากหลังของป้ายก็มีความสำคัญด้วย ในแง่ที่ว่าหากฉากหลังมีความสับสน วุ่นวาย หรือมีป้ายมากมายหลายอันอยู่ในบริเวณ ก็มีแนวโน้มว่าป้ายเหล่านั้นจะลดความชัดเจนลงไป หรือหากด้านหลังป้ายมีสิ่งประกอบถนนในขนาดและรูปร่างใกล้เคียงหลาย ๆ อันก็ทำให้ป้ายนั้น ชาติความชัดเจนลงไปเช่นเดียวกัน

ข. ตำแหน่งของป้าย

การติดตั้งป้ายควรคำนึงถึงตำแหน่งว่าชาวสารถนั้น ๆ ต้องการสื่อสารให้ผู้ใดใน ขณะที่ผู้นั้นอยู่ในตำแหน่งใด หรือจากป้ายนั้นควรจะมองเห็นภาพอะไรบ้าง ในกรณีที่เป็นป้าย แสดงข้อมูล และตำแหน่งของป้ายควรจัดระยะและระเบียบ ไม่ให้เกิดขวางทางสัญจร เป็น อุปสรรคต่อผู้ที่ผ่านมา

ค. ความสวยงาม ตัวป้ายควรมีลักษณะเรียบเห็นตัวอักษร หรือรูปสัญลักษณ์ เด่นชัด แต่โครงสร้างของป้าย อาจทำรายละเอียดให้แสดงถึงลักษณะวัฒนธรรมของสถานที่ก็ได้

ง. เกณฑ์อื่น ๆ นอกเหนือจากที่กล่าวมานี้แล้วยังมีเกณฑ์อื่น ๆ โดยทั่วไปอีกเช่น ความแข็งแรง ความคงทนต่อสภาพอากาศ และไม่ควรมีความขัดแย้งกับสภาพแวดล้อมโดยรอบ

2.3.3 การวางแผนการจัดระเบียบภูมิทัศน์เมือง

ดังที่ได้กล่าวในตอนต้นแล้วว่าปัจจุบันป้ายที่ติดตามสถานที่สาธารณะต่าง ๆ ในเมืองมัก มีผู้รับผิดชอบในการติดตั้งหลายหน่วยงาน จึงควรมีการวางแผนการจัดระเบียบป้ายก็เป็นสิ่งที่ น่าจะกระทำเพื่อให้ได้ทราบว่าควรทำป้ายอะไร ติดตั้งที่ตำแหน่งใดบ้าง

การวางแผนการจัดระบบป้าย ประกอบด้วย

1. การเก็บข้อมูล ได้แก่ การพิจารณาว่าในบริเวณที่กำลังวางแผนอยู่นั้น มีความต้องการ ในด้านข้อมูลในจุดใดบ้าง ทำการรวบรวมกำหนดลงในผัง

2. กำหนดรูปแบบ ข้อกำหนด ข้อความ และรูปสัญลักษณ์ที่จะปรากฏในป้ายแต่ละชุด

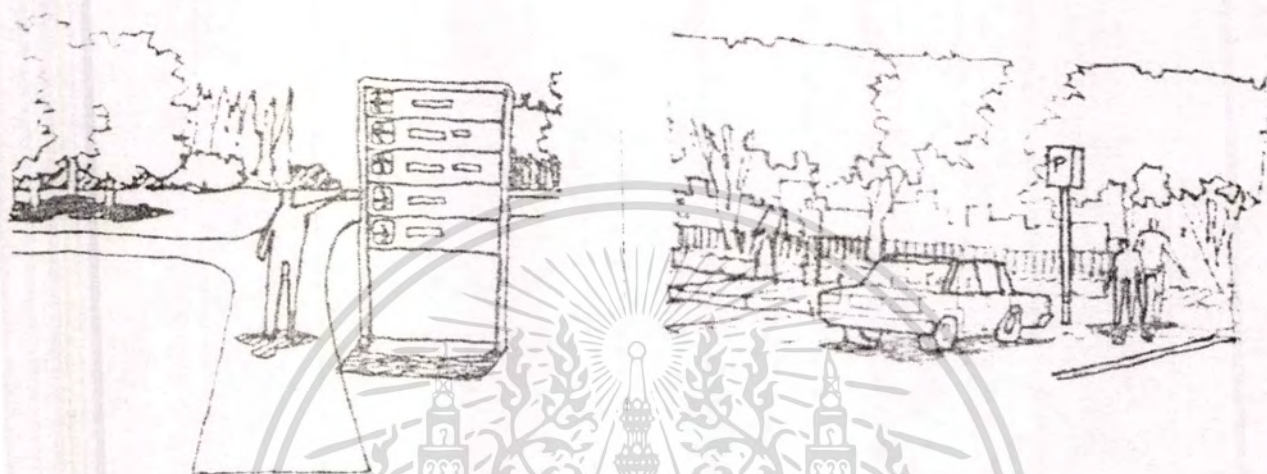
3. ทำการออกแบบแผ่นป้าย การติดตั้งพร้อมระบุตำแหน่งที่แน่นอนของป้ายลงในผัง

2.3.3.1 การใช้รูปสัญลักษณ์ในแผ่นป้ายแทนตัวอักษร

บางครั้งการใช้ตัวอักษร เขียนลงบนแผ่นป้าย อาจมีข้อเสียเปรียบอยู่หลายประการ เช่น มีข้อความยาวทำให้ต้องใช้ป้ายขนาดใหญ่ อ่านยากหรืออ่านได้ เฉพาะผู้ใช้ภาษานั้น ๆ การ

ใช้รูปสัญลักษณ์แทนจึงมักได้ความหมายชัดเจนได้ โดยที่ได้ขนาดป้ายกระทัดรัด มีรูปแบบที่ดู
สวยงาม

รูปสัญลักษณ์ที่ใช้ในแผ่นป้ายนี้ควรมีเส้นชัดเจน สื่อความหมายได้ในลักษณะสากล
และควรมีขนาดใหญ่พอที่จะเห็นได้ชัดเจน

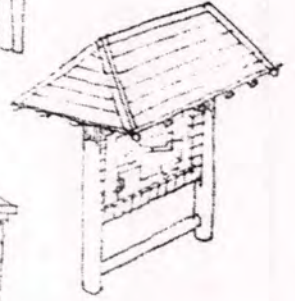
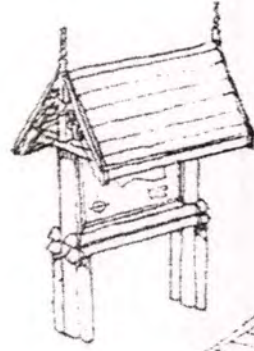

ป้ายบอกทิศทาง

ป้ายบอกกฎข้อบังคับ

รูปที่ 2.74 ป้ายบอกทิศทางและกฎข้อบังคับ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ป้ายบอกสถานที่

รูปที่ 2.75 ป้ายในลักษณะต่างๆ

(1) ชุ้มโฆษณา (Kiosk)

ชุ้มประชาสัมพันธ์ หรือชุ้มติดประกาศโฆษณาต่าง ๆ หมายถึงสิ่งก่อสร้าง ที่จัดทำขึ้นเพื่อการสื่อสารการให้ข้อมูลต่าง ๆ ทั้งสำหรับผู้สัญจรโดยทางรถยนต์และผู้สัญจรด้วยทางเท้า ถ้าเป็นชุ้มที่ต้องการให้มองเห็นจากรถยนต์จำเป็นต้องมีขนาดใหญ่และมีความสูงขึ้นไปมองเห็นได้ชัดเจนจากระยะไกล และในระหว่างที่มีการเคลื่อนที่มีประโยชน์ในท้องถิ่นเองด้วย ส่วนข้อมูลที่ให้มักได้แก่การโฆษณาประชาสัมพันธ์ถึงกิจกรรมการแสดงละคร การแสดงดนตรี นิทรรศการการประกวดซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่มีการหมุนเวียนกันไป หรือในบางเวลาอาจเป็นการประชาสัมพันธ์สำหรับการณรงค์ต่าง ๆ การหาเสียงเลือกตั้ง รวมทั้งอาจเป็นการโฆษณาสินค้าก็ได้ เป็นต้น

2.3.3.2 เกณฑ์ในการออกแบบชุ้มโฆษณา

ชุ้มโฆษณา สำหรับการสื่อสารชั่วคราวบางชนิดหรือในบางบริเวณ อาจมีการให้แสงสว่างติดประกอบอยู่ด้วยก็ได้ โดยเป็นการใช้ไฟส่องจากภายนอกหรือแสงไฟจากภายในป้ายประชาสัมพันธ์ซึ่งเป็นแผ่นพลาสติก

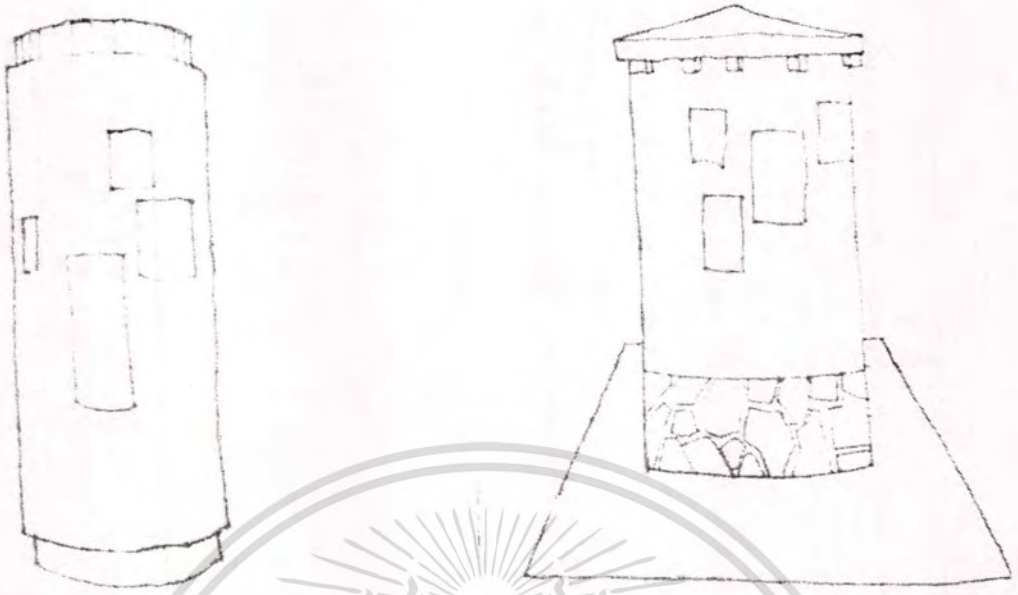
ก. ชุ้มโฆษณามักจะยึดติดอยู่กับที่ เคลื่อนย้ายไม่ได้และอาจเป็นสิ่งก่อสร้างลอยตัวอยู่ประกอบกันหลายจุดเป็น กลุ่ม 2-3 ชุ้ม หรือประกอบอยู่กับส่วนของอาคารก็ได้

ข. ตำแหน่งของชุ้มนี้ควรอยู่ในจุดบริเวณที่มีผู้คนผ่านไปมาเป็นจำนวนมาก

เช่นบริเวณทางเข้าด้านหน้าอาคาร ที่มีความสำคัญเป็นที่รวมผู้คน บริเวณจุดทางร่วมทางแยก เป็นต้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่นิยมนำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปที่ 2.76 ตัวอย่างซุ้มโฆษณา

2.3.3.3 ถังขยะและถังรองรับขยะมูลฝอย

ถังขยะ และถังรองรับขยะมูลฝอยเป็นสิ่งหนึ่งในส่วนประกอบภูมิทัศน์เมืองที่จำเป็นจะต้องมี เพื่อช่วยในการเก็บรวบรวมสิ่งปฏิกูล หรือสิ่ง เหลือทิ้งจากการใช้งานของคนในเมือง ยิงบริเวณที่มีคนเข้าไปใช้มากยิ่งจำเป็นต้องมี โดยต้องมีการคำนึงถึงรูปแบบและลักษณะให้เหมาะสมในแต่ละบริเวณนั้นด้วย

2.3.3.4 เกณฑ์ในการออกแบบถังขยะ

ก. ควรจะมีรูปแบบที่กลมกลืน เป็นส่วนหนึ่งของทางเดินหรือบริเวณ และเป็น ส่วนประดับทางเดินทำให้ดูสวยงาม ไม่ใช่ก่อให้เกิดความไม่น่าดู ถึงแม้ถังขยะเป็นสิ่งที่จะต้อง เห็นได้ ชัดเจน แต่ก็มีได้หมายความว่าให้โดดเด่นออกมาจนกลายเป็นจุดเด่น หรือจุดสนใจของบริเวณ จนเกินไป ถ้าสามารถที่จะรวมถังขยะเข้าได้กับสิ่งประกอบภูมิทัศน์อื่น ๆ (Site Furniture) ได้ก็จะ ทำให้เกิดการใช้งานหลากหลายชนิด (Multi-Purpose) ได้ เช่น เสาไฟฟ้าที่มีถังขยะติดตั้งอยู่ ด้านล่าง หรือที่ติ่มน้ำที่มีถังรองรับขยะมูลฝอยอยู่ด้วย เป็นต้น

ข. ตำแหน่งและจำนวนของถังขยะ จะมีความสัมพันธ์ที่เป็นสัดส่วนกัน เช่น ใน บริเวณทางเดินจะมีน้อยกว่าในบริเวณปศุศิก และการจัดวางต้องไม่เกะกะกีดขวางการจราจร

ค. ถังขยะมีหลายลักษณะ หลายรูปแบบ แล้วแต่การเลือกมาใช้ แต่สิ่งที่จะต้อง คำนึงถึงคือความสะดวกในการใช้ ความแข็งแรงทนทาน ความสะดวกในการดูแลรักษา และเก็บ ขยะรวมไปจนถึงความสะอาดเรียบร้อยและสวยงาม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนลิขสิทธิ์สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

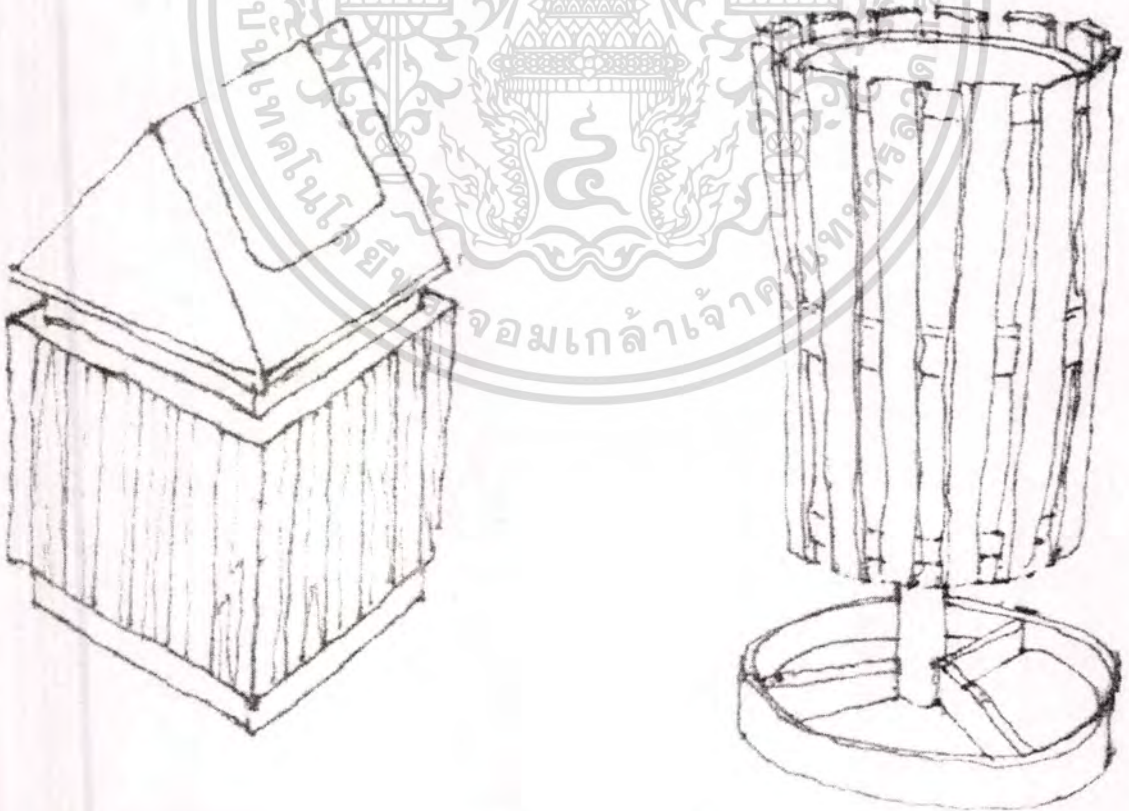
ง. ที่ตั้งของถังขยะ ควรอยู่ในตำแหน่งที่มีคนใช้งานมาก เช่น บริเวณที่จัดที่นั่งเป็นกลุ่ม หรือบริเวณที่มีการยื่นรอเข้าแถวกัน หรือบริเวณแนวทางเดินหลักที่มีคนผ่านไปมาเป็นจำนวนมาก

จ. ขนาดของถังขยะ ในบริเวณทั่วไปแล้วไม่จำเป็นต้องมีขนาดใหญ่มากนัก สิ่งที่จะช่วยกำหนดขนาดได้แก่ความถี่ของช่วงเวลาที่มีการเก็บขยะนำไปทิ้ง เช่น ทุกหนึ่งวัน ทุกสองวัน หรือทุกสัปดาห์การจัดให้มีถังขยะขนาดเล็ก กระจายกันอยู่หลาย ๆ อันจะดีกว่าการจัดให้มีถังขยะขนาดใหญ่และจำนวนน้อย

ฉ. ความสูงที่พอเหมาะ สำหรับการทิ้งขยะอยู่ระหว่าง 0.80 – 1.00 เมตร

ช. ถังขยะควรมีฝาปิด ถ้าเป็นได้ถังขยะที่มีฝาปิดอยู่ จะช่วยไม่ให้ลมพัดขยะปลิว กระจัดกระจาย กันมิให้สุนัขมาคุ้ยและนำฝนไม่ตกลงไปซึ่งเฉอะแฉะอยู่ภายใน

ซ. วัสดุที่ได้หลายชนิด โดยคำนึงถึงความทนทานต่อสภาพดินฟ้าอากาศกลางแจ้ง ความทนทานต่อการใช้งานในที่สาธารณะ เช่น ไม้ อลูมิเนียม เหล็ก ไฟเบอร์กลาส คอนกรีต โดยคำนึงถึงรูปแบบ สีล้นและวัสดุที่กลมกลืนกัน กับส่วนประกอบอื่นของบริเวณนั้น ๆ อันหมายถึง ม้านั่ง รั้ว กำแพง วัสดุพื้น เป็นต้น

รูปที่ 2.77 ตัวอย่างถังขยะรูปแบบต่างๆ ซึ่งมีความแตกต่างทั้งขนาด วัสดุ ความสูง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.3.3.5 กระบะต้นไม้ กระถางต้นไม้

กระบะต้นไม้ คือ ภาชนะสำหรับดินเพื่อปลูกต้นไม้ อาจจะเป็นกระบะถาวรที่ก่อสร้างลงกับที่ เช่น ก่ออิฐ ก่อหินหล่อคอนกรีต หรือ เป็นกระบะชั่วคราว ซึ่งหมายถึงว่า ยกย้ายตำแหน่งไปได้ ทำด้วยไม้หรือไฟเบอร์กลาสหรือคอนกรีต โดยมากจะทำเป็นกระบะที่มีขนาดเท่า ๆ กัน นำมาตั้งวางประกอบกันตามตำแหน่งที่ต้องการกระบะชั่วคราวนี้อาจซื้อจากร้านค้าที่จัดทำไว้จำหน่าย หรือจะจัดสร้างขึ้นเองก็ได้ กระบะชั่วคราวที่เคลื่อนย้ายได้นี้ควรมีน้ำหนักพอสมควรที่คน 1-2 คนจะยกย้ายได้โดยสะดวกโดยไม่ต้องอาศัยเครื่องจักรเครื่องมือใด ๆ ช่วย กระบะต้นไม้จะมีประโยชน์ใช้สอย สามารถใช้เป็นตัวแบ่งกันทางรถยนต์ และทางคนเดินได้ดี และต้นไม้ยังช่วยเพิ่มความสวยงามเป็นการตกแต่งเมืองได้อีกด้วย

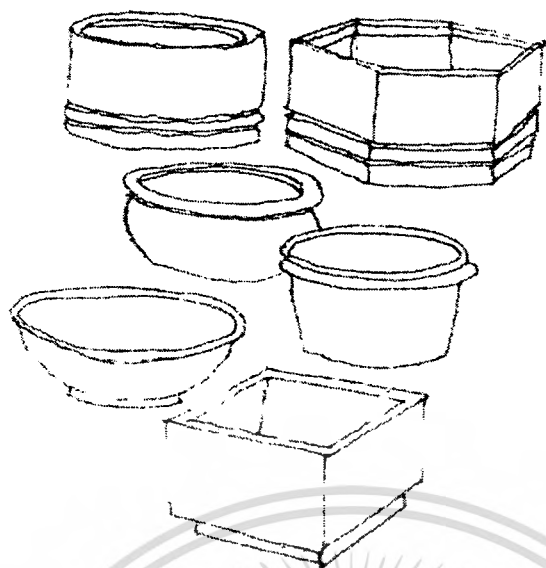
2.3.3.6 เกณฑ์ในการออกแบบกระถางต้นไม้

ก. กระบะต้นไม้จะต้องจัดทำระบายน้ำเอาไว้ สำหรับการระบายน้ำภายหลังการรดน้ำ หรือภายหลังฝนตก โดยใส่กรวดหรืออิฐหักไว้โดยรอบระบายน้ำนั้นมิให้ดินลงไปอุดตัน แต่ถ้าเป็นกระบะถาวรที่สร้างลงกับพื้นดินก็อาจจะบายลงสู่พื้นดินด้านล่าง เลยก็ได้

ข. ตำแหน่งกระบะต้นไม้ควรตั้งอยู่ลอยตัว โดยให้บริเวณโดยรอบสามารถกวาดทำความสะอาดได้ง่าย ไม่ให้เป็นชอกที่สะสมขยะหรือผง

ค. ความสูงของกระบะต้นไม้ โดยทั่วไปจะไม่เกิน 0.80 เมตร แต่ทั้งนี้ความสูงจะขึ้นอยู่กับการใช้งานอื่นประกอบด้วย เช่น กระบะต้นไม้ที่จัดทำเป็นม้านั่งจะต้องพิจารณาอย่างอื่น ๆ ประกอบ

ง. ความลึกของชั้นดินในกระบะ สำหรับการปลูกต้นไม้มีความแตกต่าง ไปตามประเภทต้นไม้ที่จะใช้ ถ้าเป็นไม้กิ่งก้านควรมีความลึกของชั้นดิน ไม่ต่ำกว่า 0.60 เมตร ถ้าเป็นไม้พุ่มและไม้คลุมดิน ควรมีความลึกของชั้นดินไม่ต่ำกว่า 0.30 เมตร เกณฑ์ดังกล่าวข้างต้นนั้นเป็นเกณฑ์ต่ำ ซึ่งถ้าสามารถออกแบบให้มีความลึกของดินมากขึ้น ต้นไม้ก็จะเจริญงอกงามได้ดีขึ้น

รูปที่ 2.78 ตัวอย่างกะบะต้นไม้และกระถางต้นไม้รูปแบบต่างๆ ที่ควรมีลักษณะกลมกลืนกับสิ่งประกอบบริเวณอื่น

2.3.3.7 ที่ตม่น้ำ

ที่ตม่น้ำเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกอีกชนิดหนึ่งที่ควรจัดเตรียมไว้ให้ผู้สัญจรไปมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเมืองที่อากาศร้อน แต่อาจมีข้อจำกัดในเรื่องความสะดวกของน้ำประปาที่ผลิตได้ ควรได้รับการตรวจสอบในเรื่องคุณภาพน้ำอย่างสม่ำเสมอตำแหน่งของที่ตม่น้ำ มักจะต้องมีในบริเวณที่มีผู้คนผ่านไปมา เช่น ทางเท้า สวนสาธารณะ ทางเข้า-ออก อาคารใกล้ที่พักรถประจำทาง

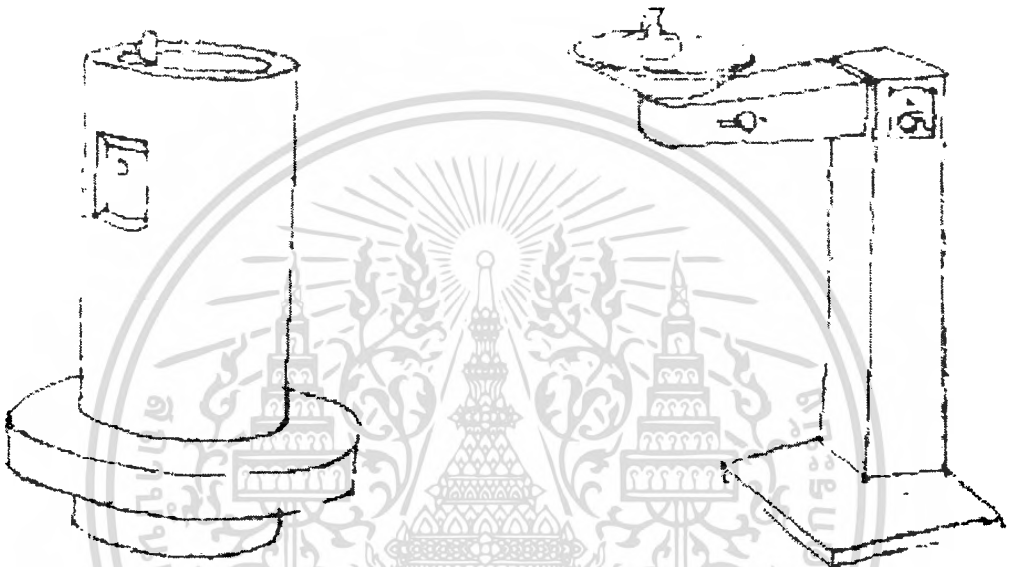
2.3.3.8 เกณฑ์ในการออกแบบที่ตม่น้ำ

เกณฑ์ที่สำคัญของที่ตม่น้ำสาธารณะ คือ เรื่องของขนาด ความแข็งแรง และความง่ายต่อการรักษาความสะดวกของตัวที่ตม่น้ำเอง และบริเวณโดยรอบ

- ขนาดควรมีความสูงพอเหมาะกับขนาดของผู้ใหญ่และเด็ก มีที่จับยึดที่แข็งแรง
- ภายในภาชนะที่เป็นที่รองรับน้ำควรมีลักษณะที่ลื่นลาดเอียงมาก เพื่อให้ระบายน้ำได้เร็ว ป้องกันการเกิดตะไคร่ และหากเป็นไปได้ที่ตม่น้ำไม่ควรอยู่ใต้ร่มไม้ ในลักษณะที่ใบไม้จะร่วงลงไปอุดการระบายน้ำ เป็นเหตุให้เกิดความสกปรกไม่น่าดูและเกิดตะไคร่

- บริเวณรอบที่ต็มน้ำ ควรมีการคาดผิวและมีการระบายน้ำลงท่อระบายน้ำได้ดี เนื่องจากบริเวณดังกล่าวมักมีน้ำไหลลงเกิดความเฉอะแฉะ หากได้คาดผิวและมีการระบายน้ำจะแห้งเร็ว และรักษาความสะอาดได้ง่าย

- ควรติดตั้งขยะอยู่ใกล้บริเวณที่ต็มน้ำ เพื่อป้องกันการที่จะมีผู้ใช้ที่รองรับน้ำเป็นที่ทิ้งขยะด้วย

รูปที่ 2.79 ตัวอย่าง ที่ต็มน้ำสาธารณะรูปแบบต่างๆ ซึ่งควรคำนึงถึงผู้ใช้ทั้งที่เป็นผู้ใหญ่ เด็กและคนพิการที่ใช้รถเข็น

2.3.3.9 ร้วกำแพง และเสากั้นการจราจร

ก. ร้วสำหรับคนเดิน ร้วหรือราว หมายถึงที่กั้นแนวระหว่างถนนกับทางเดิน หรือกั้นมิให้คนเดินเข้าไปในบริเวณที่ไม่ต้องการ เช่น ห้ามคนข้ามถนนบริเวณใกล้สี่แยก ใกล้สะพาน ทางโค้ง ทางขึ้นลงเนิน หรือใช้บนเกาะกลางถนน เพื่อกั้นมิให้คนข้ามถนนบริเวณนั้น

ข. ร้วสำหรับรถยนต์ ใช้สำหรับเป็นแนวเพื่อความปลอดภัย สำหรับการขับขี่ยวดยาน ในบริเวณที่อาจเกิดอันตราย เช่น บริเวณทางโค้ง บริเวณที่มีความลาดชันมาก หรือบริเวณกลางถนนที่ไม่มีเกาะกลาง หรือใช้เพื่อแสดงขอบเขตของการจอดรถยนต์ มิให้ออกนอกบริเวณที่ต้องการ

ค. เสากั้นการจราจร (Bollard) หมายถึง เสาที่แสดงขอบเขตของการสัญจร เช่น แยกการสัญจรทางรถยนต์ ได้แก่ ถนน ที่จอดรถ ออกจากบริเวณทางเท้า เป็นเสาดั้งห่างกันเป็นระยะแทนการใช้รั้วกั้น เพื่อให้คนเดินผ่านได้ และเพื่อให้มีความรู้สึกที่ต่อเนื่องไม่ตัดขาดพื้นที่กัน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

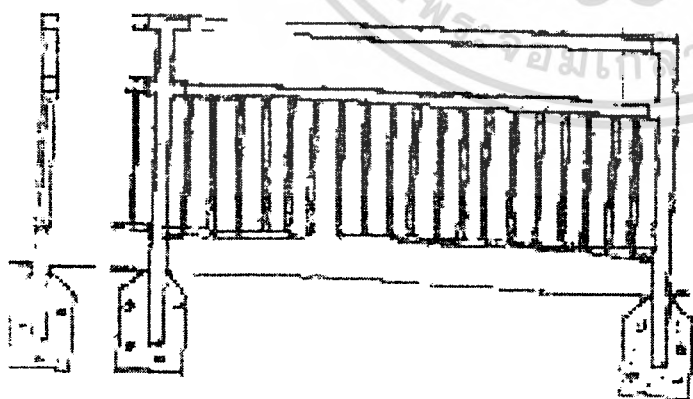
ออกไป เหมือนการใช้รั้วหรือกำแพง หรือ อาจเป็นการแบ่งแยกพื้นที่ เพื่อไม่ให้จักรยานยนต์เข้าไป รบกวนกับการเดินเท้าก็ได้ ในบางครั้งแทนการใช้เสาแสดงอาณาเขต อาจเป็นการใช้กระบะต้นไม้ กระถางต้นไม้ หรือปลูกไม้ยืนต้นลงเป็นระยะๆ ก็ได้เช่นกัน

1. วัสดุ เช่นไม้ เหล็กทาสี หรือคอนกรีตที่จัดทำผิวต่าง ๆ ให้ยึดติดกับพื้นอย่าง แน่นหนา โดยเฉพาะถ้าใช้เพื่อกันเขตแนวรถยนต์ ควรมีความมั่นคงแข็งแรงและให้แลดูหนักแน่น ถ้าจะอยู่ในตำแหน่งที่คนเดินผ่านอยู่เสมอควรเป็นวัสดุที่ผิวเรียบไม่ขรุขระหรือหยาบเกินไป ไม่มีมุมแหลม คนที่จะเป็นอันตรายได้

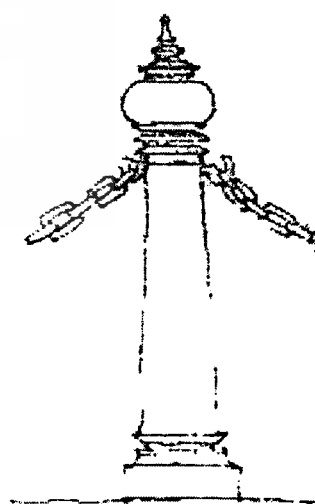
2. ขนาด ความสูง ถ้าจะให้กันแสดงแนวสำหรับผู้ขับขี่จักรยานควรมีความ สูงไม่น้อยกว่า 0.80 เมตร จึงจะสามารถมองเห็นได้ชัดเจนจากภายในรถยนต์ นอกจากนั้นบางครั้งยังมีการใช้เสาแสดงอาณาเขตนี้ประกอบกัน ไฟให้แสงสว่างหรือป้ายบอกสัญญาณจราจร หรือใช้เป็นที่นั่งได้ด้วย ดังนั้นความสูงจึงขึ้นอยู่กับการใช้งานอื่นประกอบด้วย

3. ระยะห่าง ถ้าต้องการกันมิให้รถยนต์แล่นผ่านเข้าไปได้ ควรตั้งวางห่างกัน อย่างน้อย 1.30 เมตรถ้าต้องการกันมิให้จักรยาน, จักรยานยนต์ ผ่านเข้าไปได้ ควรตั้งห่างกัน อย่างน้อย 0.60 เมตร หรือในบางครั้งอาจออกแบบห่วง หรือตะขอเตรียมสำหรับการใช้โซ่หรือ เชือกคล้องอีกทีหนึ่ง เพื่อช่วยกันบริเวณในโอกาสที่ต้องการเป็นครั้งคราวไป

4. การใช้งาน เสาแสดงอาณาเขตที่ใช้ชั่วคราว อาจทำได้ 2 แบบ คือ แบบ เคลื่อนย้ายได้ โดยทำด้วยพลาสติกคล้ายที่แสดงแนวของตำรวจจราจร แต่แบบความเข้าใจผิดและ เสาหายไปได้ เสาอีกแบบหนึ่ง คือ แบบที่ถอดออกได้ โดยจัดทำส่วนที่ยึดไว้กับพื้นตรง ตำแหน่งที่ต้องการตั้งเสาและนำมาติดตั้งโดยการยึดด้วยน๊อตหรือสลัก

รูปที่ 2.80 รูปด้านและรูปตัดแสดงตัวอย่างของรั้ว สำหรับคนเดินหรือรถยนต์

รูปที่ 2.81 เสากันการจราจรอาจวางให้มีระยะห่าง จากกันที่เหมาะสม หรือใช้เชือกโซ่คล้อง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่เอื้ออำนวยประการใดประการหนึ่งก็ได้ ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.3.3.10 บ่อน้ำ สระน้ำ น้ำพุ น้ำตก

น้ำที่ใช้สำหรับภูมิทัศน์เมือง ที่มนุษย์ขุดสร้างทำขึ้นมิใช่เป็นบ่อน้ำ สระน้ำ ธรรมชาตินี้ มักจะเป็นการใช้ในลักษณะที่เพิ่มเกิดสวยงามเพิ่มความน่าสนใจและคุณค่าทางด้าน การมองเห็น มากกว่าจะเพื่อประโยชน์ใช้สอยอื่น เช่น เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ เนื่องจากประเทศ ไทยเราอยู่ในเขตอากาศร้อน บ่อน้ำ น้ำพุ น้ำตก จึงเป็นสิ่งที่ช่วยเพิ่มความชุ่มชื้นให้กับอากาศผ่อน คลายความแห้งแล้งของสภาพอากาศในเมือง ทำให้บรรยากาศของบริเวณดูร่มเย็นขึ้นได้ จึงเกิด ประโยชน์เสริมกับความสวยงามขึ้นได้อีกประการหนึ่ง

2.3.3.11 เกณฑ์การออกแบบบ่อน้ำ สระน้ำ

ก. น้ำก่อให้เกิดบรรยากาศอารมณ์และความรู้สึกได้ต่าง ๆ กัน มีทั้งน้ำนิ่งซึ่ง เป็นเสมือนแผ่นกระจกสะท้อนเงา ซึ่งควรเป็นผืนน้ำที่มีพื้นก้นบ่อเป็นสีเข้ม เพื่อมิให้สะท้อนแสงไม่มีพืช น้ำคลุม หรือน้ำที่เคลื่อนไหวในรูปแบบของน้ำพุ แบบของคลื่น น้ำตก ซึ่งก่อให้เกิดการเคลื่อนไหว เกิดเสียง ซึ่งทำให้เป็นจุดสนใจของนักท่องเที่ยวและชาวเมืองเองด้วย

ข. ความลึกของบ่อน้ำ ในเมืองควรคำนึงถึงความปลอดภัยของ เด็กที่อาจตก ลงไปเป็นอันตรายได้ โดยควรลึกเท่าที่จำเป็นเท่านั้น หรืออาจมีรั้ว ราวกันตกหรือส่วนที่ออกแบบกัน มิให้เด็กมาเล่นใกล้ขอบบ่อได้

ค. บ่อน้ำในเมือง โดยทั่วไปมักจะเป็นบ่อคาคพื้นและผิวมีระบบกรอง มีระบบน้ำ ไหลหมุนเวียนเพื่อมิให้น้ำเน่า ถ้ามีน้ำตก น้ำพุ ก็จำเป็นจะต้องมีปั้มน้ำประกอบด้วยอย่างไรก็ตาม ถึงจะมีระบบกรองที่ดี แต่ก็ต้องมีกำลังการดูแลรักษาประกอบด้วย ทั้งนี้เพราะประชาชนอาจทิ้ง ขยะ หรือใบไม้ เศษผงปลิวร่วงหล่นลงไปจะทำให้ระบบกรองอุดตันหรือน้ำเน่าได้ ดังนั้นเมื่อจะ กำหนดให้มีบ่อน้ำอยู่จะต้องเตรียมการดูแลรักษาไว้ด้วย

ง. การระบายน้ำจากบ่อ และการทำความสะอาดบ่อ บ่อน้ำขนาดเล็กอาจใช้วิธี กาลักน้ำหรือสูบน้ำออกในการระบายน้ำออกจากบ่อให้แห้ง เพื่อล้างทำความสะอาด แต่ถ้าเป็น บ่อขนาดใหญ่ควรต่อท่อระบายน้ำใกล้บริเวณก้นบ่อหรือจุดต่ำสุดของบ่อ นอกจากนี้ยังควรต่อท่อ ระบายน้ำล้น (Overflow) ตรงระดับน้ำสูงสุดที่ต้องการ เพื่อกันมิให้น้ำล้นออกมานอกบ่อ อัน เนื่องมาจากน้ำฝน หรือการเดินน้ำจ้นล้น ถ้าเป็นบ่อขนาดใหญ่และต้องการความสะดวก อาจต่อ ท่อน้ำเข้าไว้ด้วยกันได้ สำหรับเติมน้ำให้ได้ระดับอยู่เสมอ หรือเติมน้ำภายหลังการทำความสะดวก

จ. วัสดุปูพื้น นอกจากบ่อคาคผิวแล้ว อาจใช้วิธีปูพื้นก้นและผนังบ่อด้วยแผ่น พลาสติก เพื่อช่วยลดการซึมของน้ำไปในผิวดินซึ่งเป็นวิธีการที่ใช้กันแพร่หลาย เพราะมีราคาไม่ สูงนัก และมีบริษัทผู้ผลิตแผ่นพลาสติกนี้ออกจำหน่ายมาก ใช้ได้ผลดีทั้งในบ่อขนาดเล็กจนถึง ขนาดใหญ่ในระดับอ่างเก็บน้ำเพื่อการชลประทานหรือวิชาการที่ง่ายกว่าการปูพลาสติก คือการใช้ ดินเหนียวปูพื้นและผนังของบ่อเพื่อลดการซึมของน้ำ แต่จะไม่ได้ผลเต็มที่เท่าการใช้แผ่นพลาสติก

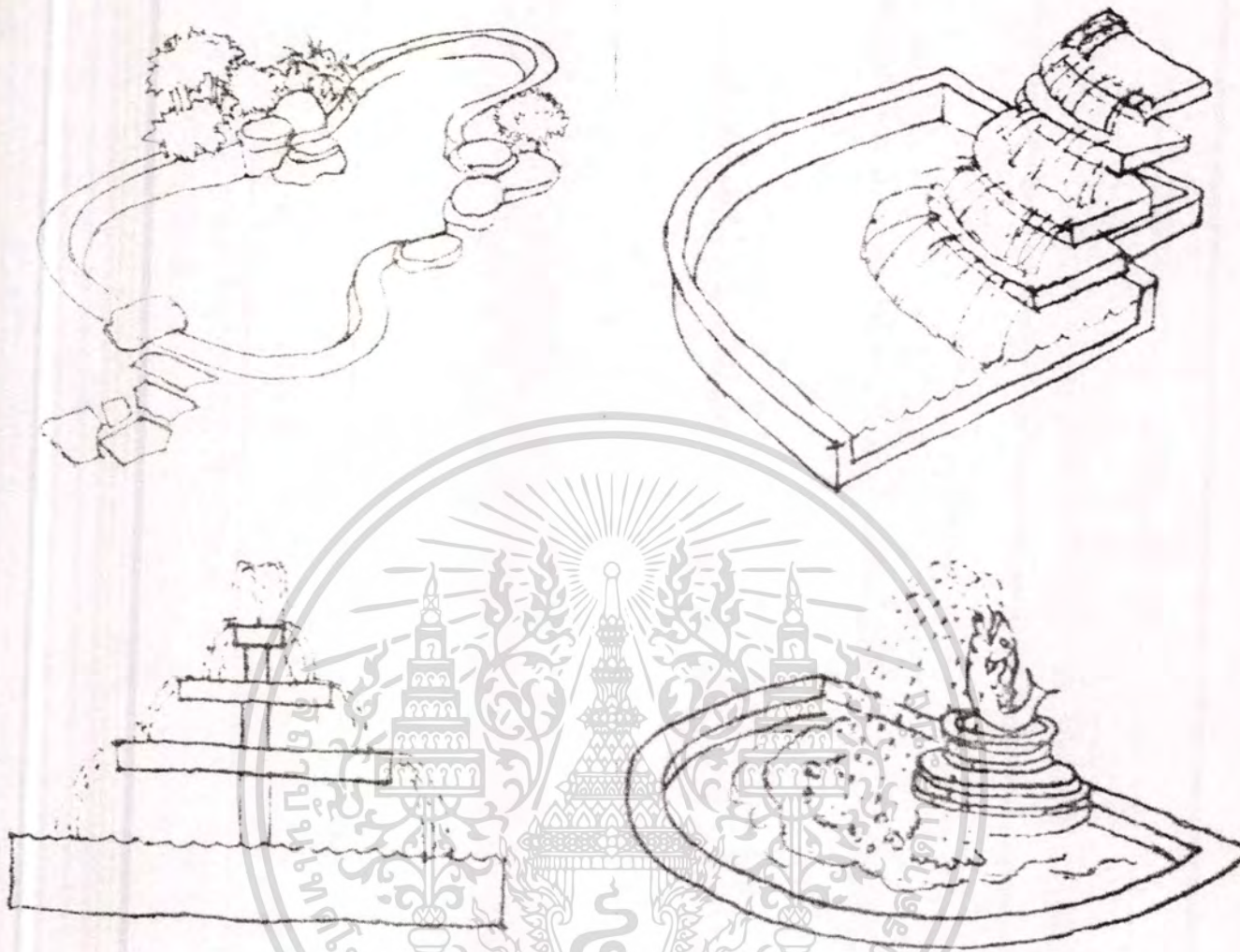
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ข. บ่อน้ำ น้ำพุ น้ำตก อาจออกแบบให้อยู่ใน 2 ลักษณะ คือรูปแบบธรรมชาติ หมายถึงการเลียนแบบการไหลของน้ำตามธรรมชาติ รูปร่างของบ่อจะเป็นรูปทรงอิสระ รวมทั้งจัดแต่งขอบบ่อให้เหมือนลำธารน้ำ อีกแบบหนึ่ง คือรูปแบบที่เป็นรูปทรงทางเรขาคณิต เป็นรูปเหลี่ยมและเส้นตรงซึ่งจะเลือกรูปแบบใดจะต้องพิจารณาให้กลมกลืนกันกับองค์ประกอบอื่นๆ และให้ตรงกับบรรยากาศที่ต้องการด้วย

ข. การใช้น้ำพุที่พุ่งชันในระดับสูง จะต้องระวังมิให้น้ำกระเด็นออกนอกบริเวณบ่อ และทำให้พื้นถนนทางเดินหรือบริเวณที่นั่งเปียก ทั้งนี้เพราะกระแสลมที่พัดจะทำให้ละอองน้ำที่เป็นฝอยกระจายออกไปในทิศทางต่าง ๆ ได้

ค. ส่วนประกอบภูมิทัศน์อื่น ๆ ที่อาจใช้ร่วมกับบ่อน้ำได้แก่ รูปปั้นต่าง ๆ ก้อนหิน ม้านั่งที่ประกอบอยู่กับขอบบ่อพืชน้ำบางชนิด เช่น บัว กก เป็นต้น

ง. บ่อน้ำ นี้อาจใช้ได้หลายๆ บริเวณในเมือง เช่น บริเวณศูนย์กลางนักท่องเที่ยว ลานทางเข้าหน้าอาคาร ลานเอนกประสงค์ ซึ่งจะเป็นการมองเห็นในระยะใกล้ นักท่องเที่ยวสัมผัสได้ใกล้ชิดหรือใช้ตามบริเวณวงเวียน เกาะกลางถนน สวนหย่อมห้ามุมถนน ซึ่งจะเป็นการมองเห็นจากกวดยาน ดังนั้นบ่อน้ำ น้ำพุ น้ำตก จึงต้องมีขนาดสูงขึ้นหรือใหญ่ขึ้น จนกลายเป็นที่หมายตา (Landmark) ของบริเวณไปด้วย

รูปที่ 2.82 ตัวอย่าง น้ำพุและน้ำตกรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งมีให้เลือกใช้ตามขนาดรูปร่างของบ่อ และตามผลของการเห็นที่ต้องการ

2.3.3.12 ไฟฟ้าแสงสว่าง

ไฟฟ้าภายนอก (Exterior Lighting) นอกจากจะทำหน้าที่แสงสว่างในเวลากลางคืน เพื่อความปลอดภัยในการสัญจรและสวัสดิภาพของผู้สัญจรแล้ว ยังทำหน้าที่เป็นสิ่งประกอบสถานที่ เช่น ถนน ทางเดิน ที่จอดรถ เพื่อช่วยในการแสดงสัดส่วนของพื้นที่ รูปแบบของลักษณะพื้นที่ ดังกล่าว และส่งเสริมให้เกิดความสวยงามขึ้นอีกด้วย

2.3.3.13 เกณฑ์การออกแบบและเลือกใช้ไฟฟ้า

ก. การเลือกชนิดต่างๆ ของไฟฟ้า เช่น ระดับความสูง-ต่ำของไฟฟ้า รูปร่างและลักษณะต่างๆ ของไฟฟ้าที่มีอยู่หลายชนิดหลายรูปแบบ ในการเลือกต้องคำนึงถึงการใช้งาน ความกลมกลืน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กับสิ่งประกอบภูมิทัศน์ (Site Furniture) ชนิดอื่นๆ ความทนทาน การดูแล รักษา อายุการใช้งาน และราคา

ข. องค์ประกอบของไฟฟ้า ประกอบด้วย

1. หลอดไฟฟ้า การเลือกใช้ชนิดใดต้องให้เหมาะสมกับหน้าที่และความต้องการ

2. เสาไฟฟ้า สามารถทำได้ด้วยวัสดุหลายชนิด เช่น เสาเหล็ก ไม้ คอนกรีต และอลูมิเนียม เป็นต้น และมีหลายรูปแบบ เช่น รูปกลม รูปเหลี่ยม หกเหลี่ยม เป็นต้น จะเลือกใช้วัสดุใดและรูปแบบใดต้องให้เหมาะสมกับความสูงของเสา สภาพภูมิอากาศโดยทั่วไป รูปร่างและวัสดุของเสาไฟ ในพื้นที่เดียวกันควรจะเหมือนกัน ยกเว้นแต่ว่าจะใช้ในระบบการสัญจรที่ต่างชนิดกัน เป็นต้น

3. การติดตั้ง ระยะห่างของการติดตั้ง ตำแหน่งที่ติดตั้ง วิธีการและรูปแบบของการติดตั้งจะแตกต่างกันไป ในทางสัญจรต่างชนิดกัน และต่างระดับกันเช่น ในถนน สายประธาน ถนนสายหลัก และสายรอง เป็นต้น

ค. ควรจะเป็นส่วนประกอบที่กลมกลืนไปกับพื้นที่ไม่ใช่ส่วนที่เป็นจุดเด่น การเดินสาย ถ้าเป็นไปได้ควรจะเดินสายใต้ดิน เพื่อลดความไม่สวยงามของสายไฟฟ้าและลดอันตรายจากไฟฟ้า

ง. เสาไฟฟ้าอาจออกแบบให้ใช้ประโยชน์ร่วมกับอย่างอื่นได้ ในกรณีที่สามารถจะออกแบบให้เสาไฟฟ้าสามารถใช้ประโยชน์อย่างอื่น ๆ ได้ และเกิดความกลมกลืนในรูปแบบกับ Site Furniture ชนิดอื่น ๆ ก็ควรจะกระทำ

ออกแบบเพื่อให้ประหยัด และดูแลรักษาง่าย ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับตำแหน่ง ความสูง และรายละเอียดของเสาไฟและดวงไฟ ควรจะง่ายต่อการเปลี่ยนแปลงและซ่อมบำรุง ควรใช้หลอดไฟฟ้าที่มีอายุการใช้งานนานๆ และแสงควรเป็นสีที่ไม่ก่อให้เกิดความรำคาญ หรือรบกวนสายตาซึ่งอาจจะก่อให้เกิดอันตรายได้ และทนทานต่อสภาพดินฟ้าอากาศ มีการป้องกันไฟดูดหรือไฟช็อตในเวลาที่ไม่ฝนตกด้วย

รูปที่ 2.83 ตัวอย่าง เสาไฟรูปแบบต่างๆซึ่งควรมีลักษณะที่กลมกลืนกับสิ่งประกอบบริเวณอื่นๆ และอาจมีประโยชน์ใช้สอยเป็นเสากัน

2.3.3.14 ทางเดินมีหลังคา (Covered Walkway)

ทางเดินในบางช่วงที่มีการใช้งานมาก และใช้งานอย่างสม่ำเสมอตลอดเวลา มีระยะทางเดินไกล มีความเหมาะสมที่จะจัดทำหลังคาคลุม เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยวให้หลบแดดหลบฝนได้ นอกจากนั้นยังอาจช่วยชี้นำทิศทางการเดินให้ชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น นำนักท่องเที่ยวจากลานที่จอดรถไปยังบริเวณทางเข้า หรือทางเดินในย่านการค้า หรือเป็นทางเข้า หรือเป็นทางเดินมีหลังคา หรือประกอบอยู่กับประตูทางเข้า หรือทางเดินที่เป็นเส้นทางนักท่องเที่ยว เป็นต้น

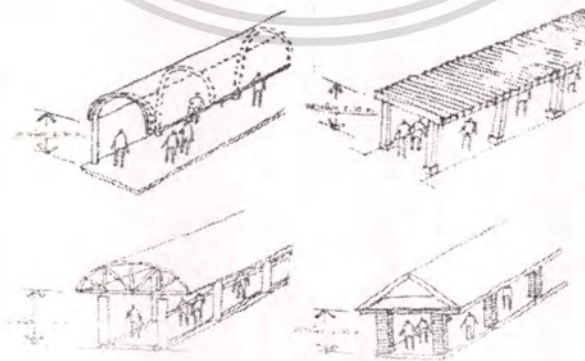
2.3.3.15 เกณฑ์การออกแบบทางเดิน

ก. รูปแบบ สีเส้นและวัสดุ ควรให้กลมกลืนกับส่วนประกอบอื่นของบริเวณ และให้เข้ากับเอกลักษณ์ของบริเวณนั้น เช่น การใช้หลังคาจั่วมุงกระเบื้องดินเผาและ เสาไม้สำหรับหลังคา ในบรรยากาศแบบไทย หรือการใช้หลังคาไฟเบอร์กลาส และเสาเหล็กในบรรยากาศย่านการค้าสมัยใหม่ เป็นต้น

ข. ความสูงของหลังคาในจุดต่ำสุด ไม่ควรจะให้ต่ำกว่า 2.30 เมตร ทั้งนี้เพราะถ้าหลังคาสูงมากเกินไปจะไม่ช่วยบังแดด แต่ถ้าเตี้ยเกินไปจะเกิดความรู้สึกอึดอัดได้

ค. ความกว้างของทางเดินมีหลังคา ก็เช่นเดียวกับทางเท้าโดยทั่วไปว่ามีผู้ใช้มากน้อยเพียงใด หรือถ้ามีการใช้งานของทางเท้ากับทางจักรยานร่วมกัน ก็ควรแบ่งแยกด้วยการตีเส้นหรือมีขอบคัน เป็นต้น

ง. ตามทางเดินอาจติดป้ายโฆษณา ตามแนวทางเดินมีหลังคานี้ ในบางโอกาสอาจมีการติดตั้งป้ายโฆษณา ป้ายประชาสัมพันธ์ หรือนิทรรศการการแสดงผลสองข้างทางด้วยก็ได้ โดยติดตั้งไปตามตำแหน่งเสาหรือจัดทำผนังด้านหลังสำหรับติดป้ายซึ่งจะได้ผลดีเพราะ เป็นจุดที่มีนักท่องเที่ยวผ่านไปมามากอยู่แล้ว

รูปที่ 2.84 ทางเดินมีหลังคารูปแบบต่างๆ ซึ่งควรมีความกลมกลืนกับสถาปัตยกรรมอื่นๆ ในบริเวณนั้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.3.3.16 ซุ้มทางเข้า

สิ่งก่อสร้างซึ่งจัดทำขึ้น เพื่อเสมือนเป็นที่หมายตาให้ผู้สัญจรไปมาโดยทางรถยนต์ และทางเท้าหรืออย่างใดอย่างหนึ่ง สามารถกำหนดตำแหน่งการเข้าออกได้ง่ายขึ้นชัดเจนขึ้น โดยมากจึงมักจะเป็นการเน้นในทางความสูง เพื่อให้มองเห็นได้จากระยะไกล ซุ้มทางเข้านี้มีได้หลายความถึงเฉพาะ ซุ้มประตูทางเข้าอาคารกลุ่มอาคารเท่านั้น แต่หมายรวมถึงซุ้มสำหรับทางเข้า ย่านหรือรวมกิจกรรมต่างๆ ด้วย เช่น สยามแสควร์ เว็จนครเซชม พัทยาใต้ ตลาดต่างๆ เป็นต้น

2.3.3.17 เกณฑ์การออกแบบซุ้มทางเข้า

ก. ส่วนประกอบของซุ้มทางเข้า ซุ้มทางเข้านี้อาจมีเพียงซุ้มที่เป็นโครงสร้างและโดยมาก มักจะประกอบอยู่กับป้ายชื่อด้วย เพื่อให้สื่อสารได้ชัดเจนมากขึ้น หรือมีตัวหนังสือแสดงการต้อนรับ เป็นต้น อาจมีการติดตั้งป้ายโฆษณา ประกอบอยู่กับนาฬิกาตัวเลขแสดงอุณหภูมิของอากาศขณะนั้น และมีไฟฟ้าแสงสว่างประกอบอยู่สำหรับการมองเห็นในเวลากลางคืน

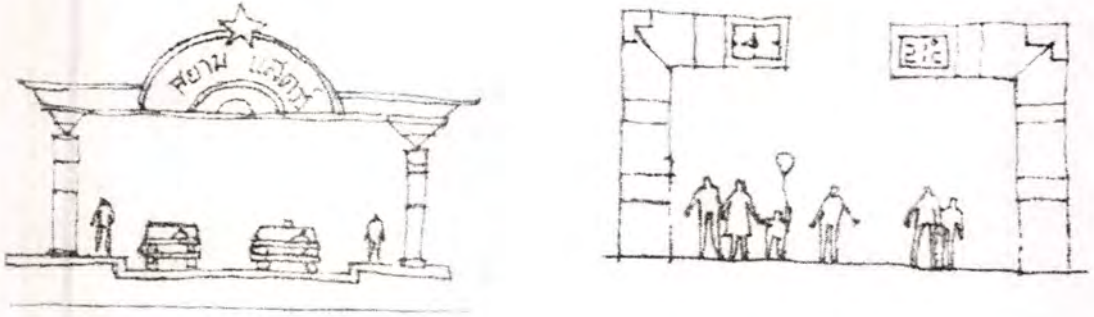
ข. ความสูงของซุ้ม จะต้องคำนึงถึงประเภทของการสัญจรประกอบด้วย โดยถ้าเป็นทางคนเดินความสูงอย่างน้อยที่สุดคือ 2.30 เมตร ถ้าเป็นทางสำหรับรถยนต์โดยทั่วไป ความสูงอย่างน้อยที่สุดคือ 3.00 เมตร ถ้าเป็นทางสำหรับรถยนต์บรรทุก หรือรถโดยสารขนาดใหญ่ของเมือง ผ่านไปมาด้วยความสูงอย่างน้อยที่สุดคือ 5.00 เมตร เป็นต้น

ค. โครงสร้างของซุ้มทางเข้า ซุ้มทางเข้านี้อาจเป็นเพียงแค่อ่างโครงสร้างโปร่ง หรือเป็นโครงสร้างที่มีหลังคาเพื่อกันแดดกันฝนได้ เป็นโครงสร้างสำหรับไม้เลื้อยเกาะขึ้นไปเป็นซุ้มต้นไม้ก็ได้ หรืออาจจะมีประโยชน์การใช้งานอื่นประกอบอยู่ด้วย เช่น ป้อมยาม ป้อมเก็บเงิน เป็นต้น

ง. ซุ้มประตูนี้อาจเป็นโครงสร้างอิสระ หรือยึดอยู่กับโครงสร้างอาคารข้างเคียง

จ. รูปแบบที่กลมกลืนไปกับบรรยากาศของบริเวณนั้น และกลมกลืนไปกับสิ่งประกอบภูมิทัศน์อย่างอื่น ๆ ด้วย เช่น ซุ้มทางเข้าย่านที่เป็นเมืองเก่าแบบไทยๆ ตัวซุ้มทางเข้าออกเป็นไม้ฉลุแกะสลาดลายแบบไทย มีเสาสูงเป็นเสาหัวเม็ด หรือมีโครงหลังคาเป็นรูปจั่ว มีลวดลายที่หน้าบัน เป็นต้น

ฉ. ส่วนประกอบในบริเวณโดยรอบ นอกจากตัวโครงสร้างของซุ้มทางเข้าเองแล้ว ควรมีการออกแบบโดยคำนึงถึงบริเวณโดยรอบประกอบด้วย ทางเท้า สวนหย่อม การปลูกต้นไม้ เพื่อช่วยเน้นความสำคัญมากขึ้น

รูปที่ 2.85 รูปแบบซุ้มทางเข้า

2.3.3.18 รายละเอียดอื่น ๆ

นอกจากจะมีส่วนประกอบ ดังที่ได้กล่าวมาทั้งหมดในข้างต้นแล้ว ยังมีสิ่งประกอบบริเวณอื่น ๆ อีก เช่น รูปปั้นประติมากรรม, อนุสาวรีย์, หอนาฬิกา หรือแม้แต่สิ่งที่เกิดขึ้นจากวิถีชีวิตของคนในเมือง เช่น หาบแร่แฝงลอย เป็นต้น

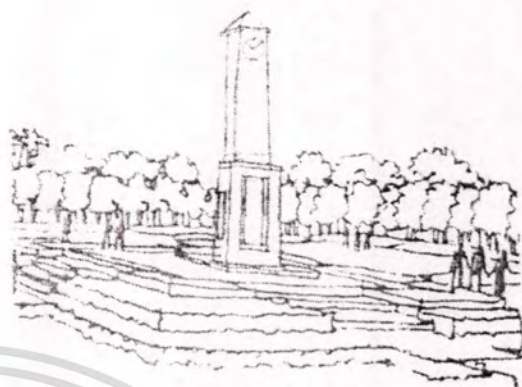
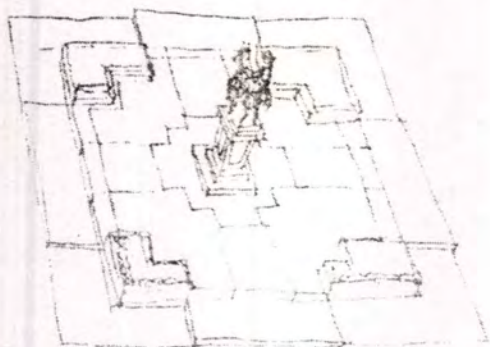
2.3.3.19 เกณฑ์ในการออกแบบอื่น ๆ

ก. รูปปั้น อนุสาวรีย์ หอนาฬิกา เหล่านี้เป็นส่วนตกแต่งประดับประดาเมือง เพื่อความสวยงาม เป็นจุดดึงดูดความสนใจ เป็นที่หมายตาและเป็นสื่อที่ช่วยในการกำหนดทิศทางซึ่งในต่างประเทศนิยมใช้กันมาก ทั้งในบริเวณย่านการค้า สถานที่ราชการ บริเวณทางเข้าหน้าอาคารภายในสวนสาธารณะ เป็นต้น โดยมีกรใช้ในลักษณะของงานศิลปะ ที่มาช่วยปรุงแต่งบ้านเมืองให้สวยงาม นอกจากนั้นยังมีการออกแบบให้มีประโยชน์ใช้สอยด้วย มิใช่เพื่อผลทางการมองเห็นอย่างเดียว เช่น รูปปั้นประกอบกับน้ำพุ น้ำตกหรือน้ำพุสำหรับดื่ม รูปปั้น ซึ่งเด็กสามารถปีนป่ายเป็นอุปกรณ์เครื่องเล่นได้ หรือ มีการใช้เสียงประกอบด้วย เช่น เสียงน้ำไหล เสียงใบพัดของกังหันลม หรือมีการให้ข้อมูล เช่น บอกอุณหภูมิ วันที่ เวลา เป็นต้น ในกรณีที่เป็นอนุสาวรีย์มักเป็นสิ่งที่ระลึกถึงบุคคลที่สำคัญ ระลึกถึงเหตุการณ์สำคัญซึ่งบริเวณประกอบโดยรอบตัวการความสง่างาม ความยิ่งใหญ่ รวมทั้งบริเวณเพื่อการประกอบพิธีกรรมการเฉลิมฉลองต่างๆ เป็นต้น เช่น อนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี, อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย, อนุสาวรีย์พระบรมรูปรัชกาลต่างๆ

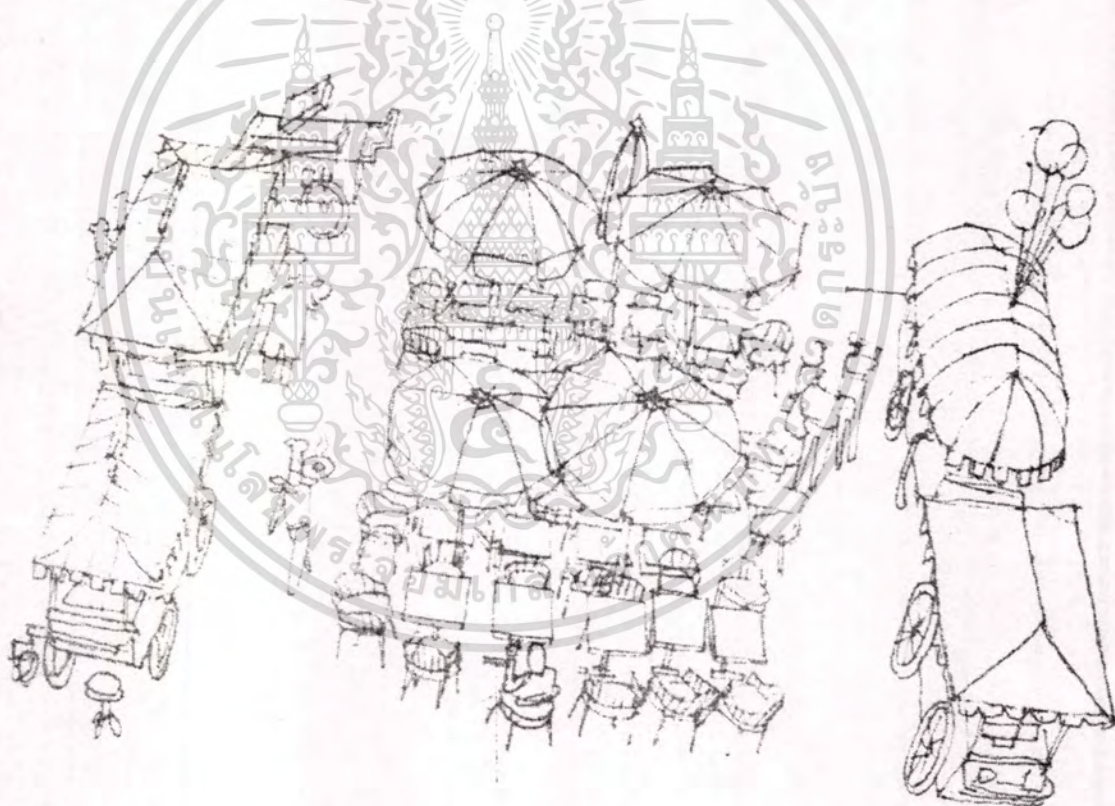
ข. หาบแร่แฝงลอย เป็นวิถีชีวิตความเป็นอยู่เป็นระบบการค้าขาย ธุรกิจของเมืองไทยและประเทศทางตะวันออก ที่เป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งซึ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศได้ดี ปัญหาของหาบแร่แฝงลอย คือ ความไม่เป็นระเบียบ เกะกะกีดขวางทางเท้าและทางรถยนต์ ก่อให้เกิดอันตรายได้ถ้ามีการปรุงอาหาร มีเตาไฟและความร้อน เป็นต้น แต่ถ้าได้มีการมาตรการที่เข้มงวด ประกอบกับการควบคุมบริเวณขอบเขตที่แน่ชัดว่า บริเวณใดยินยอมให้เป็นที่ตั้ง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

หาบเร่แผงลอย พร้อมทั้งกำหนดควบคุมรูปแบบ ขนาดให้เป็นมาตรฐานควบคุมประเภทของสินค้า เช่นกำหนดให้ขายต้นไม้ ดอกไม้ ขายหนังสือพิมพ์ ขายหนังสือ เครื่องดื่ม เป็นต้น

รูปที่ 2.86 ตัวอย่างรูปแบบอนุสาวรีย์ และหอนาฬิกา

รูปที่ 2.87 รูปแบบ หาบเร่แผงลอย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.3.4 แนวความคิดในการควบคุมการพัฒนาพื้นที่ริมน้ำในประเทศไทย

ประเทศไทยจัดได้ว่าเป็นประเทศที่เติบโตอย่างรวดเร็วประเทศหนึ่งในโลก ตลอดช่วงเวลา 10 ปีที่ผ่านมาโดยมีอัตราการเจริญเติบโตอยู่ในช่วงระหว่างร้อยละ 7 – 8 ต่อปี ผลของการพัฒนาประเทศที่ผ่านมา ทำให้ประชากรเมืองเติบโตมากกว่าร้อยละ 6.7 ต่อปี และประชากรเหล่านี้ได้กระจุกตัวเป็นอย่างมากอยู่ในกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล ปรากฏการณ์นี้ได้เปลี่ยนภาพของความเป็นมหานคร ไปอย่างมากจากอดีต รูปแบบทางกายภาพของเมืองได้เปลี่ยนแปลงไป ทั้งด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน ระบบโครงข่ายการคมนาคม และรูปแบบสิ่งก่อสร้างต่างๆ ที่เกิดขึ้นมากมาย รวมไปถึงการทำลายบริเวณพื้นที่ที่มีคุณภาพและสภาพแวดล้อมที่ดีของชุมชน เพื่อปรับปรุงการใช้ที่ดินและก่อสร้างอาคารใหม่ขึ้นมาแทน เพื่อให้ได้ประโยชน์สูงสุดในการใช้ที่ดินในการเพิ่มรายได้ให้กับเจ้าของผู้ดำเนินการ

ปัญหาจากการใช้ที่ดินอย่างไม่เหมาะสมและขาดการควบคุมได้ทำให้เกิดปัญหาของเมืองในเรื่องต่างๆ ตามมามากมาย การขาดการวางผังกำหนดพื้นที่ที่เหมาะสม เช่น มีการตั้งโรงงานที่สร้างปัญหาด้านมลภาวะเป็นพิษ อยู่ในบริเวณที่พักอาศัยหนาแน่นในเมือง การขยายตัวอย่างขาดการควบคุม ทำให้บริการสาธารณูปโภคและสาธารณูปการพื้นฐานเข้าไปไม่ถึง ทำให้เกิดการใช้ที่ดินที่ไม่มีประสิทธิภาพ ปัญหาการจราจรติดขัด มลพิษทางน้ำทางอากาศและปัญหาสิ่งแวดล้อมในเมืองต่างๆ ที่เกิดจากการใช้ที่ดินหนาแน่นผสมปนเป

และเมื่อพิจารณาถึงการใช้ประโยชน์ที่ดินบริเวณริมน้ำซึ่งแต่เดิมในอดีตจะเป็นอาคารบ้านพักอาศัยขนาดเล็กเกาะเรียงรายอยู่ตามริมฝั่งแม่น้ำและคูคลองในปัจจุบันอันเนื่องมาจากราคาที่ดินที่สูงขึ้น และการขยายตัวของเมือง ซึ่งต้องกรใช้ประโยชน์ที่ดินหนาแน่นสูง จึงเกิดมีอาคารขนาดใหญ่และอาคารสูงขึ้นมาแทนที่ปะปนกับอาคารบ้านเรือนแบบเดิม สิ่งเหล่านี้เป็นปรากฏการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นตามแนวแม่น้ำเจ้าพระยา ตามทิศทางการขยายตัวของเมือง ทั้งในด้านทิศเหนือเข้าสู่บริเวณจังหวัดนนทบุรี และปทุมธานี หรือแนวทิศใต้ และเป็นปรากฏการณ์ที่บอถึงการพัฒนาของภาคเอกชนที่ล้ำหน้าเกินกว่าการควบคุมของภาครัฐ

การควบคุมการใช้ที่ดินนับเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับเมืองขนาดใหญ่และมหานคร ทั้งนี้เพื่อให้เมืองมีการพัฒนาและขยายตัวอย่างเหมาะสม เพื่อให้ใช้ประโยชน์ที่ดินทุกๆ ส่วนของเมืองได้อย่างคุ้มค่าทางเศรษฐกิจ ไม่ก่อให้เกิดพื้นที่ตาบอด หรือแหล่งเสื่อมโทรมในบางพื้นที่ เพื่อสามารถจัดระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการต่างๆ อย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพและเพื่อสร้างสรรค์สภาพแวดล้อมของเมืองให้น่าอยู่ (เย็นจิตร สุวีรานนท์. 2539 : 18-19)

การศึกษาเพื่อหาแนวทางในการควบคุมและพัฒนาพื้นที่ริมน้ำฉบับนี้ถือว่าการควบคุมพัฒนาพื้นที่เมืองเป็นการจัดสรรทรัพยากรของสังคมเมืองโดยมีหลัก 3 ประการ คือ

(ขวัญทรง อติโพธิ. 2535 : 64-76)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1. Efficiency การควบคุมและพัฒนาพื้นที่ที่ริมน้ำควรมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างมีประสิทธิภาพ

2. Environment หากถือว่าน้ำ แม่น้ำเป็นทรัพยากรของเมืองการควบคุมและการพัฒนาควรมีทิศทางไปในทางที่จะควบคุมรักษาสุขภาพแวดล้อมของน้ำ ของเมืองให้ดีขึ้น ทำให้สภาพความเป็นอยู่ สภาพแวดล้อมในเมืองดีขึ้น ตลอดจนช่วยอนุรักษ์พืชพันธุ์ชุมชนเดิม, อาคารเก่า หรือสิ่งที่คุณค่ากับสังคมเมืองให้คงไว้

3. Equality แนวทางการควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ที่ริมน้ำ ควรเอื้อประโยชน์ให้กับคนทุกระดับชั้นเพื่อให้เกิดความเสมอภาคในการเข้ามามีโอกาสใช้ทรัพยากรธรรมชาตินี้ตามสมควร โดยไม่ปล่อยให้กลไกตลาดเข้ามาเป็นตัวควบคุมแต่เพียงอย่างเดียวพื้นที่ที่ริมน้ำจึงถือเป็น

พื้นที่พิเศษที่จำเป็นต้องมีการควบคุมและพัฒนา เพื่อ

1. เพื่อควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดินให้เหมาะสมและสอดคล้องกับผังเฉพาะ
2. เพื่อให้ประชาชนได้มีพื้นที่พักผ่อนหย่อนใจหรือสวนสาธารณะในชุมชน
3. เพื่อรักษาสุขภาพแวดล้อมและป้องกันควบคุมมิให้เกิดมลพิษทางน้ำ
4. เพื่ออนุรักษ์และส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่ดีของเมืองตลอดจนป้องกันผลกระทบทางสายตา (Visual Impact) จากการพัฒนาทางกายภาพที่เกิดขึ้น
5. เพื่อส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวทางน้ำที่จะมีส่วนช่วยด้านเศรษฐกิจของชุมชนเมือง

2.3.5 ลักษณะโดยทั่วไปของการควบคุมการออกแบบชุมชนเมือง

การควบคุมการออกแบบชุมชนเมืองนั้น มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดการพัฒนาในรูปแบบที่เหมาะสมและมีระเบียบแบบแผน โดยเครื่องมือที่ใช้ในการควบคุมนั้น คือ กฎระเบียบที่ออกโดยภาครัฐ เพื่อใช้เป็นข้อบังคับ จูงใจและชี้แนะให้ปฏิบัติ สิ่งนี้คือ "Zoning"

"Zoning" เป็นกระบวนการที่จัดแบ่งเมืองออกเป็นหลายๆ เขตตามความเหมาะสมของการใช้ประโยชน์ที่ดินในเมือง ซึ่งในแต่ละเขตนั้นจะระบุถึงขนาดและรูปร่างอาคารที่จะสามารถก่อสร้างได้ในพื้นที่รวมถึงลักษณะการใช้สอยของอาคารนั้นด้วย

การจัดวาง Zoning จึงเป็นการประกันการใช้ประโยชน์ที่ดินของเมืองให้มีความเหมาะสมและมีความสัมพันธ์กัน มีการจัดแบ่งที่ว่างอย่างเพียงพอ มีการควบคุมความหนาแน่นของพื้นที่ให้เหมาะสมกับระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการของรัฐ เช่น ระบบถนน ไฟฟ้า ประปา การระบายน้ำ สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ รวมถึงการรักษาคุณภาพของสิ่งแวดล้อม เรื่องของแสงแดด การถ่ายเทอากาศ การป้องกันอัคคีภัย เป็นต้น โดยมีกระบวนการต่อเนื่องในการจัดทำแผนเริ่มมาจากการจัดทำผังเมืองรวม (Comprehensive Plan) เป็นแผนระยะยาว (20 ปี) และการจัดทำผังเฉพาะในระยะเวลาดำเนินการปฏิบัติที่สั้นกว่า (5-10 ปี)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ข้อกำหนดหรือมาตรการต่างๆ ในเรื่องราว Zoning นี้เอง จึงเป็นการดำเนินการจากปฏิบัติ ตามแผนของผังแม่บท (Plan Implementation) โดยเป็นวิธีการอย่างง่ายและดีที่สุดที่จะนำมาใช้ ควบคุมเขตแต่ละเขต (เย็นจิตร สุวีรานนท์ .2539:20-22)

ลักษณะการควบคุมของ Zoning นั้น สามารถแบ่งออกเป็นประเภท ใหญ่ๆ ได้ 4 ลักษณะ คือ

1. Restrictive Zoning
2. Indicative Zoning
3. Incentive Zoning
4. Performance Zoning

1. Restrictive Zoning

เป็นการควบคุมการพัฒนาอย่างเข้มงวดในการก่อสร้างอาคารที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่ โดยเป็น การควบคุมในเรื่องของ

- อาคารกับการใช้ประโยชน์ที่ดิน (Building & Land use)
- ความสูงอาคาร (Building Height)
- ขนาดของอาคาร (Building Bulk)

2. Indicative Zoning

เป็นลักษณะการควบคุมเชิงเสนอแนะ วิธีการของ Indicative Zoning นั้นตรงกันข้ามกับ Restrictive Zoning กล่าวคือ เป็นรูปแบบของกฎหมายการใช้ประโยชน์ที่ดิน ที่แนะนำประชาชนว่า การพัฒนารูปแบบของเมืองควรเป็นอย่างไร โดยมีกระบวนการที่สำคัญ 2 ขั้นตอน คือ

- การเสนอแนะรูปแบบการพัฒนาพื้นที่เมือง โดยเสนอแนะในผังเมืองรวม

(Master plan)

- การสร้างเครื่องมือควบคุม เช่น มาตรการทางกฎหมาย ภาษี เพื่อให้สามารถปฏิบัติ ตามแผนได้จริง

3. Incentive Zoning

เป็นลักษณะการควบคุมโดยใช้การจูงใจด้วยข้อเสนอดอกแทนโดยเสนอจะให้ผลประโยชน์ หรือผลกำไรกับนักพัฒนาที่จะสร้างสาธารณะประโยชน์คืนให้กับชุมชน ผลกำไรดังกล่าวถือว่าเป็น "โบนัส" (Bonus) ซึ่งได้แก่ การอนุญาตให้เพิ่มพื้นที่อาคารหากนักพัฒนาสร้างสาธารณะ ประโยชน์เช่น ลานสาธารณะ (Public Plaza) ในโครงการ สิ่งนี้จำเป็นสำหรับ Incentive Zoning คือ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- ลักษณะของการควบคุมต้องมีความเข้มแข็ง
- โบนัสที่เสนอให้จะต้องดีพอ ที่นักพัฒนาจะสนใจที่จะคืนประโยชน์ให้กับชุมชน

4. Performance Zoning

เป็นการควบคุมในลักษณะการให้อิสระกับคนในเมืองที่จะควบคุมรูปร่างของเมือง แทนที่การควบคุมตามข้อกำหนดที่เข้มงวด ซึ่งกล่าวถึงสิ่งที่ห้ามกระทำหรือเกณฑ์ในการออกแบบชุมชนเมืองที่กำหนดไว้แก่นักพัฒนา Performance Zoning จะบอกรายละเอียดคุณสมบัติที่ต้องการให้เกิดขึ้นในการพัฒนาซึ่งจะเป็นการพบกันครึ่งทางระหว่างสิ่งที่นักพัฒนาต้องการกับจึงกำหนดที่ต้องปฏิบัติ ใช้บังคับในแง่ผลรวมของการพัฒนาไปบังคับในรายละเอียดปลีกย่อย เช่น มีการควบคุม FAR (จำนวนชั้นของอาคารที่ปลูกสร้างได้) และ GCR (พื้นที่ครอบคลุมของอาคาร) แต่จะไม่ควบคุมประเภทของอาคาร, ระยะถอยร่นรอบอาคาร และความสูงอาคาร

Zoning จึงเป็นข้อกำหนดที่สำคัญในการควบคุมการออกแบบชุมชนเมืองโดยทั่วไป ข้อกำหนดของ Zoning จะประกอบไปด้วยองค์ประกอบ 4 ประการคือ

- การใช้ประโยชน์ที่ดิน
- ความสูงของอาคาร
- ขนาดรูปร่างอาคาร
- ความหนาแน่นของพื้นที่อาคารต่อพื้นที่ดิน

การแบ่งเขตการใช้ที่ดิน (Zoning) ได้เริ่มใช้กันมาตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 20 ซึ่งเดิมมีลักษณะที่เข้มงวดมากต่อการพัฒนาแต่ในปัจจุบัน ได้มีการออกกฎหมายใหม่ ๆ และข้อกำหนดใหม่ ๆ ที่มีความคล่องตัว ซึ่งเป็นการนำมาใช้ทั้งวิธีการควบคุมอย่างเข้มงวด และวิธีการจูงใจและมีการคิดวิธีการใหม่ ๆ มาใช้มากขึ้นเช่น การกำหนดเขตโบนัส, เขตจูงใจ การโอนสิทธิในการพัฒนา (T.D.R.) การพัฒนาเบ็ดเสร็จทั้งเขต (P.U.D.) และวิธีการอื่นๆ การกำหนดพื้นที่พิเศษ (Special District) เหล่านี้เป็นต้น

ในประเทศไทยเรามีข้อกำหนดในเรื่องของ Zoning ในแบบ Restrictive Zoning คือ เป็นการควบคุมเชิงบังคับ แต่การควบคุมนั้นยังขาดตัวแบบกฎหมายและมาตรการอื่นๆ เข้ามารองรับ

2.4 ความสัมพันธ์ของงาน Urban Design

ความสัมพันธ์ตามกระบวนการ และขั้นตอน

การออกแบบชุมชนเมือง โดยอาศัยกระบวนการศึกษา เป็นหลักเกณฑ์ในการพิจารณา

ดังนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาค้นคว้าและกำหนดโปรแกรม

ในขั้นตอนนี้ นักออกแบบชุมชนเมือง จะต้องทำงานเป็นระบบที่มกับสาขาวิชาอื่น ๆ

การกำหนดโปรแกรมการออกแบบ การกำหนดความมุ่งหมาย วัตถุประสงค์ และเป้าหมายของการออกแบบชุมชนเมืองจะต้องมาจาก การศึกษาข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล ซึ่งเป็นเครื่องมือในการตัดสินใจการกำหนดโปรแกรมต่าง ๆ

ตาม พรบ. การผังเมือง พ.ศ. 2518 หมวด 5 มาตรา 30 , 31 และ 32 กำหนดไว้ว่าไม่ ว่าหน่วยงานท้องถิ่น หรือสำนักผังเมืองจะเป็นผู้จัดวางผังเมืองเฉพาะก็ตาม จะต้องกำหนดเขตที่ประมาณว่าจะวางผังและจัดทำผังเมืองเฉพาะขึ้นก่อน เพื่อติดประกาศเชิญชวนให้เจ้าของ หรือผู้ครอบครองที่ดิน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียไปแสดงความจำนง หรือแสดงความคิดเห็นก่อนการกำหนดแนวเขต ที่จะวางผังออกแบบเมืองได้นั้น นักออกแบบชุมชนเมืองจะต้องประสานกันกับวิชาการสาขาอื่น ๆ ตั้งแต่ การกำหนดพื้นที่เมืองที่จะทำการวางผังออกแบบชุมชนเมือง ซึ่งการกำหนดพื้นที่ใดได้นั้น จะต้องมาจากการกำหนดในด้านนโยบาย ความต้องการ แก้ไขปัญหาเร่งด่วน ผู้วางผังจะต้องเก็บข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลของเมืองนั้นก่อน แล้วจึงหาผลสรุปเพื่อนำมาใช้ในการกำหนดความมุ่งหมาย วัตถุประสงค์ เป้าหมาย ของโครงการนั้นก่อนในขั้นตอนต่อไปคือ การกำหนดแนวเขตได้นั้นจะต้องอาศัยหลักเกณฑ์ต่าง ๆ เช่น กำหนดขอบเขตจาก Built Up Area ลักษณะของพื้นที่ ลักษณะทางด้านสังคม เศรษฐกิจ ตลอดจนนโยบายจากภาครัฐบาล ซึ่งข้อมูลต่าง ๆ เหล่านี้ จะต้องได้มาจากการทำงานเป็นระบบที่มทั้งสิ้น ในขั้นตอนที่ 1 นี้พอจะสรุปถึงความสัมพันธ์กับสาขาวิชาใกล้เคียงได้ดังนี้ (สมพล ดำรงเสถียร. 2546 : 15-16)

2.4.1 ข้อมูลทางด้านกายภาพ

จะสัมพันธ์กับสาขาวิชาใกล้เคียง คือ

1. สาขาภูมิศาสตร์ ข้อมูลด้านสภาพภูมิประเทศ แผนที่ ภาพถ่ายทางอากาศ แสดงลักษณะภูมิประเทศ ลักษณะการใช้ที่ดินในอดีตและปัจจุบัน
2. สาขาธรณีวิทยา ศึกษาข้อมูลสภาพทางธรณีวิทยา แหล่งน้ำ
3. สาขาอุตุนิยมวิทยา ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับปริมาณฝน ความชื้น อุณหภูมิ
4. สาขาการคมนาคมขนส่ง ศึกษาข้อมูลด้านการคมนาคมขนส่ง ปริมาณการจราจร
5. สาขาสำรวจ / สถาปัตยกรรม ศึกษาข้อมูลด้านอาคารที่มีคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรมและสถาปัตยกรรม อาคารทางราชการ สภาพอาคาร อายุอาคาร ความสูงของอาคาร กรรมสิทธิ์ที่ดิน ราคาที่ดิน และศึกษาปัญหาศักยภาพข้อจำกัดของพื้นที่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.4.2 ข้อมูลด้านสังคม

สัมพันธ์กับวิชาใกล้เคียง ดังนี้

1. ข้อมูลด้านประชากร อัตราการขยายตัว การกระจายตัว ความหนาแน่น
แนวโน้มของประชากรในอนาคต โครงสร้างทางด้านประชากร
2. สาขาสถาปัตยกรรมสุข ข้อมูลด้านการเจ็บป่วย จำนวนโรงพยาบาล อัตราการเกิด
อัตราการตาย
3. สาขาศึกษาศาสตร์ ข้อมูลด้านการศึกษา
4. สาขาเคหะการ ข้อมูลด้านอาคารสงเคราะห์ การเคหะ
5. สาขาจิตวิทยา ข้อมูลด้านความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ เอกลักษณ์ของ
ชุมชน
6. สาขาสำรวจ ข้อมูลสำรวจพื้นที่ เช่น สวนสาธารณะที่พักผ่อนหย่อนใจ
การบริการ

2.4.3 ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ

สัมพันธ์กับวิชาใกล้เคียง ดังนี้

สาขาเศรษฐศาสตร์ ข้อมูลด้านอาชีพรายได้ ผลผลิต การจ้างงาน การว่างงาน
การเก็บภาษี แนวโน้มของเศรษฐกิจในอนาคต

2.4.4 ข้อมูลอื่น ๆ

1. สาขานิติศาสตร์ ข้อมูลด้านกฎหมาย เช่น พรบ.ผังเมือง กฎหมายที่เกี่ยวข้อง
เช่น พรบ.โรงงาน พรบ.เวนคืนอสังหาริมทรัพย์ พรบ.ว่าด้วยทางหลวง หรือแม้แต่ข้อมูลด้าน
กฎหมาย หรือเทศบัญญัติของท้องถิ่น

2. สาขาอื่น ๆ คือการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนทั่ว ๆ ไป

นอกจากนี้แล้วยังต้องศึกษาถึงนโยบายในการพัฒนา ด้านเศรษฐกิจ สังคม ทั้งใน
ระดับมหภาค (Macro Scale) คือในระดับประเทศ ภาค จังหวัด ลงมาจนถึงในระดับจุลภาค
(Micro Scale) คือในระดับชุมชนเมือง Urbanarea และพื้นที่ออกแบบชุมชนเมือง ซึ่งข้อมูลต่าง ๆ ที่
ได้มา คณะผู้วางผังออกแบบชุมชนเมืองจะต้องนำมาวิเคราะห์ เพื่อสรุปนำมาใช้ในการออกแบบ
ชุมชนเมือง ในขั้นตอนที่ 1 นี้โดยกำหนดแนวเขตวางผังฯ กำหนดความมุ่งหมายวัตถุประสงค์
และเป้าหมายของโครงการเพื่อนำไปสู่ ขั้นตอนอื่นต่อไป

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เย็นจิตร สุวีรานนท์ (2539 : 84-85) ได้ทำการวิจัย การศึกษาแนวคิดในการควบคุม และออกแบบพื้นที่ริมน้ำ

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า บริเวณพื้นที่ริมน้ำเป็นบริเวณที่มีลักษณะเฉพาะตัว ซึ่งต้องใช้มาตรการพิเศษในการควบคุมการออกแบบแตกต่างไปจากบริเวณอื่น ๆ โดยจะต้องคำนึงถึงคุณค่าของมุมมอง และลักษณะเฉพาะตัวของพื้นที่ที่กำหนดแนวทางในการพัฒนาเพื่อสร้างความกลมกลืนระหว่างการพัฒนาที่เกิดขึ้นใหม่กับรูปแบบเดิมของพื้นที่ลักษณะที่สำคัญของการควบคุมการออกแบบ บริเวณพื้นที่ริมน้ำซึ่งกำหนดให้เป็นพื้นที่พิเศษมี 3 ลักษณะ ซึ่งมักจะใช้ร่วมกัน เพื่อให้การควบคุม บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ คือ

- การควบคุมในลักษณะเข้มงวด เป็นการควบคุมโดยการออกกฎข้อบังคับในการออกแบบ สำหรับบริเวณพื้นที่ที่ต้องการความเข้มงวดในการรักษาและกำหนดลักษณะทาง กายภาพเป็นพิเศษ เช่น ในการควบคุมให้มี Visual Corridor และทางเข้าถึงในย่าน Lower Manhattan

- การควบคุมในลักษณะของการจูงใจมีข้อเสนอตอบแทนเป็นการนำระบบโบนัส (Bonus) มาใช้เพื่อเป็นการแก้ปัญหาเรื่องความไม่ยืดหยุ่นในข้อกำหนด ซึ่งมีข้อจำกัดในเรื่อง การออกแบบมากเกินไป เช่น ในการสนับสนุนกิจกรรมบางประเภทในพื้นที่ทั้งนี้ในการควบคุมการ ออกแบบและพัฒนาพื้นที่ริมน้ำมีหลักการที่สำคัญอยู่ 2 ประการ คือ

1. พยายามรักษามุมมองและทัศนียภาพที่สวยงามจากบริเวณด้านในเมืองมายัง บริเวณริมน้ำ (Visual Corridor)

2. พยายามรักษาแนวทางเดินให้สาธารณชนสามารถมีทางสัญจรมายังบริเวณ ริมน้ำได้ (Public Access)

ซึ่งโดยการควบคุมการออกแบบจะกำหนดให้เป็นพื้นที่พิเศษโดยมีข้อกำหนดครอบคลุม รายละเอียดในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

- ประเภทการใช้สอยอาคาร
- ความสัมพันธ์ของกลุ่มอาคาร
- ลักษณะเฉพาะของการออกแบบ
- พื้นที่สาธารณะและบริการสาธารณะต่าง ๆ ของชุมชน

ข้อดีของการควบคุมการออกแบบและพัฒนาพื้นที่ริมน้ำที่เห็นได้ชัดเจน คือ สามารถคุ้มครองความมีระเบียบเรียบร้อยของการออกแบบชุมชนเมืองให้มีความสวยงามและสอดคล้องกับ ลักษณะพิเศษเฉพาะตัวของแต่ละพื้นที่เป็นอย่างดีแต่อย่างไรก็ตาม ก็ยังมีรายละเอียดในเรื่อง มาตรการทางกฎหมายที่ต้องปรับปรุงให้เหมาะสม และมีประสิทธิภาพมากขึ้น เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์

ประสงค์ของการควบคุมการออกแบบพื้นที่ริมน้ำ เอกส ปรึกษาหารือกับนักศึกษานาน ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 2.88 แนวทางในการควบคุมการออกแบบและพัฒนาพื้นที่ริมน้ำของเย็นจิตร สุวีรานนท์

รูปณี รัตนถาวร (2545:1) ทำการวิจัย แนวทางการพัฒนาพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง ผลการวิจัยสรุปได้ว่า

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันด้านกายภาพที่มีผลต่อการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง เพื่อเสนอแนวทางการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักท่องเที่ยว ประชาชน และเจ้าหน้าที่ในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง ผลการวิจัยพบว่าสภาพปัจจุบันทางกายภาพของพื้นที่มีลักษณะเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำประกอบด้วยส่วนที่เป็นพื้นดินและพื้นน้ำ มีความหลากหลายทางชีวภาพทั้งพืช สัตว์และวิถีชีวิตชาวบ้านริมน้ำที่น่าสนใจ แนวทางการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยจังหวัดพัทลุง มีดังนี้

1. บริเวณควนขี้เสียนและควนเคืองในเขตแรมซาร์ จัดเป็นเขตหวงห้าม
2. บริเวณป่าสงวนแห่งชาติคลองยวน , ป่าสงวนแห่งชาติป่าบ้านในลุ่ม – ป่าบ้าน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า กุมแป , ป่าสงวนแห่งชาติป่าเขี้ยว จัดเป็นเขตสงวนสภาพธรรมชาติ
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3. บริเวณที่สำรวจพบว่าเป็นพื้นที่ล่อแหลมเกิดไฟป่าบ่อยและพื้นที่ถูกราชภูมรุกจัดเป็นเขตฟื้นฟูสภาพธรรมชาติ

4. บริเวณที่มีสภาพป่า พืชและสัตว์ มีความสวยงามน่าสนใจ จัดเป็น เขตศึกษาหาความรู้ ในรูปการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยอนุญาตให้เข้าไปทำกิจกรรมได้ตามขีดความสามารถ ในการรองรับของพื้นที่ และกำหนดกิจกรรมการท่องเที่ยวให้กระจายอยู่ทั่วไปในพื้นที่ตามศักยภาพที่พื้นที่จะรองรับได้

5. บริเวณที่ทำการเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย หน่วยพิทักษ์ป่า สถานีควบคุมไฟป่าควนเคร็งและศูนย์ศิลปาชีพห้วยป่าเขียวในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย เป็นเขตบริการ

6. บริเวณพื้นที่ที่มีกรรมสิทธิ์ครอบครอง จัดเป็นเขตกิจกรรมพิเศษ การออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง มีดังนี้

1. เขตหวงห้าม กำหนดเป็นเส้นทางล่าคลองเดิมและทางเดินง่าย ๆ
2. เขตสงวนสภาพธรรมชาติ กำหนดเป็นเส้นทางล่าคลองเดิมและทางเดินง่าย ๆ
3. เขตฟื้นฟูสภาพธรรมชาติ กำหนดเป็นเส้นทางล่าคลองเดิมและทางเดินง่าย ๆ
4. เขตเพื่อการพักผ่อนและศึกษาหาความรู้ กำหนดเป็นเส้นทางศึกษาธรรมชาติทางเรือ , เส้นทางศึกษาธรรมชาติโดยจักรยาน , สถานที่พักผ่อนกางเต็นท์ , บริเวณที่นั่งพักผ่อนหย่อนใจและม้านั่งพักผ่อน

5. เขตบริการ กำหนดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกดังนี้

(1) สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้มาเยือน ได้แก่ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว , ศูนย์สื่อความหมายธรรมชาติ , ห้องน้ำสาธารณะ , ท่าเทียบเรือท่องเที่ยว , ศาลาพักผ่อนริมน้ำ , ม้านั่ง , ทางเดินเท้าและสะพานเดินเท้า , ถังขยะ , ลานจอดรถ , ป้ายเขตห้ามล่าสัตว์ป่า , ร้านอาหาร , อาคารห้องประชุม , ค่ายเยาวชนและบ้านพักรับรองแขกพิเศษ

(2) สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับเจ้าหน้าที่ ได้แก่ อาคารที่ทำการเขตห้ามล่าสัตว์ป่า , อาคารร้านค้าสวัสดิการ , บ้านพักเจ้าหน้าที่ , บัอมยาม/ด่านตรวจ , ระบบกำจัดขยะ , ระบบบำบัดน้ำเสีย , ระบบน้ำใช้และถังเก็บน้ำ , ระบบไฟส่องสว่างและระบบแสงสว่าง , อาคารซ่อมบำรุงเรือ

(3) สิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่ธรรมชาติ ได้แก่ ป้ายสื่อความหมายธรรมชาติ , หอดูนก , ทางเดินเท้าและเส้นทางปั่นจักรยาน

6. เขตกิจกรรมพิเศษ ไม่มีการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกใด ๆ เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีกรรมสิทธิ์ครอบครอง

รูปที่ 2.89 แสดงแนวความคิดในการออกแบบ ผังบริเวณและทัศนียภาพโดยรวมของรูปนี้
รัตนถาวร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเรื่อง การพัฒนาชุมชนริมฝั่งลำตะคอง ในเขตเทศบาลนคร นครราชสีมา เพื่อการท่องเที่ยว

ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

- 3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- 3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- 3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล
- 3.5 สถิติที่ใช้ในการวิจัย
- 3.6 สรุปผลวิธีดำเนินการวิจัย

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.1.1 ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ริมฝั่ง ลำตะคองในเขตเทศบาลนคร นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวในเขตเทศบาลนคร และหัวหน้าชุมชนทั้ง 7 ชุมชนในเขตริมฝั่งลำตะคองในเขตเทศบาลนคร นครราชสีมา

ประชากรประกอบด้วย

1. ประชาชน คือ ประชาชนภายในชุมชนซึ่งประกอบไปด้วย 7 ชุมชน ในเขตเทศบาลนครที่อยู่ริมฝั่งลำตะคองรวมทั้งสิ้น 1,383 ครัวเรือน ประชาชนจำนวน 6,750 คน (สำนักงานเทศบาลนคร นครราชสีมา. 2546 : 15-16)
2. นักท่องเที่ยว คือ นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวในอำเภอเมือง จำนวน 3,932 คนต่อวัน (สถิติการท่องเที่ยวจังหวัดนครราชสีมา. 2546 : 102)
3. หัวหน้าชุมชน 7ชุมชนของริมฝั่งลำตะคอง จำนวน 7 คน
4. ประชาชนในชุมชนหลังวัดสามัคคี บริเวณเกาะลอย เป็นกลุ่มเพลงโคราช จำนวน 14 ครัวเรือนจำนวน 32 คน
5. ประชาชนชุมชนมหาชัยที่รูก้ำลำน้ำ 70 ครัวเรือน จำนวน 210 คน
6. เจ้าหน้าที่ตรวจสอบคุณภาพน้ำริมฝั่งลำตะคอง จำนวน 5

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3.1.2 กลุ่มตัวอย่าง

1. ประชาชนริมฝั่งลำตะคองในเขตเทศบาลนคร 7 ชุมชน 6,750 คน ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามความคลาดเคลื่อน $\pm 10\%$ โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ (Yamane) ดังนั้นจึงใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 99 คน
2. หัวหน้าชุมชน 7 คน ผู้วิจัยศึกษาหมดทั้ง 7 คน
3. ประชาชนชุมชนเกาะลอย บ้านเพลงโคราช 14 ครั้วเรือน ผู้วิจัยศึกษาครั้วเรือนละ 1 คน ดังนั้นจึงใช้กลุ่มตัวอย่าง 14 คน
4. ประชาชนชุมชนมหาชัยที่รุกล้ำลำน้ำ 70 ครั้วเรือน ผู้วิจัยศึกษาครั้วเรือนละ 1 คน ดังนั้นจึงใช้กลุ่มตัวอย่าง 70 คน
5. นักท่องเที่ยวในอำเภอเมือง จำนวน 3,923 คนต่อวัน ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามความคลาดเคลื่อน $\pm 10\%$ โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ (Yamane) ดังนั้นจึงใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 98 คน
6. เจ้าหน้าที่ตรวจสอบคุณภาพน้ำริมฝั่งลำตะคอง จำนวน 5 คน ผู้วิจัยศึกษาหมดทั้ง 5 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา ในพื้นที่ริมฝั่งลำตะคองในเขตเทศบาลนคร นครราชสีมา ประชาชนและนักท่องเที่ยว เป็นผู้ที่มียุ่ตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป เนื่องจากเป็นวัยที่มีวุฒิภาวะที่สามารถให้คำตอบได้ตามความต้องการที่แท้จริงของตน

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ คือ

3.2.1.1 การสัมภาษณ์ (Interview) เป็นการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างที่แน่นอน (Structured Interview) การสัมภาษณ์จะมีคำถาม 3 ลักษณะ คือ

1. คำถามสำหรับประชาชนในชุมชน เป็นคำถามเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่มีการพัฒนาชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว แบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวเป็นคำถามเกี่ยวกับการจัดการชุมชนที่ปฏิบัติอยู่ในปัจจุบันและแนวทางในการพัฒนาชุมชนและการจัดการท่องเที่ยวให้เพิ่มขึ้น การมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาชุมชนและการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของพื้นที่ เป็นคำถามเกี่ยวกับสภาพปัญหาด้วยสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เกิดขึ้นในพื้นที่

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวก เป็นคำถามเกี่ยวกับการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นของชุมชนและนักท่องเที่ยว ความสะดวกในการเข้าถึงพื้นที่รวมทั้งการพัฒนารูปแบบอาคารที่เข้ากับสภาพแวดล้อม ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมของชุมชน เป็นคำถามเกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆของชุมชนและขนบธรรมเนียมประเพณีที่มีอยู่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน

2. คำถามสำหรับนักท่องเที่ยวในเขตเทศบาลนคร เป็นคำถามเกี่ยวกับลักษณะพฤติกรรมการท่องเที่ยว ความพึงพอใจในการท่องเที่ยวรวมทั้งทัศนคติเกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

ตอนที่ 1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยว เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลการท่องเที่ยว ความพึงพอใจด้านการท่องเที่ยว ความรู้ที่ได้รับจากการท่องเที่ยว

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวก เป็นคำถามเกี่ยวกับความต้องการด้านสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ รวมทั้งการพัฒนาแบบอาคารที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

3. คำถามสำหรับหัวหน้าชุมชน ในเขตริมฝั่งลำตะคองในเขตเทศบาล เป็นคำถามเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาพื้นที่เพื่อให้ชุมชนมีกิจกรรมร่วมกัน และทำให้ชุมชนเข้มแข็งขึ้น และการดูแลปกป้องบริเวณพื้นที่ริมฝั่งน้ำให้คงสภาพที่สมบูรณ์

ตอนที่ 1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยว เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลการท่องเที่ยวความเป็นไปได้ในการพัฒนากิจกรรมเพื่อการท่องเที่ยว

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพของพื้นที่ เป็นคำถามเกี่ยวกับการแบ่งเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวก เป็นคำถามเกี่ยวกับความสะดวกในการเข้าถึงพื้นที่ การให้บริการด้านสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวและแนวทางในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยวที่อาจมีขึ้นในอนาคต รวมทั้งความเป็นไปได้ในการจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวทางเรือ เพิ่มขึ้นและการพัฒนาแบบอาคารที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

4. คำถามสำหรับหมอลเพลงโคราชชุมชนหลังวัดสามัคคีบริเวณเกาะลอย ประมาณ 14 ครัวเรือน เป็นคำถามเกี่ยวกับการพัฒนา กลุ่มเพลงโคราชและ กิจกรรมของชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว

ตอนที่ 1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมของเพลงโคราช

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับวิถีชีวิตของกลุ่มเพลงโคราช

5. คำถามสำหรับประชาชนที่รुक้ำลำน้ำริมฝั่งลำตะคองในชุมชน ศาลาลอย-มหาชัย 70 ครัวเรือนเป็นปัญหาเกี่ยวกับการรुक้ำลำน้ำ การย้ายอาคารไปอยู่บริเวณใกล้เคียงและ รูปแบบที่เข้ากับริมฝั่งลำน้ำ

ตอนที่ 1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการรुक้ำลำน้ำ

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดระเบียบบ้านเรือนริมน้ำเพื่อการท่องเที่ยว

6. คำถามสำหรับเจ้าหน้าที่ตรวจสอบคุณภาพน้ำริมฝั่งลำตะคอง เกี่ยวกับการดูแลรักษาลำตะคองและ ความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการท่องเที่ยว

ตอนที่ 1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการตรวจสอบคุณภาพน้ำริมฝั่งลำตะคอง เป็นคำถามเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นภายในลำตะคอง ที่ควรแก้ไขอย่างเร่งด่วน

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพของพื้นที่ เป็นคำถามเกี่ยวกับการแบ่งเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวก เป็นคำถามเกี่ยวกับความสะดวกในการเข้าถึงพื้นที่ การให้บริการด้านสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวและแนวทางในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยวที่อาจมีขึ้นในอนาคต รวมทั้ง ความเป็นไปได้ในการจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวทางเรือ เพิ่มขึ้นและการพัฒนารูปแบบอาคารที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

3.2.1.2 การสำรวจ(Survey) ผู้วิจัยทำการสำรวจลักษณะสภาพทางกายภาพของพื้นที่ริมฝั่งลำตะคอง โดยใช้เครื่องมือในการสำรวจ ดังนี้

1. กล้องถ่ายรูปและวีดีโอเทป ใช้สำหรับบริเวณพื้นที่ในเขตเทศบาลนครนครราชสีมาเพื่อทราบลักษณะภูมิประเทศ ลักษณะของชุมชน , เกษตรกรรม พืชพรรณ และสัตว์ชนิดต่าง ๆ ที่พบเห็น บริเวณที่ถูกบุกรุกจากบ้านเรือน บริเวณที่ตั้งของชุมชนต่าง ๆ และบริเวณที่เป็นที่อยู่อาศัยและเกษตรกรรมของประชาชนในพื้นที่ ที่สามารถเข้าสำรวจถึงและถ่ายภาพได้

2. เครื่องมือวัดระยะทาง ใช้สำรวจบริเวณพื้นที่ริมฝั่งลำตะคอง ในเขตเทศบาลนคร ทราบระยะทางของลำน้ำในแต่ละช่วง และริมฝั่งลำน้ำ บริเวณที่ถูกบุกรุก บริเวณที่ตั้งของชุมชนต่างๆ และบริเวณที่เป็นที่อยู่อาศัยและเกษตรกรรมของประชาชนในพื้นที่ ที่ต้องการทราบระยะทาง

3. แผนที่ เพื่อใช้สำรวจแหล่งชุมชนต่างๆ ของเขตของพื้นที่ที่ทำการสำรวจ และเพื่อใช้ในการสำรวจเส้นทางและแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถเชื่อมต่อกับพื้นที่ในเขตริมฝั่งลำตะคอง ในเขตเทศบาลนคร นครราชสีมา

3.2.1.3 การสังเกต ผู้วิจัยได้สังเกตพฤติกรรมและกิจกรรมของชุมชนริมฝั่งลำตะคอง,

นักท่องเที่ยวในเขตเทศบาลนครราชสีมาเพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการวิจัย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่นอนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3.3.4 การสำรวจ บริเวณริมฝั่งลำตะคอง ผู้วิจัยได้ไปสำรวจเรื่องระยะทางของชุมชน ความกว้าง และความลึกของลำน้ำ

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต และแบบสำรวจ เพื่อสรุปผลการวิจัย ครั้งนี้มีวิธีการดังนี้

3.4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากคำถามเลือกได้เพียงข้อเดียว โดยใช้เกณฑ์ความต้องการของคนส่วนมาก เสนอผลสรุปเป็นคำร้อยละของคำตอบ

3.4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากคำถามแบบเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ โดยใช้เกณฑ์ความต้องการของคนส่วนมาก เห็นผลสรุปเป็นคำร้อยละของคำตอบ

จากข้อมูลแบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต และแบบสำรวจ ในการเดินทาง และท่องเที่ยว ในพื้นที่ศึกษาเขตเทศบาลนคร นครราชสีมา ผู้วิจัย นำข้อมูลที่ได้ มาสังเคราะห์ เพื่อไปสรุปผลและนำไปออกแบบในขั้นต่อไป

3.5 สถิติที่ใช้ในการวิจัย

สถิติของการศึกษาพฤติกรรมของประชาชนและกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ศึกษาริมฝั่งลำตะคอง ในเขตเทศบาลนคร นครราชสีมา โดยใช้ค่าความถี่และร้อยละจำแนกตามพฤติกรรมและความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างในเขตพื้นที่ศึกษาเขตเทศบาลนครราชสีมา

3.6 สรุปผลวิธีดำเนินการวิจัย

ตารางที่ 3.1 ตารางประกอบวิธีดำเนินการวิจัย

ตารางประกอบวิธีดำเนินการวิจัย				
ขั้นตอนการวิจัย (วัตถุประสงค์การวิจัย)	กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย	ผู้ให้ข้อมูล	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	การวิเคราะห์ข้อมูล
<p>เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อม ทางด้าน กายภาพริมฝั่งลำตะคองที่มีผลต่อ การขยายตัวของชุมชน บริเวณริมฝั่ง ลำตะคองในเขตเทศบาลนคร และ .การท่องเที่ยวในเขตเทศบาลนคร นครราชสีมา</p>	<p>คณะอนุกรรมการเฉพาะกิจ เพื่อ การอนุรักษ์และพัฒนา สภาพแวดล้อม แม่น้ำลำคอง สำนักงานโยธาและแผน สิ่งแวดล้อม (2545 : 7-8) 1. การศึกษาลักษณะที่ตั้ง 2. ขนาดพื้นที่ 3. อาณาเขต 4. สภาพภูมิประเทศและพื้นที่พืช สัตว์ 5. ภูมิทัศน์เมือง</p>	<p>1. ประชากรริมฝั่งลำตะคอง 7 ชุมชน 99 คน 2. หัวหน้าชุมชน 7 คน 3. ประชาชนชุมชนเกาะลอย บ้านเพลงโคกราช 14 คน 4. ประชาชนชุมชนมหาลัยที่ลูก ลำลำน้ำ 70 คน 5. นักท่องเที่ยวในเขตเทศบาล นคร นครราชสีมา 6. เจ้าหน้าที่ตรวจสอบคุณภาพ น้ำ 5 คน</p>	<p>- แบบสัมภาษณ์ - แบบสังเกต - แบบสำรวจ</p>	<p>1. วิเคราะห์เชิงตรรกะ วิทยา (ใช้เหตุและผล) 2. คำร้อยละ</p>

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

ตารางประกอบวิธีดำเนินงานวิจัย				
ขั้นตอนการวิจัย (วัตถุประสงค์การวิจัย)	กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย	ผู้ให้ข้อมูล	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	การวิเคราะห์ข้อมูล
2. เพื่อศึกษากิจกรรม และความต้องการของชุมชน การใช้บริเวณริมฝั่งลำตะคองในเขตเทศบาลนคร เพื่อกำหนดพื้นที่	<p>ภาควิชาครุศาสตร์สถาปัตยกรรม คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า เจ้าคุณทหารลาดกระบัง (2545 : 15-17)</p> <ol style="list-style-type: none"> ข้อมูลทางด้านสังคม ข้อมูลทางด้านเศรษฐกิจ นโยบายในการพัฒนา 	<ol style="list-style-type: none"> ประชาชนริมฝั่งลำตะคอง 7 ชุมชน 99 คน หัวหน้าชุมชน 7 คน ประชาชนชุมชนเกาะลอย บ้านเพลงโคราข 14 คน ประชาชนชุมชนมหาชัยที่ ลูกตาลำนำ 70 คน นักท่องเที่ยวในเขตเทศบาล นคร นครราชสีมา เจ้าหน้าที่ตรวจสอบคุณภาพ น้ำ 5 คน 	<ul style="list-style-type: none"> - แบบสัมภาษณ์ - แบบสังเกต 	<ol style="list-style-type: none"> วิเคราะห์เชิงตรรก วิทยา (ใช้เหตุและผล) คำร้อยละ

บทที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้และนำเสนอในหัวข้อต่อไปนี้

- 4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการตอบแบบสัมภาษณ์
- 4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสังเกต
- 4.3 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจ

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการตอบแบบสัมภาษณ์

4.1.1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ตอนที่ 1 ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ที่เป็นประชาชนในท้องถิ่น

ตารางที่ 4.1 การจำแนกข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ที่เป็นประชาชนในท้องถิ่น

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ	99	100
1) ชาย	46	46.46
2) หญิง	53	53.54
2. อายุ	99	100
1) 20 – 25 ปี	2	2.03
2) 26 – 30 ปี	16	16.16
3) 31 – 35 ปี	24	24.24
4) 36 – 40 ปี	31	31.31
5) มากกว่า 40 ปี	26	26.26
3. ระดับการศึกษา	99	100
1) ประถมศึกษา	34	34.34
2) มัธยมศึกษา	32	32.32
3) อาชีวศึกษาหรือเทียบเท่า	27	27.27
4) ปริญญาตรี	6	6.07
5) สูงกว่าปริญญาตรี	0	0.00

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
4. อาชีพ	99	100
1) รับราชการ	8	8.08
2) ทำสวน/ทำไร่	48	48.48
3) รับจ้าง	27	27.27
4) ค้าขาย	16	16.17
5. รายได้ต่อเดือน	99	100
1) ต่ำกว่า 3,000 บาท	47	47.47
2) 3,001 – 6,000 บาท	35	35.35
3) 6,001 – 9,000 บาท	12	12.12
4) 9,001 – 12,000 บาท	4	4.04
5) 12,000 – 15,000 บาท	1	1.02
6) สูงกว่า 15,000 บาท	0	0.00
6. ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่	99	100
1) ต่ำกว่า 1 ปี	0	0.00
2) 1 – 5 ปี	3	3.04
3) 6 – 10 ปี	16	16.16
4) 11 – 15 ปี	24	24.24
5) 16 – 20 ปี	27	27.27
6) มากกว่า 20 ปี	29	29.29
7. บริเวณพื้นที่ที่อาศัยอยู่	99	100
1) ชุมชนตะคองเก่า	13	13.14
2) ชุมชนศาลาลอย	14	14.14
3) ชุมชนลำโรงจันทร์	14	14.14
4) ชุมชนมหาชัย	15	15.15
5) ชุมชนบุมะค่า	15	15.15
6) ชุมชนเกษตรสามัคคี 2	14	14.14
7) ชุมชนหลังวัดสามัคคี	14	14.14

จากตารางที่ 4.1 พบว่าประชาชนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 53.54 ส่วนใหญ่มีอายุ
 เกิน 36-40 ปี ร้อยละ 31.31 รองลงมาอายุ มากกว่า 40ปี ร้อยละ 26 ผู้มีการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ใน
 ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ระดับประถมศึกษาร้อยละ 34.34 รองลงมาคือ มัธยมศึกษา 32.32 ส่วนใหญ่มีอาชีพทำสวนทำไร่ ร้อยละ 48.48 มีรายได้ต่อเดือน ต่ำกว่า 3,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 47.47 ประชาชนส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่มานานมากกว่า 20 ปี ร้อยละ 29.29 และส่วนใหญ่ อยู่ในพื้นที่ชุมชนมหาชัยและบุ มะคำร้อยละ 15.15

ตอนที่ 2 ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ที่เป็นนักท่องเที่ยว

ตารางที่ 4.2 การจำแนกข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ที่เป็นนักท่องเที่ยว

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ	98	100
1) ชาย	54	55.10
2) หญิง	44	44.90
2. อายุ	98	100
1) 20 – 25 ปี	8	8.16
2) 26 – 30 ปี	14	14.29
3) 31 – 35 ปี	16	16.33
4) 36 – 40 ปี	24	24.49
5) มากกว่า 40 ปี	36	36.73
3. ระดับการศึกษา	98	100
1) ประถมศึกษา	7	7.15
2) มัธยมศึกษา	42	42.86
3) อาชีวศึกษา	34	34.69
4) ปริญญาตรี	10	10.20
5) สูงกว่าปริญญาตรี	5	5.10
4. อาชีพ	98	100
1) รับราชการ	24	24.49
2) รับจ้าง	41	41.84
3) ค้าขาย	27	27.55
4) ทำสวนทำไร่	6	6.12

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
5. รายได้ต่อเดือน	98	100
1) ต่ำกว่า 3,000 บาท	8	8.16
2) 3,001 - 6,000 บาท	34	34.69
3) 6,001 - 9,000 บาท	12	12.24
4) 9,001 - 12,000 บาท	19	19.39
5) 12,000 - 15,000 บาท	17	17.35
6) สูงกว่า 15,000 บาท	8	8.17

จากตารางที่ 4.2 พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 55.10 ส่วนใหญ่มีอายุมากกว่า 40 ปี ร้อยละ 36.73 การศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับมัธยมศึกษา ร้อยละ 42.86 ส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้าง ร้อยละ 41.84 นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือน 3,001 - 6,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 34.69 และรองลงมามีรายได้อยู่ที่ 9,001-12,000 บาท ร้อยละ 19.39

ตอนที่ 3 ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ที่เป็น หัวหน้าชุมชน ในเขตริมฝั่งลำตะคองในเขตเทศบาลนคร

ตารางที่ 4.3 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ที่เป็นหัวหน้าชุมชนในเขตริมฝั่งลำตะคองในเขตเทศบาลนคร

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ	7	100
1) หญิง	0	0.00
2) ชาย	7	100.00
2. อายุ	7	100
1) 20 - 25 ปี	0	0.00
2) 26 - 30 ปี	0	0.00
3) 31 - 35 ปี	2	28.57
4) 36 - 40 ปี	4	57.14
5) มากกว่า 40 ปี	1	14.29

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
3. ระดับการศึกษา	7	100
1) ประถมศึกษา	2	28.57
2) มัธยมศึกษา	3	42.85
3) อาชีวศึกษา	1	14.29
4) ปริญญาตรี	1	14.29
5) สูงกว่าปริญญาตรี	0	0.00
4. บริเวณพื้นที่ที่อาศัยอยู่	7	100
1) ชุมชนตะคองเก่า	1	14.28
2) ชุมชนลำโรงจันทร์	1	14.28
3) ชุมชนบุมะค่า	1	14.28
4) ชุมชนหลังวัดสามัคคี	1	14.29
5) ชุมชนศาลาลอย	1	14.29
6) ชุมชนมหาชัย	1	14.29
7) ชุมชนเกษตรสามัคคี 2	1	14.29
5. รายได้ต่อเดือน	7	100
1) ต่ำกว่า 3,000 บาท	0	0.00
2) 3,001 – 6,000 บาท	3	42.86
3) 6,000 – 9,000 บาท	1	14.28
4) 9,001 – 12,000 บาท	0	0.00
5) 12,000 – 15,000 บาท	0	0.00
6) สูงกว่า 15,000 บาท	3	42.86

จากตารางที่ 4.3 พบว่าหัวหน้าชุมชนทั้งหมด เป็นเพศชาย ร้อยละ 100.00 มีอายุเฉลี่ย 36-40 ปี ร้อยละ 57.14 รองลงมา มีอายุ 31-35 ปี ร้อยละ 28.57 ส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษายู่ในระดับมัธยมศึกษา ร้อยละ 48.86 รองลงมาอยู่ในระดับประถมศึกษา ร้อยละ 28.57 ส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือนประมาณ 3,001-6,000 บาท และมากกว่า 15,000 บาท ร้อยละ 42.86 รองลงมา มีรายได้ประมาณ 6,001 – 9,000 บาท ร้อยละ 14.28

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตอนที่ 4 ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์สำหรับชุมชนเพลงโคราช บริเวณ เกาะลอย

ตารางที่ 4.4 การจำแนกข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ที่เป็นชุมชนเพลงโคราช บริเวณ เกาะลอย

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ	14	100
1) ชาย	5	35.71
2) หญิง	9	64.29
2. อายุ	14	100
1) 20 - 25 ปี	0	0.00
2) 26 - 30 ปี	1	7.43
3) 31 - 35 ปี	4	28.53
4) 36 - 40 ปี	6	42.61
5) มากกว่า 40 ปี	3	21.43
3. ระดับการศึกษา	14	100
1) ประถมศึกษา	9	64.29
2) มัธยมศึกษา	4	28.57
3) อาชีวศึกษาหรือเทียบเท่า	1	7.14
4) ปริญญาตรี	0	0.00
5) สูงกว่าปริญญาตรี	0	0.00
4. รายได้ต่อเดือน	14	100
1) ต่ำกว่า 3,000 บาท	8	57.14
2) 3,001 - 6,000 บาท	5	35.72
3) 6,001 - 9,000 บาท	1	7.14
4) 9,001 - 12,000 บาท	0	0.00
5) 12,000 - 15,000 บาท	0	0.00
6) สูงกว่า 15,000 บาท	0	0.00
5. ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่	14	100
1) ต่ำกว่า 1 ปี	0	0.00
2) 1 - 5 ปี	1	7.14
3) 6 - 10 ปี	1	7.14
4) 11 - 15 ปี	3	21.43
5) 16 - 20 ปี	4	28.57
6) มากกว่า 20 ปี	5	35.72

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
6. จำนวนสมาชิกในครอบครัว	14	100
1) 2 คน	2	14.26
2) 3 คน	4	28.57
3) 4 คน	6	42.88
4) มากกว่า 5 คน	2	14.29
7. จำนวนสมาชิกในครอบครัวที่แสดงเพลงโคราช	14	100
1) 1 คน	6	42.86
2) 2 คน	5	35.71
3) 3 คน	2	14.29
4) 4 คน	1	7.14
8. รายได้หลักของครอบครัวมาจากการแสดงเพลงโคราชประเภทใด	14	100
1) แก้วบน	9	64.29
2) งานบุญต่างๆ	4	28.57
3) งานศพ	1	7.14
9. ครอบครัวของท่านนอกจากแสดงเพลงโคราชแล้วยังประกอบอาชีพอื่นอีกหรือไม่	14	100
1) ไม่มี	6	42.86
2) มี	8	57.14

จากตารางที่ 4.4 พบว่ามอเพลงส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 64.29 มีอายุ 36-40 ปี ร้อยละ 42.86 รองลงมามีอายุ 31-35 ปี ร้อยละ 28.57 ส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา ร้อยละ 64.29 รองลงมาอยู่ในระดับมัธยมศึกษา ร้อยละ 28.57 ส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือน ต่ำกว่า 3,000 บาท ร้อยละ 57.14 รองลงมามีรายได้ประมาณ 3,001 – 6,000 บาท ร้อยละ 35.71

ตอนที่ 5 ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ที่เป็นชุมชนที่รูก้าลำน้ำ บริเวณศาลาลอย - มหาชัย

ตารางที่ 4.5 การจำแนกข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ที่รูก้าลำน้ำบริเวณ
ศาลาลอย-มหาชัย

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ	70	100
1) ชาย	43	61.43
2) หญิง	27	38.57
2. อายุ	70	100
1) 20 - 25 ปี	3	4.29
2) 26 - 30 ปี	7	10.10
3) 31 - 35 ปี	15	21.43
4) 36 - 40 ปี	21	30.00
5) มากกว่า 40 ปี	24	34.18
3. ระดับการศึกษา	70	100
1) ประถมศึกษา	23	32.86
2) มัธยมศึกษา	26	37.14
3) อาชีวศึกษาหรือเทียบเท่า	16	22.86
4) ปริญญาตรี	5	7.14
5) สูงกว่าปริญญาตรี	0	0.00
4. อาชีพ	70	100
1) รับราชการ	3	4.29
2) ทำสวนทำไร่	27	38.57
3) รับจ้าง	22	31.43
4) ค้าขาย	18	25.71
5. รายได้ต่อเดือน	70	100
1) ต่ำกว่า 3,000 บาท	26	37.14
2) 3,001 - 6,000 บาท	20	28.57
3) 6,001 - 9,000 บาท	18	25.71
4) 9,001 - 12,000 บาท	4	5.71
5) 12,000 - 15,000 บาท	2	2.87
6) สูงกว่า 15,000 บาท	0	0.00

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
6. ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่	70	100
1) ต่ำกว่า 1 ปี	0	0.00
2) 1 – 5 ปี	6	8.57
3) 6 – 10 ปี	14	20.00
4) 11 – 15 ปี	11	15.71
5) 16 – 20 ปี	16	22.86
6) มากกว่า 20 ปี	23	32.86
7. บริเวณพื้นที่ที่อาศัยอยู่	70	100
1) ตะคองเก่า	0	0.00
2) ศาลาลอย	24	34.29
3) ชุมชนลำโรงจันทร์	0	0.00
4) ชุมชนมหาชัย	38	54.29
5) ชุมชนบุมะค่า	0	0.00
6) 5 ชุมชนเกษตรสามัคคี 2	2	2.86
7) ชุมชนหลังวัดสามัคคี	6	8.56
8. ครอบครัวท่านมีสมาชิกกี่คน	70	100
1) 2 คน	2	2.86
2) 3 คน	16	22.86
3) 4 คน	24	34.28
4) 5 คน	22	31.43
5) มากกว่า 5 คน	6	8.57

จากตารางที่ 4.5 พบว่าผู้บุกรุกส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 64.43 มีอายุมากกว่า 40 ปี ร้อยละ 34.28 รองลงมา มีอายุ 36-40 ปี ร้อยละ 30.00 ส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา ร้อยละ 32.86 รองลงมาอยู่ในระดับมัธยมศึกษา หรือเทียบเท่า ร้อยละ 37.14 อาชีพส่วนใหญ่ทำสวนทำไร่ ร้อยละ 38.57 รองลงมาจะมีอาชีพ รับจ้าง ร้อยละ 34.43 ส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือนประมาณ ต่ำกว่า 3,000 บาท ร้อยละ 37.14 รองลงมา มีรายได้ประมาณ 3,001 – 6,000 บาท ร้อยละ 28.57

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตอนที่ 6 ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ที่เป็นเจ้าหน้าที่ตรวจสอบคุณภาพน้ำริมฝั่ง
ลำตะคอง ในเขตเทศบาลนคร นครราชสีมา

ตารางที่ 4.6 การจำแนกข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ที่เป็นเจ้าหน้าที่ตรวจสอบ
คุณภาพริมฝั่งลำตะคองในเขตเทศบาลนคร นครราชสีมา

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ	5	100
1) ชาย	5	100.00
2) หญิง	0	0.00
2. อายุ	5	100
1) 20 - 25 ปี	0	0.00
2) 26 - 30 ปี	1	20.00
3) 31 - 35 ปี	2	40.00
4) 36 - 40 ปี	2	40.00
5) มากกว่า 40 ปี	0	0.00
3. ระดับการศึกษา	5	100
1) ประถมศึกษา	0	0.00
2) มัธยมศึกษา	0	0.00
3) อาชีวศึกษาหรือเทียบเท่า	3	60.00
4)ปริญญาตรี	2	40.00
5) ปริญญาตรีขึ้นไป	0	0.00
4. พื้นที่ที่ตรวจสอบคุณภาพน้ำอยู่บริเวณใด	5	100
1) ชุมชนตะคองเก่า	1	20.00
2) ชุมชนลำโรงจันทร์	1	20.00
3) ชุมชนบุมะค่า	0	0.00
4) ชุมชนหลังวัดสามัคคี	1	20.00
5) ชุมชนศาลาลอย	0	0.00
6) ชุมชนมหาชัย	1	20.00
7) ชุมชนเกษตรสามัคคี	1	20.00

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
5. รายได้ต่อเดือน	5	100
1) ต่ำกว่า 3,000 บาท	0	0.00
2) 3,001 - 6,000 บาท	4	80.00
3) 6,001 - 9,000 บาท	1	20.00
4) 9,001 - 12,000 บาท	0	0.00
5) 12,000 – 15,000 บาท	0	0.00
6) สูงกว่า 15,000 บาท	0	0.00

จากตารางที่ 4.6 พบว่าเจ้าหน้าที่ทั้งหมดเป็นเพศชาย ร้อยละ 100.00 มีอายุ 31-35 ปี และ 36-40 ปี ร้อยละ 40.00 รองลงมา มีอายุ 29-35 ปี ร้อยละ 20.00 ส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาอยู่ในระดับอาชีวศึกษา ร้อยละ 60.00 รองลงมาอยู่ในระดับปริญญาตรี ร้อยละ 40.00 ส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือนประมาณ 3,001 – 6,000 บาท ร้อยละ 80.00 รองลงมา มีรายได้ประมาณ 6,001 – 9,000 บาท ร้อยละ 20.00

4.1.2 การวิเคราะห์ความคิดเห็นสภาพปัจจุบันด้านกายภาพ ของพื้นที่

ตอนที่ 1 ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ที่เป็นประชาชนในท้องถิ่น

ตารางที่ 4.7 การจำแนกข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพของพื้นที่ของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ที่เป็นประชาชนในท้องถิ่น

ความคิดเห็นสภาพปัจจุบันด้านกายภาพ	จำนวน	ร้อยละ
1. ปัญหาที่ควรแก้ไขอย่างเร่งด่วน คือปัญหาใด	99	100
1) การปล่อยทิ้งน้ำเสียลงลำน้ำ	23	23.23
2) ขยะ	18	18.18
3) ผักตบชวาที่อยู่ในลำน้ำ	7	7.07
4) สภาพถนนที่เข้าสู่พื้นที่	4	4.04
5) การบุกรุกริมฝั่งลำตะคอง	15	25.25
6) ลำน้ำตื้นเขิน	14	14.14
7) ริมตลิ่งพัง	8	8.09

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

ความคิดเห็นสภาพปัจจุบันด้านกายภาพ	จำนวน	ร้อยละ
2. การดูแลรักษาลำน้ำของชุมชนในปัจจุบันพื้นที่ริมฝั่ง ลำตะคองมีความเหมาะสมหรือไม่	99	100
1) เหมาะสม	15	15.15
2) ไม่เหมาะสม	84	84.85
3. พื้นที่ใดควรมีการส่งเสริมและอนุรักษ์เพื่อการ ท่องเที่ยวและป้องกันเป็นพิเศษ	99	100
1) บริเวณโดยรอบอ่างเก็บน้ำอษฎางค์	42	42.42
2) บริเวณสวนผักและไม้ดอก	11	11.11
3) บริเวณเกาะลอยชุมชนเพลงโคราช	6	6.06
4) บริเวณวัดศาลาลอย	38	37.38
5) อื่นๆ ชุมชนมหาชัย	3	3.03

จากตารางที่ 4.7 ประชาชนในท้องถิ่นเห็นว่าปัญหาที่ต้องแก้ไขอย่างเร่งด่วนคือ ปัญหาการปล่อยน้ำเสียลงลำตะคอง ร้อยละ 23.23 รองลงมาคือปัญหา ขยะ ร้อยละ 18.18 การดูแลรักษาลำน้ำยังไม่เหมาะสม ร้อยละ 84.84 และพื้นที่ที่ควรอนุรักษ์เพื่อการท่องเที่ยวเป็นพิเศษคือ บริเวณโดยรอบอ่างเก็บน้ำอษฎางค์ ร้อยละ 32.32 รองลงมาบริเวณวัดศาลาลอย ร้อยละ 28.28

สรุป ประชาชนในพื้นที่เห็นว่า ปัญหาที่ควรแก้ไขอย่างเร่งด่วนคือ การปล่อยน้ำเสียและยังไม่มี การดูแลลำตะคองเท่าที่ควร โดยพื้นที่ที่ควรส่งเสริมและอนุรักษ์ไว้คือบริเวณอ่างเก็บน้ำอษฎางค์

ตอนที่ 2 ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ที่เป็นนักท่องเที่ยว

ตารางที่ 4.8 การจำแนกข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพของพื้นที่ ของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ที่เป็นนักท่องเที่ยว

ความคิดเห็นสภาพปัจจุบันด้านกายภาพ	จำนวน	ร้อยละ
1. สิ่งอำนวยความสะดวกใดบ้างควรมีเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว	98	100
1) ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว	13	13.27
2) แหล่งให้เช่าจักรยาน , เรือพาย	4	4.08
3) ศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน	17	17.35
4) ป้อมยาม , แสงสว่าง	18	18.37
5) ป้ายบอกเส้นทางการจราจร	15	15.31
6) ศูนย์อาหาร	4	4.08
7) ตาราง ศูนย์อาหาร	4	4.08
8) ป้ายให้ความรู้เกี่ยวกับพืชและสัตว์	2	2.04
9) ห้องน้ำ – ส้วม	19	19.30
10) ถังขยะ,ตู้ ATM , จุดบริการน้ำดื่ม	3	3.06
11) ระบบ แสง , สี , เสียง ของสถานที่	3	3.06

จากตารางที่ 4.8 นักท่องเที่ยวเห็นว่า สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ต้องการห้องน้ำ ห้องส้วม ร้อยละ 19.39 รองลงมาจะเป็นป้อมยามและแสงสว่างให้กับพื้นที่สรุป จะเห็นว่านักท่องเที่ยวต้องการทำภารกิจส่วนตัวก่อนจะไปทำกิจกรรมอื่น ๆ และต้องการความปลอดภัยสำหรับตัวเอง

ตอนที่ 3 ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ที่เป็นหัวหน้าชุมชน

ตารางที่ 4.9 การจำแนกข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพของพื้นที่ของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ที่เป็นหัวหน้าชุมชน

ความคิดเห็นสภาพปัจจุบันด้านกายภาพ	จำนวน	ร้อยละ
1. ปัจจุบันมีส่วนเกี่ยวข้องกับการดูแลลำน้ำของชุมชนริมฝั่งลำตะคองหรือไม่	7	100
1) ไม่มีส่วนร่วม	0	0.00
2) มีส่วนร่วม	7	100.00
2. พื้นที่บริเวณใดสมควรที่จะจัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว	7	100
1) สวนผัก สวนไม้ดอก	1	14.29
2) อ่างเก็บน้ำอัมพวงค์	2	28.57
3) พันธุ์ไม้ต่าง ๆ ริมน้ำ	1	14.29
4) ผลิตภัณฑ์ชุมชนริมฝั่งลำตะคอง	1	14.29
5) บริเวณเกาะลอย ชุมชนเพลงโคราช	1	14.28
6) บริเวณวัดศาลาลอย	1	14.28
3. ปัญหาที่ควรแก้ไขอย่างเร่งด่วนคือ	7	100
1) การปล่อยน้ำเสียลงลำน้ำ	2	28.57
2) ขยะ	2	28.57
3) ผักตบชวาที่อยู่ในลำน้ำ	1	14.28
4) สภาพถนนที่เข้าสู่พื้นที่	0	0.00
5) การบุกรุกริมฝั่งลำตะคอง	2	28.58
6) ลำน้ำตื้นเขิน	0	0.00
7) ริมตลิ่งพัง	0	0.00
4. การดูแลรักษาลำน้ำในพื้นที่ริมฝั่งลำตะคองในปัจจุบันมีความเหมาะสมหรือไม่	7	100
1) เหมาะสม	2	28.57
2) ไม่เหมาะสม	5	71.43
5. พื้นที่ใดที่ควรมีการส่งเสริมและอนุรักษ์เพื่อการท่องเที่ยว	7	100
1) บริเวณโดยรอบอ่างเก็บน้ำอัมพวงค์	2	28.57
2) บริเวณสวนผักและไม้ดอก	1	14.29
3) บริเวณเกาะลอย ชุมชนเพลงโคราช	2	28.57
4) บริเวณวัดศาลาลอย	2	28.57

จากตารางที่ 4.9 ปัจจุบันหัวหน้าชุมชนมีส่วนร่วมดูแลลำน้ำ ร้อยละ 100.00 บริเวณที่เหมาะสมเพื่อการท่องเที่ยว อยู่บริเวณอ่างเก็บน้ำอักษฎางค์ ร้อยละ 28.57 ปัญหาที่ควรแก้ไขอย่างเร่งด่วน คือ การปล่อยน้ำเสียลงลำน้ำปัญหาขยะ และปัญหาการบุกรุกลำน้ำ ร้อยละ 28.57 การดูแลลำน้ำในปัจจุบัน ยังไม่เหมาะสม ร้อยละ 71.43 และพื้นที่ที่ควรส่งเสริม ร้อยละ 71.43 และพื้นที่ที่ควรส่งเสริมและอนุรักษ์เพื่อการท่องเที่ยว คือ บริเวณอ่างเก็บน้ำอักษฎางค์

สรุป หัวหน้าชุมชน จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาลำน้ำ และต้องการให้อ่างเก็บน้ำอักษฎางค์เป็นแหล่งท่องเที่ยว ทางน้ำ ปัญหาที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่ จะเป็นเรื่องการทิ้งขยะ และน้ำเสีย และปัญหาการบุกรุกลำน้ำ ยังไม่มีการดูแลอย่างเหมาะสม บริเวณที่ควรมีการส่งเสริมจะอยู่ในบริเวณอ่างเก็บน้ำอักษฎางค์

ตอนที่ 4 ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ที่เป็นหมอเพลงโคราช

ตารางที่ 4.10 การจำแนกข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพของพื้นที่ ของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ที่เป็นหมอเพลงโคราช

ความคิดเห็นสภาพปัจจุบันด้านกายภาพ	จำนวน	ร้อยละ
1. เห็นด้วยหรือไม่ถ้ามีการรวมกลุ่มกันของชุมชนเพลงโคราช เพื่อการท่องเที่ยว	14	100
1) เห็นด้วย	9	64.29
2) ไม่เห็นด้วย	5	35.71
2. บริเวณใดเหมาะสมกับการรวมกลุ่มเพลงโคราชเพื่อการท่องเที่ยว	14	10
1) บริเวณอ่างเก็บน้ำอักษฎางค์ ชุมชนเกษตรสามัคคี 2	2	14.29
2) บริเวณเกาะลอย ชุมชนหลังวัดสามัคคี	7	50.00
3) บริเวณ วัดศาลาลอย ชุมชนศาลาลอย	5	35.71
3. ระบบ แสง,สี,เสียง สำหรับสถานที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้หรือไม่	14	100
1) ได้	11	78.57
2) ไม่ได้	3	21.43

จากตารางที่ 4.10 ชุมชนเพลงโคราชเห็นด้วยถ้ามีการรวมตัวกันเพื่อการท่องเที่ยว ร้อยละ 64.29 บริเวณที่เหมาะสมจะอยู่ในบริเวณ เกาะลอย ชุมชนหลังวัดสามัคคี ร้อยละ 50.00 รองลงมา อยู่บริเวณวัดศาลาลอย ชุมชนศาลาลอย ร้อยละ 35.71 และระบบแสง , สี , เสียง มีส่วนช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยว ร้อยละ 78.57

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งยังมีให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สรุป ชุมชนเพลงโคราชเห็นด้วยถ้ามีการรวมตัวกันเพื่อการท่องเที่ยว โดยบริเวณที่เหมาะสมควรอยู่ที่บริเวณเกาะลอย โดยควรมีระบบแสง , สี , เสียง ประกอบการแสดงจะเป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวได้

ตอนที่ 5 ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ที่เป็นชุมชนนุกรุกลำน้ำ

ตารางที่ 4.11 การจำแนกข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพของพื้นที่ ของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ที่เป็น ชุมชนนุกรุกลำน้ำ

ความคิดเห็นสภาพปัจจุบันด้านกายภาพ	จำนวน	ร้อยละ
1. คิดว่าถ้ามีการย้ายชุมชนที่รูกลำน้ำออกจากบริเวณดังกล่าว ควรจะไปอยู่ในบริเวณใด	70	100
1) อ่างเก็บน้ำอัมพวันค์	17	24.29
2) บริเวณ เกาะลอย	13	18.57
3) บริเวณวัดศาลาลอย	40	57.14

จากตาราง 4.11 ผู้บุกรุกลำน้ำ คิดว่าถ้ามีการย้ายชุมชนไปอยู่บริเวณอื่นควรจะไปอยู่บริเวณ วัดศาลาลอย ร้อยละ 57.14 รองลงมาบริเวณ อ่างเก็บน้ำอัมพวันค์ ร้อยละ 24.29

สรุป ผู้บุกรุกต้องการที่จะย้ายไปอยู่บริเวณวัดศาลาลอย ซึ่งเป็นบริเวณใกล้เคียง บริเวณที่อาศัยอยู่เดิม

ตอนที่ 6 ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ที่เป็นเจ้าหน้าที่ตรวจสอบคุณภาพน้ำ

ตารางที่ 4.12 การจำแนกข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพของพื้นที่ ของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ที่เป็นเจ้าหน้าที่ตรวจสอบคุณภาพน้ำ

ความคิดเห็นสภาพปัจจุบันด้านกายภาพ	จำนวน	ร้อยละ
1. ปัจจุบันมีส่วนเกี่ยวข้องกับกรดูแลลำน้ำของชุมชนริมฝั่งลำตะคองหรือไม่	5	100
1) ไม่มีส่วนร่วม	0	0.00
2) มีส่วนร่วม	5	100.00
2. ท่านคิดว่าพื้นที่บริเวณใดสมควรที่จะจัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว	5	100
1) สวนผัก สวนไม้ดอก	0	0.00
2) อ่างเก็บน้ำอัมพวันค์	2	40.00
3) พันธุ์ไม้ต่างๆ ริมน้ำ	0	0.00

เอกสารวิจัยฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อใช้ในการเรียนการสอนเท่านั้น ไม่อนุญาตให้เผยแพร่โดยไม่ได้รับอนุญาต
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.12 (ต่อ)

ความคิดเห็นสภาพปัจจุบันด้านกายภาพ	จำนวน	ร้อยละ
4) ผลិតภัณฑ์ชุมชนริมฝั่งลำตะคอง	1	20.00
5) บริเวณเกาะลอย ชุมชนเพลงโคราช	1	20.00
6) บริเวณวัดศาลาลอย	1	20.00
3. คิดว่าปัญหาที่ควรแก้ไขอย่างเร่งด่วน คือปัญหาใด	5	100
1) การทิ้งน้ำเสียลงลำน้ำ	2	40.00
2) ชยะ	1	20.00
3) ผักตบชวาที่อยู่ในลำน้ำ	0	0.00
4) สภาพถนนที่เข้าสู่พื้นที่	0	0.00
5) การบุกรุกริมฝั่งลำตะคอง	2	40.00
6) ลำน้ำตื้นเขิน	0	0.00
7) ริมตลิ่งฝั่ง	0	0.00
4. คิดว่าการดูแลรักษาลำน้ำในปัจจุบันในพื้นที่ริมฝั่งลำตะคองมีความเหมาะสมหรือไม่	5	100
1) เหมาะสม	1	20.00
2) ไม่เหมาะสม	4	80.00
5. พื้นที่ใดที่ควรมีการส่งเสริมและอนุรักษ์เพื่อการท่องเที่ยวเป็นพิเศษ	5	100
1) บริเวณโดยรอบอ่างเก็บน้ำอัมพวัน	3	60.00
2) บริเวณสวนผักและไม้ดอก	0	0.00
3) บริเวณเกาะลอย ชุมชนเพลงโคราช	1	20.00
4) บริเวณวัดศาลาลอย	1	20.00

จากตารางที่ 4.12 เจ้าหน้าที่ที่มีส่วนร่วมในการดูแลลำน้ำ ร้อยละ 100.00 บริเวณที่คิดว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยว คือ อ่างเก็บน้ำอัมพวัน ร้อยละ 40.00 รองลงมาจะเป็นวัดศาลาลอย บริเวณเกาะลอยและผลิตภัณฑ์ชุมชน ร้อยละ 20.00 ปัญหาที่ต้องแก้ไขอย่างเร่งด่วน คือ น้ำเสีย และการบุกรุกลำน้ำ ร้อยละ 40.00 รองลงมาจะเป็นปัญหาเรื่องชยะ ร้อยละ 20.00 การดูแลลำน้ำในปัจจุบันไม่เหมาะสม ร้อยละ 80.00 พื้นที่ที่ควรมีการส่งเสริม จะอยู่ในบริเวณ อ่างเก็บน้ำอัมพวัน ร้อยละ 60.00 รองลงมาบริเวณเกาะลอยและวัดศาลาลอย ร้อยละ 20.00

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สรุป เจ้าหน้าที่ตรวจสอบคุณภาพน้ำมีส่วนร่วมในการดูแลลำตะคอง และบริเวณที่มีปัญหาที่ควรแก้ไข คือ การทิ้งน้ำเสียลงลำตะคอง และการบุกรุกลำน้ำ การดูแลรักษาลำน้ำในปัจจุบัน ยังไม่เหมาะสม เจ้าหน้าที่คิดว่าบริเวณที่ควรส่งเสริม คือ อ่างเก็บน้ำอัมพวัน

4.1.3 การวิเคราะห์ความคิดเห็น เพื่อการท่องเที่ยว

ตอนที่ 1 ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ที่เป็นประชาชนในท้องถิ่น

ตารางที่ 4.13 การจำแนกข้อมูลทั่วไป เกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ที่เป็นประชาชนในท้องถิ่น

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยว	จำนวน	ร้อยละ
1. หากมีการจัดการท่องเที่ยวโดยให้ท่านเข้าไปมีส่วนร่วมด้วยท่านจะให้ความร่วมมือหรือไม่	99	100
1) ให้ความร่วมมือ	97	97.98
2) ไม่ให้ความร่วมมือ	2	2.02
2. ท่านเห็นด้วยหรือไม่ในการจัดการท่องเที่ยวบริเวณริมฝั่งลำตะคอง	99	100
1) เห็นด้วย	99	100.00
2) ไม่เห็นด้วย	0	0.00
3. จุดดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้าชมในบริเวณริมฝั่งลำตะคอง คือ	99	100
1) การท่องเที่ยวเชิงเกษตร	5	5.05
2) อ่างเก็บน้ำอัมพวัน	36	36.36
3) พันธุ์ไม้ต่าง ๆ ริมน้ำ	6	6.06
4) ผลิตภัณฑ์ชุมชนริมน้ำ	24	24.24
5) บริเวณวัดศาลาลอย	28	28.29

จากตารางที่ 4.13 ประชาชนในท้องถิ่น ร้อยละ 97.98 ให้ความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยว ร้อยละ 2.02 ไม่เห็นด้วย ประชาชนในท้องถิ่นทั้งหมดเห็นด้วย กับการจัดการท่องเที่ยวบริเวณริมฝั่งลำตะคอง และมีจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวอยู่บริเวณ อ่างเก็บน้ำอัมพวัน ร้อยละ 36.36 รองลงมา จะอยู่บริเวณวัดศาลาลอย ร้อยละ 28.28

สรุป ประชาชนในพื้นที่เห็นด้วยกับการจัดการท่องเที่ยวบริเวณริมฝั่งลำตะคองและให้ความร่วมมือ ในเรื่องการจัดการท่องเที่ยว โดยมีจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวบริเวณอ่างเก็บน้ำอัมพวัน และวัดศาลาลอย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตอนที่ 2 ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ที่เป็นนักท่องเที่ยว

ตารางที่ 4.14 การจำแนกข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ที่เป็นนักท่องเที่ยว

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยว	จำนวน	ร้อยละ
1. สิ่งที่ประทับใจในการเดินทางมาครั้งนี้	98	100
1) อนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี	46	46.94
2) แหล่งวัฒนธรรม วัดวาอาราม	24	24.49
3) แหล่งโบราณสถาน โบราณวัตถุ	26	26.53
4) แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	2	2.04
2. มีกิจกรรมใดบ้าง ขณะมาเที่ยว	98	100
1) สักการะบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์	38	38.78
2) ชมศิลปะวัฒนธรรม	14	14.28
3) ชมวัดและโบราณสถาน	18	18.37
4) ซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชน	23	23.47
5) ซื้อของที่ระลึก	5	5.10
3. มาเที่ยวในครั้งนี้กับใคร	98	100
1) คนเดียว	6	6.12
2) บุคคลากรในหน่วยงาน	18	18.37
3) บริษัทนำเที่ยว	21	21.43
4) ครอบครัว	29	29.59
5) กลุ่มเพื่อน	24	24.49
4. ในการมาเที่ยวครั้งนี้ท่านใช้พาหนะใด	98	100
1) รถโดยสารประจำทาง	28	28.57
2) รถส่วนตัว	43	43.88
3) รถไฟ	8	18.37
4) เครื่องบิน	9	9.18
5. การมาเที่ยวครั้งนี้ท่านมาเที่ยวกี่วัน	98	100
1) ไปเช้าเย็นกลับ	32	32.65
2) ค้างคืน 1-2 คืน	48	48.78
3) ค้างคืน 3-5 คืน	8	8.27
4) ค้างคืนประมาณ 1 สัปดาห์	10	10.20

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้ทำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.14 (ต่อ)

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยว	จำนวน	ร้อยละ
6. จำนวนครั้งที่มาเที่ยว	98	100
1) 1 ครั้ง	7	7.14
2) 2 ครั้ง	24	24.49
3) 3 ครั้ง	18	18.37
5) 4 ครั้ง	27	27.55
6) มากกว่า 4 ครั้ง	2	22.45
7. การมาเที่ยวครั้งนี้เสียค่าใช้จ่ายประมาณเท่าไร	98	100
1) ค่าที่พัก	24	24.49
2) ค่าอาหารและเครื่องดื่ม	48	48.98
3) ค่าของที่ระลึกและค่าสินค้าชุมชน	26	26.53
8. สถานที่มาเที่ยว	98	100
1) อนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี	32	32.65
2) วัดศาลาลอย	27	27.55
3) สถานที่จำหน่ายของที่ระลึก	8	8.17
4) ศูนย์หัตถกรรมและผลิตภัณฑ์ชุมชน	31	31.63
9. รู้จักลำตะคองในเขตเทศบาลนคร หรือไม่	98	100
1) ทราบ	54	55.10
2) ไม่ทราบ	44	44.90
10. ถ้ามีแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำใหม่เกิดขึ้นใน ตัวเมืองริมฝั่งลำตะคอง ท่านเห็นด้วยหรือไม่	98	100
1) เห็นด้วย	98	100.00
2) ไม่เห็นด้วย	0	0.00
10.1 กรณีเห็นด้วยกิจกรรมใดควรจัดให้มีขึ้น	98	100
1) ล่องเรือดูธรรมชาติและวัฒนธรรมของชุมชน	22	22.45
2) พายเรือเล่นรอบอ่างเก็บน้ำ	7	7.14
3) ชมศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์และของที่ระลึก	15	15.31
4) ชมแหล่งความรู้ทางด้านสภาพแวดล้อมทางน้ำ	11	11.22
5) ชมแหล่งความรู้ทางด้านวัฒนธรรมเพลงโคราช	17	17.35
6) ชมเกษตรปลอดสารพิษ	7	7.14
7) สักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์	19	19.39

เอกสารนี้เป็นงานวิจัยที่จัดทำขึ้นเพื่อใช้ในการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้ไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากตารางที่ 4.14 สิ่งที่น่าสนใจของนักท่องเที่ยวจะอยู่บริเวณ อนุสาวรีย์ท่านท้าวสุรนารี ร้อยละ 46.94 รองลงมาจะเป็นแหล่งโบราณสถานโบราณวัตถุ ร้อยละ 26.53 โดยมีกิจกรรมทางด้านสักการะบูชา สิ่งศักดิ์สิทธิ์มากที่สุด ร้อยละ 38.78 และ ซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชนเป็นอันดับต่อมา ร้อยละ 23.47 นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะมากับครอบครัว ร้อยละ 29.59 รองลงมาจะมากับกลุ่มเพื่อน ร้อยละ 24.49 โดยรถส่วนตัว ร้อยละ 43.88 และ รถโดยสาร ร้อยละ 28.57 ส่วนใหญ่มาเที่ยวค้างคืน 1-2 คืน ร้อยละ 48.78 รองลงมาไปเช้าเย็นกลับ ร้อยละ 32.65 นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวและกลับมาเที่ยวอีกประมาณ 4 ครั้ง ร้อยละ 27.55 รองลงมา คือ 2 ครั้ง ร้อยละ 24.49 ค่าใช้จ่ายอาหาร และเครื่องดื่ม ร้อยละ 48.98 และ ซื้อสินค้า ชุมชน ร้อยละ 26.53 เป็นอันดับต่อมาสถานที่เที่ยว คือ อนุสาวรีย์ท่านท้าวสุรนารีที่มีนักท่องเที่ยวมากที่สุด ร้อยละ 32.65 รองลงมาคือ ผลิตภัณฑ์ชุมชน 31.65 นักท่องเที่ยว ส่วนใหญ่จะรู้จักลำตะคอง ร้อยละ 55.10 และเห็นด้วยถ้ามีการท่องเที่ยวทางน้ำ ร้อยละ 100.00 กิจกรรมที่นักท่องเที่ยวต้องการคือ ลองเรือดูธรรมชาติและวัฒนธรรมของชุมชน ร้อยละ 22.45 รองลงมาจะเป็นการสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ร้อยละ 19.39

สรุป นักท่องเที่ยวประทับใจ อนุสาวรีย์ ท่านท้าวสุรนารี โดยมีกิจกรรมสักการะบูชา สิ่งศักดิ์สิทธิ์ จะมาเป็นครอบครัว โดยรถส่วนตัว พักค้างคืน 1-2 คืน ส่วนใหญ่จะมาเที่ยวประมาณ 4 ครั้ง ค่าใช้จ่ายส่วนใหญ่จะใช้ทางด้านค่าอาหารและเครื่องดื่ม โดยสถานที่มาเที่ยวคือ อนุสาวรีย์ท่านท้าวสุรนารี และนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะทราบว่าลำตะคองในเขตเทศบาลนคร และเห็นด้วยถ้ามีแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำ โดยมีกิจกรรมการลองเรือดูธรรมชาติ และวัฒนธรรมของชุมชน

ตอนที่ 3 ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ที่เป็นหัวหน้าชุมชน

ตารางที่ 4.15 การจำแนกข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ที่เป็นหัวหน้าชุมชน

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยว	จำนวน	ร้อยละ
1. จุดดึงดูดนักท่องเที่ยวเพื่อเข้ามาเที่ยวริมฝั่งลำตะคอง	7	100
1) สวนผัก สวนไม้ดอก	1	14.28
2) อ่างเก็บน้ำอัมพวงค์	2	28.57
3) พันธุ์ไม้ต่าง ๆ ริมน้ำ	1	14.28
4) ผลิตภัณฑ์ชุมชนริมฝั่งลำตะคอง	1	14.29
5) บริเวณเกาะลอย ชุมชนเพลงโคราช	1	14.29
6) บริเวณวัดศาลาลอย	1	14.29

ตารางที่ 4.15 (ต่อ)

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยว	จำนวน	ร้อยละ
2. การจัดการท่องเที่ยวในอนาคตที่จะเกิดขึ้นจะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติหรือไม่	7	100
1) ไม่ส่งผลกระทบต่อ	3	42.86
2) ส่งผลกระทบต่อ	4	57.14
3. มีการจัดการท่องเที่ยวรูปแบบใดในพื้นที่ริมฝั่งลำตะคอง	7	100
1) กิจกรรมล่องเรือชมสถานที่ตามริมฝั่งลำตะคอง	2	28.57
2) ศึกษารวมชาติและสภาพแวดล้อมริมน้ำ	1	14.28
3) ศึกษาวัฒนธรรมประเพณีโคราช	2	28.57
4) การท่องเที่ยวเชิงเกษตร	1	14.29
5) กิจกรรมล่องเรือศึกษาธรรมชาติ	0	0.00
6) ส่งเสริมกิจกรรมผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว	1	14.29

จากตารางที่ 4.15 จุดดึงดูดนักท่องเที่ยวบริเวณริมฝั่งลำตะคอง หัวหน้าชุมชนคิดว่าเป็นอ่างเก็บน้ำอักษฎางค์ ร้อยละ 28.57 มีผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อสภาพแวดล้อม ร้อยละ 57.14 และรูปแบบที่หัวหน้าชุมชนต้องการ คือ กิจกรรมล่องเรือชมสถานที่ตามริมน้ำ และศึกษาวัฒนธรรมประเพณีโคราช ร้อยละ 28.57 รองลงมา คือ ศึกษารวมชาติ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร และผลิตภัณฑ์ชุมชน ร้อยละ 14.28

สรุป หัวหน้าชุมชนต้องการให้มี จุดดึงดูดนักท่องเที่ยวริมฝั่งลำตะคอง อยู่บริเวณ อ่างเก็บน้ำอักษฎางค์และการท่องเที่ยวจะมีผลกระทบต่อ สภาพแวดล้อมริมฝั่งโดยต้องการให้มีรูปแบบของการท่องเที่ยวในลักษณะล่องเรือชมสถานที่ตามริมฝั่งลำตะคองและศึกษาวัฒนธรรมประเพณีโคราช

ตอนที่ 4 ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ที่เป็นหมอลเพลงโคราช

ตารางที่ 4.16 การจำแนกข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ที่เป็นหมอลเพลงโคราช

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยว	จำนวน	ร้อยละ
1. เห็นด้วยหรือไม่ในการจัดการท่องเที่ยวริมฝั่งลำตะคอง	14	100
1) เห็นด้วย	14	100.00
2) ไม่เห็นด้วย	0	0.00

ตารางที่ 4.16 (ต่อ)

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยว	จำนวน	ร้อยละ
2. เห็นด้วยหรือไม่ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงศิลปะวัฒนธรรม	14	100
1) เห็นด้วย	14	100.00
2) ไม่เห็นด้วย	0	0.00
3. ท่านคิดว่าเพลงโคราช สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้หรือไม่	14	100
1) ได้	12	85.71
2) ไม่ได้	2	14.29
4. ท่านคิดว่าเพลงโคราช ควรได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนทางด้านใด	14	100
1) ทางด้านการท่องเที่ยว	6	42.86
2) ทางด้านศิลปะวัฒนธรรม	8	57.14

จากตารางที่ 4.16 ชุมชนเพลงโคราชเห็นด้วยทั้งหมดที่จะมีการจัดการท่องเที่ยวริมฝั่งลำตะคอง และเห็นด้วยในการจัดการท่องเที่ยวเชิงศิลปะวัฒนธรรม โดยเพลงโคราชสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ ร้อยละ 85.71 และเพลงโคราชควรได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนทางด้านศิลปะวัฒนธรรม ร้อยละ 57.14 รองลงมาทางด้านการท่องเที่ยว 42.86

สรุป ชุมชนเพลงโคราช เห็นด้วยทางด้านการท่องเที่ยวริมฝั่งลำตะคอง และเชิงศิลปะวัฒนธรรมโดยเพลงโคราชเป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวทางด้านศิลปะวัฒนธรรม

ตอนที่ 5 ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ที่เป็นผู้บุกรุกลำน้ำ

ตารางที่ 4.17 การจำแนกข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ที่เป็นผู้บุกรุกลำน้ำ

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยว	จำนวน	ร้อยละ
1. สิ่งที่เป็นจุดดึงดูด นักท่องเที่ยวให้เข้ามาเที่ยวในบริเวณริมฝั่งลำตะคอง	70	100
1) เกษตรกรรมริมฝั่งลำตะคอง	8	11.43
2) อ่างเก็บน้ำอัมพวงค์	22	31.43
3) พันธุ์ไม้ต่าง ๆ ริมน้ำ	6	8.57
4) ผลไม้ที่ชุมชนริมฝั่ง	16	22.86
5) บริเวณวัดศาลาลอย	18	25.71

ตารางที่ 4.17 (ต่อ)

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยว	จำนวน	ร้อยละ
2. เห็นด้วยหรือไม่ในการจัดการท่องเที่ยวบริเวณริมฝั่งลำตะคอง	70	100
1) เห็นด้วย	67	95.71
2) ไม่เห็นด้วย	3	4.29
2.1 เห็นด้วยหรือไม่หากมีการพัฒนาพื้นที่บริเวณริมฝั่งลำตะคองเพื่อการท่องเที่ยว	70	100
1) เห็นด้วย	70	100.00
2) ไม่เห็นด้วย	0	0.00
3. หากมีการจัดการท่องเที่ยวโดยให้ท่านเข้าไปมีส่วนร่วมด้วยท่านจะให้ความร่วมมือหรือไม่	70	100
1) ให้ความร่วมมือ	62	88.57
2) ไม่ให้ความร่วมมือ	8	11.43
4. หากมีการย้ายชุมชนที่บุกรุกลำน้ำไปบริเวณที่ไกลเพื่อการท่องเที่ยว ท่านเห็นด้วยหรือไม่	70	100
1) เห็นด้วย	57	81.43
2) ไม่เห็นด้วย	13	18.57
5. ถ้าภาครัฐให้การส่งเสริมอาชีพเพื่อการท่องเที่ยว ท่านเห็นด้วยหรือไม่	70	100
1) เห็นด้วย	70	100.00
2) ไม่เห็นด้วย	0	0.00

จากตารางที่ 4.17 ผู้บุกรุกลำน้ำเห็นว่า อ่างเก็บน้ำอัมพวัน เป็นแหล่งดึงดูดนักท่องเที่ยว ร้อยละ 31.43 รองลงมา บริเวณวัดศาลาลอย ร้อยละ 25.71 และเห็นด้วยถ้ามีการจัดการท่องเที่ยว ร้อยละ 95.71 และเห็นด้วยถ้ามีการพัฒนาพื้นที่ริมฝั่งลำตะคอง ร้อยละ 100.00 โดยจะมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว ร้อยละ 88.57 หากมีการย้ายชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวเห็นด้วย ร้อยละ 81.43 ถ้าภาครัฐส่งเสริม อาชีพเพิ่มการท่องเที่ยวเห็นด้วย ร้อยละ 100.00

สรุป ผู้ที่บุกรุกลำน้ำ เห็นว่าจุดดึงดูดนักท่องเที่ยว จะอยู่บริเวณ อ่างเก็บน้ำอัมพวันและเห็นด้วย ถ้ามีการจัดการท่องเที่ยวและพัฒนาพื้นที่ริมฝั่งลำตะคองโดยให้ความร่วมมือ เห็นด้วย หากมีการย้ายชุมชนที่บุกรุกลำน้ำเพื่อการท่องเที่ยว และให้ภาครัฐส่งเสริมอาชีพให้กับชุมชน